

Ψηλή σηκώστε στέγη, ξυλουργοί

Σίμορ – Συστατικά στοιχεία

ΤΖ. ΝΤ. ΣΑΛΙΝΤΖΕΡ

ΨΗΛΗ ΣΗΚΩΣΤΕ ΣΤΕΓΗ, ΕΥΛΟΥΡΓΟΙ

ΣΙΜΟΡ – ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Νουβέλες

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΟΡΤΩ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: J. D. Salinger, *Raise High the Roof Beam, Carpenters
and Seymour, An Introduction*

© Copyright 1955, 1959 by J. D. Salinger

Copyright renewed 1983, 1987 by J. D. Salinger

© Copyright για την ελληνική γλώσσα Εκδόσεις Καστανιώτη Α.Ε.,
Αθήνα 2009

Έτος 1ης έκδοσης: 2010

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγω ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιοδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ Α.Ε.

Ζαλόγγου 11, 106 78 Αθήνα

☎ 210-330.12.08 – 210.330.13.27 FAX: 210-384.24.31

e-mail: info@kastaniotis.com

www.kastaniotis.com

ISBN 978-960-03-5079-1

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ
ΧΑΡΤΙ

*Αν έχει απομείνει έστω κι ένας ερασιτέχνης ανα-
γνώστης στον κόσμο –ή κι ένας οποιοσδήποτε άν-
θρωπος που απλώς διαβάξει και το βάζει στα πό-
δια-, ζητώ απ' αυτόν ή απ' αυτήν, με άφατη στορ-
γή κι ευγνωμοσύνη, να μοιραστεί την αφιέρωση
του ανά χείρας βιβλίου διά του τέσσερα με τη σύ-
ζυγο και τα παιδιά μου.*

Ψηλή σηκώστε στέγη, ξυλουργοί

ΕΝΑ ΒΡΑΔΥ ΠΡΟ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑΣ, ΕΝ ΜΕΣΩ ΕΠΙΔΗΜΙΑΣ ΙΛΑΡΑΣ που πολιορκούσε την αχανή μας οικογένεια, η μικρή μας αδελφούλα Φράνι μεταφέρθηκε, πακέτο με την κούνια, στο εκ πρώτης όψεως άσηπτο δωμάτιο που μοιραζόμουν με τον μεγάλο μου αδελφό, τον Σίμορ. Εγώ ήμουν δεκαπέντε, ο Σίμορ δεκαεπτά. Κατά τις δύο το πρωί, με ξύπνησε το κλάμα της νεοφερμένης συγκατοίκου. Απέμεινα ακίνητος, ν' ακούω το σαματά σε θέση ουδέτερη για μερικά λεπτά, ώσπου άκουσα, ή αισθάνθηκα, τον Σίμορ να σαλεύει στο διπλανό κρεβάτι. Τα χρόνια εκείνα, είχαμε πάντα ένα φακό στο μεσιανό μας κομοδίνο, για περιπτώσεις εκτάκτου ανάγκης που, απ' ό,τι θυμάμαι, ουδέποτε προέκυπταν. Ο Σίμορ τον άναψε και σηκώθηκε απ' το κρεβάτι. «Το μπιμπερό είναι στην κουζίνα, το 'χει αφήσει η μητέρα», του είπα εγώ. «Πριν από λίγο της το 'δωσα», είπε ο Σίμορ. «Χορτάτη είναι». Προχώρησε στα σκοτεινά μέχρι τη βιβλιοθήκη κι έστρεψε τη δέση του φακού στα στοιβαγμένα βιβλία, φωτίζοντας αργά τις ράχες πέρα-δώθε. Εγώ ανακάθισα στο κρεβάτι μου. «Τι κάνεις;» ρώτησα. «Λέω μήπως της διάβαζα τίποτα», είπε ο Σίμορ, και τράβηξε ένα βιβλίο. «Για όνομα του Θεού, δέκα μηνών είναι ακόμα», είπα εγώ. «Το ξέρω», είπε ο Σίμορ. «Και δέκα μηνών, αφτιά έχουν. Μπορούν να ακούνε».

Η ιστορία που διάβασε ο Σίμορ στη Φράνι εκείνο το βράδυ, με το φως του φακού, ήταν μια από τις αγαπημένες του,

ένας μύθος των ταοϊστών. Μέχρι και σήμερα, η Φράνι ορκίζεται ότι θυμάται τον Σίμορ να της τον διαβάζει:

Ο δούκας Μου της επαρχίας του Τσιν είπε στον Πο Λο: «Είσαι πλέον άνθρωπος προχωρημένης ηλικίας. Υπάρχει κάποιο μέλος της οικογένειάς σου που θα μπορούσε να σε διαδεχθεί στη δούλεψή μου, να μου διαλέγει άλογα;» Ο Πο Λο αποκρίθηκε: «Το καλό το άλογο το ξεχωρίζεις από το σκαρί κι απ' τη συνολική του εικόνα. Μα το απαράμιλλο άτι – αυτό που ούτε σκόνη υψώνει ούτε χνάρι αφήνει στο διάβα του – είναι κάτι το άπιαστο κι ανεπαίσθητο, φευγαλέο σαν τον αέρα. Τα χαρίσματα των γιων μου είναι εν γένει ταπεινότερα· μπορούνε να ξεκρίνουν το καλό το άλογο, μα όχι το απαράμιλλο. Έχω έναν φίλο, ωστόσο, ονόματι Τσου-φανγκ Κάο, πλανόδιο έμπορο καύσιμης ύλης και κηπευτικών, ο οποίος σε ζητήματα που άπτονται των αλόγων ουδόλως υστερεί σε σύγκριση με μένα. Κάνε έναν κόπο να τον δεις».

Ο δούκας Μου τον είδε όντως, και κατόπιν τον έστειλε να βρει ένα άξιο άτι. Τρεις μήνες μετά, γύρισε φέρνοντας μεντάτο ότι είχε βρει ένα. «Στο Σατσού είναι προσώφρας», πρόσθεσε. «Τι σόι άλογο είναι;» ρώτησε ο δούκας. «Α, μια κανελιά φοράδα», έλαβε απόκριση. Ωστόσο, σαν έστειλε άνθρωπο να του το φέρει, το ζωντανό αποδείχθηκε επιβήτωρ, μαύρος σαν το κάρβουνο! Καταθορυβημένος, ο δούκας έστειλε να του φωνάξουν τον Πο Λο. «Ο φίλος σου», είπε, «που του ανέθεσα να μου εντοπίσει ένα άλογο, τα 'κανε μαντάρα. Μήτε από χρώμα τα κατέχει τα ζωντανά, μηδέ καν από φύλο! Τι στην ευχή ξέρει να κρίνει αυτός από άλογα;» Ο Πο Λο στέναξε βαθιά, με ικανοποίηση. «Τόσο ψηλά έχει φτάσει ο άνθρωπος;» ανέκρωξε. «Ε, τότε, μύριους σαν και μένα βάζει κάτω. Δεν υπάρχει καν σύγκριση μεταξύ μας. Αυτό που έχει ο Κάο κατά νου είναι το πνεύμα, ο ψυχισμός. Μεριμώνοντας για το ουσιώδες, ξεχνά τις τετριμμένες λεπτομέρειες· στέργοντας για τα εσωτερικά χαρίσματα, παραβλέπει την εξωτερική εμφάνιση. Βλέπει αυτό που επιζητεί να δει, κι όχι αυτό που δεν επι-

ζητεί. Εστιάζει στα στοιχεία που οφείλει να προσέξει, και αμελεί ό,τι δε χρήζει προσοχής. Τόσο ευφυής κριτής αλόγων είναι ο Κάο, που έχει εγγενώς την τάση να κρίνει πράγματα ανώτερα από τ' άλογα».

Όταν το άλογο έφτασε, αποδείχθηκε όντως ζωντανό απαράμιλλο.

Παραθέτω το μύθο και στο παρόν πόνημα όχι διότι κόπτομαι ιδιαίτερος να συστήσω δοκιμασμένες πεζογραφικές πιλές σε γονείς ή μεγάλους αδελφούς δεκάμηνων μωρών, μα για μιαν ολωσδιόλου διαφορετική αιτία. Το κείμενο που ακολουθεί αμέσως μετά είναι η αφήγηση μιας γαμήλιας τελετής, το έτος 1942. Πρόκειται, κατά τη γνώμη μου, για μιαν αφήγηση αυτάρκη, με αρχή και τέλος, και θνητότητα, εξ ολοκλήρου δικά της. Ωστόσο, κατέχοντας τα γεγονότα, νομίζω πως οφείλω να αναφέρω ότι ο γαμπρός σήμερα, εν έτει 1955, δεν είναι πλέον εν ζωή. Αυτοκτόνησε το 1948, ενόσω παραθέριζε στη Φλόριντα με τη σύζυγό του... Αναμφίβολα, όμως, αυτό που προσπαθώ να πω στ' αλήθεια είναι το εξής: Απ' την οριστική απόσυρση του γαμπρού απ' τον τόπο του δράματος και εντεύθεν, δεν έχω κατορθώσει να σκεφτώ ούτε έναν που θα 'στελνα να αναζητήσει άλογα στη θέση του.

Τέλη Μαΐου του 1942, και η σπορά –επτά τον αριθμό– του ζεύγους Λες και Μπέσι (το γένος Γκάλαχερ) Γκλας, συνταξιούχων καλλιτεχνών του βοντβίλ και του Θιάσου Ποικιλιών Παντίιτς, βρισκόταν εξακοντισμένη, για να το θέσω κάπως πιο πληθωρικά, σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη των Ηνωμένων Πολιτειών. Εγώ, συγκεκριμένα, ο δευτερότοκος, βρισκόμουν στο νοσηλευτήριο της μονάδας μου, στο Φορτ Μπένινγκ της Τζόρτζια, με πλευρίτιδα – μικρό ενθύμιο από τις δεκατρείς εβδομάδες της βασικής εκπαίδευσης. Τα δίδυμα, ο Γουόλτ και ο Γουέι-

κερ, τα 'χαν τσουγκρίσει εδώ κι έναν ολόκληρο χρόνο. Ο Γουέικερ εξέτιε ποινή ως αντιρρησίας συνείδησης στα ειδικά κρατητήρια του Μέριλαντ, κι ο Γουόλτ ήταν κάπου στον Ειρηνικό –ή καθ' οδόν προς τα 'κεί– με ένα λόχο του Πυροβολικού. (Ποτέ δε μάθαμε με απόλυτη βεβαιότητα πού ακριβώς βρισκόταν ο Γουόλτ εκείνη την περίοδο. Ο ίδιος δεν είχε ιδιαίτερο πάθος με την αλληλογραφία, και ελάχιστα προσωπικά στοιχεία –σχεδόν τίποτα– διαβιβάστηκαν σ' εμάς μετά το θάνατό του. Σκοτώθηκε σε ένα απειρίγραπτα παράλογο δυστύχημα, σε μιαν έφοδο επί ιαπωνικού εδάφους, τέλη φθινοπώρου του 1945.) Η μεγαλύτερη από τις αδελφές μου, η Μπούμπου, που τοποθετείται, ηλικιακά, μεταξύ εμού και των διδύμων, ήταν εθελόντρια στο στρατό, αποσπασμένη, εκ περιτροπής, σε μια βάση του Ναυτικού στο Μπρούκλιν. Όλη την άνοιξη και το καλοκαίρι εκείνης της χρονιάς, είχε κάνει κατάληψη στο διαμερισμάκι της Νέας Υόρκης που ο αδελφός μου ο Σίμορ κι εγώ είχαμε πρακτικώς εγκαταλείψει από την επιστράτευσή μας κι έπειτα. Τα δύο στερνοπαίδια της οικογένειας, Ζούι (άρρεν) και Φράνι (θήλυ), έμεναν με τους γονείς μας στο Λος Άντζελες, όπου ο πατέρας μου εργαζόταν ως μαστροπός νέων ταλέντων για λογαριασμό ενός κινηματογραφικού στούντιο. Ο Ζούι ήταν δεκατριών, και η Φράνι οκτώ ετών. Κάθε εβδομάδα ήταν και οι δύο καλεσμένοι σ' ένα ραδιοφωνικό παιχνίδι γνώσεων για παιδιά με τίτλο, πιπεράτο και πιθανώς ποτισμένο με παναμερικανικό αίσθημα ειρωνείας, «Οι Μικροί Σοφοί». Από καιρού εις καιρόν, θα πρόσθετα εδώ –ή, μάλλον, από τη μια φουρνιά στην επόμενη–, όλα τα παιδιά της οικογένειάς μας έχουν διατελέσει έμμισθοι εβδομαδιαίοι «καλεσμένοι» στους «Μικρούς Σοφούς». Ο Σίμορ κι εγώ ήμασταν οι πρώτοι καλεσμένοι στο πρόγραμμα τότε, το 1927, σε ηλικία δέκα και οκτώ ετών αντίστοιχα, τα χρόνια που το πρόγραμμα «εξέπεμπε» από μιαν αίθουσα συνεδριάσεων στο παλιό ξενοδοχείο Μάρρεϊ Χιλ. Και τα επτά

αδέλφια, από τον Σίμορ μέχρι τη Φράνι, συμμετείχαμε στην εκπομπή με ψευδώνυμο. Κάτι που ίσως ακούγεται εξόχως αφύσικο, δεδομένου ότι είμαστε παιδιά θεατρικών, σέχτα σπανίως εχθρική στη δημοσιότητα, αλλά η μητέρα μου είχε διαβάσει κάποτε σ' ένα περιοδικό ένα άρθρο για τους μικρούς σταυρούς που αναγκάζονται να κουβαλούν οι ανήλικοι επαγγελματίες –την αποξένωσή τους απ' τη φυσιολογική και θεωρητικώς ευκαταία κοινωνία–, και η στάση της στο όλο θέμα υπήρξε πάντα αμετακίνητη, δίχως καμία μα καμία παλινωδία. (Δεν είναι της παρούσης να εξετάσουμε το κατά πόσον η πλειοψηφία, αν όχι το σύνολο, των «επαγγελματιών» παιδων θα έπρεπε να αποτελέσει αντικείμενο ποινικών διώξεων, οίκτου, ή ασυγκίνητης εκτέλεσης για διασάλευση της κοινής ησυχίας. Προς το παρόν, θα μεταφέρω απλώς το γεγονός ότι το συνολικό μας εισόδημα ως «Μικρών Σοφών» σπούδασε τα έξι από τα επτά αδέλφια, και τώρα σπουδάζει και το έβδομο.)

Ο μεγάλος μας αδελφός, ο Σίμορ –με τον οποίο προτίθεται ν' ασχοληθώ σχεδόν αποκλειστικά στο ανά χείρας–, ήταν σμηνίτης στο σώμα που, εν έτει 1942, αποκαλούνταν ακόμη Σώμα Αεράμυνας. Αποσπασμένος σε μια βάση Μπόινγκ B-17 στην Καλιφόρνια, υπηρετούσε, *εικάζω*, εκτελώντας καθήκοντα γραφέα. Θα πρόσθετα επιπλέον, κι ουδόλως παρενθετικά, πως ήταν ο μακράν λιγότερο παραγωγικός επιστολογράφος της οικογένειας. Ζήτημα να 'χω λάβει πέντε γράμματά του όλα κι όλα στη ζωή μου.

Το πρωινό είτε της 22ας είτε της 3ης Μαΐου (κανείς στο σόι μας δε βάζει ημερομηνία στα γράμματά του), ένα γράμμα απ' την αδελφή μου την Μπούμπου τοποθετήθηκε στην άκρη του ράντζου μου στο νοσηλευτήριο του Φορτ Μπένινγκ, ενόσω το διάφραγμά μου περιδενόταν με κολλητικό επίδεσμο (ένα σύννηθες προληπτικό μέτρο των γιατρών σε πλευριτικούς ασθενείς, που θεωρητικά εγγυάται ότι ο ασθενής δε θα διαλυθεί εις

τα εξ'ων συνετέθη απ' το βήχα.) 'Όταν τέλειωσε η όλη δοκιμασία, διάβασα το γράμμα της Μπούμπου. Το έχω κρατήσει, και το αντιγράφω αυτολεξεί:

ΑΓΑΠΗΤΕ ΜΠΑΝΤΙ,

Τρέχω σαν την τρελή να προλάβω το πακετάρισμα, οπότε θα είμαι σύντομη αλλά *διεισδυτική*. Ο ναύαρχος Δινωτσιμπιές Σεπισινούς αποφάσισε πως οφείλει να πετάξει άμεσα προς άγνωστη κατεύθυνση για να συνδράμει στον πόλεμο, και αποφάσισε επίσης να πάρει μαζί του και τη γραμματέα του, εφόσον δείξω χαρακτήρα. Και μόνο που το σκέφτομαι, μου γυρνάνε τ' άντερα. Ασχέτως της όλης υπόθεσης με τον Σίμορ, σημαίνει πως με περιμένουν λαμαρινένιες παράγκες του στρατού σε βάσεις της αεροπορίας, με το κρύο να σε περναίνει ως το κόκκαλο, και παιδαριώδη πεσίματα από σύμπασα την ένοπλη νεολαία κι αυτές οι ελεεινές χαρτοσακούλες για να ξερνάς εν ώρα πτήσης. Το θέμα είναι πως ο Σίμορ παντρεύεται – ναι, *παντρεύεται*, οπότε δώσε βάση σε παρακαλώ. Δεν μπορώ να παρευρεθώ. Κι εγώ δεν ξέρω πού θα βρισκομαι για τους επόμενους ενάμισι με δύο μήνες που θα διαρκέσει το όλο ταξίδι. Την κοπέλα τη γνώρισα. Νούλα ξεγυρισμένη, κατά τη γνώμη μου, πλην όμως θεοκόμματος. Όχι ότι είναι *αποδεδειγμένα* μηδενικό το κορίτσι. Απλώς, ζήτημα να άρθρωσε δυο λέξεις το βράδυ που τη γνώρισα. Ίσα που καθόταν και χαμογελούσε και κάπνιζε, οπότε είναι άδικο να κρίνω. Ως προς το καθαυτό ειδύλλιο, ιδέα δεν έχω τι συνέβη, μόνον ότι γνωρίστηκαν, προφανώς, τότε που ο Σίμορ ήταν στη βάση του Μόνμαουθ πέρσι το χειμώνα. Η δε μητέρα της είναι το μη περαιτέρω – χωμένη σε όλα τα καλλιτεχνικά κυκλώματα, χώρια ο έκτακτος γιουνγκιανός ψυχαναλυτής που βλέπει δις εβδομαδιαίως (να φανταστείς, με ρώτησε δύο φορές, το βράδυ που γνωριστήκαμε, αν έχω κάνει ποτέ ψυχανάλυση). Μου είπε ότι η ίδια θα 'θελε όσο τίποτα να μπορούσε ο Σίμορ να *συνδέεται* περισσότερο με τους ανθρώπους. Δίχως να πάρει ανάσα, έσπευσε να προσθέσει, ω-

τόσο, ότι τον λατρεύει, κτλ., κτλ., κι ότι τον άκουγε με θρησκευτική κατάνυξη τα χρόνια που έβγαινε στο ραδιόφωνο. Δε γνωρίζω κάτι άλλο να σου πω, μόνο ότι πρέπει οπωσδήποτε να πας στο γάμο. Δε θα σ' το συγχωρήσω ποτέ αν δεν πας. Το εννοώ. Η μητέρα κι ο μπαμπάς δεν προφταίνουν να κατέβουν απ' την άλλη άκρη. Χώρια που η Φράνι έχει μαγουλάδες. Παρεμπιπτόντως, την άκουσες τις προάλλες; Δεν έβαζε γλώσσα μέσα, και να λέει πώς πετούσε από δωμάτιο σε δωμάτιο στο διαμέρισμα όταν ήταν τεσσάρων ετών και ήταν μόνη στο σπίτι. Ο νέος εκφωνητής είναι χειρότερος κι απ' τον Γκραντ – ασύλληπτο, αλλά είναι ακόμα χειρότερος κι απ' τον Σάλιβαν του πάλαι ποτέ. Να λέει ότι δεν μπορεί να πετούσε όντως, ότι σίγουρα θα το *ονειρεύτηκε*. Και το μωρό αμετακίνητο, το αγγελούδι μου. Του είπε ότι είναι *βέβαιη* ότι μπορούσε να πετάει, διότι, άπαξ και προσγειωνόταν, τα δάχτυλά της ήταν πάντα σκονισμένα απ' τις λάμπες των φωτιστικών. Την έχω πεθυμήσει τρομερά. Και σένα. Τέλος πάντων, πρέπει *εξάπαντος* να πας στο γάμο. Λιποτάκτησε εν ανάγκη, αλλά πήγαινε, σε *ικετεύω*. Είναι στις τρεις το απόγευμα, την 4η Ιουνίου. *Φοβερά* κοσμική και προχωρημένη η όλη τελετή, στο σπίτι της γιαγιάς της στην 63η. Κάποιος δικαστής θα τους παντρέψει. Δε θυμάμαι τι νούμερο είναι το σπίτι, αλλά είναι δυο πόρτες ακριβώς μετά από κείνο το απίστευτο παλατάκι όπου έμεναν ο Καρλ και η Έμι. Θα στείλω τηλεγράφημα και στον Γουόλτ, αν και πρέπει να 'χει πάρει ήδη φύλλο πορείας. Σε *ικετεύω* Μπάντι μου, να πας. Αυτός έχει ρέψει, λιανός σαν το γατί και μ' αυτό το εκστατικό βλέμμα που δεν μπορείς να βγάλεις άκρη μαζί του. Μπορεί να πάνε όλα περίφημα, αλλά το μισώ το 1942. Νομίζω ότι θα το μισώ μέχρι να πεθάνω το 1942, έτσι, για λόγους αρχής. Την αγάπη μου και θα τα πούμε μόλις γυρίσω.

ΜΠΟΥΜΠΟΥ

Κάνα δυο μέρες αφότου έλαβα το γράμμα, πήρα εξιτήριο απ' το νοσηλευτήριο της μονάδας, τη συνοδεία, τρόπον τινά, τριών

περίπου μέτρων κολλητικού επιδέσμου γύρω απ' τα πλευρά μου. Κατόπιν ακολούθησε επίμοχθη εκστρατεία μιας εβδομάδας, προκειμένου να μου δοθεί η άδεια να παραστώ στο γάμο. Εν τέλει το κατόρθωσα μέσω κοπιώδους κολακείας με στόχο την εύνοια του διοικητή της μονάδας μου, δηλωμένου βιβλιοφάγου, ο αγαπημένος συγγραφέας του οποίου έτυχε να είναι και δικός μου αγαπημένος συγγραφέας – ο Λ. Μάνινγκ Βάινς. Ή Χάιντς. Παρά τον διανοητικό μας αυτό σύνδεσμο, το ανώτερο που κατάφερα να του αποσπάσω ήταν μια τριήμερη έξοδος η οποία μου επέτρεπε, στην καλύτερη των περιπτώσεων και μάλιστα εν τάχει, να κατέβω στη Νέα Υόρκη με το τρένο, να παρευρεθώ στο γάμο, να τσακιστώ στο σχετικό βραδινό τραπέζωμα, και κατόπιν να επιστρέψω στην Τζόρτζια, μουσκίδι στον ιδρώτα.

Όλες οι κλινάμαξες το 1942 διέθεταν εξαιρεισμό κατ' επίφασιν και μόνον, κι απ' ό,τι θυμάμαι έβριθαν από αλφαμίτες και μυρίζανε πορτοκαλάδα, γάλα και ούισκι. Πέρασα ένα βράδυ βήχοντας και διαβάζοντας ένα τεύχος των Ace Comics που κάποιος συνεπιβάτης είχε την ευγενή καλοσύνη να μου δανείσει. Όταν το τρένο έφτασε στη Νέα Υόρκη –στις δύο και δέκα το μεσημέρι, ανήμερα του γάμου–, είχα πλέον κλατάρει απ' το βήχα κι ήμουν γενικώς εξαντλημένος, κάθιδρος, ασιδέρωτος, χώρια που ο επίδεσμος με φαγούριζε κολασμένα. Στη Νέα Υόρκη δε να επικρατεί καύσωνας απερίγραπτος. Δεν πρόφταινα να περάσω πρώτα από το σπίτι μου, οπότε άφησα τις αποσκευές μου, που αποτελούνταν από ένα μάλλον ασφυκτικό στην όψη πάνινο σακίδιο με φερμουάρ, σ' ένα απ' αυτά τα ατσάλινα ερμάρια του σταθμού Πενσιλβάνια. Και σαν να μην έφταναν όλες αυτές οι προκλήσεις, καθώς βολόδερνα στα πέριξ των καταστημάτων ρουχισμού γυρεύοντας ελεύθερο ταξί, ένας ανθυπασπιστής του Σώματος Σηματορρών, τον οποίο προφανώς είχα παραλείψει να χαιρετήσω, διασχίζοντας την Έβδομη Λεωφόρο, έβγαλε αίφνης μια πένα και σημείωσε τα στοι-

χεία μου, τον αριθμό μητρώου και τη διεύθυνσή μου, ενόσω διάφοροι πολίτες μάς περιεργάζονταν με ενδιαφέρον.

Μέχρι να βρω ταξί, είχα ήδη κουτσαθεί. Έδωσα στον οδηγό κατευθύνσεις, προκειμένου να φτάσω τουλάχιστον ως το παλιό σπίτι του «Καρλ» και της «Έμι». Με το που στρίψαμε στο εν λόγω τετράγωνο, ωστόσο, το ζήτημα ήταν απλούστατο. Αρκούσε να ακολουθήσεις το πλήθος. Μέχρι πάνινη τέντα είχαν στήσει. Εντός ολίγου, διέσχιζα το κατώφλι ενός πελώριου μεγάρου εποχής, όπου με προϋπάντησε μια ωραιότατη κυρία με λουλακί μαλλί, ρωτώντας αν ήμουν προσκεκλημένος της νύφης ή του γαμπρού. Της είπα του γαμπρού. «Α», είπε εκείνη, «βασικά, όλους μαζί μπουλούκι τούς έχουμε στριμώξει». Γελώντας μάλλον απρεπώς, με οδήγησε στην τελευταία, κατά τα φαινόμενα, πτυσσόμενη καρέκλα σε μια κατάμεστη, υπερμεγέθη αίθουσα. Έχω ένα δεκατριάχρονο κενό μνήμης ως προς τα γενικά χαρακτηριστικά της αίθουσας. Πέρα απ' το γεγονός ότι δεν έπεφτε καρφίτσα κι ότι η ζέστη ήταν αποπνικτική, συγκρατώ μονάχα δύο λεπτομέρειες: ότι είχε ένα οργανάκι που έπαιζε κυριολεκτικά πίσω απ' το σβέρκο μου, κι ότι η γυναίκα που καθόταν δεξιά μου στράφηκε προς το μέρος μου και ψιθύρισε με ενθουσιασμό κουνώντας «*Ελεν Σίλζμπερν, χαίρω πολύ!*» Κρίνοντας απ' τις θέσεις μας, συμπεράνα ότι δεν πρέπει να 'ταν η μητέρα της νύφης, αν και, για καλό και για κακό, χαμογέλασα κι έγνεψα προσηνώς, κι ήμουν έτοιμος να συστηθώ με τη σειρά μου, αλλά εκείνη ύψωσε το δάχτυλο όλο ευπρέπεια στα χείλη, και στρέψαμε κι οι δυο το βλέμμα προς τα μπρος. Η ώρα πρέπει να κόντευε τρεις. Έκλεισα τα μάτια, περμιένοντας, με μια κάποια επιφύλαξη, τη στιγμή που ο οργανίστας θα ξεμπέρδευε με το μουσικό χαλί, για να εφορμήσει στο γαμήλιο εμβατήριο του *Λόεγγκριν*.

Δεν έχω ιδιαίτερα σαφή εικόνα ως προς το τι μεσολάβησε την επόμενη μία ώρα κι ένα τέταρτο, εξόν απ' τη θεμελιώδη απουσία εφόρμησης στο εμβατήριο του *Λόεγγκριν*. Συγκρατώ

μια διεσπαρμένη χούφτα ανοίκειων προσώπων που έστρεφαν ανεπαίσθητα το βλέμμα προς τα πίσω κάθε τόσο, για να δουν ποιος βήχει. Και θυμάμαι τη γυναίκα στα δεξιά μου να μου απευθύνει το λόγο και πάλι, στον ίδιο τόνο γιορτινού ψιθυρισμού. «Λίγο αργοπορημένοι μου φαίνονται», είπε. «Τον δικαστή Ράνκερ τον έχετε δει από κοντά; Έχει ένα πρόσωπο, σαν άγιος είναι». Και θυμάμαι το οργανάκι να παλινδρομεί περιέργως, με απόγνωση σχεδόν, μεταξύ Μπαχ και Ρότζερς & Χαρτ της πρώιμης περιόδου. Σε γενικές γραμμές, ωστόσο, πολύ φοβάμαι ότι πέρασα τον περισσότερο χρόνο σε αλλεπάλληλα, αυτοπαθή νοσοκομειακά επισκεπτήρια, καθώς ήμουν αναγκασμένος να καταπνίγω τις απανωτές μου κρίσεις βήχα. Είχα μια παρατεταμένη κι ανανδρη υποψία, όση ώρα παρέμεινα συνολικά στην αίθουσα, ότι ανά πάσα στιγμή θα πάθαινα εσωτερική αιμορραγία, ή ότι θα 'σπαγα, το λιγότερο, κάνα παϊδι, παρ' όλο τον κορσέ από επιδέσμους που φορούσα.

Στις τέσσερις και είκοσι –ή, για να το θέσω διαφορετικά, κάπως πιο ωμά, μία ώρα και είκοσι λεπτά μετά το πέρασ κάθε λογικής αισιοδοξίας–, η ανύπαντρη νύφη, σκυφτή, με τους γονείς να τη φρουρούν εκατέρωθεν, οδηγήθηκε υποβασταζόμενη ως την έξοδο του κτηρίου, κι από εκεί, με τρόπο λεπτεπίλεπτο, κατά μήκος της μεγάλης πέτρινης σκάλας ως το πεζοδρόμιο. Κατόπιν τοποθετήθηκε με προσοχή –σχεδόν χέρι με χέρι, καταπώς φάνηκε– στην πρώτη από τις μαύρες γυαλιστερές λιμουζίνες που περίμεναν, διπλοπαρκαρισμένες, μπροστά στο πεζοδρόμιο. Το στιγμότυπο ήταν πολύ πιπεράτο –άξιο σκανδαλοθηρικής φυλλάδας–, κι επίσης, ως είθισται στη σκανδαλοθηρία, διέθετε θίασο πολυπληθή από αυτόπτες μάρτυρες, διότι οι προσκεκλημένοι (εμού συμπεριλαμβανομένου) είχαν ήδη αρχίσει να ξεχύνονται απ' το κτήριο, καίτοι κόσμια, σε άγρυπνες, μη σου πω και γουρλομάτικες, αγέλες.

Αν υπήρξε έστω κι ένα αμυδρώς αμβλυντικό στοιχείο στο όλο θέαμα, υπεύθυνος γι' αυτό ήταν ο ίδιος ο καιρός. Ο ήλιος του Ιουνίου ήταν τόσο πυρωμένος κι άγριος, η μεσολάβησή του τόσο όμοια με πλήθος φωτογραφικών φλας, που η εικόνα της νύφης, καθώς κατέβαινε με τον οιονεί αναπηρικό της τρόπο τα πέτρινα σκαλιά, θόλωνε σχεδόν, στα σημεία όπου το θόλωμα ήταν ζωτικής σημασίας.

Όταν το νυφικό αυτοκίνητο απομακρύνθηκε, υλικά τουλάχιστον, απ' τη σκηνή, η ένταση στο πεζοδρόμιο –ιδίως στο στόμιο της τέντας, στην άκρη του κράσπεδου, όπου εγώ, μεταξύ άλλων, χασομερούσα– εξελίχθηκε σε κάτι που, εάν το κτήριο ήταν εκκλησία, κι η μέρα Κυριακή, θα πέραναγε άνετα για τη σχεδόν συνήθη σύγχυση του εκκλησιάσματος κατά το σχόλασμα. Τότε, τελείως απρόσμενα, ήχησε emphaticά η παρότρυνση –μάλλον διά στόματος του θείου της νύφης, Αλ– ότι τα αυτοκίνητα που περιέμεναν σταθμευμένα ήταν στη διάθεση των προσκεκλημένων· τουτέστιν, ασχέτως δεξίωσης, κι ασχέτως αλλαγής προγράμματος. Κρίνοντας από την αντίδραση των πλησίον μου, η προσφορά έγινε γενικώς δεκτή ως *αβρή χειρονομία*. Το επ' ουδενί αυτονόητο, ωστόσο, ήταν ότι τα αυτοκίνητα επρόκειτο να είναι στη «διάθεσή τους», αφού πρώτα μια φοβερή διμοιρία καλεσμένων –με τον προσδιορισμό των «κοντινών συγγενών» της νύφης– επιβιβαζόταν σε ό,τι μεταφορικό μέσο υπήρχε στη δική της διάθεση, για να εγκαταλείψει τη σκηνή. Κι έτσι, έπειτα από μια κάπως μυστηριώδη και μποτιλιαρισματοειδή καθυστέρηση (στη διάρκεια της οποίας εγώ παρέμεινα περιέργως βιδωμένος στο ίδιο σημείο), οι «κοντινοί συγγενείς» επιδόθηκαν όντως στη μαζική τους έξοδο, ίσαμε έξι ή επτά επιβάτες ανά όχημα, ή σε άλλα μόνο τρεις ή τέσσερις. Ο αριθμός, υπέθετα, ήταν συνάρτηση της ηλικίας, του παρουσιαστικού και της περιφέρειας γοφών των πρώτων εποχούμενων.

Άξαφνα, κατά την αποχαιρετιστήρια –πλην όμως πρόδη-

λα λακωνική— παραίνεση κάποιου, βρέθηκα ο ίδιος στην άκρη του δρόμου, στην μπούκα της τέντας, να βοηθώ στην επιβίωση του πλήθους.

Το πώς επιλέχθηκα γι' αυτό το πόστο χρήζει σχετικά σύντομου συλλογισμού. Εξ όσων γνωρίζω, ο αγνώστων στοιχείων, μεσόκοπος υπερδραστήριος που μου είχε αναθέσει το ρόλο δεν είχε μήτε την αμυδρότατη υποψία πως ήμουν ο αδελφός του γαμπρού. Επομένως, προκύπτει λογικά πως επελέγην για άλλους, μακράν πιο πεζούς λόγους. Όλα αυτά συνέβησαν το 1942. Εγώ ήμουν είκοσι τριών, και νεοσύλλεκτος οπλίτης. Έχω την αίσθηση πως ήταν απλώς και μόνον η ηλικία μου, η στολή μου και η καταφανώς εξυπηρετική αύρα χρώματος χακί που με περιέβαλλε, που δεν άφηναν περιθώριο αμφιβολίας για την καταλληλότητά μου ως αναπληρωτή πορτιέρη.

Δεν ήμουν απλώς ένας εικοσιτριάχρονος, μα ένας εξόφθαλμα καθυστερημένος εικοσιτριάχρονος. Θυμάμαι να φορτώνω κόσμο στις λμιουζίνες δίχως την παραμικρή επιδεξιότητα. Απεναντίας, επιτελούσα το έργο μου με μια κάπως ανειλικρινή, φανταρίστικη απομίμηση εμμονής και προσήλωσης στο καθήκον. Έπειτα από μερικά λεπτά, μάλιστα, συνειδητοποίησα με αιφνίδια αμηχανία πως ικανοποιούσα τις ανάγκες μας, κατά κύριο λόγο, γηραιότερης, κοντύτερης, ευτραφέστερης γενιάς, και οι επιδόσεις μου ως αγκωνοπιάστη και πορτοσφαιλιστή έλαβαν ένα ολωσδιόλου κίβδηλο σθένος. Άρχισα να συμπεριφέρομαι ως ένας εξόχως επιτήδειος, καθ' όλα υποχρεωτικός νεαρός γίγαντας που βήχει.

Όμως ο απογευματινός καύσωνας ήταν, δίχως καμιά υπερβολή, τυραννικός, και το αζημίωτο του λειτουργήματός μου πρέπει να μου φαινόταν ολοένα και πιο ασύμφορο. Αίφνης, μολονότι το πλήθος των «κοντινών συγγενών» μετά βίας είχε πάρει να αραιώνει, χίμηξα κι εγώ σ' ένα απ' τα φρεσκοκατελημμένα οχήματα, τη στιγμή που άρχισε να απομακρύνεται απ' το κράσπεδο. Ως εκ τούτου, κοπάνησα το κεφάλι μου μ' έναν

ηχηρότατο (ενδεχομένως τιμωρητικό) γδούπο στην οροφή. Μεταξύ των συνεπιβατών μου ήταν δε και η ψελλίζουσα γνωριμία μου, η Έλεν Σίλζμπερν αυτοπροσώπως, που βάλθηκε να μου προσφέρει την αναρμόδια συμπόνια της. Ο γδούπος προφανώς είχε αντηχήσει σ' ολόκληρη τη λιμουζίνα. Μα εγώ, στα είκοσι τρία μου, ανήκα σ' αυτό το είδος νεαρών που αποκρίνονται σε κάθε δημόσιο τραυματισμό τους, εφόσον είναι ηπιότερος από κατάγμα κρανίου, μ' ένα κούφιο, αμβλείας απόχρωσης γέλιο.

Το αυτοκίνητο είχε πάρει δυτική πορεία, καρφί, τρόπον τινά, για τον διάπλατο φούρνο του απογευματινού ουρανού. Εξακολούθησε στην ίδια κατεύθυνση για δυο τετράγωνα, ώσπου έφτασε στη λεωφόρο Μάντισον, κι εκεί έκοψε απότομα δεξιά, προς Βορράν. Ένωθα λες και είχαμε μόλις γλυτώσει απ' το κυνηγητό του φοβερού φλόγιστρου του ήλιου, χάρη μονάχα στον ανώνυμο σοφέρ και την τεράστια τέχνη κι ετοιμότητά του.

Στα πρώτα τέσσερα με πέντε τετράγωνα κατά μήκος της Μάντισον, οι στιχομυθίες στη λιμουζίνα περιοριζόνταν σε σχόλια όπως «Σας στριμώνχω μήπως;» και «Τέτοια *κάψα* δε θυμάμαι να 'χω ζήσει ποτέ». Η κυρία που δεν είχε ξαναζήσει τέτοια *κάψα* ήταν, όπως είχα μάθει απ' το εύλογο διάστημα που είχα περάσει ως ωτακουστής στην έξοδο της τέντας, η παράνυμφος. Ήταν μια γεροδεμένη κοπέλα γύρω στα είκοσι τέσσερα με είκοσι πέντε, που φορούσε ροζ σατέν τουαλέτα κι ένα διάδημα από πλαστικά μη με λησιμόνει. Είχε μιαν αισθητά αθλητική αύρα περί το άτομό της, σαν να 'ταν πιθανόν, ένα-δυο χρόνια πριν, να 'χε αποφοιτήσει από κάποια γυμναστική ακαδημία. Στην αγκαλιά της κρατάγε ένα μπουκέτο γαρδένιες με τρόπο που θα άρμοζε σε ξεφούσκωτη μπάλα του βόλεϊ. Καθόταν στο πίσω μέρος της λιμουζίνας, γοφό με γοφό μεταξύ του συζύγου της κι ενός μικροσκοπικού γερόντιου με ημίψηλο και αμπιγέ σακάκι, που κρατούσε ένα σβηστό χειροποίητο πούρο Αβάνας. Η κυρία Σίλζμπερν κι εγώ –με τα έσω

γόνατά μας να αγγίζονται αιδημόνως— καταλαμβάνουμε τα βοηθητικά καθίσματα. Δύο φορές, δίχως καμιά απολύτως δικαιολογία, από ακραιφνή επιδοκιμασία, έστρεψα το βλέμμα στο μικροσκοπικό γερόντιο. Την ώρα που φόρτωνα τη λιμουζίνα, κρατώντας του την πόρτα να περάσει, μου 'χε έρθει η φευγαλέα παρόρμηση να τον σηκώσω σύγκορμο και να τον χώσω με προσοχή απ' το ανοιχτό παράθυρο. Ήταν η ενσάρκωση της ελαχιστότητας, ζήτημα να ήταν ένα σαράντα πέντε, και δίχως να μοιάζει νάνος ή νανόσωμος. Στο αυτοκίνητο, καθόταν κοιτώντας βλοσυρά προς τα μπρος. Στη δεύτερη ματιά προς το μέρος του, παρατήρησα ότι είχε κάτι που, εκ πρώτης όψεως, έμοιαζε με παλιό λεκέ από σάλτσα στο πέτο του σμόκιν του. Παρατήρησα επίσης ότι το μεταξωτό του ημίψηλο απείχε απ' την οροφή του αυτοκινήτου δέκα με δεκαπέντε πόντους μες στο νερό... Σε γενικές γραμμές, όμως, τα πρώτα εκείνα λεπτά στη λιμουζίνα, εξακολουθούσε να με απασχολεί κατά κύριο λόγο η κατάσταση της υγείας μου. Εκτός απ' την πλευρίτιδα και το μελανιασμένο κεφάλι, είχα και τη βάσιμη υποψία τού υποχονδριακού πως με γυρόφερνε φαρυγγίτιδα. Καθόμουν αναδιπλώνοντας διακριτικά τη γλώσσα μου κι εξερευνώντας το ύποπτο επώδυνο σημείο. Κοιτούσα επίμονα, θυμάμαι, σε ευθεία οριζοντία, το σβέρκο του οδηγού, σωστό γεωφυσικό χάρτη από ουλές σπυριών και δοθιήνων, όταν αίφνης η πτυσσόμενη συνεπιβάτης μου μού απηύθυνε το λόγο: «Δε σας ρώτησα κιόλας, παράλειψή μου. Τι κάνει η αξιαγάπητη μητέρα σας; Ο Ντίκι Μπριγκάντσα δεν είστε;»

Η γλώσσα μου, τη στιγμή της ερώτησης, βρισκόταν διερευνητικώς αναδιπλωμένη σε βάθος μαλακής υπερώας. Την απενέπλεξα, κατάπια, και στράφηκα προς το μέρος της. Πενηντάρα ήταν, ή εκεί γύρω, ντυμένη κομψά και καλαίσθητα. Το πρόσωπό της παστωμένο με πούδρα. Αποκρίθηκα πως όχι – δεν ήμουν.

Εκείνη με περιεργάστηκε για λίγο, σμίγοντας τα βλέφαρα,

και είπε πως ήμουν φτυστός ο γιος της Σίλια Μπριγκάντσα. Ιδίως στο στόμα. Εγώ προσπάθησα να δείξω με το ύφος μου πως ήταν λάθος ανθρώπινο. Έπειτα έστρεψα πάλι το βλέμμα στο σβέγκο του οδηγού. Το εσωτερικό του αυτοκινήτου σιωπηλό. Έριξα μια ματιά στο παράθυρο, για αλλαγή παραστάσεων.

«Πώς είναι τα πράγματα στο στρατό;» ρώτησε η κυρία Σίλζμπερν. Απότομα, συζητητικά.

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή κυριεύτηκα από μια σύντομη κρίση βήχα. Μόλις κόπασε, γύρισα προς το μέρος της με ανυπόκριτη προθυμία και αποκρίθηκα πως είχα κάνει ένα σωρό φίλους. Ήταν κομμάτι δύσκολο να μιλώ στραμμένος προς το μέρος της, ένεκα ο νάρθηκας επιδέσμων γύρω απ' το διάφραγμά μου.

Έγενεσε καταφατικά. «Το βρίσκω υπέροχο όλο αυτό που κάνετε», είπε, κατά τι αινιγματικά. «Είστε φίλος της νύφης ή του γαμπρού;» ρώτησε κατόπιν, περνώντας διακριτικά στο παρσύνθημα.

«Ε, βασικά, δεν είμαι ακριβώς φίλος—»

«Το καλό που σας θέλω, μην πείτε του γαμπρού», με διέκοψε η παράνυμφος, απ' το πίσω μέρος της λιμουζίνας. «Να τον είχα του χεριού μου δυο λεπτά, και θα σου 'λεγα εγώ. Δυο λεπτά, δε θέλω παραπάνω».

Η κυρία Σίλζμπερν γύρισε φευγαλέα —πλην όμως κατά πρόσωπον— προς το μέρος της σχολιάστριάς για να της χαμογελάσει. Έπειτα έστρεψε πάλι το κεφάλι προς τα μπρος. Τη στροφή της επιστροφής, μάλιστα, την κάναμε σχεδόν συγχρονισμένα. Δεδομένου ότι η κυρία Σίλζμπερν είχε στρέψει το κεφάλι για κλάσματα δευτερολέπτου, το χαμόγελο που απέτεινε στην παράνυμφο ήταν ένα αριστούργημα κινητικότητας αναδιπλούμενου καθίσματος. Ήταν αρκούντως ζωηρό ώστε να εκφράζει άμετρη σύμπλευση με κάθε μέλος της νεολαίας, όπου γης, μα ιδιαίτερος με τούτη την ψυχωμένη κι ευθαρσή εντόπια εκπρόσωπό της, με την οποία, ενδεχομένως, είχε συστηθεί μονάχα τύποις, επιπόλαιοι, ή μπορεί και καθόλου.

«Μοβόρες καρακάξες», είπε μια αντρική χαχανιστή φωνή. Και η κυρία Σίλζμπερν κι εγώ γυρίσαμε και πάλι. Η φωνή ανήκε στον σύζυγο της παρανύμφου. Καθόταν πίσω μου ακριβώς, στα αριστερά της γυναίκας του. Οι δυο μας ανταλλάξαμε προς στιγμήν αυτό το ανέκφραστο, άφιλο βλέμμα που, πιθανώς, το κραιπαλώδες έτος 1942, μόνον αξιωματικός κι οπλίτης μπορούσαν να ανταλλάξουν. Υποσημναγός του Σώματος Σηματορρών ο ίδιος, φορούσε ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον πηλίκιο πιλότου της Πολεμικής Αεροπορίας – ένα γειωμένο κασκέτο απ' το οποίο είχε αφαιρεθεί ο εσωτερικός μεταλλικός σκελετός, που συνήθως προσέδιδε στον φέροντα μια κάποια, θεωρητικά επιθυμητή, απτότητα αύρα. Στην περίπτωση του, ωστόσο, το πηλίκιο ούτε κατά διάνοια δεν άρμοζε στο ρόλο του. Ο μόνος σκοπός του, φαινομενικά, ήταν να κάνει το δικό μου υπερμέγεθες, προβλεπόμενο κάλυμμα κεφαλής να θυμίζει περισσότερο καπέλο κλόουν που κάποιο χέρι περιέσσωσε σπασμωδικά από κλίβανο αποτέφρωσης. Το πρόσωπό του ήταν πελιδνό και, κατ' ουσίαν, πτοημένο. Ο ιδρώτας έρρεε απ' τους πόρους του με σχεδόν απίστευτη πλησμονή – στο μέτωπό του, στο πανωχείλι του, ως και στην άκρη της μύτης του –, σε βαθμό που ίσως έχρηζε δισκίου ηλεκτρολυτών. «Παντρεύτηκα την πιο μοβόρα καρακάξα σε περιφέρεια έξι κομητειών», είπε, απευθυνόμενος στην κυρία Σίλζμπερν και βγάζοντας άλλο ένα απαλό, δημόσιο κακάρισμα. Από αυτόματο σέβας στο βαθμό του, λίγο έλειψε να χαχανίσω κι εγώ μαζί του – μ' ένα κοφτό, βλακώδες κακάρισμα αγνώστου και κληρωτού, που θα κοινοποιούσε ξεκάθαρα πως ήμουν με το μέρος του, καθώς και με το μέρος όλων των συνεπιβατών μου, κι εναντίον κανενός.

«Σοβαρά μιλάω», είπε η παρανύμφος. «Δυο λεπτάκια δώσε μου – και θα σου πω εγώ. Ε ρε και να τον είχα τώρα εδώ, με τα χέρια μου θα–»

«Έλα, έλα, ήρεμα, ήρεμα λέμε», είπε ο σύζυγός της, στο ί-

διο, προφανώς, ανεξάντλητο πνεύμα ευδιάθετου συνεύνου. «Ηρέμησε. Μη γεράσεις πριν την ώρα σου».

Η κυρία Σίλζμπερν έστρεψε εκ νέου το πρόσωπο στο πίσω κάθισμα της λιμουζίνας, και χάρισε στην παράνυμφο ένα χαμόγελο στα όρια της αγιοσύνης. «Ήταν κανείς απ' τους δικούς του στο γάμο;» ρώτησε αβρά, δίνοντας μια σταλιά έμφαση – καθ' όλα καθωσπρέπει– στην κτητική αντωνυμία.

Η παράνυμφος αποκρίθηκε με τοξική δριμύτητα: «Κανείς. Όλοι τους μένουν δυτικά κάπου, στην άλλη άκρη. Μακάρι να πετύχαινα κανέναν».

Το κακάρισμα του συζύγου της ήχησε και πάλι. «Άντε και τον πετύχαινες, τι 'α του 'κανες, ρε μωρό μου;» ρώτησε – και μου 'κλεισε το μάτι αδιακρίτως.

«Εντάξει, δεν ξέρω να σου πω ακριβώς, αλλά κάτι θα 'κανα, χίλια τα εκατό», είπε η παράνυμφος. Το κακάρισμα στ' αριστερά της ενετάθη. «Σοβαρά μιλάω!» επέμεινε. «Οτι θα τ' άκουγαν από μένα, χίλια τα εκατό. Μα δηλαδή. Για όνομα». Μιλούσε με ολοένα μεγαλύτερη αυτοκυριαρχία, συναισθανόμενη, θαρρείς, ότι, με υποβολέα τον σύζυγό της, το ακροατήριο που συνθέταμε οι υπόλοιποι έβρισκε ακαταμάχητα ευθαρσής –τσαμπουκαλεμένη– την αντίληψή της περί δικαιοσύνης, όσο νεανική ή ανεφάρμοστη κι αν ήταν. «Δεν ξέρω τι ακριβώς θα τους έλεγα. Πολύ πιθανόν να μ' έπιανε κάνα βλακώδες παραλήρημα. Αλλά, για όνομα, δηλαδή. Έλεος! Δεν μπορώ ν' ανεχτώ να τη βγάζουν καθαρή με τέτοια εγκληματική συμπεριφορά. Μου ανεβαίνει το αίμα στο κεφάλι». Ανέστειλε το σφρίγος προς στιγμήν, ίσα για να εμψυχωθεί απ' την έκφραση επίπλαστης συμπόνιας της κυρίας Σίλζμπερν. Η κυρία Σίλζμπερν κι εγώ είχαμε τώρα πια εξ ολοκλήρου, υπερπροσυνώς, στραφεί προς το μέρος της πάνω στα αναδιπλούμενα καθίσματά μας. «Δεν μπορείς να εισβάλλεις έτσι στη ζωή του άλλου και να τον πληγώνεις όποτε σου καπνίσει».

«Δεν το γνωρίζω και καθόλου το παλικάρι, για να 'μαι ει-

λικρινής», είπε η κυρία Σίλζμπερν, σιγανά. «Στην πραγματικότητα, ούτε φατσικά δεν τον ξέρω. Εγώ, να φανταστείτε, και για τον αρραβώνα της Μιούριελ πρωτοέμαθα—»

«Κανείς δεν τον ξέρει φατσικά», είπε η παράνυμφος, σε τόνο ακούντως εκρηκτικό. «Ούτε εγώ δεν τον έχω γνωρίσει. Δύο πρόβες κάναμε για την τελετή, και τις δύο φορές ο φουκαράς ο πατέρας της Μιούριελ πήρε τη θέση του αναγκαστικά, μόνο και μόνο επειδή το τρισάθλιο αεροπλάνο του δεν μπορούσε να απογειωθεί. Υποτίθεται ότι θα 'φτανε Τρίτη βράδυ, μ' ένα τρισάθλιο αεροσκάφος της Πολεμικής Αεροπορίας, με ενδιάμεσο σταθμό κιόλας, αλλά έριχνε, λέει, το *απερίγραπτο χιόνι* στο Κολοράντο, ή στην Αριζόνα, ή σ' ένα απ' αυτά τα *απερίγραπτα* μέρη τελοσπάντων, κι εν τέλει έφτασε στη *μία το πρωί, χτες βράδυ*. Κι *επί τόπου*, μιλάμε —αξημέρωτα, να παραφρονήσεις δηλαδή—, παίρνει τηλέφωνο τη Μιούριελ απ' την άλλη άκρη τώρα, Λονγκ Αιλαντ, πάρε και κατάλαβε, και της λέει να βρεθούνε στη ρεσεψιόν ενός ελεεινού ξενοδοχείου για να τα *συζητήσουνε*. Η παράνυμφος ρίγησε πειστικότητα. «Και την ξέρεις τη Μιούριελ πώς είναι. Είναι τέτοια ψυχούλα, που είναι ικανή ν' αφήσει τον πρώτο τυχόντα και τον αδερφό του να την κάνουν αλογατάκι. Αυτό είναι που με διαολίζει πιο πολύ. Ότι μια ζωή άνθρωποι σαν κι αυτήν την πληρώνουν και πληγώνονται... Τέλος πάντων, οπότε ντύνεται, που λες, και παίρνει ένα ταξί και καταλήγει να κάθεται σε μια ελεεινή ρεσεψιόν και να συζητάει μαζί του μέχρι τις *πέντε παρά τέταρτο, χαράματα* τώρα». Η παράνυμφος χαλάρωσε τα δάχτυλα που σφίγγανε το μπουκέτο με τις γαρδένιες, ίσα για να υψώσει τις σφιγμένες τις γροθιές. «Αχχχ, έξαλλη είμαι!» είπε.

«Σε ποιο ξενοδοχείο;» ρώτησα την παράνυμφο. «Σας είπε μήπως;» Προσπαθούσα να ακουστώ ανέμελος, όπως εάν, καλή ώρα, ο πατέρας μου είχε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις κι εγώ εξέφραζα ένα εύλογο υικό ενδιαφέρον ως προς το πού διανυκτερεύει κανείς στη Νέα Υόρκη. Στην πραγματικότητα, η

ερώτησή μου δε σήμαινε τίποτε σχεδόν. Απλώς σκεφτόμουν μεγαλόφωνα, λίγο-πολύ. Μου είχε κεντρίσει το ενδιαφέρον το γεγονός ότι ο αδελφός μου είχε ζητήσει από τη μέλλουσα σύζυγό του να τον συναντήσει σε ρεσεψιόν ξενοδοχείου, αντί του ακατοίκητου, διαθέσιμου διαμερίσματός του. Η ηθική διάσταση της πρόσκλησης ήταν καθ' όλα συνακόλουθη, μα με ενδιέφερε, ελαφρώς, μολοντούτο.

«Δεν ξέρω σε ποιο ξενοδοχείο», είτε η παράνυμφος ενοχλημένη. «Ένα κάποιο ξενοδοχείο». Με κοίταξε επίμονα. «Γιατί;» ρώτησε επιτακτικά. «Μπας κι είσαι φίλος του;»

Το βλέμμα της είχε κάτι το αναμφισβήτητα εκφοβιστικό. Ήταν σαν να αντίκριζες όχλο της εξής μίας γυναίκας, που μόνον ο χρόνος και η συγκυρία τη διαχώριζε απ' το καλάθι με το πλέξιμό της και μιαν εξαίσια θέα της λαμπερότου. Εγώ τρέμω και έτρεμα τους όχλους, πάσης φύσεως, ανέκαθεν. «Από μικρά, μαζί μεγαλώσαμε», αποκρίθηκα, ακατάληπτα σχεδόν.

«Ποιος τη χάρη σου!»

«Έλα, έλα», είπε ο σύζυγός της.

«Λυπάμαι πολύ, αλλά...» του είπε η παράνυμφος, απευθυνόμενη, όμως, σ' όλους μας. «Δεν ήσουν μέσα να τη δεις, που πλάνταξε στο κλάμα το κοριτσάκι, μια ώρα σερί έκλαιγε. Αυτά δεν είναι αστεία, ακούς; Ακούω να λες. Ξέρω κι άλλες περιπτώσεις, γαμπροί που τους πιάνει πανικός και τα σχετικά. Αλλά δεν τ' αφήνεις να φτάσει τελευταία στιγμή. Θέλω να πω, δε γίνεται ένα σωρό άνθρωποι που δε σου φτάνει σε τίποτα να πεθαίνουν από ντροπή κι αμηχανία, και το κοριτσάκι τώρα, να γίνεται η ψυχούλα του σμπαράλια! Άμα είχε αλλάξει γνώμη, για δεν της έγγραφε ένα γράμμα έστω, να το λήξει σαν κύριος; Έλεος δηλαδή! Ήταν ανάγκη να γίνει τέτοια ζημιά;»

«Εντάξει, έλα, ηρέμησε πια», είπε ο σύζυγός της. Το κακάρισμα του δεν είχε σιγήσει ολότελα, αλλά ακουγόταν κομματάκι ζορισμένο.

«Μιλάω σοβαρά! Δεν μπορούσε να κάτσει να της γράψει

ένα γράμμα που να της το λέει στα ίσα, να φερθεί σαν άντρας, και να μη φτάσουμε τώρα σ' αυτή την τραγωδία δηλαδή;» Γύρισε προς το μέρος μου, απότομα. «Εσύ μπας και ξες πού βόσκει, κατά τύχη;» ρώτησε επιτακτικά, με μέταλλο στη φωνή. «Άμα ήσασταν *φιλαράκια* μικροί, δεν μπορεί, όλο και θα—»

«Εγώ ούτε ένα δώρο δεν έχω που έφτασα στη Νέα Υόρκη», είπα αμήχανα. Όχι μόνον η παράνυμφος, αλλά κι ο σύζυγός της κι η κυρία Σίλζμπερν με κοιτούσαν επίμονα τώρα. «Μέχρι στιγμής, ούτε ένα τηλέφωνο δεν πρόφτασα να κάνω». Σ' εκείνη τη φάση, απ' ό,τι θυμάμαι, μ' έπιασε μια κρίση βήχα. Ήταν αρκούντως αυθεντική, όμως οφείλω να ομολογήσω πως ελάχιστα προσπάθησα να την καταπνίξω ή να την περιορίσω σε διάρκεια.

«Τον έχεις κοιτάξει καθόλου το βήχα σου, στρατιώτης;» με ρώτησε ο υποσημηναγός όταν συνήλθα.

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή, μ' έπιασε κι άλλη κρίση βήχα — τελείως αυθεντική, παραδόξως. Ήμουν ακόμα γυρισμένος κατά το ήμισυ ή εν τέταρτο στο πλάι του αναδιπλούμενου καθίσματός μου, με το σώμα μου στραμμένο προς το μπροστινό μέρος της λμιουζίνας τόσο, ώστε να μπορώ να βήχω με τη δέουσα ευπρέπεια και υγιεινή.

Είναι μεν έντονη διασάλευση, ωστόσο νομίζω πως μια παράγραφος οφείλει να μπει σφήνα σ' αυτό ακριβώς το σημείο ως απάντηση σε μια-δυο ερωτήσεις παλούκια. Κατά πρώτον, τι δουλειά είχα εγώ στη λμιουζίνα; Αφήνοντας κατά μέρος τις όποιες περιστασιακές συνιστώσες, το αυτοκίνητο θεωρητικώς έμελλε να μεταφέρει τους επιβαίνοντες στο διαμέρισμα των γονιών της νύφης. Ουδείς όγκος πληροφοριών, από πρώτο ή δεύτερο χέρι, που θα μπορούσα πιθανώς να αποσπάσω από τη συντετριμμένη, ανύμφευτο νύφη ή από τους ταραγμένους (καθώς και, κατά πάσαν πιθανότητα, θυμωμένους) γονείς της,

δε θα ήταν ικανή αποζημίωση για τη δυσφορία της παρουσίας μου στο διαμέρισμά τους. Γιατί, λοιπόν, εξακολουθούσα να παραμένω στη λιμουζίνα; Γιατί δεν κατέβαινα, λόγου χάρι, όσο ήμασταν σταματημένοι σε κάποιο φανάρι; Κι επίσης, το σαφώς πιο σημαίνον, για ποιο λόγο είχα μπουνκάρει στη λιμουζίνα ευθύς εξαρχής;... Νομίζω πως έχω τουλάχιστον μια ντουζίνα απαντήσεις γι' αυτά τα ερωτήματα, και πως όλες τους, έστω και αμυδρά, στέκουν. Θεωρώ, ωστόσο, ότι μπορώ να τις παρακάμψω, και απλώς να επαναλάβω ότι μιλάμε για το έτος 1942, ότι ο ίδιος ήμουν είκοσι τριών ετών, νεοσύλλεκτος, νεοφώτιστος στη δραστικότητα της σύμπλευσης με το κοπάδι – και, πάνω απ' όλα, ένιωθα μοναξιά. Άπαξ κι έβλεπες γεμάτο αμάξι χωνόσουν κι εσύ μέσα, έτσι νομίζω, και δεν ξεκούναγες απ' τη θέση σου.

Για να επανέλθω στην πλοκή, θυμάμαι πως, ενόσω και οι τρεις τους –η παράνυμφος, ο σύζυγός της και η κυρία Σίλζμπερν–, πλήρως εναρμονισμένοι, με κάρφωναν με το βλέμμα και περιεργάζονταν το βήχα μου, έριξα μια ματιά στο μικροσκοπικό γεροντάκι στο πίσω κάθισμα. Εξακολουθούσε να έχει το βλέμμα στραμμένο ευθεία, στο κενό. Παρατήρησα, σχεδόν με ευγνωμοσύνη, ότι τα πόδια του δεν άγγιζαν καλά-καλά το δάπεδο. Έμοιαζαν παλιοί και ακριβοί μου φίλοι.

«Κι αυτός ο τύπος με τι *ασχολείται* τελοσπάντων;» με ρώτησε η παράνυμφος όταν βγήκα απ' τη δεύτερη κρίση βήχα.

«Ο Σίμορ λέτε;» ρώτησα. Ήταν προφανές, αρχικά, από την εκφορά της ερώτησης, ότι η ίδια φανταζόταν κάτι το ιδιαζόντως επονεϊδιστο. Έπειτα, αίφνης, συνειδητοποίησα –και δη αμυγώς διαισθητικά– ότι πολύ πιθανόν και η ίδια να κατείχε κάποιο ανομολόγητο συμπίλημα βιογραφικών δεδομένων για τον Σίμορ· τουτέστιν, τα χαμερπή, θλιβερά δραματοποιημένα, και (κατά τη γνώμη μου) εκ θεμελίων παραπαιστικά δεδο-

μένα για το άτομό του. Πως αυτός ήταν ο Μπίλι Μπλακ, μια κρατικής εμβέλειας «διασημότητα» του ραδιοφώνου επί μια εξαετία σχεδόν, στα παιδικά του χρόνια. Είτε πως, για να αναφέρουμε άλλο ένα παράδειγμα, είχε γίνει δεκτός στο Κολούμπια λίγο μετά τα δέκατα πέμπτα του γενέθλια.

«Ο Σίμορ, ναι», είπε η παράνυμφος. «Τι δουλειά έκανε πριν τον πάρουν φαντάρο;»

Και πάλι η ίδια ανεπαισθητη διαισθητική αναλαμπή μ' έκανε να σκεφτώ πως η ίδια ήξερε πολύ περισσότερα γι' αυτόν απ' όσα, άγνωστο γιατί, σκόπευε να αποκαλύψει. Είχα την εντύπωση, κατά πρώτον, πως ήξερε και παραήξερε ότι ο Σίμορ δίδασκε αγγλικά προ της στράτευσής του – ότι ήταν καθηγητής. Καθηγητής πανεπιστημίου. Προς στιγμήν, μάλιστα, καθώς την παρατηρούσα, είχα την τρομερά δυσάρεστη αίσθηση πως ίσως να ήξερε ακόμη-ακόμη ότι ήμουν ο αδελφός του. Μια σκέψη που θα προτιμούσα να αποφύγω. Αντ' αυτού, την κοίταξα στα μάτια με πυγμή πυγμαίου και είπα: «Ποδιάτρος ήταν». Έπειτα, απότομα, γύρισα απ' την άλλη κι έστρεψα το βλέμμα στο παράθυρο. Η λιμουζίνα ακινητούσε εδώ και κάμποσα λεπτά, κι είχα μόλις αφουγκραστεί τον ήχο στρατιωτικής τυμπανοκρουσίας κάπου στο βάθος, απ' την ευρύτερη περιοχή της Λέξινγκτον ή της 3ης Λεωφόρου.

«Πέσαμε σε παρέλαση!» είπε η κυρία Σίλζμπερν. Είχε στρέψει κι αυτή το βλέμμα στο παράθυρο.

Βρισκόμασταν στα νοτιοανατολικά του Σέντραλ Παρκ. Ένας αστυφύλακας στεκόταν καταμεσής της λεωφόρου Μάντισον και διέκοπτε την κυκλοφορία και στα δύο ρεύματα κατά μήκος του Μανχάταν. Εξ όσων μπορούσα να διακρίνω, τη διέκοπτε, κι αυτό ήταν όλο· με άλλα λόγια, δεν την προωθούσε ούτε ανατολικά ούτε δυτικά. Υπήρχαν τρία-τέσσερα αυτοκίνητα κι ένα λεωφορείο που περίμεναν σταματημένα με κατεύθυν-

ση νότια, μα η λιμουζίνα μας ήταν το μοναδικό όχημα που αποτολμούσε πορεία προς Βορράν. Στην αμέσως επόμενη γωνία, και σ' ό,τι μου ήταν ορατό απ' τον βορειότερο παράδρομο που έβγαζε προς την 5η Λεωφόρο, κόσμος είχε μαζευτεί, δύο με τρία άτομα κατά πλάτος του πεζοδρομίου και στο κράσπεδο, περιμένοντας, προφανώς, κάποιο απόσπασμα στρατού, νοσηλευτριών, ή προσκόπων, ή κι εγώ δεν ξέρω τι άλλο, να ξεκινήσει απ' το σημείο συγκέντρωσης στη Λέξιנגτον ή την 3η Λεωφόρο και να παρελάσει μπροστά τους.

«Ω Χριστέ μου. Αυτό μας έλειπε τώρα», είπε η παράνυμφος.

Γύρισα να δω, και λίγο έλειψε να κουντουλήσουμε. Εκείνη είχε γείρει προς τα μπρος, έχοντας σχεδόν κυριεύσει το χώρο ανάμεσα στην κυρία Σίλζμπερν και σε μένα. Η κυρία Σίλζμπερν γύρισε κι αυτή προς το μέρος της, σε ένδειξη ανταπόκρισης, με μιαν έκφραση μεγάλης οδύνης.

«Ένα μήνα θα κάνουμε να φύγουμε από 'δώ», είπε η παράνυμφος, τεντώνοντας το λαιμό για να κοιτάξει απ' το παρμπρίζ. «Έπρεπε να 'μουν ήδη εκεί. Υποσχέθηκα στη Μιούριελ και τη μητέρα της ότι θα έφευγα μ' ένα απ' τα πρώτα αμάξια κι ότι θα 'μουν εκεί σ' ένα πεντάλεπτο μάξιμουμ. Ω Θεέ μου! Δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι;»

«Και μένα θα με περιμένουν», έσπευσε να προσθέσει η κυρία Σίλζμπερν.

«Ναι, αλλά εγώ της έδωσα το λόγο μου. Θα 'χουν μαζευτεί στο σπίτι ένα τσούρμο σαλεμένες θείες και θείοι και ένα σωρό άγνωστες φάτσες, κι εγώ της υποσχέθηκα να σταθώ φρουρός με δέκα ξιφολόγχες άμα λάχει, για να εξασφαλίσω ότι θα την αφήσουν στην ησυχία της και—» Και σώπασε. «Ω Θεέ μου. Καταστροφή».

Η κυρία Σίλζμπερν έβγαλε ένα σιγανό, στομφώδες γέλακι. «Με όλο το θάρρος, είμαι κι εγώ μια απ' τις σαλεμένες θείες», είπε. Είχε θιγεί, καταφανώς.

Η παράνυμφος γύρισε προς το μέρος της. «Ω, ζητώ συγ-

γνώμη. Δεν εννοούσα εσάς», είπε. Έγειρε πίσω στο κάθισμά της. «Απλώς λέω, είναι που είναι μια σταλιά το σπίτι τους, άμα πλακώσει και πλήθος... καταλαβαίνετε».

Η κυρία Σίλζμπερν δεν απάντησε, κι εγώ δε γύρισα προς το μέρος της να δω πόσο βαριά είχε θιγεί απ' το σχόλιο της παρανύμφου. Θυμάμαι, ωστόσο, πως με είχε εντυπωσιάσει, κατά τρόπο παράδοξο, ο απολογητικός τόνος της παρανύμφου για το μικρό της ολίστημα σχετικά με «σαλεμένες θείες και θείους». Επρόκειτο για αυθεντική απολογία, μα καθόλου αμήχανη, και μάλιστα, προς τιμήν της, ούτε καν δουλοπρεπής, και προς στιγμήν είχα την αίσθηση πως, παρ' όλη τη θεατρικότητα αγανάκτησής της και το κραυγαλέο της σθένος, η κοπέλα αυτή είχε στ' αλήθεια κάτι από ξιφολόγη, κάτι το διόλου ανάξιο θαυμασμού. (Αναγνωρίζω, εσπευσμένα και πρόθυμα, πως η γνώμη μου σ' αυτή την περίπτωση έχει πολύ περιορισμένη αξία. Αισθάνομαι συχνά μια μάλλον αλόγιστη έλξη προς τους ανθρώπους που δεν υπεραπολογούνται.) Το ζήτημα, ωστόσο, είναι πως εκείνη ακριβώς τη στιγμή, για πρώτη φορά, ένα μικρό κύμα προκατάληψης εναντίον του αγνοούμενου γαμπρού με παρέσυρε, ένα μετά βίας αντιληπτό αφρισμένο κυματάκι για την ανεξήγητη αποχή του.

«Λοιπόν, εδώ η κατάσταση σηκώνει άμεσα μέτρα», είπε ο σύζυγος της παρανύμφου. Η φωνή του ήταν, σε μεγάλο βαθμό, η φωνή του ανθρώπου που γνωρίζει πώς να διατηρεί την ψυχραιμία του εν μέσω πυρών. Τον αισθάνθηκα να παίρνει θέση μάχης από κάπου πίσω μου, κι έπειτα, αίφνης, το κεφάλι του τρύπωσε τεντωμένο στον περιορισμένο χώρο μεταξύ εμού και της κυρίας Σίλζμπερν. «Οδηγέ», είπε επιτακτικά, και περίμενε απόκριση. Όταν η απόκριση ήρθε με σπουδή, η φωνή του έγινε κατά τι πιο ευένδοτη, δημοκρατική: «Πόσο λες να μας πάρει ώσπου να ξεμπλοκάρουμε;»

Ο οδηγός γύρισε το κεφάλι. «Τώρα σώθηκες, αφεντικό», είπε. Γύρισε πάλι προς τα μπρος. Τον είχαν απορροφήσει τα

τεκταινόμενα στη διασταύρωση. Ένα λεπτό πιο πριν, ένα αγοράκι μ' ένα εν μέρει ξεφούσκωτο κόκκινο μπαλόνι είχε βγει τρέχοντας στην ανοιχτωσιά του εκκενωμένου, απαγορευμένου δρόμου. Είχε μόλις συλληφθεί και σερονόταν πίσω στο πεζοδρόμιο απ' τον πατέρα του, που 'ριξε στο αγόρι δυο, μερικώς μόνο, άκακες μπουνίτσες ανάμεσα στις ωμοπλάτες. Η πράξη δικαίως γιουχαίστηκε από το κοινό.

«Είδες τι έκανε αυτός ο τύπος; Μα στο παιδάκι τώρα;» Η κυρία Σίλζμπερν απαίτησε απόκριση απ' όλους, γενικώς και αορίστως. Ουδείς της απήντησε.

«Μήπως να ρωτάγαμε εκείνο τον μπάτσο πόση ώρα θα μείνουμε κολλημένοι εδώ πέρα;» είπε ο σύζυγος της παρανύμφου στον οδηγό. Ήταν ακόμα γερμένος προς τα μπρος. Είχε μείνει εμφανώς ανικανοποίητος απ' τη λακωνική απάντηση στην πρώτη ερώτησή του. «Είμαστε ήδη αργοπορημένοι, και μας περιμένουν, καταλαβαίνεις. Μήπως να τον ρώταγες πόση ώρα θα μείνουμε κολλημένοι εδώ πέρα;»

Δίχως να γυρίσει, ο οδηγός σήκωσε τους ώμους αγενώς. Όμως έσβησε τη μηχανή, και βγήκε απ' το αμάξι, βροντώντας τη βαριά πόρτα της λιμουζίνας ξοπίσω του. Ήταν ένας ατημέλητος, ψωμωμένος τύπος, ντυμένος εν μέρει σοφέρ – μαύρο κοστούμι σερζ μεν, ασκεπής δε.

Βαδίζοντας αργά και με τρομερή ανεξαρτησία, με αναίδεια σχεδόν, διέσχισε τα λιγοστά βήματα που τον χώριζαν απ' τη διασταύρωση, όπου ο επικεφαλής χωροφύλακας διευθετούσε την όλη κατάσταση. Κατόπιν οι δυο τους απόμειναν να στέκονται συζητώντας ώρες ατέλειωτες. (Άκουσα την παρανύμφο, απ' το πίσω κάθισμα, να μουγκρίζει.) Έπειτα, ξαφνικά, οι δύο άντρες ξεκαρδίστηκαν στα γέλια – λες και δε συνομιλούσαν καν τόση ώρα, μα απλώς αντάλλασσαν συντομότητα χονδροειδή χωρατά. Ύστερα ο οδηγός μας, γελώντας ακόμη διόλου μεταδοτικά, έκανε μια συναδελφική χειρονομία στον μπάτσο και επέστρεψε –αργά-αργά– στο αμάξι. Μπήκε, έκλει-

σε την πόρτα του με βρόντο, αφαίρεσε ένα τσιγάρο από ένα πακέτο αφημένο στο γέισο του ταμπλό, έχωσε το τσιγάρο πίσω απ' τ' αφτί του, κι έπειτα, έπειτα απ' όλα αυτά, στράφηκε προς το μέρος μας για να δώσει αναφορά. «Ούτε αυτός δεν ξέρει», είπε. «Εδώ 'α μείνουμε ώσπου να περάσει η παρέλαση». Μας κόζαρε συλλογικά, αδιάφορα. «Άπαξ και περάσει, φύγαμε». Με τα μάτια μπροστά, αποδέσμευσε το τσιγάρο απ' τ' αφτί του και τ' άναψε.

Απ' το πίσω κάθισμα της λιμουζίνας, ήχησε το πληθωρικό παραπονάκι της συγχυσμένης και πικαρισμένης παρανύμφου. Και κατόπιν τούτου, σιωπή. Για πρώτη φορά έπειτα από κάμποσα λεπτά, έριξα μια φευγαλέα ματιά στο μικροσκοπικό γεροντάκι με το οβηστό πούρο. Η αργοπορία δε φαινόταν να τον επηρεάζει. Η διαγωγή που έκρινε αρμόζουσα για το πίσω κάθισμα του όποιου οχήματος –όχημα εν κινήσει, όχημα που ακινητεί, μέχρι και, εκεί πήγαινε άθελα ο νους σου, όχημα που ξεφεύγει από γέφυρα και καταποντίζεται σε ποτάμι– παρήμενε, καταπώς φαίνεται, αμετακίνητη. Επρόκειτο για θαύμα απλούστατο. Καθόσουν ευθυτενώς, διατηρώντας ελεύθερο χώρο δέκα ή δώδεκα εκατοστών μεταξύ του ημίψηλού σου και της οροφής, και κάρφωνες αγριωπά το βλέμμα ευθεία στο παρμπρίζ. Εάν ο Θάνατος –που βρισκόταν κάπου εκεί γύρω μονίμως, πιθανώς καθιστός στην οροφή–, εάν ο Θάνατος, λοιπόν, έμπαινε στο αμάξι περνώντας ως εκ θαύματος μέσα απ' το τζάμι γυρευντάς σε, κατά πάσαν πιθανότητα απλώς σηκωνόσουν και τον ακολουθούσες, αγριωπά αλλά ήσυχα. Πολύ πιθανόν να σ' άφηνε να πάρεις και το πούρο σου μαζί, εφόσον επρόκειτο για χειροποίητο Αβάνας.

«Και τι κάνουμε τώρα, δηλαδή; Καθόμαστε έτσι;» είπε η παράνυμφος. «Εδώ κοντεύω να πεθάνω απ' τη ζέστη». Και η κυρία Σίλζμπερν κι εγώ γυρίσαμε και προλάβσαμε να δούμε την πρώτη κατά πρόσωπο ματιά που της έριχνε ο άντρας της απ' τη στιγμή που μπήκαν στο αμάξι. «Δε γίνεται να προχω-

ρήσουμε έστω λιγουλάκι;» του είπε. «Με καλάμι ανασαίνω απ' το στριμωξίδι».

Ο υποσημηναγός, χαχανίζοντας, άπλωσε τα χέρια εκφραστικά. «Κι εγώ κάθομαι στο φτερό σχεδόν, λαγουδάκι μου», είπε.

Η παράνυμφος τότε έστρεψε το βλέμμα, με ανάμικτη περιέργεια κι αποδοκιμασία, στον έτερο συνεπιβάτη της, ο οποίος, θαρρείς κι είχε βαλθεί ασυναισθήτως να μου φτιάξει το κέφι, καταλάμβανε πολύ περισσότερο χώρο απ' όσο χρειαζόταν. Περίσσευαν ίσαμε έξι πόντοι ανάμεσα στον δεξιό του γοφό και το ακριανό ακουμπιστήρι του πίσω καθίσματος. Η παράνυμφος το 'χε επισημάνει κι αυτή, το δίχως άλλο, ωστόσο, παρ' όλο της το μέταλλο, δεν είχε ακριβώς τα κότσια να ζητήσει το λόγο από τέτοιο σκιαχτικό στην όψη και μικροκαμωμένο άτομο. Γύρισε πάλι προς τον σύζυγό της. «Τα τσιγάρα σου τα 'χεις εύκαιρα;» είπε εκνευρισμένη. «Τα δικά μου δε θα τα βρω στον αιώνα τον άπαντα, έτσι που 'μαστε πατείς με πατώ σε εδώ μέσα». Στο «πατώ σε» έστρεψε πάλι το κεφάλι και κάρφωσε φευγαλέα μ' ένα βλέμμα όλο νόημα τον μικροσκοπικό υπαίτιο που είχε σφετεριστεί το χώρο που η ίδια θεωρούσε δικό της δικαιωματικά. Εκείνος παρέμεινε θεϊκά εκτός. Εξακολουθούσε να αγριοκοιτάζει ευθεία μπροστά του, προς το παρμπρίζ. Η παράνυμφος έστρεψε το βλέμμα στην κυρία Σίλζμπερν και ύψωσε τα φρύδια της εκφραστικά. Η κυρία Σίλζμπερν αποκρίθηκε με μιαν όψη γεμάτη κατανόηση και συμπόνια. Ο υποσημηναγός, στο μεταξύ, είχε μετατοπίσει το βάρος του προς το αριστερό, ή έξωθεν, μερί του, κι απ' το δεξί τσεπάκι του παντελονιού της επίσημης στολής του είχε βγάλει ένα πακέτο τσιγάρα κι ένα κουτί σπίρτα. Η σύζυγός του πήρε ένα τσιγάρο, και περίμενε και για φωτιά, η οποία κατέφτασε οσονούπω. Η κυρία Σίλζμπερν κι εγώ παρατηρούσαμε το άναμμα του τσιγάρου, λες κι επρόκειτο για σχετικώς μαγευτικό νεωτερισμό.

«Ω, χίλια συγγνώμη», είπε άξαφνα ο υποσημναγός, προτείνοντας το πακέτο στην κυρία Σίλζμπερν.

«Όχι, ευχαριστώ. Δεν καπνίζω», είπε η κυρία Σίλζμπερν βιαστικά – σχεδόν με μεταμέλεια.

«Στρατιώτης;» είπε ο υποσημναγός, προτείνοντας και σε μένα το πακέτο, έπειτα από μian ολότελα ανεπαίσθητη στιγμή δισταγμού. Για να είμαι ειλικρινής, εκτίμησα δεόντως την προσφορά του, για τη μικρή νίκη της κοινής αβροφροσύνης επί της κάστας, όμως αρνήθηκα το τσιγάρο.

«Μπορώ να δω τα σπίρτα λίγο;» ρώτησε η κυρία Σίλζμπερν, με υπέρ το δέον δισταχτική, σχεδόν κοριτσακίστικη φωνή.

«Το κουτί λέτε;» είπε ο υποσημναγός. Πρόσφερε όλο προθυμία τα σπίρτα στην κυρία Σίλζμπερν.

Ενώσω εγώ παρακολουθούσα με μian έκφραση βαθιάς απορρόφησης, η κυρία Σίλζμπερν περιεργαζόταν το πακετάκι με τα σπίρτα. Στο πάνω κάλυμμα, με χρυσά γράμματα σε αλικο φόντο, έγραφε: «Τα Σπίρτα Αυτά Εκλάπησαν απ' την Οικία Μπομπ και Ίντι Μπέργουικ». «Έκτακτο», είπε η κυρία Σίλζμπερν. «Έκτακτο». Εγώ προσπάθησα να δείξω με την έκφρασή μου πως ίσως ήταν πολύ μικρά τα γράμματα για να τα διαβάσω απ' τη θέση μου δίχως γυαλιά· σμίγοντας τα βλέφαρα, με ύφος ουδέτερο. Η κυρία Σίλζμπερν έμοιαζε απρόθυμη να επιστρέψει το σπιρτόκουτο στον ιδιοκτήτη του. Όταν το επέστρεψε, κι ο υποσημναγός το έχωσε στο τσεπάκι του πέτου του, είπε: «Τέτοιο πράγμα πρώτη φορά βλέπω». Στραμμένη τώρα σχεδόν εξ ολοκλήρου απ' την ανάποδη στο αναδιπλούμενο κάθισμά της, απόμεινε να κοιτά με αφοσίωση το τσεπάκι στο πέτο του υποσημναγού.

«Είχαμε παραγγείλει ένα σωρό πέρσι», είπε ο υποσημναγός. «Χώρα που δε φαντάζεσαι πόσο βοηθά στο να μην ξεμένεις από σπίρτα».

Η παράνυμφος στράφηκε ενώπιόν του – ή, μάλλον, ενα-

ντίον του. «Δεν τα πήραμε γι' αυτόν το λόγο», είπε. Έριξε στην κυρία Σίλζμπερν ένα βλέμμα του στυλ *άντρες-παιδί-μου*, και της είπε: «Τι να σας πω. Εμένα απλώς μου φάνηκε χαριτωμένο. Λίγο σαχλό, αλλά χαριτωμένο. Ξέρετε τώρα».

«Εγώ το βρίσκω αξιολάτρευτο. Δε νομίζω να 'χω—»

«Βασικά, δεν είναι καν και πολύ πρωτότυπη η όλη φάση. Έχει γεμίσει ο τόπος πια», είπε η παράνυμφος. «Μάλιστα, την ιδέα αρχικά την είχα πάρει απ' τους γονείς της Μιούριελ. Είχαν κι αυτοί στο σπίτι τους, ένα σωρό». Εισέπνευσε βαθιά τον καπνό του τσιγάρου της, και καθώς εξακολουθούσε να μιλά, έβγαζε τον καπνό σε μικρά συλλαβιστά συννεφάκια. «Α-πίστευτοι άνθρωποι, μα τον Θεό. Γι' αυτό έχω *λυσσάξει* με την όλη ιστορία. Μα, δηλαδή, γιατί να μη συμβαίνουν τέτοια πράγματα στα διάφορα αποβράσματα της κοινωνίας, αντί να συμβαίνουν σε τέτοιους καλούς ανθρώπους; Δεν το χωράει το μυαλό μου». Και περίμενε απάντηση απ' την κυρία Σίλζμπερν.

Η κυρία Σίλζμπερν χαμογέλασε μ' ένα χαμόγελο που ήταν συγχρόνως κοσμικό, ασθενικό κι αινιγματικό – το χαμόγελο, έτσι μου μοιάζει τώρα, μιας αναδιπλούμενης κατά προσέγγιση Τζοκόντας. «Είναι όντως ν' απορείς», στοχάστηκε σιγανά. Έπειτα ανέφερε, με τόνο μάλλον διαφορούμενο: «Η μητέρα της Μιούριελ είναι η μικρή αδελφή του μακαρίτη του άντρα μου, ξέρετε».

«Αα!» είπε η παράνυμφος όλο ενδιαφέρον. «Ε, επομένως ξέρετε τι λέω». Άπλωσε το εκπληκτικά μακρύ αριστερό της μπράτσο και τίναξε τις στάχτες του τσιγάρου της στο σταχτοδοχείο πλάι στο παράθυρο του συζύγου της. «Είλικρινά πιστεύω ότι πρόκειται για έναν απ' τους ελάχιστους αληθινά ευφυείς ανθρώπους που 'χω γνωρίσει στη ζωή μου. Θέλω να πω, η γυναίκα έχει διαβάσει ό,τι έχει γραφτεί. Μιλάμε, να 'χα διαβάσει εγώ το *εν δέκατο* απ' ό,τι έχει διαβάσει αυτή η γυναίκα, που δεν τα θυμάται *καν* τόσα που είναι, θα 'μουν πανευτυχής. Μιλάμε για *μόρφωση* τώρα, μέχρι σε εφημερίδα έγρα-

φε, ως και τα ρούχα της μόνη της τα 'χει σχεδιάσει, και πα-
στρεύει και το σπίτι της. Άσε το τι *απίστευτη* μαγειρίσσα είναι
– Πά-ναγίτσα μου! Ειλικρινά πιστεύω ότι είναι το πιο απίθα–»

«Το γάμο τον ενέκρινε;» διέκοψε η κυρία Σίλζμπερν. «Ρω-
τάω, βασικά, γιατί, πού με χάνεις, πού με βρίσκεις, όλο στο
Ντιτρόιτ είμαι. Πέθανε η νύφη μου, στα καλά καθούμενα η
γυναίκα, και κατέβη–»

«Είναι ψυχούλα και δε μιλάει», είπε η παράνυμφος, με τό-
νο στεγνό. Κούνησε το κεφάλι με νόημα. «Θέλω να πω, είναι
υπερβολικά –ξέρετε πώς είναι τώρα– διακριτική». Στοχάστη-
κε λίγο. «Εγώ, να φανταστείτε, πρώτη φορά σήμερα την ά-
κουσα να μιλάει για το γάμο, μέχρι τώρα μισή λέξη δεν είχε
πει, σοβαρά τώρα. Και σήμερα που μίλησε, δηλαδή, ήταν που
είδε έτσι συγχυσμένη τη δόλια τη Μιούριελ». Τέντωσε το μπρά-
τσο και τίνανε πάλι τη στάχτη του τσιγάρου της.

«Και τι έλεγε σήμερα;» ρώτησε αχόρταγα η κυρία Σίλζ-
μπερν.

Η παράνυμφος φάνηκε να το συλλογίζεται προς στιγμήν.
«Βασικά, δεν είπε και τίποτα, μη φανταστείτε», είπε. «Θέλω
να πω, δεν έβγαλε τίποτα *μικρόψυχο* ή *υποτιμητικό*, καμία
σχέση. Το μόνο που είπε, στην ουσία, είναι ότι αυτός ο Σίμορ,
κατά τη γνώμη της, πάσχει από λανθάνουσα ομοφυλοφιλία,
κι ότι κατά βάση φοβάται το γάμο. Κι αυτό δεν το 'πε με κα-
κία, μη φανταστείτε. Απλώς μια διαπίστωση έκανε –καταλα-
βαίνετε τι θέλω να πω–, μια ευφυή διαπίστωση. Γιατί κι η ίδια,
βασικά, έχει κάνει *χρόνια* ψυχανάλυση». Η παράνυμφος έ-
στρεψε το βλέμμα στην κυρία Σίλζμπερν. «Και δεν είναι να
πεις ότι το 'χει *μυστικό* και τα σχετικά. Θέλω να πω, άμα ρω-
τήσετε και την κυρία Φέντερ, κι αυτή το ξέρει, οπότε δε σας
λέω και κάνα μεγάλο μυστικό».

«Καλά, αυτό είναι γνωστό», έσπευσε να πει η κυρία Σίλζ-
μπερν. «Δεν υπάρχει περίπτωση αυτή η γυναίκα να–»

«Θέλω να πω, δηλαδή», είπε η παράνυμφος, «δεν είναι ο

άνθρωπος που θα πει τέτοια κουβέντα άμα δεν την εννοεί, ξέρει τι λέει η γυναίκα. Και δεν υπήρχε περίπτωση, ποτέ των ποτών, να πει τέτοιο πράγμα από μόνη της, άμα δεν ήταν η δόλια η Μιούριελ στη μέση, που είναι –φαντάζεστε τώρα– συντετριμμένη τελείως η κοπέλα». Κούνησε το κεφάλι ζοφερά. «Ω Χριστέ μου, έπρεπε να το δείτε το καημένο το κορίτσι πώς ήταν».

Οφείλω, το δίχως άλλο, να κάνω μια μικρή παύση εδώ, για να περιγράψω τη γενικότερη αντίδρασή μου στο σημαίνον νόημα των όσων έλεγε η παράνυμφος. Καλύτερα να τ' αφήσω προσώρας, ωστόσο, εφόσον ο αναγνώστης έχει την καλοσύνη να με υπομείνει λίγο ακόμα.

«Και τι άλλο είπε;» ρώτησε η κυρία Σίλζμπερν. «Η Ρία, εννοώ. Σας είπε τίποτα άλλο μήπως;» Εγώ δεν την κοιτούσα – δεν μπορούσα να ξεκολλήσω τα μάτια μου απ' το πρόσωπο της παρανύμφου–, μα είχα τη φευγαλέα, εξωφρενική εντύπωση πως η κυρία Σίλζμπερν ήταν έτοιμη να κάτσει σαν παιδί στα γόνατα της βασιικής αφηγήτριας.

«Μπα. Τίποτα δεν είπε, στην ουσία. Και τι να πει η γυναίκα;» Η παράνυμφος, σε βαθύ συλλογισμό, κούνησε το κεφάλι. «Αφού, να φανταστείτε, αυτό λέω τόση ώρα, η γυναίκα κουβέντα δε θα 'λεγε –που 'χε κι ένα σωρό κόσμο μπροστά– άμα δεν ήταν η κακομοίρα η Μιούριελ στη μέση, που κόντευε να παλαβώσει απ' τη στεναχώρια». Τίναξε πάλι τη στάχτη του τσιγάρου της. «Το μόνο που είπε ήταν ότι αυτός ο Σίμορ πρέπει να 'ταν σοβαρή περίπτωση σχιζοειδούς προσωπικότητας, κι ότι, άμα το έβλεπες σοβαρά το θέμα, για την ίδια τη Μιούριελ καλύτερα που ήρθαν έτσι τα πράγματα. Που εγώ τώρα μπορώ να το κατανοήσω, αλλά για τη Μιούριελ δεν είμαι και τόσο σίγουρη. Το 'χει σκιάξει, παιδί μου, το κοριτσάκι, δεν ξέρει τι του γίνεται. Αυτό είναι που με κάνει τόσο–»

Σ' αυτό το σημείο, ο ειρμός της διακόπηκε. Από μένα. Απ' ό,τι θυμάμαι, η φωνή μου έτρεμε λίγο, όπως συμβαίνει, κατά κανόνα, όταν είμαι απέραντα αναστατωμένος.

«Και τι οδήγησε την κυρία Φέντερ στο συμπέρασμα ότι ο Σίμορ πάσχει από λανθάνουσα ομοφυλοφιλία και σχιζοειδή διαταραχή;»

‘Όλα τα μάτια –όλοι οι προβολείς, έτσι μου φάνηκαν–, της παρανύμφου, της κυρίας Σίλζμπερν, ως και του υποσημηναγού, εστιάστηκαν απότομα πάνω μου. «Τι πράμα;» μου είπε η παράνυμφος, κοφτά, αγνά εχθρικά. Και είχα ξανά μια φευγαλέα εκνευριστική αίσθηση πως ήξερε ότι ήμουν ο αδελφός του Σίμορ.

«Τι την κάνει να πιστεύει την κυρία Φέντερ ότι ο Σίμορ πάσχει από λανθάνουσα ομοφυλοφιλία και σχιζοειδή διαταραχή;»

Η παράνυμφος με κοίταξε γουρλώνοντας τα μάτια, κι έπειτα έβγαλε ένα εύγλωττο ρουθούνισμα. Στράφηκε στην κυρία Σίλζμπερν σε έκκληση για τη μέγιστη δυνατή ειρωνεία. «Εσάς, δηλαδή, θα σας φαινόταν φυσιολογικό άμα σας έκαναν τέτοιο σκηνικό σαν το σημερινό;» Ύψωσε τα φρύδια, περιμένοντας. «Όχι, πείτε μου, θα σας φαινόταν φυσιολογικό;» ρώτησε ήσυχα-ήσυχα. «Ειλικρινά όμως. Μια απλή ερώτηση σας κάνω. Για να καταλάβει ο κύριος περί τίνος πρόκειται».

Η απάντηση της κυρίας Σίλζμπερν ήταν η προσωποποίηση της πραότητας, η προσωποποίηση της αμεροληψίας. «Όχι, βέβαια, σε καμία περίπτωση», είπε.

Είχα μιαν αιφνίδια, βίαιη παρόρμηση να βγω πηδώντας απ’ τ’ αμάξι και να το βάλω στα πόδια ως δρομέας ταχύτητας, προς άγνωστη κατεύθυνση. Απ’ ό,τι θυμάμαι, ωστόσο, καθόμουν ακόμη στο αναδιπλούμενο κάθισμά μου όταν η παράνυμφος μου απηύθυνε το λόγο και πάλι. «Κοιτάχτε να δείτε», είπε, με την επίπλαστα καρτερική φωνή του δασκάλου που έχει απέναντί του ένα παιδί το οποίο δεν είναι μόνο καθυστερημένο, αλλά επιπλέον η μύτη του τρέχει μονίμως απωθητικά. «Δεν ξέρω πώς έχετε μάθει εσείς. Αλλά ποιος άνθρωπος στα σωστά του τώρα, παραμονή του γάμου του, μιλάμε, κρα-

τάει τη μέλλουσα σύζυγό του όλη νύχτα στο πόδι με τις φλυαρίες του, ότι τάχαμου είναι τόσο πανευτυχής, που δε γίνεται να παντρευτεί, κι ότι θα πρέπει να αναβάλουνε το γάμο μέχρι να νιώσει πιο ισορροπημένος, διότι, ειδικά, δε θα μπορέσει καν να παραστεί; Και μετά, αφού η αρραβωνιαστικιά του κάθεται και του εξηγεί, λες κι είναι παιδάκι τώρα, ότι έχουν γίνει όλες οι ετοιμασίες εδώ και μήνες, κι ότι ο πατέρας της έχει ξοδέψει τα απίστευτα λεφτά κι έχει σκοτωθεί να κανονίσει δεξιώσεις και τα συναφή, κι ότι περιμένει συγγενείς και φίλους που σηκώθηκαν να 'ρθουν από την άλλη άκρη, μετά από όλα αυτά, αφού του τα 'χει εξηγήσει καλά-καλά, αυτός γυρνάει και της λέει χίλια συγγνώμη, αλλά δε γίνεται να παντρευτεί μέχρι να νιώσει λιγότερο ευτυχισμένος, να τρελαθεί κανονικά δηλαδή! Όχι, σκέψου και πες μου, δηλαδή. Είναι φυσιολογικά πράγματα αυτά;» Η φωνή της ήταν πλέον τσιριχτή. «Δεν είναι τώρα για το τρελάδικο αυτός ο άνθρωπος;» Με κοίταξε δριμύτατα, κι όταν δεν έσπευσα να ανταπαντήσω είτε αμυντικά είτε παραιτημένα, εκείνη έγερσε μ' όλο της το βάρος στο κάθισμά της και είπε στον σύζυγό της: «Δώσ' μου άλλο ένα τσιγάρο, σε παρακαλώ. Μ' αυτό κοντεύω να καώ». Του 'δωσε το αναμμένο αποτσίγαρο, κι αυτός της το 'σβησε. Έπειτα ξανάβγαλε το πακέτο του. «Άναψ' το εσύ», είπε εκείνη. «Δεν έχω το κουράγιο».

Η κυρία Σίλζμπερν καθάρισε το λαιμό της. «Εμένα, πάντως, απ' αυτά που ακούω», είπε, «μου φαίνεται ότι τελικά ήταν τυχερή μες στην ατυχία της που ήρθαν έτσι—»

«Όχι, πείτε μου εσείς», της είπε η παράνυμφος με φρέσκια όψη, δεχόμενη συγχρόνως ένα φρεσκοαναμμένο τσιγάρο απ' τον σύζυγό της. «Εσάς σας ακούγεται σαν φυσιολογικός άνθρωπος—σαν άντρας φυσιολογικός— αυτός ο τύπος; Δε σας μοιάζει περισσότερο μ' έναν άνθρωπο που είτε είναι εντελώς ανώριμος είτε είναι για δέσιμο τελείως και λέει ό,τι παλαβομάρα του κατέβει;»

«Μπα σε καλό μου! Δεν ξέρω τι να πω, ειλικρινά. Εμένα απλώς μου φαίνεται ότι ήταν τυχερό μες στην ατυχία του που—»

Η παράνυμφος ανακάθισε γέρονοντας μπρος απότομα, σε εγρήγορση, εκπνέοντας καπνό απ' τα ρουθούνια της. «Καλά, αυτό αφήστε το προς στιγμήν, δε συζητάμε αυτό τώρα – εγώ άλλο θέλω να μάθω», είπε. Απευθυνόταν στην κυρία Σίλζμπερν, μα στην ουσία απευθυνόταν σε μένα διά του προσώπου της κυρίας Σίλζμπερν, τρόπον τινά. «Έχετε υπ' όψιν σας την _____, που παίζει στο σινεμά;» ρώτησε επιτακτικά.

Το όνομα που ανέφερε ήταν το επαγγελματικό ψευδώνυμο μιας αρκετά γνωστής την εποχή εκείνη –και τώρα πια, εν έτει 1955, διάσημης– ηθοποιού και τραγουδίστριας.

«Μάλιστα», είπε η κυρία Σίλζμπερν βιαστικά και μ' ενδιαφέρον, περιμένοντας.

Η παράνυμφος έγενευσε καταφατικά. «Ωραία», είπε. «Έχετε προσέξει ποτέ, ρωτάω μήπως κατά τύχη, ότι, όταν χαμογελάει, το χαμόγελό της είναι λιγάκι στραβό; Μόνο στη μία μεριά φαίνεται – το 'χετε προσέξει μήπως; Είναι πολύ χαρκτηριστικό άμα—»

«Ναι – ναι, καλά λέτε!» είπε η κυρία Σίλζμπερν.

Η παράνυμφος ρούφηξε το τσιγάρο της κι έριξε μια ματιά –μετά βίας αισθητή– προς το μέρος μου. «Ε λοιπόν, αυτό το πράμα είναι μερική πάρεση, ή κάπως έτσι», είπε, ξεφυσώντας και μια μικρή ριπή καπνού με κάθε λέξη. «Και ξέρετε πώς το 'παθε; Αυτός ο Σίμορ, ο φυσιολογικός που λέμε, τη χτύπησε την κοπέλα τόσο πολύ, που χρειάστηκε εννιά ράμματα στο πρόσωπο». Τεντώθηκε (ελλείψει, πιθανώς, καλύτερης σκηνηκής οδηγίας) και τίναξε τις στάχτες της και πάλι.

«Μπορείτε να μου πείτε πού τ' ακούσατε αυτό;» είπα. Τα χείλη μου τρεμούλιαζαν ελαφρά, σαν βλάκες.

«Να σας πω», είπε εκείνη, κοιτώντας, ωστόσο, την κυρία Σίλζμπερν. «Άκουσα που το ανέφερε τυχαία ο αδελφός της

Μιούριελ πριν κάνα δυο ώρες, την ώρα που η Μιούριελ πλά-
νταζε στο κλάμα». Με κοίταξε. «Σας λύθηκε η απορία;» Ά-
ξαφνα, άλλαξε θέση στις γαρδένιες που κρατούσε απ' το δεξι-
στ' αριστερό της χέρι. Ήταν ό,τι κοντινότερο σε μια καθ' όλα
κοινότοπη χειρονομία εκνευρισμού την είχα δει να κάνει ως
τότε. «Και έτσι, για να ξέρεις, παρεμπιπτόντως», είπε, κοιτώ-
ντας με, «να σου πω ποιος νομίζω ότι είσαι; Ο αδερφός του
Σίμορ είσαι». Έκανε μια παύση, συντομότατη, κι έπειτα, όταν
δεν αποκρίθηκα: «Του μοιάζεις κιόλας, από μια τρισάθλια φω-
τογραφία του που 'χω δει, και μάλιστα ήξερα ότι τον αδερφό
του τον περιμέναμε στο γάμο. Η αδερφή του, αν δεν απατώ-
μαι, το 'χε πει στη Μιούριελ». Το βλέμμα της ακλόνητα καρ-
φωμένο στο πρόσωπό μου. «Εσύ δεν είσαι;» ρώτησε κοφτά.

Η φωνή μου θα πρέπει ν' ακούστηκε κατά τι σπαραγμένη
όταν απάντησα. «Εγώ είμαι, ναι», είπα. Το πρόσωπό μου έκαι-
γε. Κατά κάποιον τρόπο, ωστόσο, είχα μιαν απείρως καθαρό-
τερη, δίχως χιόνια, εικόνα του εαυτού μου και της ταυτότη-
τάς μου απ' αυτήν που με συνόδευε απ' την ώρα που κατέβη-
κα απ' το τρένο, νωρίτερα το μεσημέρι.

«Ήμουν σίγουρη», είπε η παράνυμφος. «Όχι, να μη μ' έχεις
για ηλίθια. Αμέσως σε κατάλαβα, με το που μπήκες στ' αμά-
ξι». Στράφηκε στον σύζυγό της. «Δε σ' το 'πα ότι αυτός είναι
ο αδερφός του με το που μπήκε; Σ' το 'πα, δε σ' το 'πα;»

Ο υποσημναγός μετατοπίστηκε ένα τι στο πίσω κάθισμα.
«Βασικά, είπες ότι αυτός κατά πάσα πιθανότητα... ναι, ό-
ντως», είπε. «Μου το 'πες. Όντως».

Δε χρειαζόταν να κοιτάξεις την κυρία Σίλζμπερν για να
αντιληφθείς με τι προσήλωση παρακολουθούσε τις τελευταίες
αυτές εξελίξεις. Εγώ έριξα μια ματιά πέρα και πίσω της, φευ-
γαλέα, στον πέμπτο επιβάτη –το μικροσκοπικό γεροντάκι-,
για να δω κατά πόσον ο απομονωτισμός του ήταν ακόμη ακέ-
ραιος. Ήταν όντως. Ποτέ και κανενός η αδιαφορία δε μου 'χε
προσφέρει τόσο ανακούφιση.

Η παράνυμφος επανήλθε. «Και, έτσι για να μάθεις, ξέρω επίσης ότι ο αδερφός σου δεν είναι ποδιάτρος. Οπότε άσ' τα σάπια. Ξέρω ότι ήταν ο Μπίλι Μπλακ στους "Μικρούς Σοφούς" για κάναν μισό αιώνα και βάλε».

Η κυρία Σίλζμπερν αίφνης έλαβε ενεργητικότερο ρόλο στη συζήτηση. «Την εκπομπή στο ραδιόφωνο;» ρώτησε, κι ένιωσα το βλέμμα της να στέκεται πάνω μου μ' ένα καινούργιο, οξύτερο ενδιαφέρον.

Η παράνυμφος δεν της απήντησε. «Εσύ ποιος ήσουν θα 'θελα να 'ξερα», μου 'πε. «Ο Τζόρτζι Μπλακ;» Το μείγμα αγένειας και περιέργειας στη φωνή της ήταν ενδιαφέρον, ώς κι απόλυτα αφοπλιστικό.

«Ο Τζόρτζι Μπλακ ήταν ο αδελφός μου ο Γουόλτ», είπα, απαντώντας μόνο στη δεύτερη ερώτησή της.

Κι εκείνη γύρισε προς το μέρος της κυρίας Σίλζμπερν. «Υποτίθεται ότι είναι τάχαμου μεγάλο μυστικό, αλλά τούτος 'δώ κι ο αδερφός του ο Σίμορ έβγαιναν στο ραδιόφωνο με ψευδώνυμο, ή κάτι παρόμοιο. Τα αδέρφια Μπλακ».

«Ήρεμα, μωρό μου, ήρεμα», συνέστησε ο υποσημναγός, με έντονο άγχος.

Η γυναίκα του γύρισε προς το μέρος του. «Μη μου λες εμένα ήρεμα», είπε – και πάλι, ενάντια σε κάθε συνειδητή ροπή μου, ένιωσα ένα ήπιο κέντρισμα που έφερνε σε θαυμασμό για το μέταλλό της, ατόφιο ή μη. «Για τον Θεό, δηλαδή, εδώ ο αδερφός του υποτίθεται ότι είναι η διάνοια», είπε. «Μπήκε στο πανεπιστήμιο στα δεκατέσσερα, ή κάτι τέτοιο. Πάντως, αν αυτό που 'κανε σήμερα στο δόλιο το κοριτσάκι είναι πράξη ευφυής, εγώ είμαι ο Μαχάτμα Γκάντι! Δεν πα να 'ναι ό,τι θέλει. Εγώ αηδιάζω και μόνο στη σκέψη!»

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή, ένιωσα μιαν αμυδρή επιπρόσθετη δυσφορία. Κάποιος περιεργαζόταν εξονυχιστικά το αριστερό μου –ή πλέον αδύναμο– προφίλ. Η κυρία Σίλζμπερν. Την ξάφνιασα γυρνώντας απότομα προς το μέρος της. «Αν

επιτρέπετε, ήσασταν όντως ο Μπάντι Μπλακ;» είπε, και μια απόχρωση δέους στη φωνή της μ' έκανε να πιστέψω σοβαρά, για κλάσματα δευτερολέπτου, ότι σκόπευε να μου προτάξει μια πένα κι ένα μικρό, δερματόδετο άλμπουμ με αυτόγραφα. Η φευγαλέα σκέψη μού προξένησε αισθητή αμηχανία – καθώς αναλογιζόμουν, αν μη τι άλλο, το γεγονός ότι βρισκόμασταν στο έτος 1942, εννέα με δέκα χρόνια από την εμπορική ανθοφορία μου. «Ο λόγος που ρωτάω», είπε, «είναι διότι ο σύζυγός μου δεν έχανε ούτε μία εκπομπή–»

«Δεν ξέρω αν σας ενδιαφέρει», τη διέκοψε η παράνυμφος κοιτώντας με, «αλλά επρόκειτο για την εκπομπή που σιχαινόμουν όσο τίποτ' άλλο. Σιχαίνομαι τα πρόωρα προικισμένα παιδιά. Έτσι και είχα τέτοιο παιδί–»

Ποτέ δεν ακούσαμε την κατάληξη της πρότασής της, καθώς τη διέκοψε, αφνίδια και κατηγορηματικά, το πιο διαπεραστικό, το πιο εκκωφαντικό, το πιο *ακάθαρτο* κορνάρισμα σε Μι ύφεση που 'χω ακούσει στη ζωή μου. Όλοι οι επιβάτες, είμαι βέβαιος, αναπηδήσαμε στην κυριολεξία. Την ίδια στιγμή, μια μπάντα κρουστών και χάλκινων, συντεθειμένη εκ πρώτης όψεως από εκατό περίπου παράφωνους ναυτοπροσκόπους, διαδέχτηκε την παρέλαση. Με μια σχεδόν εγκληματική έλλειψη αυτοσυγκράτησης, οι πιτσιρικάδες είχαν ορμήσει στο ψαχνό του εθνικού ύμνου. Η κυρία Σίλζμπερν, εύλογα, κάλυψε τ' αφτιά της με τα χέρια της.

Για μιαν αιωνιότητα δευτερολέπτων, ή έτσι μας φάνηκε, ο ορυμαγδός ήταν κάτι παραπάνω από απίστευτος. Μόνον η φωνή της παρأنυμφου θα μπορούσε να τον υπερκεράσει – ή, έστω, να αποπειραθεί κάτι τέτοιο. Κι όταν τα κατάφερε, θα 'λεγε κανείς πως απευθυνόταν σ' εμάς, προφανώς μ' όλες τις φωνητικές της δυνάμεις, από τρομερή απόσταση, από κάποιο σημείο, πιθανώς, της ευρύτερης περιοχής των κερκίδων του γηπέδου των Yankees.

«Δεν αντέχω άλλο!» είπε. «Πάμε να φύγουμε, να βρούμε

ένα τηλέφωνο, κάπου! Πρέπει να πάρω τη Μιούριελ και να της πω ότι θ' αργήσουμε! Θα της στρίψει απ' την αγωνία!»

Με την έλευση του τοπικού Αρμαγεδδώνας, η κυρία Σίλζμπερν κι εγώ είχαμε στρέψει το βλέμμα μπροστά και παρακολουθούσαμε. Τώρα γυρίσαμε και πάλι προς την κατεύθυνση των πτυσσόμενων καθισμάτων μας, ενώπιοι ενώπιώ με την Ηγέτιδα. Και πιθανή σωτήρα μας.

«Έχει ένα καφέ εδώ κοντά, στην Εβδομηκοστή Ένατη!» μούγκρισε στην κυρία Σίλζμπερν. «Πάμε να πιούμε ένα αναψυκτικό, και τηλεφωνώ από 'κεί! Τουλάχιστον θα 'χουν αιρκοντίσιον!»

Η κυρία Σίλζμπερν έγνεψε ενθουσιωδώς, και πρόφερε ένα άηχο «Ναι!» σαν σε παντομίμα.

Μ' έναν τελείως παράδοξο αυθορμητισμό, θυμάμαι, ανταπάντησα στην κραυγή της με την καθ' όλα πληθωρική λέξη «Έξοχα!». (Δυσκολεύομαι, ακόμα και σήμερα, να αιτιολογήσω την απόφαση της παρανύμφου να με συμπεριλάβει στη σωστική της λέμβο. Μπορεί απλώς να την ενέπνευσε η φυσική αίσθηση ευταξίας του γεννημένου ηγέτη. Μπορεί να ένιωθε ένα είδος αμυδρής αλλά επιτακτικής παρόρμησης να καταστήσει το σώμα της απόβασης πλήρες... Η αξιοσημείωτα ακαριαία αποδοχή μου φαντάζει πολύ πιο ευεξήγητη. Θέλω να πιστεύω πως επρόκειτο για μιαν εκ θεμελίων θρησκευτική ορμή. Ορισμένες Ζεν μονές έχουν ως κανόνα απαράβατο, πιθανώς δε και ως μόνη σοβαρή επιβεβλημένη πειθαρχία, πως όταν ένας μοναχός αναφωνεί «Γεια!» σ' έναν άλλο μοναχό, αυτός οφείλει να αποκριθεί «Γεια!» χωρίς δεύτερη σκέψη.)

Η παρανύμφος κατόπιν γύρισε και, για πρώτη φορά, απευθύνθηκε ευθέως στο μικροσκοπικό πλαϊνό της γερόντιο, το οποίο, προς ατέρμονη τέρψη μου, εξακολουθούσε να κοιτάζει αγριωπά προς τα μπρος, θαρρείς κι ο μύχιος ιδιωτικός του περιγυρος δεν είχε αλλάξει στο ελάχιστο. Το σβηστό του πούρο ήταν ακόμα σφιγμένο ανάμεσα στα δυο του δάχτυλα. Λί-

γο η προφανής του αμεριμνησία ως προς τη φοβερή χλαλωή της διερχόμενης μπάντας, καθώς και, πιθανώς, εξαιτίας της ζοφερής δοξασίας πως όλοι οι γέροι άνω των ογδόντα είναι υποχρεωτικά είτε θεόκουφοι είτε δραματικά βαρήκοοι, η παράνυμφος ζύγωσε με τα χείλη της το αριστερό του αφτί σε απόσταση τριών-τεσσάρων εκατοστών. «Κατεβαίνουμε!» φώναξε στ' αφτί του – σχεδόν στο ίδιο του το είναι. «Πάμε κάπου που να έχει τηλεφωνο, και ίσως να πιούμε και τίποτα! Θα 'ρθείτε μαζί μας;»

Η άμεση αντίδραση του ηλικιωμένου άντρα ήταν οριακά μεγαλειώδης. Κοίταξε πρώτα την παράνυμφο, έπειτα όλους εμάς, κι έπειτα χασκογέλασε. Το χασκόγελό του ήταν εκτός των άλλων θεσπέσιο, διότι ήταν τελείως ακατανόητο. Και, επιπλέον, διότι τα δόντια του ήταν καταφανώς, εκμαυλιστικά, σε υπερκόσμο βαθμό ψεύτικα. Κοίταξε την παράνυμφο διερευνητικά μόνο για μια στιγμή, με το χασκόγελό του εξάισια ακέραιο. Ή μάλλον την κοίταξε με προσδοκία – θαρρείς και, συλλογίστηκα, περίμενε πως η παράνυμφος, ή κάποιος από μας, είχε τη θαυμάσια πρόθεση να του πασάρει ένα καλάθι του πικνίκ.

«Δε νομίζω να σ' άκουσε, μωρό μου!» φώναξε ο υποσημναγός.

Η παράνυμφος έγενψε καταφατικά, κι έπειτα πλησίασε πάλι το μεγάφωνο των χειλιών της στο αφτί του γέρου. Με ένταση καθ' όλα αξιέπαινη, επανέλαβε την πρόσκλησή της, ζητώντας του να εγκαταλείψει το αμάξι μαζί μας. Για ακόμα μία φορά, με πλήρη ειλικρίνεια, ο ηλικιωμένος άντρας φάνηκε απολύτως ευπειθής σε κάθε πρόταση – εξαιρώντας, αν κι όχι μετά βεβαιότητα, το να ρίξει μια βουτιά στο Ιστ Ρίβερ. Και πάλι, ωστόσο, είχε την αμήχανη πεποίθηση ότι δεν είχε ακούσει ούτε μισή λέξη. Ξαφνικά, απέδειξε πως έτσι ήταν όντως. Κοιτώντας μας συλλογικά μ' ένα πελώριο χαμόγελο, ύψωσε το χέρι με το πούρο και, με το ένα δάχτυλο, χτύπησε με σημασία πρώτα το στόμα κι έπειτα το αφτί του. Η όλη χειρο-

νομία, με τον ιδιαίτερο τρόπο που την έκανε, έμοιαζε να αναφέρεται σ' ένα πρώτης τάξεως καλαμπούρι που σκόπευε να μοιραστεί μαζί μας.

Εκείνη τη στιγμή, η κυρία Σίλζμπερν, στο πλάι μου, έδωσε ένα μικρό ορατό σήμα –σχεδόν μιαν αναπήδηση– κατανόησης. Άγγιξε το περιβεβλημένο με ροζ σατέν μπράτσο της παρανύμφου, και φώναξε: «Ξέρω ποιος είναι! Είναι κουφός και μουγκός – κωφάλαλος! Είναι ο μεγαλοθεός της Μιούριελ!»

Τα χείλη της παρανύμφου σχημάτισαν το επιφώνημα «Ω!». Γύρισε απ' την άλλη, προς τον σύζυγό της. «Έχεις χαρτί και μολύβι;» μούγκρισε.

Άγγιξα το χέρι της και φώναξα ότι είχα εγώ. Βιαστικά –σχεδόν λες και, άγνωστο γιατί, ο χρόνος μάς τελείωνε από στιγμή σε στιγμή–, έβγαλα απ' την εσωτερική τσέπη του αμπεχονου ένα μικρό σημειωματάριο κι ένα απολειφάδι μολυβιού που είχα οικειοποιηθεί προσφάτως απ' το συρτάρι ενός γραφείου στο στρατόπεδο Μπένινγκ.

Με γραμμата ολίγον υπερβολικά ευανάγνωστα, έγραψα σ' ένα φύλλο χαρτί: «Είμαστε παγιδευμένοι επ' αόριστον εξαιτίας της παρέλασης. Πάμε κάπου να βρούμε ένα τηλέφωνο και να πιούμε κάνα αναψυκτικό. Θα 'ρθείτε;» Δίπλωσα το χαρτί κι έπειτα το 'δωσα στην παρανύμφο, που το άνοιξε, το διάβασε, κι έπειτα το 'δωσε στον μικροκαμωμένο γέρο. Εκείνος το διάβασε χασκογελώντας, κι έπειτα με κοίταξε και κούνησε πάνω-κάτω το κεφάλι του με πάθος κάμποσες φορές. Προς στιγμήν, νόμισα πως αυτή ήταν η πληρέστερη και η πλέον εύγλωττη απόκριση που μπορούσε να δώσει, μα εκείνος ξάφνου μου 'κανε νόημα με το χέρι, και συμπέρανα ότι ήθελε να του δώσω το χαρτί και το μολύβι μου. Του τα 'δωσα – αποφεύγοντας το βλέμμα της παρανύμφου, που ανέδιδε έντονα κύματα ανυπομονησίας. Ο γεράκος στήριξε το χαρτί και το μολύβι στα γόνατά του με περισσή φροντίδα, έπειτα κάθισε για μια στιγμή με το μολύβι ανά χείρας, με ύφος μεγάλης αυτοσυγκέ-

ντρωσης, και το χασκόγελό του ατόνησε κατά τι. Έπειτα το μολύβι άρχισε, με τρομερή αστάθεια, να κινείται. Ένα «α» τονίστηκε. Κι έπειτα χαρτί και μολύβι μου επεστράφησαν προσωπικά, μ' ένα επιπρόσθετο νεύμα θεσπέσιας κοσμιότητας. Είχε γράψει, με γράμματα όχι πλήρως πεπηγμένα, τις λέξεις «Μετά χαράς». Η παράνυμφος, σκύβοντας πάνω απ' τον ώμο μου για να δει, έβγαλε έναν ήχο που θύμιζε αχνά ρουθούνισμα, μα εγώ στράφηκα μονομιás στον μεγάλο συγγραφέα και προσπάθησα να δείξω με την έκφραση του προσώπου μου πως όλοι οι επιβάτες μπορούσαμε να αναγνωρίσουμε ένα τέτοιο ποίημα, και τον ευγνωμονούσαμε γι' αυτό.

Ένας-ένας, κατόπιν, κι από τις δύο πόρτες, βγήκαμε απ' τ' αμάξι – ένα εγκαταλελειμμένο πλοίο καταμεσής της λεωφόρου Μάντισον, μέσα σε μια θάλασσα καυτού, κολλώδους σκυροστρώματος. Ο υποσημναγός ξέμεινε πίσω μια στιγμή, για να ενημερώσει τον οδηγό σχετικά με την ανταρσία μας. Θυμάμαι δε, λες και είναι τώρα, πως η μπάντα κρουστών και πνευστών συνέχιζε να παρελαύνει ατέρμονα, κι ότι ο ορυμαγδός ουδόλως είχε κοπάσει.

Η παράνυμφος και η κυρία Σίλζμπερν μας οδήγησαν προς το καφέ της αλυσίδας Schrafft. Περπατούσαν σαν ζευγάρι – σχεδόν σαν πρόσκοποι ιχνευτές– στην ανατολική πλευρά της Μάντισον, προς τον Νότο. Αφού ολοκλήρωσε την ενημέρωση του οδηγού, ο υποσημναγός τις πρόφτασε. Έπειτα τις άφησε να προπορευτούν για λίγο, προκειμένου να βγάλει το πορτοφόλι του διακριτικά και να ελέγξει, προφανώς, πόσα λεφτά είχε πάνω του.

Ο μεγαλοθείος της νύφης κι εγώ ήμασταν οι ουραγοί. Είτε μαντεύοντας πως ήμουν φίλα προσκείμενος είτε επειδή απλώς ήμουν ο ιδιοκτήτης του μολυβιού και του σημειωματάριου, είχε υιοθετήσει –ή μάλλον είχε σκοτωθεί να μιμηθεί– το βηματισμό μου. Η κορυφή του εξαίσιου μεταξωτού του ημίψηλου έφτανε δεν έφτανε ως τον ώμο μου. Σεβόμενος το μήκος των

ποδιών του, βράδυνα κάπως το βήμα. Έπειτα από ένα τετράγωνο περίπου, απείχαμε κάμποσο απ' τους προπορευόμενους. Δε νομίζω ότι το γεγονός μάς θορυβούσε. Ενίοτε, θυμάμαι, καθώς προχωρούσαμε, ο φίλος μου κι εγώ υψώναμε και χαμηλώνουμε τα μάτια, κατ' αντιστοιχίαν, ο ένας προς τον άλλο, κι ανταλλάσσαμε βλακώδεις εκφράσεις ευχαρίστησης για την αμοιβαία μας συντροφικότητα.

Όταν ο σύντροφός μου κι εγώ φτάσαμε στην περιστρεφόμενη πόρτα του καφέ, η παράνυμφος, ο σύζυγός της και η κυρία Σίλζμπερν μας περίμεναν ήδη εδώ και μερικά λεπτά. Στέκονταν παράμερα, συλλογίστηκα, σαν μια απαγορευτικά ενοποιημένη τριάδα. Συζητούσαν, αλλά σταμάτησαν μόλις είδαν να ζυγώνει το ετερόκλητο ντουέτο μας. Στο αμάξι, πριν από λίγα μόλις λεπτά, με την τρομερή βουή της μπάντας στο φόντο, μια συλλογική δυσφορία, μια συλλογική οδύνη σχεδόν, είχε προσδώσει στη μικρή μας ομάδα μιαν επίφαση συμμαχίας – σαν αυτή που μπορεί να ενώσει πρόσκαιρα τους τουρίστες ενός γκρουπ που έχουν παγιδευτεί εξαιτίας νεροποντής στα ερείπια της Πομπηίας. Τώρα, καταφανώς, καθώς το μικροσκοπικό γεροντάκι κι εγώ πλησιάζαμε την περιστρεφόμενη πόρτα, η μπόρα είχε κοπάσει. Η παράνυμφος κι εγώ ανταλλάξαμε εκφράσεις όχι χαιρετισμού, αλλ' αναγνώρισης. «Κλειστόν λόγω ανακαίνισης», δήλωσε παγερά, κοιτώντας με στα μάτια. Ανεπισήμως αλλά πρόδηλα, μου απέδιδε και πάλι την ιδιότητα του παρείσακτου, κι εκείνη τη στιγμή, για λόγους ανάξιους λόγου, με κυρίευσε ένα αίσθημα απομόνωσης και μοναξιάς δομύτερο απ' ό,τι είχε προηγηθεί. Με μια κάποια συγχρονικότητα, αξίζει να σημειωθεί, ο βήχας μου επανενεργοποιήθηκε. Έβγαλα το μαντίλι μου απ' την κωλότσεπη. Η παράνυμφος γύρισε προς την κυρία Σίλζμπερν και τον σύζυγό της. «Εδώ γύρω κάπου έχει ένα Longchamps», είπε, «αλλά δε θυμάμαι πού ακριβώς».

«Ούτε εγώ θυμάμαι», είπε η κυρία Σίλζμπερν. Έμοιαζε να

βρίσκεται στα πρόθυρα δακρύων. Τόσο στο μέτωπο όσο και στο πανωχείλι της, ο ιδρώτας είχε διαποτίσει το βαρύ της μακιγιάζ. Μια μαύρη λουστρινέ τσάντα ήταν χωμένη κάτω απ' το αριστερό της μπράτσο. Την κρατούσε λες και ήταν η αγαπημένη της κούκλα, και η ίδια ένα πειραματικά μπογιατισμένο και πουδραρισμένο –και κατάφωρα δυστυχισμένο– κοριτσάκι που το 'σκασε απ' το σπίτι.

«Πάντως ταξί δεν πρόκειται να βρούμε, που να χτυπιόμαστε κάτω», είπε απαισιόδοξα ο υποσημναγός. Έμοιαζε κι ο ίδιος ταλαιπωρημένος. Το πηλίκιο του «κυρίαρχου των αιθέρων» φάνταζε σχεδόν απάνθρωπα παράταιρο στην κορυφή του χλομού, κάθιδρου, βαθύτατα φοβισμένου προσώπου του, και θυμάμαι πως είχα μια ξαφνική παρόρμηση να του τ' αρπάξω, ή έστω να του το σιάξω ελαφρώς, επανατοποθετώντας το σε μικρότερη κλίση – την ίδια ακριβώς παρόρμηση, μιλώντας εν γένει για κίνητρα, που μπορεί κανείς να νιώσει σ' ένα παιδικό πάρτι, όπου σχεδόν αναπόφευκτα θα υπάρχει ένα μικρό, ανυπερθέτως άσχημο παιδάκι, μ' ένα χάρτινο καπελίνιο που συνθλίβεται πάνω στ' αφτιά του.

«Ω Θεέ μου, τι μέρα κι αυτή!» είπε για λογαριασμό μας η παράνυμφος. Το στεφάνι της με τα ψεύτικα άνθη είχε στραβώσει ελαφρώς, και ήταν ολοσχερώς νοτισμένη, ωστόσο, συλλογίστηκα, το μόνο στ' αλήθεια φθαρτό της στοιχείο ήταν η απώτατη απόληξή της, τρόπον τινά – το μπουκέτο με τις γαρδένιες. Το κρατούσε ακόμα, αν και λιγάκι αφηρημένα, στο χέρι. Οι γαρδένιες προφανώς τα 'χαν φτύσει. «Και τώρα τι κάνουμε;» ρώτησε, υπέρ το δέον φρενιασμένα για το ίδιο του χαρακτήρα της. «Δε γίνεται να πάμε με τα πόδια. Οι άνθρωποι μένουν στο Ρίβερντεϊλ, πρακτικά. Έχει κανείς καμιά φαινή ιδέα;» Κοίταξε πρώτα την κυρία Σίλζμπερν, έπειτα τον άντρα της – κι έπειτα, από απόγνωση πιθανώς, κι εμένα.

«Έχω ένα διαμέρισμα εδώ κοντά», είπα ξαφνικά κι αμήχανα. «Στο τέλος του τετραγώνου, βασικά». Έχω την εντύπω-

ση ότι πρόσφερα τη συγκεκριμένη πληροφορία κομματάκι πιο ηχηρά απ' το πρέπει. Μπορεί ως και να τη φώναξα, δε θυμάμαι. «Το 'χουμε μαζί με τον αδελφό μου. Η αδελφή μου το χρησιμοποιεί όσο είμαστε ακόμα στο στρατό, αλλά τώρα λείπει. Είναι εθελόντρια στο Ναυτικό, και βρίσκεται εκτός πόλεως». Κοίταξα την παράνυμφο – ή κάποιο σημείο λίγο πιο πάνω απ' το κεφάλι της. «Τουλάχιστον μπορείτε να κάνετε το τηλέφωνο που λέγατε, αν θέλετε», πρόσθεσα. «Κι επιπλέον, το διαμέρισμα έχει κλιματιστικό. Μπορούμε αν μη τι άλλο να ξελαχανιάσουμε και να δροσιστούμε λιγάκι».

Όταν το πρώτο σοκ της πρόσκλησης είχε καταλαγιάσει, η παράνυμφος, η κυρία Σίλζμπερν κι ο υποσημηναγός συσπειρώθηκαν σ' ένα είδος διαβούλευσης, μόνο με τα μάτια, μα δίχως ορατή ένδειξη πως επέκειτο η όποια ετυμηγορία. Η παράνυμφος ήταν η πρώτη που πέρασε στη δράση. Κοιτούσε –εις μάτην– τους άλλους δύο για κάποια γνώμη επί του θέματος. Γυρνώντας πάλι προς το μέρος μου, ρώτησε: «Έχει και τηλέφωνο, είπες;»

«Έχει, ναι. Εκτός κι αν το αποσυνέδεσε η αδελφή μου για κάποιο λόγο, αν και δεν το νομίζω».

«Και πώς ξέρουμε ότι δε θα 'ναι κι ο αδερφός σου εκεί;» ρώτησε η παράνυμφος.

Ήταν μια αμυδρή σκέψη που δεν είχε περάσει απ' το υπερθερμασμένο μου μυαλό. «Δε νομίζω ότι θα τον πετύχουμε», είπα. «Βέβαια μπορεί και να τον πετύχουμε –είναι και δικό του το διαμέρισμα–, αλλά δεν το πιστεύω. Ειλικρινά».

Η παράνυμφος με κοίταξε επίμονα, ευθαρσώς, για μια στιγμή – κι όχι ιδιαίτερα αγενώς, για αλλαγή, εκτός κι αν το κατάπληκτο παιδικό βλέμμα θεωρείται αγενές. Έπειτα γύρισε πάλι προς τον άντρα της και την κυρία Σίλζμπερν και είπε: «Δε βαριέσαι. Τουλάχιστον μπορούμε να τους τηλεφωνήσουμε». Και οι δύο έγνεψαν συναινετικά. Η κυρία Σίλζμπερν, μάλιστα, θυμήθηκε ως και τους κανόνες του τακτ που σχετίζο-

νται με την αποδοχή προσκλήσεων έξω από καφέ. Μέσα απ' το ηλιοψημένο της μακιγιάζ, ένα χαμόγελο τύπου Έμιλι Ποστ με κρυφοκοίταξε. Ήταν καθ' όλα ευπρόσδεκτο, θυμάμαι. «Αντε, λοιπόν, πάμε, να γλυτώσουμε απ' αυτό το λιοπύρι», είπε η ηγέτις μας. «Με τούτο 'δώ τι θα κάνω δεν ξέρω». Δεν περίμενε απόκριση. Προχωρώντας στην άκρη του πεζοδρομίου, αποδεσμεύτηκε απαθώς απ' τις μαραμμένες της γαρδένιες. «Ο.Κ., Μακντάφ, πάμε», μου είπε. «Προχώρα και σ' ακολουθούμε. Κι ένα σου λέω, το καλό που του θέλω να μην είναι εκεί γιατί θα το σκοτώσω το καθοίκι». Κοίταξε την κυρία Σίλζμπερν και πρόσθεσε: «Συγγνώμη κιόλας – αλλά το εννοώ».

Κατά το πρόσταγμα, προχώρησα μπροστάρης, σχεδόν ευτυχής. Την επόμενη στιγμή, ένα μεταξωτό ημίψηλο ξεφύτρωσε στο κενό πλάι μου, αρκετά πιο χαμηλά κι εξ ευωνύμων, και ο ιδιαίτερός μου, τεχνικώς και μόνον μη επίσημα ανατεθειμένος συνοδοιπόρος μού χασκογέλασε – προς στιγμήν, νόμισα ειλικρινά πως σκόπευε να με πιάσει απ' το χεράκι.

Οι τρεις μου καλεσμένοι κι ο ένας μου φίλος παρέμειναν έξω στο χολ όσο συγύριζα εν συντομία το διαμέρισμα.

Τα παράθυρα ήταν όλα κλειστά, τα δύο κλιματιστικά σβηστά, και η πρώτη ανάσα εκεί μέσα ήταν σαν να εισπνέεις βαθιά στο εσωτερικό της τσέπης μιας παμπάλαιας, φτηνιάρικής γούνας. Ο μόνος ήχος σ' ολόκληρο το διαμέρισμα ήταν το ελαφρώς τρεμουλιαστό γουργουρητό του γηραλέου ψυγείου που ο Σίμορ κι εγώ είχαμε αποκτήσει από δεύτερο χέρι. Η αδελφή μου η Μπούμπου, με τον κοριτσιίστικο, ναυτικό της τρόπο, δεν το 'χε βγάλει απ' την πρίζα. Υπήρχαν, μάλιστα, απ' άκρη σ' άκρη του διαμερίσματος, άφθονες μικρές κι ακατάστατες ενδείξεις πως μια ποντοπόρος κυρία είχε αναλάβει τα ηνία του σπιτιού. Ένα κομψό, μικροκαμωμένο, μπλε μαρέν σακάκι δόκιμου ναυτικού ήταν πεταμένο, με τη φόδρα προς

τα κάτω, κατά μήκος του καναπέ. Ένα κουτί με γλυκά Louis Sherry –μισοάδειο, και μ’ όλα, λίγο-πολύ, τα αφάγωτα κομμάτια διερευνητικά ζουπηγμένα– ήταν ανοιχτό στο χαμηλό τραπεζάκι, μπροστά στον καναπέ. Μια κορνιζαρισμένη φωτογραφία ενός ανυποχώρητου στην όψη νεαρού που δεν είχα ξαναδεί ποτέ έστεκε πάνω στο γραφείο. Κι όλα τα ορατά σταχτοδοχεία ήταν ολάνθιστα από τσαλακωμένα μαντιλάκια ντεμακιγιάζ κι αποτοίγαρα με κραγιόν στο φίλτρο. Δεν μπήκα στην κουζίνα, ούτε στο υπνοδωμάτιο και το μπάνιο, παρό μόνο για ν’ ανοίξω τις πόρτες και να ρίξω μια πεταχτή ματιά μην τυχόν κι ο Σίμορ στεκόταν όρθιος κάπου. Αφενός, ένιωθα εξουθενωμένος κι σκηρρός. Αφετέρου, είχα κάμποσες δουλειές να κάνω – να ανεβάσω τα στόρια, να ανάψω τα κλιματιστικά, να αδειάσω τα φορτωμένα σταχτοδοχεία. Εξάλλου, τα υπόλοιπα μέλη της ομήγυρης μπουκάρισαν σχεδόν μονομιάς. «Μισό λεπτάκι και φέρνω κάτι να πιούμε», είπα αμήχανα, πασχίζοντας ακόμα να στρίψω το διακόπτη του κλιματιστικού.

«Κάτι κρύο, να δροσιستούμε λίγο», είπε μια καθ’ όλα οικεία φωνή. Έκανα πλήρη μεταβολή και είδα πως είχε απλωθεί στον καναπέ, γεγονός που εξηγούσε την αισθητή της κατακόρυφη εξαφάνιση. «Και σε λιγάκι θα χρειαστώ και το τηλέφωνο που λέγαμε», με πληροφόρησε. «Δε θ’ άνοιγα το στόμα μου να μιλήσω στο τηλέφωνο σ’ αυτή την κατάσταση. Έχω κορακιάσει. Η γλώσσα μου είναι κατάξερη».

Το κλιματιστικό άρχισε μ’ έναν απότομο βόμβο να λειτουργεί, κι εγώ πήγα και στάθηκα στη μέση της αίμαρας, στο διάστημα μεταξύ του καναπέ και της πολυθρόνας όπου καθόταν η κυρία Σίλζμπερν. «Δεν ξέρω τι υπάρχει στο σπίτι», είπα. «Δεν έλεγξα ακόμα το ψυγείο, αλλά φαντάζομαι–»

«Ό,τι να ’ναι φέρε», με διέκοψε η αιώνια εκπρόσωπος απ’ τον καναπέ. «Μόνο να ’ναι υγρό. Και κρύο». Τα τακούνια της ξαπόστειναν πάνω στο μανίκι του σακακιού της αδελφής μου.

Είχε τοποθετήσει ένα κουβαριασμένο μαξιλάρι κάτω απ' το κεφάλι της. «Βάλε και κάνα παγάκι, αν έχεις», είπε, κι έκλεισε τα μάτια. Στέκοντας από πάνω της, της έριξα μια φευγαλέα πλην όμως δολοφονική ματιά, κι έπειτα έγειρα και, όσο πιο κόσµια μπορούσα, τράβηξα απαλά το σακάκι της Μπούμπου κάτω απ' τα πόδια της. Ήµουν έτοιµος να αποχωρήσω απ' το καθιστικό και να διευθετήσω τις αγγαρείες µου, ως οικοδεσπότης που ήµουν, µα στο πρώτο βήµα ακούστηκε η φωνή του υποσηµναγού απ' το γραφείο.

«Πού τις κονόµησες τόσες φωτογραφίες;» είπε.

Πλησίασα κατευθείαν. Φορούσα ακόµα το υπερμέγεθες πηλίκιο του φρουρού µε το γέισο. Δεν είχα σκεφτεί να το βγάλω. Στάθηκα πλάι του, µπρος στο γραφείο, κι όµως µια ιδέα πίσω του, και κοίταξα τις φωτογραφίες στον τοίχο. Είπα πως ήταν κυρίως παλιές φωτογραφίες των παιδιών που είχαν βγει στον αέρα µε τους «Μικρούς Σοφούς», τα χρόνια που ο Σίµορ κι εγώ συμμετείχαµε στην εκπομπή.

Ο υποσηµναγός γύρισε προς το µέρος µου. «Τι εκπομπή ήταν;» ρώτησε. «Δεν την παρακολούθησα ποτέ. Ήταν σαν αυτά τα ραδιοφωνικά κουίζ για πιτσιρίκια; Με ερωταπαντήσεις και τα συναφή;» Αναµφίβολα, µια υποψία στρατιωτικής ιεραρχίας είχε γλιστρήσει αθόρυβα µα ύπουλα στη φωνή του. Επίσης είχα την αίσθηση ότι παρατηρούσε το πηλίκιό µου.

Έβγαλα το πηλίκιο και είπα: «Όχι, όχι ακριβώς». Μια δόση ταπεινής οικογενειακής περηφάνιας αφυπνίστηκε αίφνης. «Έτσι ήταν προτού βγει ο Σίµορ στον αέρα. Και, λίγο-πολύ, ξαναγύρισε στην ίδια συνταγή, όταν έπαψε να συμμετέχει. Ωστόσο άλλαξε τελείως τον τύπο της εκπομπής. Τη μετέτρεψε σ' ένα είδος στρογγυλής τραπέζης για παιδιά».

Ο υποσηµναγός µε κοίταξε µε υπέρµετρο –µου φάνηκε– ενδιαφέρον. «Συµμετείχες κι εσύ;» ρώτησε.

«Συµμετείχα, ναι».

Η παράνυµφος ακούστηκε απ' την άλλη πλευρά του δωμα-

τίου, απ' τις αόρατες, σκονισμένες εσοχές του καναπέ. «Ήθελα να 'βλεπα κάνα δικό μου παιδί να παίρνει μέρος σε τέτοιες παλαβομάρες», είπε. «Ή να παίζει σε κάνα θεατρικό και τα σχετικά. Ειλικρινά, κάλλιο να πέθαινα παρά ν' άφηνα το παιδί μου να παριστάνει τον μικρό επιδειξιομανή και να τον ακούει τόσος κόσμος. Τους διαστρεβλώνει όλη τους τη ζωή. Η δημοσιότητα και τα σχετικά, αν μη τι άλλο – ρώτα όποιον ψυχίατρο θες. Θέλω να πω, γίνεται να 'χεις μετά φυσιολογική παιδική ηλικία;» Το κεφάλι της, στεφανωμένο με το λοξό πλέον στεφάνι από πλαστικά άνθη, άξαφνα ξετσούμισε στο οπτικό μας πεδίο. Α σώματο, θαρρείς, κούρνιαζε στη στενωπό της ράχης του καναπέ, αντικρίζοντας τον υποσημναγό κι εμένα. «Έτσι θα του 'μεινε το κουσούρι και του αδελφού σου», είπε η Κεφαλή. «Θέλω να πω, άμα η ζωή σου είναι τέτοιο τσίρκο ό-ταν είσαι παιδάκι, επόμενο είναι να μείνεις ανώριμος. Δε μαθαίνεις να νιώθεις τους φυσιολογικούς ανθρώπους. Αυτό ακριβώς έλεγε και η κυρία Φέντερ πριν από κάνα δίωρο, που γινόταν της τρελής στην κρεβατοκάμαρα. Λέξη προς λέξη όμως. Το μόνο που ξέρει, καταπώς φαίνεται, είναι πώς να γεμίζει τα μούτρα των άλλων ράμματα. Είναι τελείως ακατάλληλος για σύζυγος, για στιδήποτε νορμάλ». Έπειτα η Κεφαλή στράφηκε ανεπαίσθητα, όσο χρειαζόταν για ν' αγριοκοιτάξει τον υποσημναγό. «Αλήθεια δε λέω, Μπομπ; Αυτό ακριβώς δεν έλεγε; Την αλήθεια να πεις».

Η επόμενη φωνή που ακούστηκε δεν ήταν του υποσημναγού, αλλά η δική μου. Το στόμα μου ήταν ξερό, κι ένιωθα τον καβάλο μου νοτισμένο. Είπα ότι στα τέτοια μου η άποψη της κυρίας Φέντερ για τον Σίμορ. Και για τις απόψεις του κάθε επαγγελματία ερασιτέχνη και της κάθε αστοιχείωτης καριόλας. Είπα πως από τότε που ο Σίμορ ήταν δέκα χρονών, ο κάθε αριστούχος Στοχαστής και διανοούμενος βοθροκαθαριστής στη χώρα τα 'χε βάλει μαζί του. Ότι μπορεί να 'ταν αλλιώς αν ο Σίμορ ήταν απλώς κάνας μικρός σιχαμένος ξερόλας με υψη-

λό δείκτη ευφυΐας. Ότι δεν ήταν ποτέ επιδειξιμανής. Τις Τετάρτες τα βράδια που κατέβαινε στο στούντιο για την εκπομπή ήταν λες και πήγαινε στην κηδεία του. Ούτε που σου μιλούσε, το κέρατό μου, σ' όλη τη διαδρομή με το λεωφορείο ή τον υπόγειο ήταν μες στη μουγγαμάρα. Είπα ότι ούτε ένας καριόλης απ' όλους τους συγκαταβατικούς, τεταρτοκλασάτους κριτικούς κι επιφυλλιδογράφους δεν τον είχε εκτιμήσει ποτέ γι' αυτό που ήταν στ' αλήθεια. Ήταν ποιητής, το κέρατό μου. *Ποιητής κανονικός*. Και να μην είχε γράψει μισό στίχο στη ζωή του, μπορούσε να σε θαμπώσει και με το μικρό του δαχτυλάκι.

Σταμάτησα σ' αυτό ακριβώς το σημείο, δόξα τω Θεώ. Η καρδιά μου σφυροκοπούσε σαν τρελή, κι όπως κάθε υποχονδριακός, είχα την αμυδρή, φευγαλέα και τρομαχτική υποψία πως λογύδρια αυτού του είδους είναι η πρώτη ύλη όλων των εμφραγμάτων. Ως και σήμερα, δεν έχω ιδέα πως αντέδρασαν οι καλεσμένοι μου στο ξέσπασμά μου, στον μολυσματικό χείμαρρο ύβρεων που 'χα εξαπολύσει στα μούτρα τους. Η πρώτη πραγματική εξωγενής λεπτομέρεια που αντιλήφθηκα ήταν ο απανταχού οικείος ήχος των υδραυλικών εγκαταστάσεων. Ακουγόταν από κάποιο άλλο σημείο του διαμερίσματος. Κοίταξα μονομιάς ολόγυρα, ανάμεσα στα άμεσα ορατά πρόσωπα των καλεσμένων μου – ανάμεσα απ' αυτά και διαμέσου αυτών και πέρα από αυτά. «Ο γέρος πού είναι;» ρώτησα. «Το γεροντάκι;» Ούτε βούτυρο δε θα 'λιωνε στο στόμα μου απ' την παγωμάρα.

Παραδόξως, όταν έλαβα απόκριση, αυτή προήλθε απ' τον υποσημναγό· όχι απ' την παράνυμφο. «Νομίζω ότι πήγε στο μπάνιο», είπε. Η δήλωση εξεδόθη με ξεχωριστή ευθύτητα, αναγορεύοντας τον ομιλούντα σε άνθρωπο που τα λέει έξω απ' τα δόντια, όταν γίνεται λόγος για καθημερινά ζητήματα προσωπικής υγιεινής.

«Α», είπα, και κοίταξα πάλι τριγύρω μου αφηρημένα. Το

κατά πόσον απέφυγα εσκεμμένα το φοβερό και τρομερό βλέμμα της παρανύμφου ή όχι δεν το θυμάμαι, ή δε μ' ενδιαφέρει να το θυμηθώ. Εντόπισα το ημίψηλο του θείου του πατέρα της νύφης στο κάθισμα μιας όρθιας καρέκλας, στην άλλη άκρη του δωματίου. Είχα την παρόρμηση να το καλησπερίσω μεγαλόφωνα. «Πάω να φέρω κάτι να πιούμε», είπα. «Μισό λεπτάκι μόνο».

«Μπορώ να κάνω ένα τηλέφωνο;» ρώτησε άξαφνα η παρανύμφος, καθώς περνούσα απ' τον καναπέ. Και κατέβασε μ' ένα τίναγμα τα πόδια της στο πάτωμα.

«Ναι – βεβαίως, εννοείται», είπα. Κοίταξα την κυρία Σίλζμπερν και τον υποσημηναγό. «Λέω να φτιάξω μερικά Τομ Κόλινς, αν έχουμε καθόλου λεμόνια ή κιτρολέμονα. Μήπως θα θέλατε κάτι άλλο;»

Η απάντηση του υποσημηναγού με σάστισε με την αιφνίδια ευπροσηγορία της. «Όπως είσαι φέρ' τα», είπε, κι έτριψε τα χέρια του σαν ψυχωμένος πότης.

Η κυρία Σίλζμπερν έπαψε να περιεργάζεται τις φωτογραφίες στον τοίχο του γραφείου, για να μου κάνει μια μικρή σύσταση: «Αφού θα φτιάξετε Τομ Κόλινς... αν μπορείτε, βάλτε μια τοσηδά σταλίτσα τζιν στο δικό μου. Μια-δυο σταγόνες το πολύ, αν δεν είναι κόπος». Είχε αρχίσει να αναρρώνει ορατά, ακόμα και μες στο σύντομο διάστημα απ' τη στιγμή που είχαμε μπει στο σπίτι. Μπορεί, αφενός, επειδή στεκόταν λίγα μέτρα από το κλιματιστικό που είχα ανάψει, κι ο δροσερός αέρας έπεφτε πάνω της. Είπα πως θα φρόντιζα το ποτό της, κι έπειτα την άφησα με συντροφιά τις ήσσονες «διασημότητες» του ραδιοφώνου των αρχών του '30, τα πολλά ξεφτισμένα μουτράκια των παιδικών χρόνων εμού και του Σίμορ. Ο υποσημηναγός φαινόταν κι αυτός καθ' όλα ικανός να τα βγάλει πέρα μόνος του εν τη απουσία μου· βρισκόταν ήδη εν κινήσει, με τα χέρια σταυρωμένα πίσω απ' την πλάτη, σαν μοναχικός γνώστης, προς τα ράφια της βιβλιοθήκης. Η παρανύμφος

βγήκε απ' το καθιστικό στο κατόπι μου, και συγχρόνως χασμουρήθηκε – μ' ένα σπηλαιώδες, ηχηρό χασμουρητό, το οποίο δεν έκανε καμία προσπάθεια να καταπνίξει ή να συγκρατήσει απ' την κοινή θέα.

Καθώς η παράνυμφος με ακολουθούσε προς την κρεβατοκάμαρα, όπου βρισκόταν το τηλέφωνο, ο θεός του πατέρα της νύφης βάδιζε προς το μέρος μας απ' την άλλη άκρη του διαδρόμου. Το πρόσωπό του απέπνεε την ίδια άγρια γαλήνη που με είχε ξεγελάσει στο μεγαλύτερο μέρος της διαδρομής, αλλά καθώς πλησίασε κι άλλο, η μάσκα αποκαλύφθηκε· απέτεινε και στους δυο μας μια παντομίμα ευσεβέστατων χαιρετισμών, και συνειδητοποίησα πως κι εγώ χασκογελούσα κι έγνεφα υπέρμετρα σε απόκριση. Τα αραιά λευκά μαλλιά του έμοιαζαν φρεσκοχτενισμένα – σχεδόν φρεσκολουσμένα, θαρρείς κι είχε ξετρυπώσει ένα μικροσκοπικό μπαρμπέρικο χαντακωμένο στην άλλη άκρη του διαμερίσματος. Αφού μας προσπέρασε, είχα μια παρόρμηση να γυρίσω και να κοιτάξω πίσω μου, κι όταν το 'κανα, μου κούνησε το χέρι με σφρίγος – μια μεγάλοπρεπη χειρονομία, *καλό κατενύδιο και καλή αντάμωση*. Με συνέφερε τρομερά. «Τρελός είν' ο άνθρωπος;» ρώτησε η παράνυμφος. Έτσι θέλω να ελπίζω, της είπα, κι άνοιξα την πόρτα της κρεβατοκάμαρας.

Η παράνυμφος σωριάστηκε μ' όλο της το βάρος σ' ένα απ' τα μονά κρεβάτια – στο κρεβάτι του Σίμορ, συγκεκριμένα. Το τηλέφωνο βρισκόταν στο κομοδίνο, σε βολική απόσταση. Είπα ότι πήγαινα να της φέρω κάτι να πει στο πι και φι. «Δεν είν' ανάγκη – μισό λεπτό θα μου πάρει», είπε εκείνη. «Μόνο κλείσε την πόρτα, αν έχεις την καλοσύνη... Δεν είναι ότι με πειράζει, απλώς μου είναι αδύνατον να μιλήσω στο τηλέφωνο, αν η πόρτα δεν είναι κλειστή». Της είπα ότι κι εγώ είχα το ίδιο χούι ακριβώς, κι έκανα να φύγω. Μα πάνω που 'χα γυρίσει απ' την άλλη για να βγω απ' το διάκενο των δύο κρεβατιών, πρόσεξα ένα μικρό αναδιπλούμενο πάνινο βαλιτσάκι

πάνω στο πλατύ περβάζι του παραθύρου. Με μια πρώτη ματιά, σκέφτηκα ότι ήταν δικό μου, θαυματουργά αφιχθέν στο σπίτι, απ' το σταθμό Πεν στην άλλη άκρη, ιδίαις δυνάμει. Η δεύτερη σκέψη μου ήταν πως πρέπει να 'ταν της Μπούμπου. Προχώρησα ως το παράθυρο. Το φερμουάρ ήταν ανοιχτό, και μία και μόνη πεταχτή ματιά στο ανώτερο στρώμα των περιεχομένων του μου αποκάλυψε τον πραγματικό ιδιοκτήτη. Με μια δεύτερη, πιο περιεκτική ματιά, είδα κάτι να κείται πάνω σε δυο φρεσκοπλυμένα καφετιά πουνκάμισα, το οποίο έκρινα ότι δεν έπρεπε να παραμείνει στον ίδιο χώρο με την παράνυμφο. Το τσίμπησα απ' το βαλιτσάκι, το 'χωσα παραμάσχαλα, κούνησα φρενιασμένα το χέρι στην παράνυμφο, που 'χε ήδη εισχωρήσει το δάχτυλο στην πρώτη οπή του αριθμού που σκόπευε να καλέσει, και περίμενε να της αδειάσω τη γωνιά, κι έπειτα έκλεισα την πόρτα ξοπίσω μου.

Κοντοστάθηκα λίγο έξω απ' την κρεβατοκάμαρα, στην αβρή μοναξιά του διαδρόμου, διερωτώμενος τι έπρεπε να κάνω με το ημερολόγιο του Σίμορ, το οποίο, σπεύδω να προσθέσω, ήταν το αντικείμενο που 'χα αφαιρέσει απ' το βαλιτσάκι. Η πρώτη παραγωγική μου σκέψη ήταν να το κρύψω μέχρι να φύγουν οι καλεσμένοι μου. Μια καλή ιδέα θα 'ταν να το 'παιρνα στο μπάνιο και να το 'ριχνα στο πανέρι με τα άπλυτα. Ωστόσο, ακολουθώντας έναν δεύτερο και μακράν πιο περιίπλοκο ειρμό, αποφάσισα να το πάρω μαζί μου στο μπάνιο και να διαβάσω ορισμένα αποσπάσματα και μετά να το ρίξω στο πανέρι.

Ήταν μια μέρα, και μάρτυς μου ο Θεός, όχι μονάχα οργιαστικών σημείων και συμβόλων, μα κι εξωφρενικά εκτεταμένης επικοινωνίας μέσω του γραπτού λόγου. Άπαξ και πηδούσες μες σε μια συνωστισμένη λιμουζίνα, η Μοίρα έκανε πλαγίως ό,τι μπορούσε, πριν απ' τον όποιο πήδο, για να 'χεις πάνω σου χαρτί και μολύβι, σε περίπτωση που ένας απ' τους συνεπιβάτες σου ήταν κωφάλαλος. Έτσι και λούφαζες στο μπάνιο, ή-

ταν σώφρον να αναζητήσεις τυχόν μικρά μηνύματα, αμυδρώς δυσοίωνα ή μη, γραμμένα πάνω απ' το νιπτήρα.

Επί χρόνια, ως τα επτά παιδιά μας μονόλουτρες φαμίλιας, είχαμε το πιθανώς γλυκερό πλην όμως εξυπηρετικό συνήθειο ν' αφήνουμε μηνύματα ο ένας στον άλλο στο καθρεφτάκι του ντουλαπιού με τα φάρμακα, χρησιμοποιώντας ένα υγρό απολειφάδι σαπουνιού για γραφίδα. Η γενική θεματική των μηνυμάτων μας αφορούσε, κατά κανόνα, υπέρμετρα αυστηρές επιπλήξεις, κι αρκετά συχνά αποκάλυπτες απειλές. «Μπούμπου, άμα σκουπιστείς, μάζευε την πετσέτα σου. Μην την πετάς στο πάτωμα. Με αγάπη, Σίμορ». «Γουόλτ, είναι η σειρά σου να βγάλεις τον Ζ. και τη Φ. για βόλτα στο πάρκο. Χτες τα πήγα εγώ. Μάντεψε ποιος». «Τετάρτη έχουν την επέτειό τους. Μην πάτε σινεμά και μη χαζολογήσετε στο στούντιο μετά την εκπομπή, γιατί θα υπάρξουν κυρώσεις. Εσύ να τ' ακούς, Μπάντι». «Η μητέρα λέει ότι ο Ζούι παραλίγο θα 'τρωγε το καθαρτικό. Μην αφήνετε ελαφρώς δηλητηριώδη αντικείμενα στο νιπτήρα, όπου μπορεί να τα φτάσει και να τα φάει». Αυτά, βεβαίως, είναι δείγματα παρμένα απευθείας απ' τα παιδικά μας χρόνια, ωστόσο χρόνια μετά, όταν, στο όνομα της ανεξαρτησίας και σουπά-μούπες, ο Σίμορ κι εγώ απλωθήκαμε σε δικό μας διαμέρισμα, και οι δυο μας είχαμε πλασματικά μόνο ξεκόψει απ' την παλιά οικογενειακή συνήθεια. Τουτέστιν, δεν πετούσαμε τα ξεραμένα απολειφάδια των σαπουνιών μας.

Έπειτα από την άφιξή μου στο μπάνιο με το ημερολόγιο του Σίμορ υπό μάλης, κι αφού έκλεισα προσεχτικά την πόρτα πίσω μου, εντόπισα ένα μήνυμα σχεδόν ακαριαία. Δεν ήταν, ωστόσο, γραμμένο με τον γραφικό χαρακτήρα του Σίμορ, αλλά, χωρίς αμφιβολία, από το χέρι της αδελφής μου της Μπούμπου. Με ή χωρίς σαπούνη, τα γράμματά της ήταν πάντα μικροσκοπικά, σε βαθμό σχεδόν ακατάληπτο, κι έτσι είχε καταφέρει με ευκολία να χωρέσει το ακόλουθο μήνυμα στον καθρέφτη: «Ψηλή σηκώστε στέγη, ξυλουργοί. Σαν τον Άρη καταφτάνει

ο νυμφίος, ψηλότερος μακράν απ' τους ψηλούς ανθρώπους. Με αγάπη, Έρβινγκ Σαπφώ, μέχρι πρότινος συμβασιούχος των στούντιο Elysium Ltd. Σε παρακαλώ, ζήσε ευτυχισμένος ευτυχισμένος *αφόρητα* ευτυχισμένος με την πανέμορφή σου Μιούριελ. Θέλω ν' ακούσω *Διατάξτε*. Είμαι η πιο υψηλόβαθμη αξιωματικός σ' όλο το τετράγωνο». Η συμβασιούχος συγγραφέας που μνημονεύεται στο κείμενο, να προσθέσω, υπήρξε ανέκαθεν η μεγάλη αδυναμία –με τα πρόποντα και παραπαίοντα χρονικά διαλείμματα– όλων των παιδιών της οικογένειας, σε μεγάλο βαθμό χάρη στην άμετρη επίδραση του ποιητικού γούστου του Σίμορ σ' όλους μας. Διάβασα και ξαναδιάβασα το απόσπασμα, κι έπειτα κάθισα στο χείλος της μπανιέρας κι άνοιξα το ημερολόγιο του Σίμορ.

Αυτό που ακολουθεί είναι η κατά γράμμα αναπαραγωγή των σελίδων απ' το ημερολόγιο του Σίμορ, το οποίο διάβασα καθισμένος στο χείλος της μπανιέρας. Μου φαίνεται απολύτως φρόνιμο να παραλείψω συγκεκριμένες ημερομηνίες. Αρκεί, θεωρώ, το δεδομένο πως όλες οι κάτωθι καταχωρήσεις γράφτηκαν όσο ήταν αποσπασμένος στο στρατόπεδο Μόνμαουθ, στα τέλη του '41 και τις αρχές του '42, κάμποσους μήνες πριν αποφασιστεί η ακριβής ημερομηνία του γάμου.

«Έκανε ένα ψοφόκρυστο άλλο πράγμα στην αποψινή υποστολή της σημαίας, κι ωστόσο κάπου έξι άντρες, απ' τη διμοιρία μας μόνο, λιποθύμησαν στη διάρκεια του ατέλειωτου εθνικού μας ύμνου. Υποθέτω ότι, εφόσον η κυκλοφορία σου είναι φυσιολογική, είναι αδύνατον να λάβεις την αφύσικη στρατιωτική στάση της προσοχής. Ιδίως όταν κουβαλάς ένα ασήκωτο τουφέκι για το “Παρουσιάστε”. Εγώ δεν έχω κυκλοφορία, ούτε σφυγμό. Σπίτι μου είναι η ακινησία. Ο ρυθμός του εθνι-

κού ύμνου κι εγώ έχουμε μια τέλεια συνεννόηση. Για μένα, ο ρυθμός του είναι ένα ρομαντικό βαλσάκι.

»Μας δώσανε άδεια εξόδου μέχρι τα μεσάνυχτα, μετά την υποστολή. Βρέθηκα με τη Μιούριελ στο Μπίλτμορ στις επτά. Δύο ποτά, δύο σάντουιτς με τόνο ποιότητας καφέ-μπαρ, έπειτα μια ταινία που ήθελε να δει, μία με την Γκριρ Γκάρσον. Της έριξα κάμποσες ματιές μες στο σκοτάδι, ενόσω η τύχη του αεροσκάφους του γιου της Γκριρ Γκάρσον αγνοείτο. Ήταν μ' ανοιχτό το στόμα. Απορροφημένη, ανήσυχη. Η ταύτιση με την τραγωδία της Metro-Goldwyn-Mayer πλήρης κι απόλυτη. Ένωσα δέος κι ευτυχία. Πόσο αγαπώ και χρειάζομαι την αμερόληπτη καρδιά της. Γύρισε και με κοίταξε την ώρα που τα παιδιά στην ταινία έφερναν σπίτι το ψιψίνι, για να το δείξουν στη μητέρα τους. Η Μ. λάτρεψε το ψιψίνι και ήθελε να το λατρέψω κι εγώ. Ακόμα και στο σκοτάδι της αίθουσας, διαίσθανθηκα πως ένιωθε τη συνήθη μεταξύ μας αποξένωση, που ανακύπτει κάθε φορά που δε λατρεύω αυτομάτως ό,τι λατρεύει η ίδια. Μετά, όσο πίναμε το ποτό μας στο σταθμό, με ρώτησε κατά πόσον το ψιψίνι μου 'χε φανεί “γλυκούλι”. Δε μεταχειρίζεται πλέον τη λέξη “ζουζουνίσιο”. Πότε την έκανα ν' απαρνηθεί με τρόπο το φυσιολογικό της λεξιλόγιο; Ως γνήσιος μούχλας, ανέφερα τον ορισμό του Ρ. Χ. Μπλάιθ περί συναισθηματισμού: ότι γινόμαστε συναισθηματικοί όταν αποδίδουμε σ' ένα αντικείμενο περισσότερη τρυφερότητα απ' όση του αποδίδει ο Θεός. Είπα (αποφθεγματικά;) ότι ο Θεός αναμφίβολα λατρεύει τα ψιψίνια, αλλά όχι, κατά πάσαν πιθανότητα, όταν φορούν Technicolor σοσόνια στα πατούνια τους. Ότι παραχωρεί αυτή τη δημιουργική πινελιά στους σεναριογράφους. Η Μ. το σκέφτηκε, έδειξε να συμφωνεί μαζί μου, αλλά η “γνώση” δεν ήταν ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη. Καθόταν κι ανακάτευε το ποτό της κι ένιωθε ανοίκεια μαζί μου. Την προβληματίζει πολύ ο τρόπος που η αγάπη της για μένα έρχεται και παρόρχεται, εμφανίζεται κι εξαφανίζεται. Αμφισβη-

τεί την πραγματικότητα της αγάπης, απλώς και μόνον επειδή δεν είναι εξίσου σταθερά ευχάριστη όσο ένα ψιψίνι. Είναι όντως αξιοθρήνητο. Η ανθρώπινη φωνή συνωμοτεί, προκειμένου να βεβηλώσει οτιδήποτε στον κόσμο».

«Δείπνο στους Φέντερ απόψε. Ωραιότατο. Μοσχαραάκι, πουρές, φακές, μια θαυμάσια πράσινη σαλάτα με ελαιόλαδο και ξίδι. Για επιδόρπιο, κάτι που είχε ετοιμάσει η ίδια η Μιούριελ: ένα πράγμα με παγωμένο τυρί Φιλαδέλφειας και βατόμουρα. Μου 'φερε δάκρυα στα μάτια. (Ο Σαϊγκιό λέει: *Τι είναι δε γνωρίζω / Μα από ευγνωμοσύνη / Κυλούν τα δάκρυά μου.*) Ένα μπουκάλι κέτσαπ είχε τοποθετηθεί κοντά μου στο τραπέζι. Η Μιούριελ προφανώς ανέφερε στην κυρία Φέντερ ότι βάζω κέτσαπ στα πάντα. Θα 'δινε τα πάντα να 'βλεπα τη Μ. να λέει στη μητέρα της, σε τόνο άμυνας, ότι βάζω κέτσαπ ακόμα και στα φασολάκια. Το χρυσό μου.

»Μετά το δείπνο, η κυρία Φέντερ πρότεινε ν' ακούσουμε την εκπομπή. Ο ενθουσιασμός της, η νοσταλγία της για την εκπομπή, ιδίως για τα παλιά επεισόδια στα οποία συμμετείχαμε ο Μπάντι κι εγώ, μου προξενεί αμηχανία. Απόψε θα 'βγαινε στον αέρα σε ζωντανή αναμετάδοση από μια βάση αεροσκαφών του Ναυτικού – έξω απ' το Σαν Ντιέγκο, αν έχεις τον Θεό σου. Υπερβολικά διανοουμενίστικες ερωτήσεις κι απαντήσεις. Η Φράνι ακουγόταν λες και είχε ιγμορίτιδα. Ο Ζούι ήταν σε ονειρεμένη φόρμα. Ο παρουσιαστής τούς έπιασε την κουβέντα με θέμα τις προσχεδιασμένες συνοικίες, και η κορούλα των Μπερκ είπε ότι μισούσε τα σπίτια που ήταν όλα ίδια – εννοώντας μια συνοικία με πανομοιότυπα, προκατασκευασμένα σπίτια. Ο Ζούι είπε ότι τα 'βρισκε “τέλεια”. Είπε ότι θα 'ταν τέλειο να γυρίζεις σπίτι και να μπαίνεις στο λάθος σπίτι. Να τρως το βραδινό σου κατά λάθος με τους λάθος ανθρώπους, να κοιμάσαι κατά λάθος στο λάθος κρεβάτι, και να τους

φιλάς όλους το πρωί, καθώς φεύγεις νομίζοντας πως είναι οι δικοί σου. Είπε ότι θα 'θελε μέχρι κι όλοι οι άνθρωποι στον κόσμο να 'ταν ίδιοι κι απαράλλαχτοι. Ότι θα νόμιζες συνέχεια ότι όποιον συναντάς στο δρόμο είναι η γυναίκα σου ή η μητέρα ή ο πατέρας σου, και οι άνθρωποι πάντα θα σφιχταγκαλιάζονταν όπου κι αν πήγαιναν, κι ότι θα 'ταν “τέλεια”.

»Ενιωθα αφόρητα ευτυχισμένος όλο το βράδυ. Η οικειότητα της Μιούριελ με τη μητέρα της φάνταζε υπέροχη, όπως καθόμασταν όλοι μαζί στο καθιστικό. Ξέρουν η μία τις αδυναμίες της άλλης, ιδίως τις διαλεκτικές αδυναμίες τους, και τις επικρίνουν με το βλέμμα. Τα μάτια της κυρίας Φέντερ εποπτεύουν άγρυπνα το παρεϊστικό “λογοτεχνικό” γούστο της Μιούριελ, και τα μάτια της Μιούριελ εποπτεύουν άγρυπνα τη ροπή της μητέρας της προς την πομπώδη φλυαρία. Όταν διαφωνούν, δεν υφίσταται κίνδυνος μόνιμης ρήξης, διότι είναι Μητέρα και Κόρη. Ένα φαινόμενο τρομερό και θαυμάσιο. Ωστόσο υπάρχουν φορές, όταν κάθομαι μαζί τους μαγεμένος, που εύχομαι ο κύριος Φέντερ να 'ταν λίγο πιο ομιλητικός. Ορισμένες φορές νιώθω πως τον χρειάζομαι. Ορισμένες φορές, μάλιστα, την ώρα που μπαίνω στο σπίτι, είναι σαν να μπαίνω σε μια ακατάστατη, κοσμική, γυναικεία μονή για δύο. Κι άλλοτε πάλι, φεύγοντας, έχω την περίεργη αίσθηση πως τόσο η Μ. όσο και η μητέρα της έχουν παραγεμίσει τις τσέπες μου με μπουκαλάκια και σωληνάκια που περιέχουν κραγιόν, ρουζ, διχτάκια για τα μαλλιά, αποσμητικά, και τα συναφή. Νιώθω συγκλονιστικά ευγνώμων απέναντί τους, αλλά δεν ξέρω τι να τα κάνω τα αόρατα δώρα τους».

«Δεν πήραμε άδεια εξόδου αμέσως μετά την αποψινή υποστολή, διότι κάποιου του 'πεσε το τουφέκι την ώρα που ο βρετανός στρατηγός που επισκεπτόταν τη βάση έκανε επιθεώρηση. Έχασα το τρένο των 5:52 κι έστησα τη Μιούριελ μία ώρα.

Τραπέζι στο Lun Far's, στην 58η Οδό. Η Μ. ευερέθιστη και με το δάκρυ έτοιμο καθ' όλη τη διάρκεια του δείπνου, ελκρινά ταραγμένη και φοβισμένη. Η μητέρα της θεωρεί ότι είμαι μια σχιζοειδής προσωπικότητα. Προφανώς έχει μιλήσει στον ψυχαναλυτή της για μένα, κι αυτός συμφωνεί με την άποψή της. Η κυρία Φέντερ ζήτησε απ' τη Μιούριελ να διαπιστώσει διακριτικά κατά πόσον υπάρχει ιστορικό παραφροσύνης στην οικογένεια. Φαντάζομαι πως η Μιούριελ μες στην αφέλειά της τής είπε πώς κονόμησα τις ουλές στους καρπούς μου – το μωρό μου το δόλιο. Σύμφωνα με τα λεγόμενα της Μ., ωστόσο, αυτό δεν ενοχλεί τη μητέρα της επ' ουδενί όσο ένα-δυο άλλα πράγματα. Τρία πράγματα. Πρώτον, ότι είμαι σε μόνιμη απόσυρση κι αδυνατώ να κατανοήσω τα αισθήματα των άλλων. Δεύτερον, καταπώς φαίνεται κάποιο “κουσουρί” πρέπει να 'χω, διότι δεν έχω ακόμα αποπλανήσει τη Μιούριελ. Τρίτον, προφανώς την κυρία Φέντερ στοιχειώνει εδώ και μέρες το σχόλιό μου σ' ένα πρόσφατο δείπνο ότι θα 'θελα να 'μουν μια ψόφια γάτα. Την περασμένη βδομάδα με είχε ρωτήσει στο τραπέζι τι σκόπευα να κάνω μετά την απόλυσή μου απ' το στρατό. Θα εξακολουθούσα να διδάσκω στο ίδιο πανεπιστήμιο; Θα επέστρεφα στη διδασκαλία εν γένει; Θα μ' ενδιέφερε να βγω και πάλι στο ραδιόφωνο, πιθανώς σε ρόλο “σχολιαστή”; Απήντησα πως είχα την αίσθηση ότι πόλεμος μπορεί να συνεχιζόταν εσαεί, κι ότι ήμουν βέβαιος μόνο για ένα πράγμα – ότι εάν η ειρήνη επικρατούσε και πάλι, θα 'θελα να 'μουν μια ψόφια γάτα. Η κυρία Φέντερ νόμισε ότι της έκανα πλάκα. Σοφιστικέ καλαμπούρι. Θεωρεί ότι είμαι τρομερά σοφιστικέ, σύμφωνα με τη Μιούριελ. Πίστευε ότι το θανάσιμα σοβαρό μου σχόλιο ήταν ένα απ' αυτά τα χωρατά τα οποία οφείλεις να δεχτείς μ' ένα απαλό, μελωδικό γέλιο. Όταν γέλασε, υποθέτω πως με σάστισε λιγάκι, και παρέλειψα να εξηγηθώ. Απόψε είπα στη Μιούριελ ότι στον Ζεν βουδισμό ένας δάσκαλος είχε ερωτηθεί κάποτε ποιο ήταν το πολυτιμότερο πράγμα στον

κόσμο, κι ο δάσκαλος αποκρίθηκε πως μια ψόφια γάτα είναι το πλέον ανεκτίμητο, διότι κανείς δεν μπορεί να ορίσει μια τιμή για το κουφάρι της. Η Μ. ανακουφίστηκε, μα ήταν προφανές ότι δεν έβλεπε την ώρα να γυρίσει σπίτι και να διαβειβιώσει τη μητέρα της για το ακίνδυνον του σχολίου μου. Ήρθε μαζί μου ως το σταθμό με το ταξί. Πόσο γλυκιά ήταν, και πόσο πιο ευδιάθετη. Προσπαθούσε να μου μάθει να χαμογελάω, απλώνοντας τους μυς γύρω απ' το στόμα μου με τα δάχτυλά της. Τι θαυμάσιο θέαμα το γέλιο της. Ω Θεέ μου, είμαι τόσο ευτυχισμένος μαζί της. Μακάρι να 'ταν και η Μ. λίγο πιο ευτυχισμένη μαζί μου. Περιστασιακά, την κάνω να διασκεδάζει, και δείχνει πως της αρέσουν το πρόσωπο και τα χέρια μου κι ο σβέρκος μου, κι αποκομίζει απέραντη ευχαρίστηση, λέγοντας στις φίλες της ότι είναι αρραβωνιασμένη με τον Μπίλι Μπλακ, που συμμετείχε στους "Μικρούς Σοφούς" επί χρόνια. Κι επίσης νομίζω πως νιώθει μια μεικτή μητρική κι ερωτική παρόρμηση προς την ευρύτερη περιοχή μου. Όμως, γενικώς, δεν την κάνω στ' αλήθεια ευτυχισμένη. Ω Θεέ μου, βοήθησέ με. Η μόνη μου φριχτή παρηγοριά είναι το γεγονός ότι η αγάπη μου εμφορείται από μιαν αθάνατη, κατά βάσιν απαρέγκλιτη αγάπη για τον καθαυτό θεσμό του γάμου. Έχει μιαν αρχέγονη ορμή να γίνει παντοτινά η κούκλα στο κουκλόσπιτο. Οι γαμήλιοι στόχοι της είναι τόσο παράλογοι και συγκινητικοί... Θέλει να γίνει κατράμι απ' την ηλιοθεραπεία και να πάει στη ρεσεψιόν κάποιου τρομερά χλιδατού ξενοδοχείου και να ρωτήσει εάν ο Σύζυγός της παρέλαβε την αλληλογραφία. Θέλει να ψωνίσει κουρτίνες. Θέλει να ψωνίσει ρούχα εγκυμοσύνης. Θέλει να δραπετεύσει απ' το σπίτι της μητέρας της, είτε το ξέρει είτε όχι, και παρ' όλη τη μεταξύ τους προσκόλληση. Θέλει να κάνει παιδιά – όμορφα παιδιά, με τα δικά της χαρακτηριστικά, όχι τα δικά μου. Κι έχω επίσης την αίσθηση ότι θέλει να ξεπακετάρει τα δικά της χριστουγεννιάτικα στολίδια ετησίως, κι όχι της μητέρας της.

»Έλαβα ένα ξεκαρδιστικό γράμμα απ' τον Μπάντι σήμερα, γραμμένο αμέσως μετά τη λάντζα. Τον σκέφτομαι συχνά, καθώς γράφω για τη Μιούριελ. Θα την απεχθανόταν για τα γαμήλια κίνητρά της όπως τα 'χω παραθέσει εδώ. Μα είναι αποκρουστικά; Κατά μίαν έννοια, πρέπει να είναι, κι ωστόσο μου φαίνονται τόσο θαυμάσια στις ανθρώπινες διαστάσεις τους, που είναι αδύνατον να τα συλλογιστώ, ακόμα και τώρα, χωρίς να νιώσω βαθιά, βαθύτατη συγκίνηση. Ούτε τη μητέρα της θα ενέκρινε. Είναι μια εκνευριστική, ισχυρογνώμων γυναίκα, ένα είδος γυναίκας που ο Μπάντι δεν ανέχεται με τίποτα. Δε νομίζω ότι μπορεί να τη δει ως αυτό που είναι. Ένα άτομο αποστερημένο, ισοβίως, απ' την όποια κατανόηση ή καλαισθησία για τα κύρια ποιητικά ρεύματα που διατρέχουν τα πράγματα, το κάθε πράγμα. Θα μπορούσε κάλλιστα να 'ναι νεκρή, κι ωστόσο εξακολουθεί να ζει, περνώντας από ντελικατέσεν, μιλώντας με τον ψυχαναλυτή της, καταναλώνοντας ένα μυθιστόρημα κάθε βράδυ, φορώντας τον κορσέ της, συνωμοτώντας για την υγεία και την ευημερία της Μιούριελ. Την αγαπώ. Τη θεωρώ αφάνταστα γενναία».

«Όλος ο λόχος βρίσκεται υπό περιορισμό στα φυλάκια απόψε. Περίμενα στην ουρά επί μία ώρα, με το ρολόι, για να χρησιμοποιήσω το τηλέφωνο του ΚΨΜ. Η Μιούριελ ακουγόταν έντονα ανακουφισμένη που δεν μπορούσα να βγω απόψε. Που μου φαίνεται τρομερά διασκεδαστικό κι απολαυστικό. Οποιοδήποτε άλλο κορίτσι, εφόσον ήθελε όντως να περάσει ένα βράδυ χωρίς τον αρραβωνιαστικό της, θα εξέφραζε μηχανικά τη λύπη της στο τηλέφωνο. Η Μ. είπε απλώς “Α” όταν της το 'πα. Πόσο λατρεύω την απλότητά της, την τρομερή της ειλικρίνεια. Πόσο επαφίεμαι σ' αυτή».

«3:30 π.μ. Βρίσκομαι στο οπλονομείο. Δεν είχα ύπνο. Φόρεσα το παλτό μου πάνω απ' τις πιτζάμες μου και ήρθα από 'δώ. Ο Αλ Ασπέζι έχει σκοπιά. Είναι πεσμένος στο πάτωμα και κοιμάται. Μπορώ να μείνω άμα σηκώνω τα τηλέφωνα για λογαριασμό του. Τι νύχτα κι η αποψινή. Ο ψυχαναλυτής της κυρίας Φέντερ ήταν καλεσμένος στο δείπνο και με γάνιασε, σε δόσεις, μέχρι τις εντεκάμισι, πάνω-κάτω. Ενίστε με τρομερή δεξιότητα κι ευφυΐα. Μια-δυο φορές, ένιωσα ότι ήθελα να πετύχει στις εικασίες του. Απ' ό,τι φαίνεται, είναι παλιός οπαδός εμού και του Μπάντι. Έδειχνε να ενδιαφέρεται προσωπικά, καθώς κι επαγγελματικά, για το λόγο της οριστικής κοπάνας μου απ' την εκπομπή στα δεκάξι μου. Μάλιστα, είχε ακούσει και την εκπομπή για τον Λίνκολν, αλλά είχε την εντύπωση πως είχα πει στον αέρα ότι η Ομιλία στο Γκέτισμπεργκ “δεν έκανε καλό στα παιδιά”. Ψέματα. Του είπα ότι είχα πει πως θεωρούσα ότι η Ομιλία δεν ήταν και τόσο καλό κείμενο για να το αποστηθίζουν τα παιδιά στο σχολείο. Είχε επίσης την εντύπωση ότι είχα χαρακτηρίσει την Ομιλία ανέντιμη. Του είπα πως είχα πει ότι η Μάχη του Γκέτισμπεργκ είχε 51.112 θύματα, κι ότι αν κανείς ήθελε ντε και καλά να εκφωνήσει ομιλία στην επέτειο της μάχης, θα 'πρεπε απλώς να σταθεί και να κουνήσει απειλητικά τη σφιγμένη του γροθιά προς το κοινό – εφόσον βέβαια ο ομιλητής ήταν ένας καθ' όλα ειλικρινής άνθρωπος. Εκείνος δε διαφώνησε μαζί μου, αλλά έδειχνε να νομίζει ότι πάσχω από κάποιο σύμπλεγμα τελειομανίας. Είπε κάμποσα, κι αρκετά ευφυή, για τις αρετές της ατελούς ζωής, για την αποδοχή των αδυναμιών ημών και των άλλων. Συμφώνησα μαζί του, μα μόνο στη θεωρία. Θα διαλαλώ την αμεροληψία μέχρι τη Δευτέρα Παρουσία, ως στάση ζωής που προάγει την υγεία κι ένα είδος τρομερά αληθινής, αξιοζήλευτης ευτυχίας. Εφόσον τηρηθεί αμιγώς, είναι η οδός του Τάο, η αναμφίβολα ανώτερη οδός. Όμως, προκειμένου ένας μεροληπτικός άνθρωπος να φτάσει σ' αυτό το επί-

πεδο, οφείλει να αποποιηθεί την ποίηση, να υπερβεί την ποίηση. Τουτέστιν, δεν υπάρχει περίπτωση να μάθει ή να εξαναγκάσει τον εαυτό του να γουστάρει την άθλια ποίηση γενικώς και αορίστως, πολλώ δε μάλλον να την εξισώνει με την καλή ποίηση. Έπρεπε να παρατήρει την ποίηση εντελώς. Είπα πως δεν ήταν κι ό,τι ευκολότερο ως στόχος. Ο δόκτωρ Σιμς είπε ότι η τοποθέτησή μου ήταν υπερβολικά αυστηρή – μόνον ένας τελειομανής θα το έθετε έτσι, είπε. Πώς να τ' αρνηθώ;

»Προφανώς η κυρία Φέντερ του 'χε πει, μες στην ταραχή της, για τα εννέα ράμματα της Σάρλοτ. Ήταν βεβαιωμένη, υποθέτω, η μνεία της παλιάς εκείνης και πέρα ως πέρα τελειωμένης υπόθεσης στη Μιούριελ. Μεταφέρει τα πάντα στη μητέρα της, όσο τα νέα ακόμα ξεματάνε. Θα 'πρεπε να διαμαρτυρηθώ, σαφώς, μα μου είναι αδύνατον. Η Μ. μπορεί να μ' ακούει μόνον όταν ακούει κι η μητέρα της μαζί – το κακομοιρούλι μου. Ωστόσο δεν είχα καμία πρόθεση να συζητήσω για τα ράμματα της Σάρλοτ με τον Σιμς. Όχι στο πρώτο ποτό.

»Ούτε λίγο ούτε πολύ, απόψε στο σταθμό υποσχέθηκα στη Μ. ότι μέσα στις επόμενες ημέρες θα πάω σε ψυχαναλυτή. Ο Σιμς μου είπε ότι ο τύπος εδώ στη μονάδα είναι εξαιρετικός. Προφανώς είχε κάνα δυο τετ-α-τετ επί του θέματος με την κυρία Φέντερ. Γιατί δε με διαολίζει το όλο θέμα; Δε με διαολίζει διόλου. Το βρίσκω κωμικό. Μου προκαλεί ενθουσιασμό, χωρίς κανένα λόγο. Ακόμα και οι πεθερές του συρμού στις γελοιογραφίες μού φαίνονταν ανέκαθεν αμυδρότατα συμπαθείς. Όπως και να 'χει, δε νομίζω ότι θα με ζημιώσει καθόλου το να πάω σε ψυχαναλυτή. Κι αν αρχίσω στο στρατό, θα 'ναι και τζάμπα. Η Μ. με λατρεύει, μα ποτέ δε θα δεθεί μαζί μου, δε θα νιώσει οικειότητα κι ανεμελιά κοντά μου, προτού εξεταστώ με κάποια σχολαστικότητα.

»Εάν ή όποτε αρχίσω ψυχανάλυση, ελπίζω με το χέρι στην καρδιά ο ψυχίατρος να έχει τη διορατικότητα να προσκαλέσει κι έναν δερματολόγο στη συνεδρία μου. Κάποιον με ειδί-

κευση στα χέρια. Τα χέρια μου έχουν ουλές απ' το άγγιγμα ορισμένων ανθρώπων. Μια φορά, στο πάρκο, όταν η Φράνι ήταν ακόμα στο καροτσάκι, άπλωσα το χέρι μου στο χνουδωτό της κεφαλάκι και τ' άφησα πολλή ώρα εκεί. Μια άλλη φορά, στον κινηματογράφο Loew's στην Εβδομηκοστή Δεύτερη Οδό, με τον Ζούι στη διάρκεια ενός θρίλερ. Ήταν γύρω στα έξι με επτά, και είχε κρυφτεί κάτω απ' το κάθισμα για ν' αποφύγει να δει μια τρομαχτική σκηνή. Ακούμπησα το χέρι μου στο κεφάλι του. Ορισμένα κεφάλια, ορισμένα χρώματα και υφές ανθρώπινων μαλλιών, αφήνουν μόνιμα σημάδια πάνω μου. Και δεν είναι μόνο τα μαλλιά. Ένα βράδυ, έξω απ' το στούντιο, η Σάρлот πήγε να μου ξεφύγει τρέχοντας, κι εγώ άρπαξα το φόρεμά της για να τη σταματήσω, να την κρατήσω κοντά μου. Ένα κίτρινο βαμβακερό φουστάνι που λάτρευα, γιατί της έπεφτε υπερβολικά μακρύ. Έχω ακόμα ένα λεμονί σημάδι στην παλάμη του δεξιού μου χεριού. Ω Θεέ μου, αν υπάρχει κλινικός ορισμός για την περίπτωσή μου, είμαι ένα είδος αντίστροφου παρανοϊκού. Υποψιάζομαι ότι οι άνθρωποι συνωμοτούν για να με κάνουν να νιώσω ευτυχισμένος».

Θυμάμαι να κλείνω το ημερολόγιο –να το κλείνω με πάταγο, μάλιστα– μετά τη λέξη «ευτυχισμένος». Έπειτα κάθισα κάμποσα λεπτά με το ημερολόγιο υπό μάλης, ώσπου άρχισα να αντιλαμβάνομαι μιαν αμυδρή δυσφορία απ' τη μακρά μου παραμονή στο χείλος της μπανιέρας. Όταν σηκώθηκα, διαπίστωσα ότι ιδροκοπούσα περισσότερο απ' ό,τι σ' οποιαδήποτε άλλη φάση της ημέρας, σαν να μην καθόμουν απλώς στην μπανιέρα, αλλά να είχα μόλις βγει από δαύτην. Πήγα στο πανέρι με τ' άπλυτα, σήκωσα το καπάκι, και, με μια σχεδόν μοχθηρή κίνηση του καρπού, πέταξα στην κυριολεξία το ημερολόγιο του Σίμορ μέσα σε κάτι σεντόνια και μαξιλαροθήκες που βρισκόταν στον πάτο του πανεριού. Έπειτα, ελλείπει καλύτερης,

πιο δημιουργικής ιδέας, επέστρεψα και κάθισα ξανά στο χέιλος της μπανιέρας. Πέρασα κάνα δυο λεπτά κοιτώντας με γουρλωμένα μάτια το μήνυμα της Μπούμπου στον καθρέφτη του φαρμακείου, και ύστερα βγήκα απ' το μπάνιο, κλείνοντας πίσω μου την πόρτα με υπέρμετρο βρόντο, θαρρείς και η ωμή δύναμη μπορούσε να το κρατήσει κλειδωμένο για πάντα.

Επόμενη στάση, κουζίνα. Ευτυχώς, η πόρτα της βρισκόταν στο διάδρομο, κι έτσι μπορούσα να μπω χωρίς να πρέπει να περάσω απ' το καθιστικό και να αντιμετωπίσω τους καλεσμένους μου. Φτάνοντας, και με την πόρτα να παλινδρομεί στο κατόπι μου, έβγαλα το σακάκι μου –το χιτώνιό μου– και το 'ριξα στο εμαγιέ τραπέζι. Ένωσα πως χρειαζόμουν όλες μου τις δυνάμεις, απλώς και μόνο για να βγάλω το σακάκι μου, κι απόμεινα ακίνητος για λίγο, με το κοντομάνικο φανελάκι, να ξαποσταίνω πριν αναλάβω τον ηράκλειο άθλο των κοκτέιλ. Έπειτα, απότομα, σαν να βρισκόμουν υπό αόρατη αστυνομική επιτήρηση μέσα από μικρές οπές στον τοίχο, άρχισα ν' ανοίγω ντουλάπια και ψυγεία, ψάχνοντας υλικά για το Τομ Κόλινς. Υπήρχαν όλα, εκτός από λεμόνια αντί για κιτρολέμονα, και μέσα σε λίγα λεπτά ετοίμασα μια κανάτα με μιαν ελαφρώς ζαχαρωμένη εκδοχή του κοκτέιλ. Έβγαλα πέντε ποτήρια, κι έπειτα βάλθηκα να ψάχνω για κάνα δίσκο. Ήταν αρκετά δύσκολο εγχείρημα η ανεύρεση δίσκου, και μου πήρε κάμποσο, έτσι ώστε όταν με τα πολλά βρήκα έναν, έβγαζα μικρούς, αμυδρώς ακουστούς κλαυθυρισμούς, καθώς ανοιγόκλεινα τα διάφορα ντουλάπια.

Πάνω που πήγαινα να βγω απ' την κουζίνα, με την κανάτα και τα ποτήρια στο δίσκο, και φορώντας ξανά το σακάκι μου, ένας φανταστικός γλόμπος άναψε πάνω απ' το κεφάλι μου – όπως στα κόμικς, όταν θέλουν να δείξουν ότι ο ήρωας έχει μιαν αιφνίδια φαινή ιδέα. Ακούμπησα το δίσκο στο πάτωμα. Επέστρεψα στο ράφι με τα ποτά και πήρα ένα μισογεμάτο μπουκάλι σκοτσέζικο ουίσκι. Έφερα το ποτήρι μου και

μου σέρβιρα –ελαφρώς κατά λάθος– τουλάχιστον τέσσερα δάχτυλα ούισκι. Κοίταξα το ποτήρι επικριτικά για μισό δευτερόλεπτο, κι έπειτα, σαν σκληροτράχηλος πρωταγωνιστής σε γουέστερν, το 'πια ανέκφραστος, μονοκοπανιά. Μια μικρή σκηνή, οφείλω να επισημάνω, που καταγράφω εδώ μ' ένα καθ' όλα αισθητό ρίγος. Σύμφωνα, ήμουν είκοσι τριών ετών, κι έκανα ό,τι οποιοδήποτε θερμόαιμο εικοσιτριάχρονο κουτορνίθι θα 'κανε υπό παρόμοιες συνθήκες. Ωστόσο αυτό που θέλω να πω δεν είναι επ' ουδενί τόσο απλό. Θέλω να πω ότι δεν είμαι Γερό Ποτήρι, κατά τη γνωστή έκφραση. Με τριάντα χιλιοστόλιτρα ούισκι, κατά κανόνα, είτε ξερνάω τα συκώτια μου είτε αρχίζω να ελέγχω το χώρο για απίστους. Στα εξήντα χιλιοστόλιτρα τυχαίνει να γνωρίζω πως πέφτω κάτω ξερός.

Δεν επρόκειτο, ωστόσο –το ίδιο το επίθετο υποβιβάζει ασύγκριτα την όλη κατάσταση–, για μια συνηθισμένη μέρα, και θυμάμαι ότι καθώς σήκωνα πάλι το δίσκο για να βγω απ' την κουζίνα, δεν ένιωθα καμία απ' τις συνήθειες, σχεδόν ακαριαία μεταμορφωτικές αλλαγές. Μια άνευ προηγουμένου έκλυση θερμότητας έγινε αισθητή στο στομάχι του υποκειμένου, μα αυτό ήταν όλο.

Στο καθιστικό, καθώς έμπαινα με τον φορτωμένο δίσκο, δεν εντοπίζονταν ευοίωνες αλλαγές στη διαγωγή των καλεσμένων μου, πέρα απ' το αναζωογονητικό γεγονός ότι ο θεός του πατέρα της νύφης είχε επιστρέψει στην ομήγυρη. Είχε βολευτεί στην παλιά πολυθρόνα του νεκρού μου μπουλντόγκ. Τα μικροκαμωμένα του πόδια ήταν σταυρωμένα, τα μαλλιά του χτενισμένα, ο λεκές απ' τη σάλτσα καθελωτικός όπως πάντα, κι επιπλέον –ω του θαύματος– το *πούρο του ήταν αναμμένο*. Χαιρετηθήκαμε ακόμα πιο πληθωρικά απ' ό,τι συνήθως, θαρρείς κι αυτοί οι διαλείποντες χωρισμοί ήταν αίφνης υπερβολικά εκτεταμένοι, περιττοί κι αφόρητοι και για τους δυο μας.

Ο υποσημναγός στεκόταν ακόμα μπρος στη βιβλιοθήκη, φυλλομετρώντας ένα βιβλίο που 'χε πάρει απ' το ράφι, εμφα-

νώς απορροφημένος μ' ό,τι διάβαζε. (Ποτέ δε διαπίστωσα ποιο βιβλίο ήταν.) Η κυρία Σίλζμπερν, επαρκώς κι εμφανώς συγκροτημένη, ως κι αναζωογονημένη, με το μακιγιάζ της, σκέφτηκα κοιτώντας την, επιμελώς ανανεωμένο, καθόταν τώρα στον καναπέ, στην απώτατη γωνία του απ' το σημείο όπου καθόταν ο θείος του πατέρα της νύφης, ξεφυλλίζοντας ένα περιοδικό. «Αχ, έκτακτα!» είπε, με φωνή βεγγέρας, μόλις το βλέμμα της έπεσε στο δίσκο που 'χα μόλις αποθέσει στο τραπεζάκι. Μου χαμογέλασε προσηνώς.

«Έχω βάλει ελάχιστο τζιν», είπα, ψευδώς, αναδεύοντας το κοκτέιλ στην κανάτα.

«Είναι τόσο υπέροχη η δροσιά εδώ μέσα», είπε η κυρία Σίλζμπερν. «Μπορώ να ρωτήσω κάτι, παρεμπιπτόντως;» Μ' αυτό το σχόλιο, άφησε παράμερα το περιοδικό της, σηκώθηκε, και διασχίζοντας το καθιστικό παράλληλα με τον καναπέ, ήρθε και στάθηκε μπρος στο γραφείο. Απλώνοντας το χέρι, άγγιξε με το ακροδάχτυλο μιαν απ' τις φωτογραφίες στον τοίχο. «Μα ποιο είν' αυτό το κουκλί;» με ρώτησε. Με το κλιματιστικό να λειτουργεί τώρα ομαλά και σταθερά, κι έχοντας βρει το χρόνο να ξαναβαφτεί, δεν ήταν πλέον το μαραμένο, άτολμο παιδί που στεκόταν στο λιοπύρι έξω απ' το καφέ της Εβδομηκοστής Ενάτης. Τώρα μου απευθυνόταν μ' όλη την εύθραυστη ισοζυγία που είχε στη διάθεσή της όταν πρωτοσάλταρα στη λιμουζίνα, μπρος στο σπίτι της γιαγιάς της νύφης, όταν με ρώτησε κατά πόσον ήμουν κάποιος ονόματι Ντίκι Μπριγκάντσα.

Εγκαταλείποντας το ανακάτεμα των Τομ Κόλινς, έκανα το γύρο και στάθηκα πλάι της. Είχε καρφώσει ένα βερνικωμένο νύχι στη φωτογραφία με το καστ των «Μικρών Σοφών» εν έτει 1929, και συγκεκριμένα σ' ένα απ' τα παιδιά. Και οι επτά καθόμασταν σ' ένα στρογγυλό τραπέζι, μ' ένα μικρόφωνο μπροστά στο κάθε παιδί. «Δεν έχω δει στη ζωή μου τέτοιο όμορφο παιδί», είπε η κυρία Σίλζμπερν. «Ξέρετε τι μου θυμίζει λίγο; Ιδίως τα μάτια και η μύτη;»

Εκείνη τη στιγμή, πάνω-κάτω, ένα μέρος του ονίσκι –χο-ντρικά, το ένα δάχτυλο, θα 'λεγα– είχε αρχίσει να με πιάνει, και λίγο έλειψε να απαντήσω «Τον Ντίκι Μπριγκάντσα», αλλά μια κάποια επιφυλακτική παρόρμηση υπερίσχυσε και πά-λι. Έγνεψα καταφατικά, και είπα τ' όνομα της ηθοποιού του σινεμά την οποία η παράνυμφος, νωρίτερα, είχε αναφέρει σε συνάρτηση με τα εννέα ράμματα.

Η κυρία Σίλζμπερν με κοίταξε με γουρλωμένα μάτια. «Ή-ταν κι αυτή στους “Μικρούς Σοφούς”;» ρώτησε.

«Ήταν, ναι, για μια διετία περίπου. Πω-πω, πράγματι. Με το πραγματικό της όνομα, βέβαια. Σάρλοτ Μείχιου».

Ο υποσημναγός τώρα στεκόταν πίσω μου, προς τα δεξιά, κοιτώντας κι αυτός τη φωτογραφία. Με το που αναφέρθηκε το καλλιτεχνικό ψευδώνυμο της Σάρλοτ, είχε πλησιάσει απ' τη βιβλιοθήκη για να ρίξει μια ματιά.

«Δεν ήξερα ότι είχε βγει στο ραδιόφωνο όταν ήτανε μι-κρή!» είπε η κυρία Σίλζμπερν. «Ειλικρινά, δεν είχα ιδέα! Ή-ταν τόσο ευφυής κι από παιδάκι;»

«Όχι, ως επί το πλείστον ήταν απλώς θορυβώδης. Τραγου-δούσε εξίσου ωραία όσο και τώρα, ωστόσο. Και μας επιψύχω-νε τρομερά. Συνήθως φρόντιζε να κάθεται δίπλα στον αδελ-φό μου τον Σίμορ στο τραπέζι του στούντιο, κι όποτε ο Σίμορ έλεγε κάτι που της φαινόταν υπέροχο, του πατούσε το πόδι. Ήταν σαν να του 'σφιγγε το χέρι φιλικά, μόνο που χρησιμο-ποιούσε το πόδι της». Καθώς εκφωνούσα το μικρό αυτό λο-γύδριο, είχα τα χέρια μου ακουμπισμένα στη ράχη της ξύλι-νης καρέκλας του γραφείου. Ξάφνου, γλίστρησαν – με τον τρόπο που ο αγκώνας μπορεί να χάσει το «πάτημά» του στην επιφάνεια ενός τραπεζιού ή στον πάγκο ενός μπαρ. Έχασα κι ανέκτησα την ισορροπία μου σχεδόν αυτοστιγμεί, ωστόσο, κι ούτε η κυρία Σίλζμπερν ούτε ο υποσημναγός έδειχναν να το 'χανε προσέξει. Σταύρωσα τα χέρια. «Κάποια βράδια που ή-ταν σε ακόμα καλύτερη φόρμα απ' ό,τι συνήθως, ο Σίμορ γυρ-

νούσε σπίτι κουτσαίνοντας ελαφρά. Μιλώ σοβαρά. Δεν τον έννοιαζε. Λάτρευε τους ανθρώπους που τον ξεποδαριάζαν. Όπως λάτρευε και τα φασαριόζικα κορίτσια».

«Πω-πω, τρομερά ενδιαφέρον!» είπε η κυρία Σίλζμπερν. «Εγώ δεν ήξερα καν ότι συμμετείχε σε ραδιοφωνική εκπομπή».

«Μάλιστα, ο ίδιος ο Σίμορ την έβγαλε στον αέρα», είπα. «Ήταν η κόρη ενός οστεοπαθούς που έμενε στην πολυκατοικία μας στο Ρίβερσαϊντ». Απόθεσα πάλι τα χέρια μου στη ράχη της ξύλινης καρέκλας, κι έγειρα πάνω της μ' όλο μου το βάρος, εν μέρει για στήριξη, κι εν μέρει στο στυλ παλαιμάχου ερασιτέχνη δημοσιογράφου και νοσταλγού. Ο ήχος της ίδιας μου της φωνής μού ήταν πλέον ιδιαζόντως ηδονικός. «Παίζαμε ατομικό μπίζμπολ... Σίγουρα σας ενδιαφέρουν όλα αυτά;»

«Και βέβαια!» είπε η κυρία Σίλζμπερν.

«Πετάγαμε που λέτε το μπαλάκι στην πλαϊνή πλευρά της πολυκατοικίας ένα απόγευμα μετά το σχολασμα, ο Σίμορ κι εγώ, και κάποιος, η Σάρλοτ, όπως αποδείχθηκε, άρχισε να μας πετάει μπίλιες απ' τον δωδέκατο όροφο. Έτσι γνωριστήκαμε. Τη φέραμε στην εκπομπή μες στην ίδια βδομάδα. Δεν ξέραμε καν ότι είχε καλή φωνή. Τη θέλαμε απλώς επειδή είχε μια καταπληκτική νεοϋορκέζικη προφορά. Μια προφορά που σχεδόν θύμιζε Χάρλεμ».

Η κυρία Σίλζμπερν γέλασε με το κελαρυστό γέλιο που είναι, ασφαλώς, θάνατος για τον ευαίσθητο ανεκδοτολόγο, νηφάλιο ή μη. Προφανώς περίμενε τότε θα τελειώσω, για να κάνει μια μονομανή έκκληση στον υποσημναγό. «Εσάς ποια σας θυμίζει;» τον ρώτησε φορτικά. «Ιδίως στα μάτια και στο στόμα – ποια σας θυμίζει;»

Ο υποσημναγός κοίταξε πρώτα την ίδια, κι έπειτα τη φωτογραφία. «Όπως είναι σ' αυτή τη φωτογραφία, λέτε; Ως πιτσιρίκι;» είπε. «Ή όπως είναι τώρα, στις ταινίες; Τι απ' τα δύο εννοείτε;»

«Και τα δύο, νομίζω. Αλλά ιδίως όπως είναι σ' αυτή τη φωτογραφία».

Ο υποσημναγός περιεργάστηκε εξονυχιστικά τη φωτογραφία – με βλέμμα σχεδόν βλοσυρό, θα 'λεγα, λες και δεν ενέκρινε επ' ουδενί τον τρόπο με τον οποίο η κυρία Σίλζμπερν, που στο κάτω-κάτω ήταν πολίτης, καθώς επίσης και γυναίκα, του 'χε ζητήσει να επιθεωρήσει το φωτογραφικό στιγμιότυπο. «Τη Μιούριελ μου θυμίζει», είπε κοφτά. «Σ' αυτή τη φωτογραφία μοιάζει με τη Μιούριελ. Τα μαλλιά της και τα τοιαύτα».

«Ακριβώς!» είπε η κυρία Σίλζμπερν, και γύρισε προς το μέρος μου. «Ακριβώς όμως», επανέλαβε. «Τη Μιούριελ την έχετε δει ποτέ από κοντά; Θέλω να πω, την έχετε δει πώς είναι με τα μαλλιά πιασμένα σ' έναν ωραίο, μεγάλο»

«Σήμερα την είδα πρώτη φορά», είπα.

«Μάλιστα, κατάλαβα, απλώς πιστέψτε με», είπε, και χτύπησε θεαματικά τη φωτογραφία με το δείκτη. «Αυτή η μικρή θα μπορούσε να 'ναι η σωσίας της Μιούριελ όπως ήταν σ' αυτή την ηλικία. Ίδια κι απαράλλαχτη σε όλα της».

Το ουίσκι με πλεύριζε σταθερά, και δεν μπορούσα να αποδεχτώ τις εν λόγω πληροφορίες συνολικά, πολλώ δε μάλλον να εξετάσω τις πιθανές τους συνέπειες. Επέστρεψα –βαδίζοντας κάπως ευθυγραμμισμένα, νομίζω– στο τραπεζάκι κι άρχισα πάλι ν' ανακατεύω το κοκτέιλ. Ο θείος του πατέρα της νύφης προσπάθησε να μου αποσπάσει την προσοχή, καθώς περνούσα απ' την ευρύτερη περιοχή του, να καλωσορίσει την επανεμφάνισή μου, μα ήμουν οριακά αφηρημένος εξαιτίας της φερόμενης ομοιότητας μεταξύ Μιούριελ και Σάρлот και δεν αποκρίθηκα. Ένιωθα επίσης μιαν ελαφρά ζαλάδα, καθώς και μιαν έντονη παρόρμηση, στην οποία δεν ενέδωσα, να αναδεύσω το περιεχόμενο της κανάτας καθισμένος στο πάτωμα.

Έπειτα από ένα-δύο λεπτά, πάνω που 'χα αρχίσει να σερβίρω τα ποτά, η κυρία Σίλζμπερν μου απηύθυνε μια ερώτηση, που ακούστηκε σχεδόν σαν τραγούδι απ' την άλλη άκρη του

καθιστικού, τόσο μελωδική ήταν η εκφορά της. «Θα ήταν τρομερά αγενές να ζητήσω κάποιες διευκρινίσεις γύρω απ' το ατύχημα που ανέφερε πρωτύτερα η κυρία Μπέργουικ; Σχετικά με τα εννιά ράμματα, εννοώ. Θέλω να πω, ο αδελφός σας την έσπρωξε κατά λάθος, τρόπον τινά;»

Ακούμπησα στο τραπέζι την κανάτα, που μου φαινόταν εξωπραγματικά βαριά και δύσχρηστη, και γύρισα προς το μέρος της. Όπως περιέργως, παρά την ελαφρά μου ζαλάδα, οι μακρινές σε απόσταση εικόνες δεν είχαν αρχίσει να θολώνουν ούτε στο ελάχιστο. Η κυρία Σίλζμπερν, ως σημείο εστίασης αντίκρου μου, ήταν έντονα και φορτικά ευδιάκριτη. «Ποια είναι η κυρία Μπέργουικ;» είπα.

«Η σύζυγός μου», απήντησε ο υποσημναγός, κάπως απότομα. Είχε γυρίσει κι αυτός προς το μέρος μου, αν κι ως επιτροπή ενός ατόμου που είχε αναλάβει να διερευνήσει για ποιο λόγο χρονοτριβούσα τόσο με τα ποτά.

«Α. Μάλιστα, εξυπακούεται», είπα.

«Ήταν όντως ατύχημα, δηλαδή;» επανέλαβε πιεστικά η κυρία Σίλζμπερν. «Δε φαντάζομαι να ήθελε να τη χτυπήσει;»
«Έλεος πια, κυρία Σίλζμπερν».

«Πώς είπατε;» είπε παγερά.

«Ζητώ συγγνώμη. Μη με συνερίζεστε. Είμαι ελαφρώς τύφλα. Πριν κάνα πεντάλεπτο που ήμουν στην κουζίνα, κατέβασα ένα γερό—» κι εκεί σταμάτησα, γυρνώντας απότομα απ' την άλλη. Είχα μόλις ακούσει ένα οικείο, ηχηρό βήμα στον χωρίς μοκέτα διάδρομο. Ερχόταν προς το μέρος μας —κατά πάνω μας— με γοργό ρυθμό, κι έπειτα από μια στιγμή η παράνυμφος εισέβαλε τρानταχτά στο καθιστικό.

Δε χαλάλιζε βλέμμα σε κανέναν. «Με τα πολλά, τους πέτυχα», είπε. Η φωνή της ηχούσε παράδοξα ισόρροπη, απεκδυμένη κι απ' την αχνότερη υποψία επικλινών στοιχείων. «Μια ώρα μού πήρε, βέβαια». Το πρόσωπό της έμοιαζε ταιωμένο και υπερθερμασμένο σε σημείο εκρήξεως. «Είναι κρύο αυτό;»

είπε, και ζύγωσε, χωρίς να σταματήσει και χωρίς να λάβει απάντηση, στο τραπεζάκι. Πήρε το μόνο ποτήρι που 'χα μισογεμίσει πριν από κάνα λεπτό, και το στράγγιξε με μιαν άπληστη κλίση της κεφαλής. «Δεν έχω δει πιο ζεστό δωμάτιο στη ζωή μου», είπε –μάλλον απρόσωπα–, κι ακουμπώντας στο δίσκο το άδειο της ποτήρι, πήρε την κανάτα και το ξαναγέμισε ως τη μέση, με άφθονα κουδουνίσματα και πλατσουρίσματα του θρυμματισμένου πάγου.

Η κυρία Σίλζμπερν βρισκόταν ήδη στον τόπο του σερβιρίσματος. «Τι λένε;» ρώτησε ανυπόμονα. «Με τη Ρία μιλήσατε;»

Η παράνυμφος πρώτα ήπια κι έπειτα είπε: «Με όλους μίλησα», αφήνοντας το ποτήρι της στο τραπεζάκι, και με μια ζοφερή μα, για τα δικά της δεδομένα, περιέργως αποδραματοποιημένη έμφαση στο «όλους». Κοιτώντας πρώτα την κυρία Σίλζμπερν, έπειτα εμένα, και τέλος τον υποσημναγό, είπε: «Μην ανησυχείτε. Όλα είναι μέλι-γάλα».

«Τι εννοείτε; Τι συνέβη;» ρώτησε με τόνο αυστηρό η κυρία Σίλζμπερν.

«Αυτό που ακούσατε. Ο γαμπρός δεν κωλύεται πλέον λόγω ευτυχίας». Μια γνώριμη τονική διακύμανση είχε επανέλθει στη φωνή της παρανύμφου.

«Πώς κι έτσι; Με ποιον μίλησες;» ρώτησε ο υποσημναγός. «Με την κυρία Φέντερ μίλησες;»

«Αφού σου είπα ότι μίλησα με όλους. Με όλους εκτός απ' την ερυθριώσα νύφη, που κλέφτηκε με τον γαμπρό». Γύρισε προς το μέρος μου. «Πόση ζάχαρη έβαλες πια σ' αυτό το πράμα;» ρώτησε εκνευρισμένη. «Είναι σαν να πίνεις–»

«Κλέφτηκαν;» είπε η κυρία Σίλζμπερν, φέροντας το χέρι στο λαϊμό.

Η παράνυμφος γύρισε προς το μέρος της. «Ψυχραιμία», της συνέστησε. «Είναι το μυστικό της μακροζωίας».

Η κυρία Σίλζμπερν κάθισε αδρανής στον καναπέ – πλάι μου, συγκεκοιμένα. Εγώ κοιτούσα κατάπληκτος την παρά-

νυμφο, και είμαι βέβαιος πως και η κυρία Σίλζμπερν ακολούθησε το παράδειγμά μου.

«Καταπώς φαίνεται, αυτός ήταν ήδη στο σπίτι όταν έφτασαν. Οπότε και η Μιούριελ τα βροντάει όλα, γεμίζει μια βαλίτσα, και δρόμο και οι δύο, απ' τη μια στιγμή στην άλλη». Η παράνυμφος σήκωσε τους ώμους περιτέχνα. Πήρε πάλι το ποτήρι της κι αποτέλειωσε το ποτό της. «Τέλος πάντων, οι υπόλοιποι είμαστε καλεσμένοι στη δεξίωση. Ή ό,τι το λες αυτό το πράμα, όταν οι μελλόνυμφοι την έχουν κοπανήσει. Απ' ό,τι κατάλαβα, στο σπίτι έχει ήδη μαζευτεί κόσμος και κοσμάκης. Κι όλοι ακούγονταν *περιχαρείς* στο τηλέφωνο».

«Είπες ότι μίλησες με την κυρία Φέντερ. Αυτή τι λέει;» ρώτησε ο υποσημναγός.

Η παράνυμφος αποκρίθηκε μ' ένα κάπως αινιγματικό νεύμα. «Μες στην τρελή χαρά είναι κι αυτή. Τι άνθρωπος, Θεέ μου. Μου μιλούσε λες και δεν τρέχει τίποτα. Απ' ό,τι κατάλαβα – απ' ό,τι μου είπε η ίδια, δηλαδή –, ο κύριος Σίμορ υποσχέθηκε ότι θ' αρχίσει ψυχανάλυση για να στρώσει». Σήκωσε πάλι τους ώμους. «Ποιος ξέρει; Μπορεί όλα να πάνε ρόδινα. Παραείμαι τέξα για να κάτσω να σκεφτώ πώς και τι». Και γυρνώντας προς τον άντρα της, είπε: «Ελα, πάμε. Το καπελάκι σου πού τ' άφησες;»

Πριν συνειδητοποιήσω τι συνέβαινε, η παράνυμφος, ο υποσημναγός και η κυρία Σίλζμπερν κατευθύνονταν εφ' ενός ζυγού προς την εξώπορτα, με μένα, ως οικοδεσπότη τους, να ακολουθώ. Τώρα πλέον έκανα εμφανή οχτάρια, αλλά καθώς κανείς τους δε γύρισε προς το μέρος μου, νομίζω ότι η κατάστασή μου πέρασε απαρατήρητη.

Άκουσα την κυρία Σίλζμπερν να λέει στην παράνυμφο: «Θα περάσετε κι εσείς από 'κεί μήπως;»

«Δεν ξέρω», ήταν η απόκριση. «Και να περάσουμε, δε θα κάτσουμε».

Ο υποσημναγός κάλεσε το ασανσέρ, και οι τρεις τους κο-

ντοστάθηκαν κοιτώντας με βλέμμα βαρύ σαν μολύβι το φωτάκι του ορόφου. Κανείς τους δεν έδειχνε να 'χει περαιτέρω ανάγκη ομιλίας. Εγώ στεκόμουν στην εξώπορτα του διαμερίσματος, λίγα μέτρα μακριά τους, επιβλέποντας αμυδρά. Όταν άνοιξε η πόρτα του ασανσέρ, είπα αντίο μεγαλόφωνα, και τα τρία τους κεφάλια γύρισαν εν ταυτώ προς το μέρος μου. «Γεια χαρά», είπαν, κι άκουσα την παράνυμφο να φωνάζει: «Ευχαριστούμε για το ποτό!» καθώς η πόρτα του ασανσέρ έκλεινε στο κατόπι τους.

Γύρισα στο διαμέρισμα, σε κατάσταση τρομερής αστάθειας, πασχίζοντας να ξεκουμπώσω το χιτώνιό μου, καθώς βολόδερνα πέτρα-δώθε, ή έστω να το ανοίξω μ' ένα δυνατό τράβηγμα.

Η επιστροφή μου στο καθιστικό χαιρετίστηκε ασυγκράτητα απ' τον ένα και μοναδικό εναπομείναντα καλεσμένο μου – τον οποίο είχα ξεχάσει. Ύψωσε ένα χορταστικά γεμάτο ποτήρι προς το μέρος μου, καθώς έμπαινα στο καθιστικό. Στην πραγματικότητα, το κούνησε κυριολεκτικά το ποτήρι, σείοντας το κεφάλι του πάνω-κάτω και χασκογελώντας, λες και η κορυφαία, θριαμβική στιγμή που περιμέναμε καιρό είχε επιτέλους φτάσει. Ένωθα πως δεν μπορούσα να ανταποκριθώ μ' ένα ασορτί χαμόγελο στη συγκεκριμένη επανένωση. Θυμάμαι, ωστόσο, να τον χτυπάω φιλικά στον ώμο. Έπειτα πήγα και σωριάστηκα στον καναπέ, ακριβώς απέναντί του, και κατάφερα εν τέλει ν' ανοίξω διά βίας το χιτώνιο. «Δεν έχετε σπίτι να πάτε;» τον ρώτησα. «Ποιος σας φροντίζει; Τα περισσότερα στο πάγκο;» Εν είδει απάντησης στις προκλητικές αυτές ερωτήσεις, ο καλεσμένος μου έκανε κι άλλη πρόποση στην υγεία μου με αυξημένη τέρψη, προτάσσοντας το Τομ Κόλινς του προς το μέρος μου σαν να 'ταν κρίκερ μπίρας. Έκλεισα τα μάτια και ξάπλωσα στον καναπέ ανάσκελα, με τα πόδια μου να ακουμπούν στο μπράτσο, και τεντώθηκα. Μα η ενέρ-

γεια αυτή έκανε το χώρο να περιδινίζεται. Ανακάθισα και κατέβασα τα πόδια μου στο πάτωμα – τόσο απότομα και με τόσο ασθενικό συντονισμό κινήσεων, που αναγκάστηκα να πιαστώ απ' το τραπεζάκι για να κρατήσω την ισορροπία μου. Κάθισα έτσι κάνα δυο λεπτά, με σκυφτούς τους ώμους και τα μάτια κλειστά. Έπειτα, χωρίς να χρειαστεί να σηκωθώ, άπλωσα το χέρι, έπιασα την κανάτα και σέρβιρα ένα Τομ Κόλινς και για μένα, χύνοντας άγνωστη ποσότητα υγρού και πάγου στο τραπέζι και στο πάτωμα. Κάθισα λίγο ακόμη με το ποτήρι στα χέρια μου, χωρίς να πίνω, κι έπειτα το ακούμπησα σε μια ρηχή λιμνούλα του τραπεζιού. «Θέλετε να μάθετε πώς κονόμησε η Σάρλοτ τα εννιά ράμματα;» ρώτησα άξαφνα, μ' έναν τόνο που ηχούσε καθ' όλα φυσιολογικός στ' αφτιά μου. «Ήμασταν στο σπίτι μας στη λίμνη. Ο Σίμορ είχε γράψει στη Σάρλοτ, προσκαλώντας την να μας επισκεφθεί, και με τα πολλά η μητέρα της την άφησε. Και να τι συνέβη: Ένα πρωί είχε καθίσει μες στη μέση της ράμπας του γκαράζ για να χαϊδέψει τη γάτα της Μπούμπου, κι ο Σίμορ της πέταξε μια πέτρα. Δώδεκα χρονών παιδί ήταν. Αυτό είν' όλο. Της πέταξε την πέτρα, επειδή ήταν τόσο όμορφη έτσι καθισμένη στη μέση της ράμπας με τη γάτα της Μπούμπου. Για τον Θεό, όλοι ξέρουν πώς έγινε – κι εγώ, και η Σάρλοτ, και η Μπούμπου, ο Γουέικερ, ο Γουόλτ, όλοι οικογενειακώς». Κάρφωσα το βλέμμα σ' ένα σταχτοδοχείο από κασσίτερο στο τραπεζάκι. «Η Σάρλοτ δεν του 'πε κουβέντα για την όλη φάση. Ούτε λέξη». Κοίταξα τον καλεσμένο μου, περιμένοντας να με αμφισβητήσει, να με πει ψεύτη. Που είμαι ψεύτης, βέβαια. Η Σάρλοτ ουδέποτε κατάλαβε για ποιο λόγο την πετροβόλησε ο Σίμορ. Ο καλεσμένος μου, ωστόσο, δε με αμφισβήτησε. Απεναντίας. Μου χαμογέλασε πλατιά κι ενθαρρυντικά, θαρρείς κι ό,τι άλλο είχα να πω επί του θέματος ήταν γι' αυτόν η πλήρης κι απόλυτη αλήθεια. Εγώ σηκώθηκα, όμως, και βγήκα απ' το καθιστικό. Θυμάμαι να φλερτάρω με την ιδέα, στα μισά του καθιστικού,

να γυρίσω και να μαζέψω τα δύο παγάκια που κείτονταν στο πάτωμα, μα το όλο εγχείρημα μου φάνηκε τρομερά επίμοχθο, και συνέχισα να βαδίζω προς το χολ. Περνώντας απ' την πόρτα της κουζίνας, έβγαλα το χιτώνιό μου –τραβώντας το με μανία– και το 'ριξα στο πάτωμα. Εκείνη τη στιγμή είχα την εντύπωση πως πάντα εκεί το άφηνα.

Στο μπάνιο, στάθηκα κάμποσα λεπτά πάνω απ' το πανέρι με τ' άπλυτα, σε εσωτερική διχογνωμία για το κατά πόσον έπρεπε ή δεν έπρεπε να πάρω το ημερολόγιο του Σίμορ και να το περιεργαστώ και πάλι. Δε θυμάμαι πλέον τι επιχειρήματα πρόβαλα επί του θέματος, είτε υπέρ είτε κατά, μα τελικώς άνοιξα όντως το πανέρι κι έβγαλα το ημερολόγιο. Κάθισα πάλι στο χείλος της μπανιέρας, και φυλλογύρισα το ημερολόγιο, ώσπου έφτασα στην τελευταία καταχώριση του Σίμορ:

«Ένας τύπος στη μονάδα μόλις ξαναπήρε στα κεντρικά του αερολιμένα. Εάν οι νεφώσεις εξακολουθήσουν την τωρινή τους ανοδική πορεία, φαίνεται ότι μπορούμε να απογειωθείμε πριν ξημερώσει. Ο Όπενχαϊμ λέει να κρατάμε μικρό καλάθι. Πήρα τηλέφωνο τη Μιούριελ για να της πω τα καθέκαστα. Ήταν πολύ παράξενο. Το σήκωσε κι όλο έλεγε “Παρακαλώ;”. Η φωνή μου δεν έπαιρνε μπρος. Κόντεψε να μου το κλείσει. Μακάρι να μπορούσα να ηρεμήσω λιγάκι. Ο Όπενχαϊμ θα την πέσει μέχρι να μας πάρουν απ' τον πύργο ελέγχου. Θα 'πρεπε να την πέσω κι εγώ, αλλά παραείμαι κουρδισμένος. Στην ουσία, την πήρα για να την παρακαλέσω, να την ικετεύσω για τελευταία φορά να το σκάσουμε και να παντρευτούμε κάπου οι δυο μας. Δεν είμαι για κόσμο, έτσι κουρδισμένος. Νιώθω λες και πρόκειται, από στιγμή σε στιγμή, να γεννηθώ. Ευλογημένη, ευλογημένη μέρα. Η σύνδεση είχε τραγικά παράσιτα, και στο μεγαλύτερο μέρος της κλήσης δε μου 'βγαινε η φωνή με τίποτα. Είναι φριχτό να λες “Σ' αγαπώ” σε κάποιον κι αυτός να φωνάζει απ' την άλλη άκρη της γραμμής “Τι;”. Πέρασα όλη μου τη μέρα σήμερα διαβάζοντας διάφο-

ρα χωρία της Βεντάντα. Οι σύντροφοι στο γάμο υπηρετούν ο ένας τον άλλο. Ανυψώνουν, βοηθούν, διδάσκουν, ενδυναμώνουν ο ένας τον άλλο, μα πάνω απ' όλα *υπηρετούν*. Μεγαλώνουν τα παιδιά τους με τιμή κι αγάπη, κι από απόσταση. Το παιδί είναι φιλοξενούμενος στο σπίτι, ένα πλάσμα αγαπητό και σεβαστό – μα ουδέποτε κτήμα, αφού ανήκει στον Θεό. Πόσο υπέροχο, πόσο υγιές, πόσο εκμαυλιστικά δύσκολο, κι ως εκ τούτου αληθινό. Η χαρά της ευθύνης για πρώτη φορά στη ζωή μου. Ο Όπενχαϊμ την έπεσε ήδη. Πρέπει να την πέσω κι εγώ, αλλά δεν μπορώ. Κάποιος πρέπει να ξενυχτήσει με τον ευτυχισμένο».

Διάβασα την καταχώριση μόνο μια φορά, έπειτα έκλεισα το ημερολόγιο και το πήρα μαζί μου στην κρεβατοκάμαρα. Το 'ριξα στο πάνινο σακίδιο του Σίμορ, πάνω στο περβάζι. Έπειτα κατέρρευσα, λίγο ως πολύ επίτηδες, στο κοντινότερο απ' τα δύο κρεβάτια. Αποκοιμήθηκα –ή, ενδεχομένως, ξεράθηκα– προτού προσγειωθώ στο στρώμα, ή έτσι μου φάνηκε.

Όταν ξύπνησα, περίπου μιάμιση ώρα μετά, το κεφάλι μου πήγαινε να σπάσει και το στόμα μου ήταν κατάξερο. Το δωμάτιο ήταν σχεδόν ολοσκότεινο. Θυμάμαι να κάθομαι κάμποση ώρα στην άκρη του κρεβατιού. Έπειτα, με τον ευαγή σκοπό μιας πελώριας δίψας, σηκώθηκα και προσέγγισα με αργές κινήσεις το καθιστικό, ευελπιστώντας ότι θα υπήρχαν ακόμη κάποια δροσερά και υγρά υπολείμματα στην κανάτα.

Ο τελευταίος μου καλεσμένος είχε, καταπώς φαίνεται, αποχωρήσει μόνος του απ' το σπίτι. Μόνο το άδειο του ποτήρι και η γόπα του πούρου του στο σταχτοδοχείο μαρτυρούσαν πως είχε υπάρξει κάποτε. Εξακολουθώ να πιστεύω πως το απομεινάρι του πούρου έπρεπε να 'χε διαβιβαστεί στον Σίμορ, κρίνοντας απ' τις συνήθειες επιλογές γαμήλιων δώρων. Μόνο το πούρο, σ' ένα μικρό, ωραίο κουτάκι. Πιθανώς και μ' ένα άγραφο χαρτί εσώκλειστο, εν είδει εξήγησης.

Σίμωρ Συστατικά στοιχεία

Οι ηθοποιοί διά της παρουσίας τους πάντα με πείθουν, προς απέραντη φρίκη μου, ότι το μεγαλύτερο μέρος όσων έχω γράψει γι' αυτούς ως τώρα είναι αναληθές. Είναι αναληθές, διότι γράφω γι' αυτούς με ακλόνητη αγάπη (ακόμα και τώρα, γράφοντάς την, κι αυτή μου η δήλωση γίνεται αναληθής) πλην όμως με κυμαινόμενη δεξιότητα, κι αυτή η κυμαινόμενη δεξιότητα δεν εστιάζει στους αληθινούς ηθοποιούς ορθά και ηχηρά, μα χάνεται βλακωδώς μες σ' αυτή την αγάπη που δε θα ικανοποιηθεί ποτέ με τη δεξιότητά μου, κι ως εκ τούτου θεωρεί ότι προστατεύει τους ηθοποιούς, εμποδίζοντας αυτήν ακριβώς τη δεξιότητα απ' το να εξασκηθεί.

Είναι (περιγράφοντάς το σχηματικά) λες κι ο συγγραφέας ήταν έτοιμος να προβεί σ' ένα ολίσθημα του κονδυλογράφου, και το ολίσθημα τούτο απέκτησε συναίσθηση του εαυτού του ως σφάλματος. Ίσως δεν επρόκειτο για ολίσθημα, μα, κατά μία μακράν ανώτερη έννοια, για ένα ουσιώδες στοιχείο της όλης αφήγησης. Είναι, λοιπόν, λες και τούτο το ολίσθημα επαναστατεί ενάντια στον συγγραφέα, από μίσος γι' αυτόν, απαγορεύοντάς του να το διορθώσει, και σαν να λέει: «Όχι, δε θα διαγραφώ, θα παραμείνω ως μάρτυρας εναντίον σου, ότι του λόγου σου είσαι ένας άθλιος συγγραφέας».

Ώρες-ώρες, με το χέρι στην καρδιά, μου φαίνεται ότι ψειρίζω τα ψυχία, μα στην ηλικία των σαράντα βλέπω τον παλιό αναξιόπιστο φίλο μου, τον μέσο αναγνώστη, ως τον τελευταίο εις

βάθος σύγχρονό μου έμπιστο, και μου 'χε ζητηθεί με μεγάλο σθένος, πολύ προτού παρέλθει η εφηβεία μου, απ' τον πλέον συναρπαστικό και συγχρόνως τον λιγότερο εκ θεμελίων υπερφίαλο δημόσιο τεχνίτη που γνώρισα ποτέ προσωπικά, να προσπαθώ να συντηρώ μια σταθερή και νηφάλια υπόληψη για τα θέλγητρα μιας τέτοιας σχέσης, όσο παράξενη ή φριχτή κι αν μου φαίνεται· στη δική μου περίπτωση, την είδε να φύεται εξαρχής. Το ερώτημα είναι, πώς μπορεί ο συγγραφέας να συντάσσεται με τα θέλγητρα, όταν δεν έχει ιδέα περί του μέσου αναγνώστη του; Το αντίστροφο είναι αρκετά συνηθισμένο, σαφώς, αλλά τότε ακριβώς ο συγγραφέας μιας ιστορίας ερωτάται για το πώς φαντάζεται τον αναγνώστη; Προς μεγάλη μου τύχη, για να επιμείνω και να φτάσω σ' αυτό που εννοώ –και δε νομίζω ότι πρόκειται για νόημα ικανό να αντέξει μιαν ατέρμονη ανάπτυξη–, ανακάλυψα πριν από κάμποσα χρόνια ό,τι χρειάζεται να ξέρω, πρακτικά, για τον δικό μου μέσο αναγνώστη· με άλλα λόγια, για σας, πολύ φοβάμαι. Θα το αρνηθείτε με πάθος, βεβαίως, μα δεν είμαι επ' ουδενί σε θέση να σας εμπιστευθώ. Είστε μέγας ορνιθοφίλος. Όμοιος πολύ μ' έναν τύπο σ' ένα διήγημα με τίτλο «Η ιστορία του Άντονι Χάρελ» του Τζον Μπιούκαν, το οποίο ο Άρνολντ Λ. Σούγκαρμαν Τζούνιορ με είχε κάποτε πείσει να διαβάσω στη διάρκεια μιας πλημμελώς εποπτευθείσας ώρας γενικής μελέτης, είστε άνθρωπος που κόλλησε με τα πουλιά, κατά πρώτον, διότι πυροδοτούσαν τη φαντασία σας· σας καταγοήτευαν διότι «έμοιαζαν, απ' όλα τα δημιουργήματα, τα πλησιέστερα στο αμιγές πνεύμα – αυτά τα μικροσκοπικά πλασματάκια με φυσιολογική θερμοκρασία 51,6 βαθμούς Κελσίου». Πιθανώς, όπως ακριβώς κι αυτός ο χαρακτήρας του Τζον Μπιούκαν, κάνατε πλήθος συναρπαστικές συναφείς σκέψεις· υπενθυμίζατε στον εαυτό σας, δεν αμφιβάλλω, πως: «Ο χρυσοβασιλίσκος, με κοιλιά ίσαμε ένα φασόλι το πολύ, διασχίζει πετώντας τη Βόρειο Θάλασσα! Η δρεπανοσκαλίδρα, που ζευγαρώνει τόσο βόρεια, που μόνο

δυο-τρεις άνθρωποι έχουν δει ποτέ τη φωλιά της, πηγαίνει στην Τασμανία για διακοπές!» Θα ήταν υπερβολικό να ελπίζω, ασφαλώς, πως ο καταδικός μου μέσος αναγνώστης θα μπορούσε να είναι ένας απ' τους τρεις ανθρώπους που έχουν όντως αντικρίσει τη φωλιά της δρεπανοσκαλίδρας, ωστόσο αισθάνομαι, τουλάχιστον, πως τον γνωρίζω –σας γνωρίζω– αρκετά ώστε να μπορώ να μαντέψω τι λογής χειρονομία καλής θέλησης εκ μέρους μου θα ήταν ευπρόσδεκτη αυτή τη στιγμή. Σ' αυτό το *μεταξύ μας* πνεύμα, λοιπόν, παλιέ μου έμπιστε, προτού συναντήσουμε τους άλλους, τους απανταχού ανθρώπους που πάνε και με τα δύο πόδια στη γη, συμπεριλαμβανομένων, είμαι βέβαιος, των μεσόκοπων οδηγών οχημάτων με υπερσυμπιεσμένη μηχανή, που επιμένουν να μας εκτοξεύσουν στο φεγγάρι, των Αλητών του Ντάμα, των κατασκευαστών φίλτρων τσιγάρων για σκεπτόμενους ανθρώπους, των Τεξαρισμένων και των Τσαπατσούληδων και των Οξύθυμων, των εκλεκτών θρησκευτικών σεχταριστών, όλων των ευγενών ειδικών που γνωρίζουν με τόση βεβαιότητα τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνουμε με τα δόλια τα γεννητικά μας όργανα, όλων των γενειοφόρων, υπερήφανων, αγράμματων νεαρών κι απαίδευτων κιθαρωδών και δολοφόνων με όπλο το Ζεν και των συγχωνευμένων αισθητιστών τεντιμπόηδων που κοιτούν περιφρονητικά με ρουφηγμένες τις πέρα ως πέρα αδιαφώτιστες μύτες τους τον εξάισιο αυτό πλανήτη στον οποίο (παρακαλώ μη μου πείτε «βούλωσ' το») κοντοστάθηκαν ο Κίλροϊ, ο Χριστός κι ο Σαίξπηρ, προτού, λοιπόν, συναντήσουμε αυτούς τους άλλους, σας λέω κατ' ιδίαν, παλιόφιλε (ως ουράνια προτροπή, πολύ φοβάμαι), παρακαλώ αποδεχτείτε εκ μέρους μου αυτό το ανεπιτήδευτο μπουκέτο εξόχως πρόωρα ανθισμένων παρενθέσεων: (((()))). Υποθέτω, διόλου ανθοστόλιστα, ότι θέλω στ' αλήθεια να εκληφθούν, κατ' αρχάς, ως ραιβόποδοι –στραβοκάνηδες– οιωνοί της νοητικής και σωματικής μου κατάστασης, κατά τη γραφή του παρόντος. Επαγγελματικά μιλώντας, που είναι ο μόνος

τρόπος με τον οποίο απολαμβάνω ειλικρινά να μιλώ μεγαλοφώνως (και για να γίνω ακόμα λιγότερο αρεστός, μιλώ εννέα γλώσσες, αδιάλειπτα, τέσσερις εξ αυτών νεκρές σαν ψοφίμια), επαγγελματικά μιλώντας, επαναλαμβάνω, είμαι άνθρωπος εκστατικά ευτυχής. Ποτέ δεν υπήρξα ευτυχής στο παρελθόν. Άντε μια φορά ίσως, όταν ήμουν δεκατεσσάρων ετών κι έγραψα μια ιστορία όπου όλοι οι χαρακτήρες είχαν ουλές από μονομαχίες στη Χαϊδελβέργη – ο ήρωας, ο κακός της ιστορίας, η ηρωίδα, η γριά γκουβερνάντα, όλα τ' άλλα και τα σκυλιά. Τότε ήμουν αρκετά ευτυχής, θα 'λεγε κανείς, μα όχι εκστατικά, όχι όπως τώρα. Στο ψητό: Τυχαίνει να γνωρίζω, πιθανώς όσο κανείς, ότι ένας εκστατικά ευτυχής άνθρωπος της γραφής είναι συχνά εξαντλητικός στην παρέα. Βέβαια, οι ποιητές σ' αυτή την πολιτεία είναι μακράν οι πιο «δύσκολοι», μα ακόμα κι ο αντίστοιχα καταληπτικός πεζογράφος δεν έχει ουσιαστικές συμπεριφορικές επιλογές σε συνθήκες αξιολογής συντροφιάς: είτε θεία είτε όχι, η καταληψία είναι καταληψία. Κι ενώ πιστεύω πως ένας εκστατικά ευτυχής πεζογράφος μπορεί να κάνει πολλά ωραία πράγματα με την τυπωμένη σελίδα – τα ωραιότερα, ελπίζω ειλικρινά –, αληθεύει επίσης, και είναι απείρως πιο αυταπόδεικτο, υποψιάζομαι, ότι αδυνατεί να είναι μετρημένος ή εγκρατής ή συνεκτικός: χάνει σχεδόν όλες τις σύντομες παραγράφους του. Δεν μπορεί να κρατήσει αποστάσεις – ή μπορεί, μα σπανιότατα και με καχυποψία, σε καθοδική πορεία. Έπειτα από κάτι τόσο τεράστιο κι απομυζητικό όσο η ευτυχία, καταβάλλει εξ ανάγκης την πολύ μικρότερη κι ωστόσο, για τον συγγραφέα, πάντοτε θαυμάσια ηδονή του να εμφανίζεται στη σελίδα γαλήνια καθισμένος σ' ένα φράχτη. Το χειρότερο όλων, νομίζω, είναι πως πλέον δεν είναι σε θέση να μερμινά για τα πιο άμεσα θέλω του αναγνώστη: ήτοι, να δει τον συγγραφέα να πηγαίνει παρακάτω την ιστορία του, ο παλιοκερατάς. Εξ ου, εν μέρει, το ζοφερό ανάθημα των παρενθέσεων πριν από μερικές προτάσεις. Έχω συνείδηση

ότι πολλοί άνθρωποι, καθ' όλα ευφυείς, δεν υποφέρουν τα παρηνθετικά σχόλια κατά τη φερόμενη ως αφήγηση μιας ιστορίας. (Λαμβάνουμε τέτοιες υποδείξεις και συμβουλές ταχυδρομικά – κυρίως, είναι γεγονός, από εκπονητές διατριβών με απολύτως φυσιολογικές, ζωνχές ορμές να μας γράφουν λαθραία στον εκτός σπουδών ελεύθερο χρόνο τους. Ωστόσο, εμείς διαβάζουμε, και κατά κανόνα πιστεύουμε· καλή, κακή ή αδιάφορη, κάθε παράταξη αγγλικών λέξεων τραβάει την προσοχή μας σαν να προέρχεται απ' τον Πρόσπερο τον ίδιο.) Στο σημείο αυτό, προειδοποιώ πως όχι μόνον οι εξωκεμενικές εκτροπές μου θα οργιάσουν από τούδε και στο εξής (δεν είμαι σίγουρος, μάλιστα, για το αν θα μπορέσω να αποφύγω μια δυο υποσημειώσεις), μα έχω κάθε πρόθεση, πού και πού, να αιφνιδιάζω προσωπικά και πίσωπλάτα τον αναγνώστη οποτεδήποτε δω κάτι εκτός της πεπατημένης τής πλοκής, που να μοιάζει συναρπαστικό ή ενδιαφέρον κι άξιο αλλαγής κατεύθυνσης. Η ταχύτητα, σε τούτο 'δώ το κείμενο –κι ο Θεός να συγχωρέσει το αμερικάνικο τομάρι μου–, δεν έχει καμιά απολύτως σημασία για μένα. Υπάρχουν, ωστόσο, αναγνώστες που απαιτούν σοβαρά μόνο τις πλέον συγκρατημένες, τις πλέον κλασικές και πιθανώς επιδέξιες μεθόδους έλξης της προσοχής τους, και τους προτείνω –όσο ειλικρινά μπορεί ένας συγγραφέας να προτείνει κάτι τέτοιο– να αποχωρήσουν από τώρα, όσο ακόμα, φαντάζομαι, η αποχώρηση είναι μια χαρά εύκολη. Πιθανότατα θα εξακολουθήσω να επισημαίνω διαθέσιμες εξόδους κατά τον ρου της αφήγησης, αλλά δεν είμαι βέβαιος κατά πόσον θα προσποιηθώ ξανά πως το κάνω μ' όλη μου την καρδιά.

Θα 'θελα ν' αρχίσω με λίγα μάλλον αφειδή λόγια για τα δύο εκείνα εναρκτήρια παραθέματα. Το «Οι ηθοποιοί διά της παρουσίας τους...» προέρχεται από κείμενο του Κάφκα. Το δεύτερο –«Είναι (περιγράφοντάς το σχηματικά) λες κι ο συγγραφέας ήταν έτοιμος να προβεί σ' ένα ολίσθημα του κονδυ-

λογράφου...»– είναι του Κίρκεγκωρ (και με τα χίλια ζόρια κρατιέμαι να μην αρχίσω να τριβώ απωθητικά τα χέρια μου στη σκέψη πως το συγκεκριμένο εδάφιο του Κίρκεγκωρ μπορεί να πιάσει μερικούς υπαρξιστές κι ελαφρώς υπερεκτιδόμενους γάλλους μανδαρίνους με τα βρακιά – ή, έστω, εξαπίνης).^{*} Δεν πιστεύω ότι πρέπει να διαθέτεις αεροστεγείς λόγους για να δανείζεσαι κομμάτια από έργα αγαπημένων συγγραφέων, αλλά –δεκτόν– είναι πάντα προτιμότερο να υπάρχει κάποιος λόγος. Στην προκειμένη περίπτωση, έχω την αίσθηση πως τα δύο αποσπάσματα, ιδίως εφαιπτόμενα, αντιπροσωπεύουν θαυμάσια την αφρόκριμα, κατά μίαν έννοια, όχι μόνο του Κάφκα και του Κίρκεγκωρ, μα και των τεσσάρων νεκρών, των τεσσάρων ποικίλως διαβόητων Αφρώστων ή δυσπροσαρμοστικών εργένηδων (πιθανώς μονάχα ο Βαν Γκογκ, εκ των τεσσάρων, θα απαλλαγεί από την υποχρέωση της εμφάνισης ως φιλοξενούμενης διασημότητας στις προσεχείς σελίδες), στους οποίους προστρέχω συχνότατα –περιστασιακά, σε κατάσταση αυθεντικής οδύνης–, όποτε θέλω κάποιαν απολύτως αξιόπιστη πληροφορία για τις σύγχρονες καλλιτεχνικές διεργασίες. Σε γενικές γραμμές, έχω αναπαράγει τα δύο αποσπάσματα σε μια προσπάθεια να εισηγηθώ καθαρά και ξάστερα ποια θεωρώ πως είναι η θέση μου αναφορικά με τη συνολική σωρεία δεδομένων που ευελπιστώ να συνάξω στο παρόν – μια παράμετρο την οποία, σε ορισμένες συναναστροφές, και το παραδέχομαι χωρίς το παραμικρό ίχνος δυσφορίας, ο συγγραφέας οφείλει να διευκρινίζει απερίφραστα, και το νωρίτερο δυνατόν. Εν μέρει, ωστόσο, θα

^{*} Η σεμνή αυτή διαβολή είναι *πέρα για πέρα* επιλήψιμη, αλλά το γεγονός πως ο μέγας Κίρκεγκωρ ουδέποτε υπήρξε κίρκεγκωριανός, πολλώ δε μάλλον υπαρξιστής, ξεσταίνει αφάνταστα τα φυλλοκάρδια του εκάστοτε δευτεροκλασάτου διανοούμενου, επαληθεύοντας απαρεγκλίτως την πίστη του σε μια συμπαντική ποιητική δικαιοσύνη, αν όχι σ' έναν συμπαντικό Αϊ-Βασίλη.

΄ταν μεγάλη ικανοποίηση να πίστευα, να φαντασίωνα, ότι τα δύο σύντομα αυτά παραθέματα μπορούν πιθανώς να χρησιμεύσουν σαν ένα είδος άμεσα διαθέσιμης ευκολίας για τη συγκριτικά νέα ράτσα λογοτεχνικών κριτικών – για το πλήθος των εργατών (και στρατιώτες θα μπορούσες να τους πεις, φαντάζομαι) που μοχθούν ώρες ατέλειωτες, συχνά με φθίνουσες ελπίδες για την όποια διάκριση, στις πολύβουες νεοφροϊδικές μας κλινικές Γραμμμάτων και Τεχνών. Ιδίως, ίσως, για τους νεότερους ακόμα φοιτητές και πλέον άπειρους κλινικούς ιατρούς, που σκάνε ανεπιφύλακτα από ψυχική ευεξία, κι είναι επίσης (κι αναντίρρητα, νομίζω) ελεύθεροι από κάθε εγγενή νοσηρή έλξη προς την ωραιότητα, ο οποίοι κάποια στιγμή σκοπεύουν να ειδικευθούν στην αισθητική παθολογία. (Ομολογουμένως, είναι ένα θέμα που μ' άφηνε ασυγκίνητο απ' όταν ήμουν γύρω στα έντεκα και είδα τον καλλιτέχνη κι Άρρωστο που αγαπώ όσο τίποτα στον κόσμο, τότε ακόμη με κοντά παντελονάκια, να ξεετάζεται από μιαν ευυπόληπτη ομάδα επαγγελματιών φροϊδιστών επί έξι ώρες και σαράντα πέντε λεπτά. Κατά την όχι ιδιαιτέρα αξιόπιστη γνώμη μου, μόνο δείγμα εγκεφαλικού ιστού που δεν του πήραν, κι εδώ και χρόνια έχω την υποψία πως μόνον η αργούτσικη ώρα –2 π.μ.– τους απέτρεψε απ' την επέμβαση. Ασυγκίνητος, λοιπόν, σκοπεύω να ακουστώ και στο παρόν. Όχι στριμμένος. Μπορώ ν' αντιληφθώ, ωστόσο, πως πρόκειται για ένα λεπτότατο σκοινί, ή σανίδι, μα θα 'θελα να προσπαθήσω να ισορροπήσω πάνω του ένα λεπτάκι ακόμα: είμαι δεν είμαι έτοιμος, περιμένω εδώ και κάμποσα χρόνια να συλλέξω αυτά τα αισθήματα και να τα βγάλω από μέσα μου.) Πολλές και ποικίλες διαδόσεις, όπως είναι φυσικό, κυκλοφορούν δεξιά κι αριστερά για τον εξωπραγματικά, τον συγκλονιστικά δημιουργικό καλλιτέχνη – κι εδώ αναφέρομαι αποκλειστικά σε ζωγράφους και ποιητές, και τους, κατά το γερμανικό *Dichter*, γραφιάδες. Μια απ' αυτές τις φήμες –και, κατά τη γνώμη μου, η συναρπαστικότερη όλων με διαφορά–

αναφέρει ότι ποτέ του, ούτε καν στον προφυχαναλυτικό με-
σαίωνα, δε λάτρεψε βαθιά κι ευλαβικά τους επαγγελματίες
κριτικούς του, κι ότι μάλιστα τους έβαζε συνήθως στο ίδιο
τσουβάλι, στο πλαίσιο των κατά κανόνα νοσηρών απόψεών
του περί κοινωνίας, με τους *καθαρόαιμους* εκδότες και γκα-
λερίστες και τους υπόλοιπους, πιθανώς αξιοζήλευτα εύπο-
ρους, ανεπίσημους κι ευκαιριακούς θιασώτες των τεχνών, οι
οποίοι, σύμφωνα με μια μετά βίας εκφρασμένη του παραδοχή,
θα προτιμούσαν μιαν αλλιώτικη, πιθανώς πιο τίμια δουλειά,
αν μπορούσαν να την εξασφαλίσουν. Όμως αυτό το οποίο,
τουλάχιστον την σήμεραν ημέραν, θεωρώ πως λέγεται με με-
γαλύτερη συχνότητα για τους περιέργως-παραγωγικούς-μο-
λονότι-ασθενικούς ποιητές ή ζωγράφους είναι ότι, σχεδόν α-
νεξαιρέτως, πρόκειται για ένα είδος υπερμεγεθυμένου αλλά
πρόδηλα «τυπικού» νευρωτικού, ενός παρεκκλίνοντα που
μόνον περιστασιακά, και ποτέ ολόψυχα, επιθυμεί να παρα-
χωρήσει την παρέκκλισή του· ή γίνεται λόγος, αγγλιστί, για έ-
ναν Άρρωστο που διόλου σπάνια, μολονότι φέρεται να το αρ-
νείται παιδαριωδώς, βγάζει τρομερές κραυγές οδύνης, λες
και θ' αντάλλασσε ολόψυχα τόσο την τέχνη όσο και την ψυχή
του για να βιώσει αυτό που στους άλλους εκλαμβάνεται ως
ευζωία, κι ωστόσο (εξακολουθεί η φήμη) οποτεδήποτε το αν-
θυγεινό στην όψη καμαράκι του υφίσταται διάρρηξη και κά-
ποιος –συχνά δε κάποιος που τον αγαπά στ' αλήθεια– τον
ρωτά με πάθος πού πονά, εκείνος είτε αρνείται είτε μοιάζει
ανήμπορος να το συζητήσει σε παραγωγική, κλινική έκταση,
και το πρωί, όταν ακόμα και οι σπουδαίοι ζωγράφοι και ποι-
ητές αισθάνονται θεωρητικά κομματάκι πιο κεφάτοι από το
σύνηθες, εκείνος μοιάζει πιο διαστροφικά αποφασισμένος
παρά ποτέ ν' αφήσει την αρρώστια του να εξελιχθεί, θαρρείς
και υπό το φως μιας άλλης, θεωρητικά *εργάσιμης* ημέρας είχε
θυμηθεί πως όλοι οι άνθρωποι, των υγιών συμπεριλαμβανο-
μένων, κάποτε πεθαίνουν, και συνήθως με μια δόση απροθυ-

μίας, μα πως *αυτός*, ο τυχεράκις, τουλάχιστον τα τινάζει εξαιτίας της διεγερτικότερης συντροφιάς, πες την αρρώστια αν θες, που γνώρισε ποτέ. Γενικά, όσο προδοτικό κι αν ακούγεται εκ μέρους μου, ως στενού συγγενή ενός τέτοιου ακριβώς νεκρού καλλιτέχνη, όπως έχω αφήσει να εννοηθεί σ' όλη την έκταση της περίπου πολεμικής που προηγείται, δεν καταλαβαίνω πώς μπορεί κανείς να καταλήξει λογικά στο συμπέρασμα πως η τελευταία αυτή γενικευμένη φήμη (και μεγάλη μπουκιά) δε βασίζεται σε αρκετούτσικα αξιόλογα γεγονότα. Όσο ο διακεκριμένος συγγενής μου ήταν εν ζωή, τον παρακολουθούσα – σχεδόν κυριολεκτικά, νομίζω, ώρες-ώρες– σαν γεράκι. Σύμφωνα με κάθε λογικό ορισμό, υπήρξε *όντως* ασθενικό υποκείμενο, και τα πιο ζόρικα σούρουπα και βράδια του έβγαζε στ' αλήθεια κραυγές όχι μόνο πόνου, μα και βοήθειας, κι όταν κατέφτανε η πλασματική βοήθεια, *πράγματι* αρνιόταν να ομολογήσει, με λόγο απολύτως κατανοητό, πού πονούσε. Μολαταύτα, ενίσταμαι μικρολογώντας στους δηλωμένους ειδήμονες σ' αυτά τα ζητήματα – στους λόγιους, στους βιογράφους, και ιδίως στο κυρίαρχο στις μέρες μας ρεύμα που διαπνέει την αριστοκρατία της διανόησης, τους αποφοίτους της τάδε και της δείνα επιφανούς δημόσιας ψυχαναλυτικής σχολής– και μικρολογώ εναντίον τους πικρόχολα επ' αυτού: δεν αφουγκράζονται σωστά τις κραυγές πόνου, όταν εκστομίζονται. Δεν μπορούν, βέβαια. Είναι ένα σώμα ευγενών με τσίγκινα αφτιά. Με τέτοιον ελαττωματικό εξοπλισμό, με *τέτοια* αφτιά, είναι δυνατόν ποτέ κανείς να μπορεί να ανιχνεύσει, βάσει ήχου και ποιότητας μόνον, την πηγή του πόνου; Με τέτοια τρισάθλια ακουστικά εξαρτήματα, το πολύ-πολύ, νομίζω, που μπορούν να εντοπίσουν, και πιθανώς να εξακριβώσουν, είναι μια-δυο αδέσποτες, αγνές αρμονικές –ούτε καν μιαν αντίστιξη–, απόηχους βασανισμένων παιδικών χρόνων ή διασαλευμένης λίμπιντο. Μα από πού προέρχεται, στ' αλήθεια, ο όγκος του πόνου, το φορτίο ενός ολόκληρου ασθενοφόρου τί-

γκα στον πόνο; Από πού *πρέπει* να πηγάξει; Ο καθαρόαιμος ποιητής ή ζωγράφος δεν είναι μάντης, οραματιστής; Δεν είναι, στην πραγματικότητα, ο μόνος οραματιστής επί Γης; Διότι προφανώς και δεν είναι ο επιστήμονας, και σε καμία περίπτωση ο ψυχίατρος. (Το δίχως άλλο, ο ένας και μοναδικός μεγάλος ποιητής των ψυχαναλυτών ήταν ο ίδιος ο Φρόιντ· είχε κι αυτός κάτι ψιλοπροβληματάκια με τ' αφτιά του, αναμφίβολα, αλλά ποιος άνθρωπος με τα σωστά του αρνείται πως ένας επικών διαστάσεων ποιητής ήταν επί το έργον;) Συγχωρέστε με· όπου να 'ναι τελειώνω με το όλο θέμα. Σ' έναν οραματιστή, ποιο μέρος της ανθρώπινης ανατομίας υφίσταται κατ' ανάγκην τη μεγαλύτερη καταπόνηση; Τα *μάτια*, ασφαλώς. Καλέ μου μέσε αναγνώστη (αν είσαι ακόμα εδώ), ξαναδιάβασε, σε παρακαλώ, τα δυο μικρά αποσπάσματα του Κάφκα και του Κίρκεγκωρ με τα οποία ξεκίνησα. Δεν είναι *ξεκάθαρο*; Αυτές οι κραυγές δεν πηγάζουν κατευθείαν απ' τα μάτια; Όσο αντιφατική κι αν είναι η έκθεση του ιατροδικαστή – είτε δηλώσει ως αιτία θανάτου Φθίση, Μοναξιά ή Αυτοκτονία –, δεν είναι προφανές το πώς πεθαίνει στ' αλήθεια ο πραγματικός καλλιτέχνης-οραματιστής; Εγώ πρεσβεύω (κι ό,τι ακολουθεί πιθανότατα στέκει μόνον αν έχω έστω και λίγο δίκιο), πρεσβεύω, λοιπόν, ότι ο πραγματικός καλλιτέχνης-οραματιστής, ο ουράνιος σαλός που μπορεί να παράγει ομορφιά, και την παράγει όντως, κατά κύριο λόγο οδηγείται στο θάνατο θαμπωμένος απ' τις ίδιες του τις αρχές, απ' τα εκτυφλωτικά σχήματα και χρώματα της ιερής του ανθρώπινης συνείδησης.

Το πιστεύω μου δηλώθηκε. Χαλαρώνω. Αναστενάξω – ευτυχώς, φοβάμαι. Ανάβω ένα Μουράντ, και περνώ, ο Θεός βοηθός, σε άλλα ζητήματα.

Λίγα λόγια τώρα – λίγα και γρήγορα, ει δυνατόν – για τον υπότιτλο «Συστατικά στοιχεία», πάνω-πάνω, κοντά στη μαρκίζα.

Ο κεντρικός χαρακτήρας μου στο παρόν, τουλάχιστον στα φωτεινά εκείνα διαλείμματα όπου μπορώ να υπερισχύω του εαυτού μου και να τον βάζω να κάθεται σχετικά ήσυχος, θα είναι ο εκλιπών, μεγάλος μου αδελφός Σίμορ Γκλας, ο οποίος (και προτιμώ, νομίζω, να το βγάλω με μια νεκρολογική πρόταση), το 1948, σε ηλικία τριάντα ενός ετών, κι ενόσω παραθέριζε στη Φλόριντα με τη σύζυγό του, αυτοκτόνησε. Υπήρξε ένα σωρό πράγματα για ένα σωρό ανθρώπους όσο ζούσε, και πρακτικώς το παν για τους αδελφούς και τις αδελφές του στην κάπως υπερμεγέθη οικογένειά μας. Το βέβαιο είναι πως υπήρξε ό,τι πιο *πραγματικό* για εμάς: ο γαλαξοριγωτός μας μονόκερως, ο διπλός συγκεντρωτικός μας φακός, ο μεγαλοφυής μας σύμβουλος, η φορητή μας συνείδηση, ο επόπτης φορτίου μας, κι ο ένας και μοναδικός μας ολόκληρος ποιητής, και, νομίζω, αναπόφευκτα, μιας και η ολιγολογία δεν ήταν ποτέ το δυνατό του χαρτί, κι έτσι πέρασε επτά περίπου από τα παιδικά του χρόνια ως ραδιοφωνικός αστέρας μιας παναμερικανικής εμβέλειας εκπομπής ερωτήσεων για παιδιά, έτσι ώστε ελάχιστα δεν κατέληξαν στον αέρα με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, νομίζω, λοιπόν, πως υπήρξε αναπόφευκτα κι ο κάπως διαβόητος «μυστικιστής» και «διαταραγμένος» της φαμίλιας μας. Και καθώς είμαι προφανώς έτοιμος να τα βγάλω όλα στη φόρα, ασύστολα, με το καλημέρα σας, θα διευκρινίσω περαιτέρω –εάν είναι δυνατόν να διευκρινίζεις και να φωνάζεις συγχρόνως– ότι, με ή χωρίς αυτοκτονική πλεκτάνη κατά νου, υπήρξε ο μόνος άνθρωπος τον οποίο συναναστράφηκα καθ' ἑξιν, με τον οποίο έχω λυссάξει να αναλύω το ίδιο θέμα, που κατά κανόνα συνέπλεε με την παραδοσιακή έννοια, όπως την εκλάμβανα, του σανσκριτικού *mukta*, του καραμπινάτου λυτρωμένου και πεφωτισμένου ανθρώπου, του Θεογνώστη. Εν πάση περιπτώσει, το ίδιο του χαρακτήρα του δε συνάδει με καμία δόκιμη μορφή αφηγηματικής σύμπτυξης εξ όσων *εγώ* τουλάχιστον γνωρίζω, και δεν μπορώ να φανταστώ οποιονδήποτε,

πόσω δε μάλλον τον εαυτό μου, να προσπαθεί να τον ξεπετάξει μονοκοπανιά ή με μερικές απλές πινελιές ή δόσεις, είτε διαμοιρασμένες κατά μήνα είτε κατ' έτος. Κι έρχομαι στο θέμα μου: Το αρχικό μου σχέδιο γι' αυτό τον ευρύτερο χώρο ή-ταν να γράψω ένα διήγημα για τον Σίμορ και να το πω «ΣΙ-ΜΟΡ ΕΝΑ», με το μεγάλο «ΕΝΑ» σε ρόλο ενσωματωμένης ευκολίας για μένα, τον Μπάντι Γκλας, πιο πολύ κι απ' ό,τι για τον αναγνώστη – μια εξυπηρετική, φανταχτερή υπενθύμιση ότι κι άλλες ιστορίες (Σίμορ Δύο, Τρία, και πιθανώς και Τέσσε-ρα) θα ακολουθήσουν λογικά. Το σχέδιο αυτό δεν υφίσταται πλέον. Ή, κι αν υφίσταται –κι έχω την υποψία πως, κατά πά-σαν πιθανότητα, έτσι έχουν τα πράγματα–, έχει λουφάξει σε κάποια κρυφώνα, γνωρίζοντας, ενδεχομένως, πως θα του χτυ-πήσω τρεις φορές όταν είμαι έτοιμος. Όμως στην προκειμένη περίπτωση είμαι κάθε άλλο παρά διηγηματογράφος σ' ό,τι α-φορά τον αδελφό μου. Αυτό που *όντως είμαι*, νομίζω, είναι έ-να λεξικό προσκολλημένων προοιμαικών παρατηρήσεων για τον Σίμορ. Πιστεύω ότι, στην ουσία, παραμένω αυτό που σχε-δόν ανέκαθεν υπήρξα – ένας αφηγητής, μα με τρομερά φορ-τικές προσωπικές ανάγκες. Θέλω να συστήσω, θέλω να περι-γράψω, θέλω να διανείμω ενθύμια, φυλαχτά, θέλω να βγάλω ξαφνικά το πορτοφόλι μου και ν' αρχίσω να πασάρω φωτο-γραφίες στη γύρα, θέλω να εμπιστευτώ τη μύτη μου. Σ' αυτό το πνεύμα, δεν τολμώ να πλησιάσω τη συνεκτική φόρμα του διηγήματος, που κάτι τροφαντούς προσκολλημένους συγ-γραφείς σαν και του λόγου μου τους καταπίνει αμάσητους.

Όμως έχω πολλά, πάρα πολλά ανάρμιστα πράγματα να σας πω. Για παράδειγμα, λέω, και καταχωρίζω, τόσα πολλά και τόσο πρόωρα για τον αδελφό μου. Έχω την αίσθηση πως *σίγουρα* θα το προσέξατε. Μπορεί επίσης να προσέξατε –ξέ-ρω πως δεν έχει διαφύγει τελείως της *δικής μου* προσοχής– πως ό,τι έχω πει ως τώρα για τον Σίμορ (κι εν γένει για την ομάδα αίματός του, τρόπον τινά) υπήρξε εξόφθαλμα πανηγυρικό.

Παρότι αληθεύει πως δεν έχω έρθει εδώ για να θάψω, αλλά για να ξεθάψω, κι επίσης, κατά πάσαν πιθανότητα, για να υμνήσω, μολαταύτα υποψιάζομαι πως η τιμή των απανταχού νηφάλιων, ανεπηρέαστων αφηγητών διακυβεύεται κατά τι. Μα δεν είχε ούτε ένα θλιβερό κουσούρι ο Σίμορ, δεν είχε βίτσια, κακίες που να μπορούν να απαριθμηθούν, έστω και στα πεταχτά; Μα τι ήταν, τελοσπάντων; Άγιος;

Για καλή μου τύχη, η ευθύνη αυτής της απάντησης δεν πέφτει σε μένα. (Τι χαρά!) Επιτρέψτε μου ν' αλλάξω θέμα και να πω, χωρίς κανένα δισταγμό, πως διέθετε μιαν ημιαιμοειδή ποικιλία προσωπικών χαρακτηριστικών που επέσυραν τον κίνδυνο, σε διαφορετικά χρονολογικά διάκενα ευαισθησίας ή χοντροπετσιάς, να εξωθήσουν κάθε ανήλικο της οικογένειας στο πιοτί. Κατά πρώτον, υπάρχει πασιφανώς ένα ιδιαιτέρως τρομερό γνώρισμα σε κάθε άτομο που αποζητά τον Θεό, και, ομολογουμένως, με τεράστια επιτυχία, στα πιο αλλοπρόσαλλα μέρη που χωράει ο νους – π.χ. σε ραδιοφωνικούς εκφωνητές, σε εφημερίδες, σε ταξί με αγύρτικα ταξίμετρα, κυριολεκτικά παντού. (Ο αδελφός μου, για του λόγου το αληθές, είχε την ανησυχητική συνήθεια, σ' όλη σχεδόν την ενήλικη ζωή του, να εξερευνά τιγκαρισμένα σταχτοδοχεία με το δείκτη του, παραμερίζοντας όλες τις γόπες στο πλάι –και συγχρόνως γελώντας ως τ' αφτιά–, θαρρείς και περίμενε ν' αντικρίσει τον Χριστό τον ίδιο χερουβικά κουλουριασμένο στη μέση του σταχτοδοχείου, και ποτέ δεν έδειχνε απογοητευμένος απ' τα ευρήματά του.) Το χαρακτηριστικό γνώρισμα, επομένως, του προχωρημένου θρήσκου, του αδογμάτιστου ή κάποιου άλλου (και συμπεριλαμβάνω φιλεύσπλαχνα στον ορισμό του «προχωρημένου θρήσκου», όσο απεχθής κι αν είναι η φράση, όλους τους χριστιανούς υπό τους όρους του μεγίστου Βιβεκανάντα· τουτέστιν: «Είδες τον Χριστό; Είσαι χριστιανός· όλα τ' άλλα είναι λόγια»), το κατά κανόνα, λοιπόν, αναγνωριστικό γνώρισμα του εν λόγω ατόμου είναι ότι πολύ συ-

χνά συμπεριφέρεται σαν ηλίθιος, ή ακόμα και σαν κρετίνος. Είναι μεγάλη δοκιμασία για μια οικογένεια που διαθέτει έναν πραγματικό ευγενή και λογοπλόκο στους κόλπους της, όταν η αναξιόπιστη συμπεριφορά του δε συνάδει πάντα με το ποιόν του. Οσονούπω θα πάψω να καταχωρίζω λεπτομέρειες, μα μου είναι αδύνατον σ' αυτό το σημείο να μη μνημονεύσω πρώτα αυτό που εγώ θεωρώ πως ήταν το πλέον εξοντωτικό του χαρακτηριστικό. Είχε να κάνει με τη λεκτική του ιδιοσυστασία – ή, μάλλον, με την ανώμαλη γκάμα των γλωσσικών του έξεων. Φωνητικά, είτε ήταν λακωνικός σαν θυροφύλακας μονής τραπιστών –πολλές φορές για μέρες και βδομάδες σερί– είτε μιλούσε ασταμάτητα. Όταν ήταν κουρδισμένος (και για να γίνω πιο σαφής, σχεδόν οι πάντες τον κούρδιζαν επί μονίμου βάσεως, κι έπειτα, ασφαλώς, τον πλεύριζαν πάραυτα, πλακώνοντάς τον στις ερωτήσεις), όταν ήταν κουρδισμένος, λοιπόν, δεν το 'χε σε τίποτα να μιλάει επί τέσσερις ώρες χωρίς σταματημό, περιστασιακά δε χωρίς την παραμικρή λυτρωτική συναίσθηση πως άλλος ένας, δύο ή και δέκα άνθρωποι βρισκόνταν στον ίδιο χώρο. Ήταν ένας εμπνευσμένος ασταμάτητος ομιλητής, αυτή είναι η σθεναρή μου εισήγηση, ωστόσο, για να το θέσω πολύ πολύ επεικώς, ακόμα κι ο πλέον θεϊκά φτασμένος ασταμάτητος ομιλητής δεν μπορεί να ευχαριστεί αμετάβλητα. Κι αυτό το λέω, οφείλω να προσθέσω, όχι τόσο από κάποιαν απεχθή κι εξαίσια παρόρρηση να φανώ «δίκαιος» στον αόρατο αναγνώστη μου, όσο –κι αυτό είναι τρισχειρότερο, υποθέτω– διότι πιστεύω ότι ο συγκεκριμένος τύπος ασταμάτητου ομιλητή μπορεί να αντέξει την όποια σωρεία επικρίσεων. Και, σαφέστατα, όσων προέρχονται από μένα, οπωσδήποτε. Βρίσκομαι στη μοναδική θέση να μπορώ να αποκαλώ τον αδελφό μου, έξω απ' τα δόντια, *ασταμάτητο ομιλητή* – που είναι ένας μάλλον ρυπαρός χαρακτηρισμός, πιστεύω–, κι ωστόσο την ίδια στιγμή μπορώ να χαλαρώσω όπως ακριβώς, πολύ φοβάμαι, ένας τύπος που 'χει και τα δυο του μανίκια

γεμάτα άσους, και να ανακαλέσω δίχως κόπο μιαν ολάκερη λεγεώνα από ελαφρυντικά στοιχεία (κι η λέξη «ελαφρυντικά» μετά βίας αρκεί). Μπορώ να τους συμπυκνώσω όλους σε έναν: Όταν ο Σίμορ βρισκόταν στα μέσα της εφηβείας του –δεκάξι, δεκαεφτά χρονών–, όχι μόνον είχε μάθει να ελέγχει τη μητρική του καθομιλουμένη, τις πολλές, αμέτρητες νεοϋορκέζικες γλωσσικές στερεοτυπίες, που απέχουν παρασάγγας απ’ τη γλωσσική ελίτ, αλλά είχε ήδη περιέλθει στο αληθινά δικό του, στο-δόξα-πατρί-ποιητικό του λεξιλόγιο. Οι ασταμάτητες ομιλίες του, οι μονόλογοί του, οι σχεδόν φιλιππικοί του, κατόπιν τούτου, προσέγγιζαν το ευχάριστο απ’ την αρχή ως το τέλος –για κάμποσους από εμάς, τουλάχιστον–, όσο, λόγου χάριν, ο όγκος του έργου του Μπετόβεν, αφότου έπαψε να νιώθει φορτωμένος από την αίσθηση της ακοής, και πιθανώς έχω κατά νου συγκεκριμένα, παρότι φαίνεται λιγάκι υπερεκλεκτικό, τα κουαρτέτα σε Σι ύφεση μείζονα και Ντο δίεση ελάσσονα. Και πάλι, ωστόσο, ήμασταν μια οικογένεια με επτά παιδιά, αρχικά. Κι όπως τα ‘φερε η τύχη, κανείς μας δεν ήταν ούτε κατ’ ελάχιστον γλωσσοδεμένος. Είναι ένα εξόχως βαρύνον ζήτημα όταν έξι εκ φύσεως αφειδείς βερμπαλιστές κι εξηγητές έχουν έναν αήτητο πρωταθλητή της ομιλίας μες στο σπίτι. Είναι γεγονός πως ουδέποτε αποζήτησε ο ίδιος τον τίτλο. Και μάλιστα λαχταρούσε με πάθος να δει κάποιον ή κάποιαν από εμάς να τον υπερνικά ή κι απλώς να τον ξεπερνά σε διάρκεια σε μια συζήτηση ή σ’ ένα διαξιφισμό. Ένα ήσσον ζήτημα το οποίο, ασφαλώς, παρότι ο ίδιος ποτέ δεν το αντιλαμβανόταν –είχε κι αυτός τα τυφλά του σημεία, όπως όλοι–, εκνεύριζε ορισμένους από εμάς ακόμα περισσότερο. Το γεγονός ωστόσο παραμένει πως ο τίτλος ήταν πάντοτε δικός του, και μολονότι πιστεύω πως θα ‘δινε τα πάντα σχεδόν για να παραιτηθεί από δαύτον –αυτό είναι το πλέον βαρύνον ζήτημα, το δίχως άλλο, και θα μου πάρει μερικά ακόμα χρόνια ώσπου να μπορέσω να το ερευνήσω σε

βάθος—, ποτέ δε βρήκε τον απόλυτα κομψό τρόπο για να το κάνει.

Στο σημείο αυτό, δε μου φαίνεται απλώς παρεϊστικό το να αναφέρω ότι έχω ξαναγράψει για τον αδελφό μου στο παρελθόν. Μάλιστα, με λίγο καλόβουλο κανάκεμα, θα μπορούσα θεωρητικά να παραδεχτώ ότι σπάνια υπήρξε περίοδος κατά την οποία δεν έγραφα γι' αυτόν, κι εάν, επ' απειλή όπλου, υποτιθέσθω, αύριο το πρωί έπρεπε να στρωθώ και να γράψω μια ιστορία για ένα δεινόσαυρο, δεν αμφιβάλλω διόλου πως θα 'δυνα ακούσια στον θηριώδη τυπάκο κάνα δυο μανιερισμούς που θα θύμιζαν τον Σίμορ — έναν απείρως αξιολάτρευτο τρόπο με τον οποίο θα δάγκωνε την κορυφή μιας συστάδας κώνειου, λόγου χάρη, ή ένα χαρακτηριστικό κούνημα της δεκάμετρης ουράς του. Ορισμένοι —όχι στενοί μου φίλοι— μ' έχουν ρωτήσει κατά πόσον ένα μεγάλο κομμάτι του Σίμορ κατέληξε στον νεαρό πρωταγωνιστή του μοναδικού μυθιστορήματος που έχω εκδώσει. Στην πραγματικότητα, οι περισσότεροι απ' αυτούς τους ανθρώπους δε μ' έχουν ρωτήσει μου το 'χουνε πει. Το να εγείρω τις όποιες ενστάσεις επ' αυτού, όπως έχω διαπιστώσει, με κάνει να βγάζω φλύκταινες, ωστόσο έχω να δηλώσω ότι κανείς απ' όσους γνώρισαν τον αδελφό μου δε μ' έχει ρωτήσει ούτε μου 'χει πει ποτέ οτιδήποτε το σχετικό — κάτι για το οποίο είμαι ευγνώμων, και που επιπλέον, κατά κάποιον τρόπο, μου προκαλεί μεγάλη εντύπωση, καθώς πολλοί απ' τους βασικούς μου χαρακτήρες μιλούν άπταιστα και ιδιοματικά μανχατανέζικα, έχουν μια μάλλον κοινή φυσική κλίση στο να σπεύδουν εκεί που οι περισσότεροι πανίβλακες τρέμουν να ζυγώσουν, και είναι, σε γενικές γραμμές, κυνηγημένοι από μιαν Οντότητα που θα προτιμούσα να την προσδιορίσω, όλως αδρώς, ως Γέρο του Βουνού. Όμως αυτό που μπορώ και οφείλω να δηλώσω είναι ότι έχω γράψει κι εκδώσει δύο διηγήματα που υποτίθεται πως αφορούσαν αποκλειστικά τον Σίμορ. Το πιο πρόσφατο εκ των δύο, εκδοθέν το 1955, ήταν μια πολύ περιεκτική εξιστόρηση της

ημέρας του γάμου του, το 1942. Οι λεπτομέρειες σερβίζονταν με μια πληρότητα που πιθανώς απέχει ελάχιστα απ' το να πρόσφερα στον κάθε αναγνώστη από μια γρανίτα σε φόρμα με σχήμα το ποδικό αποτύπωμα καθενός απ' τους προσκεκλημένους, για να την πάρουν σπίτι τους ως ενθύμιο, μα ο ίδιος ο Σίμορ –το κυρίως πιάτο– δεν εμφανιζόταν διά ζώσης πουθενά. Απ' την άλλη, στην πρωτύτερη, πολύ πιο σύντομη ιστορία που 'χα σκαρώσει γύρω στα τέλη της δεκαετίας του '40, όχι μόνον εμφανιζόταν με σάρκα και οστά, αλλά περπατούσε, μιλούσε, έριχνε μια βουτιά στον ωκεανό, και φύτευε μια σφαίρα στο κρανίο του στην τελευταία παράγραφο. Ωστόσο, κάμποσα μέλη της στενής, έστω και κάπως ασυμμάζευτης οικογένειάς μου, που ξεκοκκαλίζουν τακτικά τα δημοσιευμένα μου πεζογραφήματα, γυρεύοντας μικρά τεχνικά λάθη, μου έχουν επισημάνει ευγενικά (ευγενέστατα, το κέρατό μου, μας και, κατά κανόνα, μου την πέφτουν σαν δάσκαλοι γραμματικής) ότι ο νεαρός πρωταγωνιστής, ο «Σίμορ», που περπατούσε και μιλούσε στην πρώτη εκείνη ιστορία, πολλώ δε μάλλον ο «Σίμορ» που αυτοπυροβολείτο, δεν είχε καμία σχέση με τον Σίμορ, αλλά ήταν κάποιος που, παραδόξως, είχε τρομερή ομοιότητα με –πάσα και τρίποντο, δυστυχώς– μένα τον ίδιο. Που είναι αλήθεια, θεωρώ, ή έστω έχει αρκετή δόση αλήθειας, ώστε να με κάνει να αισθάνομαι τη σουβλιά τού άξιου μορφής τεχνίτη. Κι ενώ δεν έχω καμιά καλή δικαιολογία γι' αυτού του είδους το ολίσθημα, μου είναι αδύνατον να μην αναφέρω πως η συγκεκριμένη ιστορία γράφτηκε μόλις δυο μήνες μετά το θάνατο του Σίμορ, και λίγο αφότου κι εγώ ο ίδιος, όπως τόσο ο «Σίμορ» του διηγήματος όσο κι ο Εν Ζωή Σίμορ, είχα επιστρέψει απ' το Ευρωπαϊκό Θέατρο Πολεμικών Επιχειρήσεων. Την εποχή εκείνη χρησιμοποιούσα μια πλημμελώς αποκατεστημένη –για να μην πω ανισόρροπη– γερμανική γραφομηχανή.

Πω-πω, αυτή η ευτυχία βαράει στο κεφάλι. Είναι εκπληκτικά λυτρωτική. Είμαι ελεύθερος, αισθάνομαι, να σας πω αυτό ακριβώς που σίγουρα λαχταράτε ν' ακούσετε τώρα. Δηλαδή, εφόσον, όπως ξέρω ήδη, αγαπάτε όσο τίποτα στον κόσμο αυτά τα μικροσκοπικά πλασματάκια από αμιγές πνεύμα με φυσιολογική θερμοκρασία 51,6 βαθμούς Κελσίου, συνεπάγεται ότι το πλάσμα που αγαπάτε αμέσως μετά είναι το άτομο –τον λάτρη ή εχθρό του Θεού (σχεδόν ποτέ, καταπώς φαίνεται, οτιδήποτε στο ενδιάμεσο), τον άγιο ή άσωτο, ηθικολόγο ή τέλειο ανηθικολόγο– που μπορεί να γράψει ένα ποίημα που να 'ναι κανονικό ποίημα. Ανάμεσα στα ανθρώπινα όντα, το άτομο αυτό είναι η δρεπανοσκαλίδρα, και σπεύδω να σας πω τα λιγοστά που θεωρώ πως γνωρίζω για τις πτήσεις της, τη θερμότητά της, την απίστευτη καρδιά της.

Από τις αρχές του '48, κάθομαι –η οικογένειά μου θεωρεί κυριολεκτικά– κι επωάζω ένα σημειωματάριο με ασύνδετα φύλλα, κατοικημένο από εκατόν ογδόντα τέσσερα σύντομης έκτασης ποιήματα που ο αδελφός μου έγραψε κατά τη διάρκεια της τελευταίας τριετίας της ζωής του, εντός κι εκτός στρατοπέδων, αλλά κυρίως μέσα στη μονάδα του, μέσα και βαθιά. Σκοπεύω λίαν συντόμως –είναι ζήτημα ημερών ή, το πολύ, εβδομάδων, λέω στον εαυτό μου– να κάνω στην μπάντα λευτερόνωντας γύρω στα εκατόν πενήντα από τα ποιήματα και να αφήσω τον πρώτο πρόθυμο εκδότη που διαθέτει καλοσιδερωμένο κοστούμι περιπάτου κι ένα σχετικώς καθαρό ζευγάρι γκριζα γάντια να τα επιδώσει απευθείας στα σκοτεινά τυπογραφεία του, όπου κατά πάσα πιθανότητα θα βρεθούν δεμένα κάτω από 'να εξώφυλλο με διχρωμία, κομπλέ, με αφτί που θα περιέχει μερικά περιέργως καταδικαστικά σχόλια έγκρισης και υποστήριξης, παρμένα με ικεσίες κι ανηθικότητες απ' τους «ονομαστούς» ποιητές και συγγραφείς που δεν έχουν τον παραιμικό ενδιασμό όταν πρόκειται να σχολιάσουν δημόσια το έργο των ομοτέχνων τους (φυλάσσοντας, κατά το σύνηθες,

τους βαθείς, τεταρτημοριόψυχους επαίνους τους για τους φίλους τους, τους υπόπτους κατώτερου ταλέντου, τους αλλοδαπούς, τους διάττοντες εκκεντρικούς και τους δουλευτήδες άλλων πεδίων), κατόπιν στα λογοτεχνικά ένθετα των κυριακάτικων εφημερίδων, όπου, εφόσον περισσεύει χώρος, εφόσον η κριτική για τη νέα, εκτενή, *απόλυτη* βιογραφία του Γκρόβερ Κλίβελαντ δεν ξεφεύγει απ' το δίστηλο, θα συστηθούν βραχύλεκτα στο ποιητόφιλο κοινό διά χειρός ενός εκ της μικρής συμμορίας των τακτικών, μετρίως αμοιβομένων λόγιων και κυνηγών πρόσθετου εισοδήματος, οι οποίοι μπορούν να γράψουν για νέες ποιητικές συλλογές, όχι κατ' ανάγκην ευφυώς ή με πάθος, μα λακωνικά. (Δε νομίζω ότι θα ξαναγγίξω την ξινισμένη αυτή χορδή – αλλά αν την αγγίξω, θα προσπαθήσω να το κάνω εξίσου ανυπόκριτα.) Τώρα, δεδομένου ότι επωάζω τα ποιήματα εδώ και πάνω από μια δεκαετία, ίσως θα 'ταν καλό –αναζωογονητικά φυσιολογικό ή μη-φαύλο, τουλάχιστον– να πρόσφερα τους δύο, κατά τη γνώμη μου, βασικούς λόγους για τους οποίους έχω επιλέξει να σηκωθώ και να ελευθερώσω τα ποιήματα. Και θα προτιμούσα να πακετάρω και τους δύο λόγους μες στην ίδια παράγραφο, αλά σακ βουαγιάζ, εν μέρει διότι θα 'θελα να στέκουν ο ένας πλάι στον άλλο, κι εν μέρει διότι έχω την πιθανώς βεβιασμένη υποψία πως δε θα τους ξαναχρειαστώ στο ταξίδι.

Κατά πρώτον, το ζήτημα των οικογενειακών πιέσεων. Είμαι το δίχως άλλο κάτι το τρομερά σύννηθες, ίσως πολύ πιο σύννηθες απ' ό,τι θέλω να πιστεύω, ωστόσο έχω τέσσερα εν ζωή, εγγράμματα, αχαλίνωτα ευφραδή νεότερα αδέλφια, μισο-εβραϊκής, μισο-ιρλανδικής, και πιθανόν μισο-μινωτανρικής καταγωγής – δύο αγόρια: τον Γουέικερ, πρώην περιπλανώμενο καρθουσιανό μοναχό και ρεπόρτερ, νυν μαντρωμένο, και τον Ζούι, έναν εξίσου σφόδρα αφοσιωμένο κι επίλεκτο αδογμάτιστο ηθοποιό, ηλικίας, αντιστοίχως, τριάντα έξι και είκοσι εννιά ετών· και δύο κορίτσια: μιαν εκκολαπτόμενη

νεαρή ηθοποιό, τη Φράνι, και την Μπούμπου, μια ζωηρή, ευμαρής οικοδέσποινα του Γουεστσέστερ, ηλικίας, κατ' αντιποίχίαν, είκοσι πέντε και τριάντα οκτώ ετών. Εκ περιτροπής, από το 1949 κι εντεύθεν, από θεολογικές σχολές και οικοτροφεία, από μαιευτικούς ορόφους νοσοκομείων και γραφεία φοιτητών σε προγράμματα ανταλλαγής κάτω απ' την ίσαλο γραμμή κι επί του υπερωκεάνιου Queen Elizabeth, ανάμεσα, τρόπον τινά, σε εξεταστικές και πρόβες σε ατελιές ραπτικής και πρωινές λειτουργίες και σε ταΐσματα των 2 μ.μ., και οι τέσσερις αυτοί αξιωματούχοι μου έχουν καταθέσει, ταχυδρομικώς, μια σειρά γενικόλογων πλην όμως αισθητά μελανών τηλεσιγράφων για το τι με περιμένει έτσι και δεν κάνω κάτι, και σύντομα μάλιστα, με τα ποιήματα του Σίμορ. Θα 'πρεπε να σημειωθεί, άμεσα ίσως, ότι εκτός από άνθρωπος της γραφής, είμαι και μερικής απασχόλησης καθηγητής Αγγλικής Φιλολογίας σ' ένα πανεπιστήμιο θηλέων στα βόρεια της πολιτείας της Νέας Υόρκης, αρκετά κοντά στα καναδικά σύνορα. Ζω μόνος (αλλά χωρίς γάτες, για να μην παρεξηγούμαστε) σ' ένα πέρα για πέρα ταπεινό, για να μην πω χαμερπές σπιτάκι, χωμένο βαθιά στα δάση και σε μιαν ελαφρώς απροσπέλαστη βουνοπλαγιά. Εξαιρώντας τις φοιτήτριες, το διδακτικό προσωπικό κι ορισμένες μεσόκοπες σερβιτόρες, συναντώ ελάχιστο κόσμο κατά τη διάρκεια της διδακτικής εβδομάδας και του διδακτικού έτους. Ανήκω, εν πολλοίς, σ' ένα είδος λογοτεχνικού έγκλειστου το οποίο, αναμφίβολα, μπορεί να πειθαναγκασθεί ή να τρομοκρατηθεί λίαν επιτυχώς δι' αλληλογραφίας. Όλοι μας, έτσι κι αλλιώς, έχουμε ένα σημείο κορεσμού, κι εγώ δεν μπορώ πλέον ν' ανοίγω το γραμματοκιβώτιό μου χωρίς υπέρμετρο τρόπο στην ιδέα να βρω, φωλιασμένη ανάμεσα σε διαφημιστικά για αγροτικό εξοπλισμό και εκκαθαριστικά τραπεζικών λογαριασμών, μιαν εκτενή, φλύαρη, απειλητική καρτ ποστάλ από κάποιον αδελφό ή αδελφή μου, δύο εκ των οποίων, μου φαίνεται περιέργως άξιο ειδικής μνείας, χρησιμοποι-

ούν στυλό διαρκείας. Ο δεύτερος βασικός λόγος για ν' αποφασίσω να παραχωρήσω τα ποιήματα και να φροντίσω να εκδοθούν, είναι, κατά μίαν έννοια, όχι τόσο συναισθηματικός, στην ουσία, όσο βιολογικός. (Και οδηγεί, έχω να προσθέσω με περηφάνια παγωνιού, καρφί στους βάλτους της ρητορείας.) Οι επιπτώσεις των ραδιενεργών σωματιδίων στο ανθρώπινο σώμα, τόσο επίκαιρες το 1959, είναι κοινή γνώση για τους παλαίμαχους λάτρεις της ποίησης. Εφόσον χρησιμοποιείται με μέτρο, ένας πρώτης τάξεως στίχος είναι μια εξαιρετική και κατά κανόνα ταχύτατης δράσεως μορφή θερμοθεραπείας. Κάποτε, στο στρατό, ενώ υπέφερα από κάτι που μπορεί να οριστεί ως περιπατητική πλευρίτις για πάνω από ένα τρίμηνο, είχα νιώσει την πρώτη μου αληθινή ανακούφιση, τοποθετώντας ένα απολύτως αθώο στην όψη λυρικό ποίημα του Γουίλιαμ Μπλέικ στην τσέπη του στήθους, φορώντας το σαν κατάπλασμα για μια-δυο μέρες. Οι ακρότητες, ωστόσο, ενέχουν πάντοτε κάποιο ρίσκο και συνήθως είναι εντελώς επιβλαβείς, και οι κίνδυνοι της παρατεταμένης επαφής με κάθε ποίηση που μοιάζει να ξεπερνά αυτό που στην καθομιλουμένη αποκαλούμε πρώτης τάξεως είναι τρομαχτικοί. Εν πάση περιπτώσει, θα με ανακούφιζε να 'βλεπα τα ποιήματα του αδελφού μου να μετακομίζουν απ' αυτό τον εν γένει μικροσκοπικό χώρο, τουλάχιστον για ένα διάστημα. Νιώθω ορισμένα ελαφρά αλλά εκτεταμένα εγκαύματα. Και, κατά τη γνώμη μου, με το πλέον βάσιμο επιχείρημα: Στη διάρκεια μεγάλου μέρους της εφηβείας του, και σ' όλη την ενήλικη ζωή του, ο Σίμορ προσελκύστηκε, αρχικά, απ' την κινέζικη ποίηση, κι έπειτα, εξίσου βαθιά, απ' την ιαπωνική ποίηση, και στις δύο περιπτώσεις με τρόπο που ουδέποτε τον είχε προσελκύσει άλλη ποίηση στον κόσμο.* Δε διαθέτω κάποιον άμεσο τρόπο να γνωρί-

* Καθώς το παρόν είναι ένα είδος αρχείου, οφείλω να μουρμουρίσω, εδώ κάτω, ότι διάβαξε κινέζικη και ιαπωνική ποίηση, κατά κύριο λόγο, ό-

ζω, ασφαλώς, πόσο εξοικειωμένος ή ανεξοικειώτος είναι ο αγαπητός μου, καίτοι βασανισμένος, μέσος αναγνώστης με την κινέζικη ή την ιαπωνική ποίηση. Δεδομένου, όμως, πως ακόμα και μια *σύντομη* σχετική συζήτηση μπορεί πιθανώς να ρίξει άπλετο φως στην ιδιοσυγκρασία του αδελφού μου, δε νομίζω πως είναι σκόπιμο επί του παρόντος να το παίξω ξαφνικά ολιγόλογος και υπομονετικός. Στις πιο δραστικές τους εκφάνσεις, θεωρώ, τα στιχουργήματα της κλασικής κινέζικης και ιαπωνικής ποίησης είναι εύληπτοι, έναρθροι ήχοι που ικανοποιούν ή διαφωτίζουν ή μεγεθύνουν τον προσκεκλημένο ωτακουστή μέχρι τελικής πτώσης. Μπορούν να είναι, και είναι συχνά, ευχάριστα στο αφτί πάνω απ' όλα, μα ως επί το

πως ακριβώς είχε γραφτεί. Κάποια άλλη στιγμή, πιθανότατα σε ανιαρή έκταση—για μένα, τουλάχιστον—, θα χρειαστεί να γράψω διεξοδικά για ένα αλλόκοτο συγγενές χαρακτηριστικό, κοινό, ως ένα σημείο, και στα επτά αρχικά παιδιά της οικογένειάς μας, και καταφανές σαν κουτσαμάρα σε τρεις από μας, που καθιστούσε την εκμάθηση ξένων γλωσσών τρομερά εύκολη. Ωστόσο αυτή η υποσημείωση απευθύνεται κυρίως στους νέους αναγνώστες. Εάν, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων μου, σκανδαλίσω συμπτωματικά το ενδιαφέρον ορισμένων νεαρών για την κινέζικη και την ιαπωνική ποίηση, θα ήταν χαράς ευαγγέλια για μένα. Όπως και να 'χει, οι νεαροί είναι καλό να γνωρίζουν, εάν δεν το γνωρίζουν ήδη, ότι ένας καλούτσικος όγκος πρωτοκλασάτης κινέζικης ποίησης έχει μεταφραστεί στα αγγλικά, με πλείστη πιστότητα και σφρίγος, από διάφορους διακεκριμένους τεχνίτες: πρώτοι στο νου μου έρχονται οι Γουίτερ Μπίνερ και Λάιονελ Τζάιλς. Τα κορυφαία μικρής έκτασης ιαπωνικά ποιήματα—ιδίως χαϊκού, αλλά και σένριου—μπορούν να διαβαστούν με ξεχωριστή ικανοποίηση, όταν τα 'χει περιλάβει ο P. X. Μπλάιθ. Ο Μπλάιθ καμιά φορά γίνεται επικίνδυνος, όπως είναι φυσικό, καθώς είναι κι ο ίδιος ένα δεσποτικό, γέρινο ποίημα, ωστόσο είναι και θείος—κι εξάλλου, ποιος προστρέχει στην ποίηση για ασφάλεια; (Αυτό το τελευταίο κομματάκι λογιολατρισμού, επαναλαμβάνω, απευθύνεται στους νέους, που γράφουν σε συγγραφείς και δε λαβαίνουν απόκριση ποτέ απ' τα κτήνη. Επίσης ενεργώ, εν μέρει, εκπροσωπώντας τον πρωταγωνιστή της ιστορίας μου, που ήταν κι αυτός δάσκαλος, ο φουκαράς.)

πλείστον θα 'λεγα πως αν το φόρτε του εκάστοτε κινέζου ή ιάπωνα ποιητή δεν είναι το να αναγνωρίζει έναν ολάνθιστο διόσπυρο ή ένα ψωμωμένο καβούρι ή ένα βαρβάτο τσίμπημα κουνουπιού σ' ένα ωραίο μπράτσο όταν βρίσκεται ενώπιόν του, τότε όσο εκτενής ή ασυνήθιστη ή συναρπαστική κι αν είναι η σημειολογία του, κι όσο σαγηνευτικά κι αν ηχούν στη νύξη τους τα διανοητικά του σωθικά, κανείς στη Μυστηριώδη Ανατολή δεν τον εκλαμβάνει ως σοβαρό ποιητή, ή και ποιητή εν γένει. Η ενδόμυχη, αδιάλειπτη ανάτασή μου, την οποία νομίζω ότι ορθώς, έστω και κατ' επανάληψιν, έχω αποκαλέσει ευτυχία, έχω συναίσθηση πως απειλεί να μετατρέψει όλη αυτή τη σύνθεση σε μονόλογο ηλιθίου. Πιστεύω, ωστόσο, πως ούτε καν εγώ δεν έχω τα κότσια να δηλώσω αυτό που καθιστά τον κινέζο ή ιάπωνα ποιητή ζωντανό θαύμα και πηγή χαράς. Κάτι, όμως (κοίτα να δεις), μου 'ρχεται όντως στο νου. (Δε φαντάζομαι να είναι ακριβώς αυτό που αναζητώ, μα δεν μπορώ να το πετάξω έτσι απλά.) Μια φορά, πριν από φριχτά πολλά χρόνια, όταν ο Σίμορ κι εγώ ήμασταν οχτώ και έξι ετών, οι γονείς μας έκαναν ένα πάρτι με εξήντα περίπου καλεσμένους στο τριαμισάρι μας στο παλιό νεοϊορκέζικο ξενοδοχείο Άλαμακ. Ήταν η επίσημη απόσυρσή τους απ' το βοτβίλ, μια συγκινητική και, συγχρόνως, εορταστική περίπτωση. Οι δυο μας είχαμε το ελεύθερο να σηκωθούμε απ' το κρεβάτι γύρω στις έντεκα, και να πάμε στο σαλόνι να ρίξουμε μια ματιά. Δε ρίξαμε μόνο μια ματιά. Κατόπιν παραγγελίας, και δίχως την παραμικρή ένσταση εκ μέρους μας, χορέψαμε, τραγουδήσαμε, πρώτα σόλο κι έπειτα μαζί, όπως τραγουδούν συχνά τα παιδιά της κοινωνικής μας στάθμης. Αλλά κυρίως ξενοχτήσαμε χαζεύοντας. Γύρω στις δύο το πρωί, όταν άρχισαν τα ξεπροβοδίσματα, ο Σίμορ ικέτευσε την Μπέσι –τη μητέρα μας– να τον αφήσει να φέρει στους αναχωρούντες τα πανωφόρια τους, που ήταν κρεμασμένα, πεταμένα και στοιβαγμένα εδώ κι εκεί σε όλο το μικρό διαμέρισμα, ακόμα και

στα πόδια του κρεβατιού της μικρής μας κοιμωμένης αδελφής. Ο Σίμορ κι εγώ γνωρίζαμε καμιά δωδεκαριά απ' τους καλεσμένους προσωπικά, γύρω στους δέκα εξ όψεως ή λόγω φήμης, και τους υπόλοιπους ελάχιστα ή καθόλου. Είχαμε ήδη πλαγιάσει, πρέπει να προσθέσω, όταν έφτασαν όλοι. Ωστόσο, παρατηρώντας τους καλεσμένους επί ένα τρίωρο περίπου, απ' τα πλατιά μας χαμόγελα και την αγάπη μας γι' αυτούς, ο Σίμορ –χωρίς να ρωτήσει πρώτα– έφερε σ' όλους σχεδόν τους καλεσμένους, κατά μόνας ή δυο-δυο, και χωρίς ούτε ένα λάθος, τα δικά τους, καταδικά τους πανωφόρια, και σ' όλους τους εμπλεκόμενους άντρες τα καπέλα τους. (Τα γυναικεία καπέλα τον ζόρισαν λίγο.) Τώρα, βέβαια, δεν εισηγούμαι κατ' ανάγκην πως ένας τέτοιος άθλος είναι τυπικό γνώρισμα κινέζου ή ιάπωνα ποιητή, και σαφώς δε θέλω να υπονοήσω ότι το κατόρθωμά του καθόρισε το χαρακτήρα του. Ωστόσο πιστεύω ειλικρινά πως αν ένας κινέζος ή ιάπωνας ποιητής δεν ξέρει ποιο παλτό είναι ποιανού, με μια ματιά, η ποίησή του έχει ελάχιστα, ελαχιστότατες πιθανότητες να ωριμάσει. Και τα οχτώ, υποθέτω, είναι σχεδόν οριακή ηλικία για την επιτέλεση του μικρού αυτού ανδραγαθήματος.

(Όχι, όχι, είναι αδύνατον να σταματήσω τώρα. Έχω την εντύπωση, στην Κατάστασή μου, ότι δεν διατρανώνω πλέον μονάχα τη θέση του αδελφού μου ως ποιητή: αισθάνομαι πως αφαιρώ, τουλάχιστον για κάνα δυο λεπτά, όλους τους πυροκροτητές απ' όλες τις βόμβες του τρισκατάρατου αυτού κόσμου – μια απειροελάχιστη, αμιγώς προσωρινή δημόσια αβρότητα, αναμφίβολα, όμως καθ' όλα δική μου.) Είναι κοινώς αποδεκτό ότι οι κινέζοι και ιάπωνες ποιητές προτιμούν πάνω απ' όλα τα απλά θέματα, και θα 'νιωθα ακόμα μεγαλύτερος μπούφος απ' ό,τι συνήθως αν προσπαθούσα να το αντικρούσω, μα η λέξη «απλός» τυγχάνει να είναι μια λέξη που προσωπικά μισώ σαν δηλητήριο, καθώς –στα μέρη μου, τουλάχιστον– αποδίδεται συχνά σε κάθε τι το εξωφρενικά βραχύ, σ'

ό,τι εν γένει δεν είναι χρονοβόρο, στο τετρωμένο, στο φαλακρό και στο συντετμημένο. Παρακάμπτοντας τις προσωπικές μου φοβίες, δεν πιστεύω ειλικρινά ότι υπάρχει *μία* λέξη, σε οποιαδήποτε γλώσσα –δόξα τω Θεώ–, ικανή να περιγράψει την επιλογή του θέματος ενός κινέζου ή ιάπωνα ποιητή. Αναρωτιέμαι ποιος θα μπορούσε να βρει μια λέξη για κάτι τέτοιο: Ένα περήφανο, στομφώδες μέλος υπουργικού συμβουλίου, που τριγυρνάει στην αυλή του και ξαναζεί μιαν ιδιαζόντως καταστροφική ομιλία που εκφώνησε το ίδιο πρωί ενώπιον του Αυτοκράτορα, πατάει, με *μεταμέλεια*, σ' ένα σκίτσο φτιαγμένο με στυλό και μελάνι, το οποίο κάποιος έχασε ή πέταξε. (Αλίμονο, έχουμε έναν πεζογράφο ανάμεσά μας· πρέπει να χρησιμοποιώ επικλινή στοιχεία, περιττά σ' έναν ποιητή της Ανατολής.) Ο μέγας Ίσσα θα μας συμβουλεύσει περιχαρής ότι στον κήπο φύτεται μια χοντρομούρα παιωνία. (Ούτε λιγότερα, ούτε περισσότερα. Το κατά πόσον θα πάμε να δούμε τη χοντρομούρα του παιωνία ιδίως όμμασιν είναι άλλο καπέλο· σε αντίθεση με ορισμένους πεζογράφους και στιχοδοκμαστές της Δύσης, δε μας αστυνομεύει.) Και μόνο η μνεία του ονόματος του Ίσσα αυτή καθαυτήν με πείθει ότι ο πραγματικός ποιητής δεν έχει τη δυνατότητα να διαλέξει το θέμα του. Το θέμα διαλέγει αυτόν καθαρά και ξάστερα, κι όχι το αντίστροφο. Η παιωνία δε θα δείξει τα χοντρά της μούτρα σε κανέναν άλλον εκτός απ' τον Ίσσα – ούτε στον Μπουσόν, ούτε στον Σίκι, ούτε καν στον Μπασό. Με ορισμένες πεζές τροποποιήσεις, ο ίδιος κανόνας ισχύει και για το περήφανο, στομφώδες μέλος του υπουργικού συμβουλίου. Δε θα τολμήσει να πατήσει με θείκιά ανθρώπινη μεταμέλεια ένα σκίτσο σε χαρτί, προτού ο μέγας κοινός θνητός, μπάσταρδος και ποιητής Λάο Τι-κάο καταφτάσει στη σκηνή για να τον δει. Το θαύμα των κινέζικων και ιαπωνικών στίχων είναι ότι η αγνή, καθάρια ποιητική φωνή του εκάστοτε ποιητή είναι ίδια κι απαράλλαχτη με των υπολοίπων ποιητών και, ταυτόχρονα, απόλυτα διακριτή κι ανόμοια. Ο Τανγκ-λι μας

εκμυστηρεύεται, στα ενενήντα τρία του, κι ενώ υμνείται κατά πρόσωπον για τη σοφία και την ευσπλαχνία του, ότι οι αμοροϋίδες του τον έχουν πεθάνει. Ένα ακόμη, τελευταίο, παράδειγμα: Ο Κο-χουάνγκ επισημαίνει, με δάκρυα να κυλούν στο πρόσωπό του, ότι ο εκλιπών αφέντης του είχε ελεεινούς τρόπους στο τραπέζι. (Υπάρχει πάντα ο κίνδυνος μιας ελαφράς αποκτήνωσης στη Δύση. Στα ημερολόγια του Κάφκα υπάρχει μια αράδα –μία απ' τις πολλές, στην πραγματικότητα– που θα μπορούσε κάλλιστα να καλωσορίζει το Κινέζικο Νέο Έτος: «Η νεαρή κοπέλα που μόνον επειδή βάδιζε χέρι-χέρι με τον καλό της κοιτούσε γύρω-γύρω σιωπηλά».) Όσο για τον αδελφό μου τον Σίμορ – α, βέβαια, ο αδελφός μου ο Σίμορ. Γι' αυτό το κράμα σημειτικού-κέλτικου οριενταλισμού χρειάζομαι μια τσίλικη παράγραφο.

Ανεπίσημα, ο Σίμορ έγραφε κι άρθρωνε κινέζικη και ιαπωνική ποίηση σ' όλα τα τριάντα ένα χρόνια που κοντοστάθηκε στον κόσμο μας, ωστόσο θα 'λεγα πως η επίσημη αφετηρία της ποιητικής του χρονολογείται από ένα πρωινό των έντεκα χρόνων του, στο αναγνωστήριο του πρώτου ορόφου μιας δημόσιας βιβλιοθήκης του βόρειου Μπρόντγουεϊ, κοντά στο σπίτι μας. Ημέρα Σάββατο, τα σχολεία κλειστά, τίποτε πιο πιεστικό στο εγγύς μέλλον απ' το μεσημεριανό, και οι δυο μας περνούσαμε περίφημα κολυμπώντας τεμπέλικα τριγύρω ή επιπλέοντας ανάμεσα στα ράφια και τις στοίβες, με λίγο σοβαρότερο ψάρεμα περιστασιακά, μπας και τσιμπήσει κάνας νέος συγγραφέας, όταν άξαφνα μου 'κανε νόημα να πλησιάσω και να δω τι είχε πιάσει. Είχε πιάσει ολόκληρη ψαριά μεταφρασμένης ποίησης του Πανγκ, του ζωντανού θαύματος του 11ου αιώνα. Μόνο που το ψάρεμα, όπως γνωρίζουμε, σε βιβλιοθήκες ή όπου αλλού, είναι ύπουλο πράμα, δίχως σιγουριά για το ποιος θα πιάσει ποιον. (Τα ρίσκα του ψαρέματος, εν γένει, ήταν από μόνα τους αγαπημένο θέμα του Σίμορ. Ο Γουόλτ, ο μικρός μας αδελφός, ήταν μέγας αγκιστροψαράς στα μικράτα

του, και για τα ένατα ή τα δέκατα γενέθλιά του έλαβε ένα ποίημα απ' τον Σίμορ –μία απ' τις μεγαλύτερες χαρές της ζωής του, πιστεύω– για ένα μικρό πλουσιόπαιδο που πιάνει έναν κυπρίνο στον ποταμό Χάντσον, νιώθει έναν έντονο πόνο στο δικό του κάτω χείλος, καθώς μαζεύει την πετονιά, έπειτα παύει να δίνει σημασία, ώσπου, γυρνώντας σπίτι, ανακαλύπτει πως το ζωντανό ακόμα ψάρι έχει πλυθεί καλά-καλά κι ότι ο ίδιος, το ψάρι, φοράει ένα μπλε σερζ κασκέτο με το ίδιο σχολικό έμβλημα στην κορυφή, όπως και στο κασκέτο του αγοριού· το αγόρι ανακαλύπτει το ταμπελάκι με το δικό του όνομα ραμμένο στο εσωτερικό του μικροσκοπικού βρεμένου κασκέτου.) Απ' το πρωινό εκείνο κι εντεύθεν, ο Σίμορ είχε τοιμήσει άπαξ διά παντός. Μέχρι τα δεκατέσσερα, ορισμένα μέλη της οικογένειας (μαζί κι εγώ) ψαχουλεύανε τακτικά τα πανωφόρια και τα μπουφάν του για κάνα διαμαντάκι που μπορεί να 'χε σκαρώσει λουφάροντας στο μάθημα της Γυμναστικής ή περιμένοντας ώρα στην αίθουσα αναμονής του οδοντιάτρου. (Μια μέρα έχει παρέλθει απ' αυτή την τελευταία πρόταση, και στο μεσοδιάστημα έκανα μια υπεραστική κλήση απ' την Επαγγελματική μου Στέγη στην αδελφή μου την Μπούμπου, στο Τάκαχου, για να τη ρωτήσω αν υπήρχε κανένα ποίημα απ' τα πλέον τρυφερά χρόνια του Σίμορ που θα 'θελε να μνημονευθεί ειδικά σ' αυτή τη μαρτυρία. Η επιλογή της αποδείχτηκε πως δεν ήταν τόσο αρμόζουσα στη στοχοθεσία μου όσο θα 'θελα, ούτε κατά διάνοια, κι ως εκ τούτου ελαφρώς εκνευριστική, αλλά νομίζω ότι θα το ξεπεράσω. Αυτό που διάλεξε, τυγχάνει να γνωρίζω, γράφτηκε όταν ο ποιητής ήταν οκτώ ετών: «Τζον Κιτς / Τζον Κιτς / Τζον; Ένα, δύο / Φόρα το κασκόλ σου, κάνει κρύο».) Στα είκοσι δύο του, είχε ένα ξεχωριστό, όχι λεπτό, πάκο με ποιήματα που μου φαίνονταν εξαιρετικά, κι εγώ, που ποτέ στη ζωή μου δεν έχω γράψει ούτε μισή αράδα με το χέρι χωρίς να την εικονοποιήσω την ίδια στιγμή σε μορφή τυπωμένου κειμένου με εντεκάρια, τον παρότρυνα,

μάλλον εριστικά, να τα υποβάλει κάπου προς έκδοση. Όχι, δεν μπορούσε να το κάνει. Όχι ακόμα μπορεί και ποτέ. Ήταν υπερβολικά αντι-δυτικοτρόπα, υπέρ το δέον λωτοειδή. Είχε την αίσθηση πως ήταν ανεπαισθήτως προσβλητικά. Δεν είχε καταλήξει απόλυτα ως προς το πού υπεισέρχεται η προσβολή, μα ώρες-ώρες ένιωθε πως τα ποιήματα είχαν γραφτεί, θαρρείς, από κάποιον αγάριστο, τρόπον τινά, κάποιον που έστρεφε τα νώτα –κατ’ ουσίαν, τουλάχιστον– στο ίδιο του το περιβάλλον και στους ανθρώπους που τον περιέβαλλαν άμεσα και στενά· πως έτρωγε το φαί που ήταν στοιβαγμένο στα μεγάλα μας ψυγεία, οδηγούσε τα οκτακύλινδρα αμερικάνικα αυτοκίνητά μας, χρησιμοποιούσε ανενδοίαστα τα φάρμακά μας όταν αρρώσταινε, κι επαφίετο στο ότι ο στρατός των ΗΠΑ θα προστάτευε τους γονείς και τις αδελφές του απ’ τη Γερμανία του Χίτλερ, και πως τίποτα, ούτε μια λέξη σ’ όλα του τα ποιήματα, δεν αντανakλούσε όλη αυτή την πραγματικότητα. Κάτι δεν πήγαινε καλά, καθόλου καλά. Είπε ότι κάθε τόσο, μόλις τέλειωνε ένα ποίημα, συλλογιζόταν τη μίς Όβερμαν. Αξίζει να ειπωθεί πως η μίς Όβερμαν ήταν η βιβλιοθηκάριος στο πρώτο δημόσιο παράρτημα της Νέας Υόρκης, που χρησιμοποιούσαμε τακτικά όταν ήμασταν παιδιά. Είπε πως ένιωθε ότι χρωστούσε στη μίς Όβερμαν μια φιλόπονη, εκτεταμένη αναζήτηση για μια μορφή ποίησης που να συνάδει με τα δικά του ιδιότυπα κριτήρια, κι ωστόσο να μην είναι εξ ολοκλήρου ασύμβατη, ούτε καν εκ πρώτης όψεως, με το γούστο της μίς Όβερμαν. Όταν ολοκλήρωσε, του επισήμανα ψύχραμα και υπομονετικά –τουτέστιν, εξυπακούεται, με στεντόρεια γκαρίσματα– αυτό που εκλάμβανα ως ανεπάρκεια της μίς Όβερμαν σε ρόλο κριτή, ή ακόμα κι αναγνώστη, ποίησης. Οπότε κι εκείνος μου υπενθύμισε ότι στην πρώτη του επίσκεψη στη βιβλιοθήκη (μοναχός του, σε ηλικία έξι ετών) η μίς Όβερμαν, ανεπαρκής ή μη ως ποιητική κριτικός, είχε ανοίξει ένα βιβλίο με μια γκραβούρα του καταπέλτη του Λεονάρντο και την είχε τοποθετήσει

λαμπρά ενώπιόν του, κι ότι ο ίδιος δεν αποκόμιζε καμία χαρά ολοκληρώνοντας ένα ποίημα και ξέροντας πως η μισ Όβερμαν δύσκολα θα προσέτρεχε σ' αυτό με απόλαυση και μέθεξη, άρτι αφιχθείσα, πιθανότατα, απ' τον αγαπημένο της κύριο Μπράουνινγκ ή απ' τον εξίσου αγαπητό της, κι ομοίως τολμηρό, κύριο Γουέρντσγουορθ. Η διαφωνία –διαφωνία για μένα, συζήτηση για κείνον– έληξε εκεί. Είναι αδύνατον να διαφωνήσεις με κάποιον που πιστεύει, ή έστω υποπτεύεται με πάθος, ότι ο σκοπός του ποιητή δεν είναι να γράφει αυτό που πρέπει να γράψει, αλλά να γράφει αυτό που θα 'γραφε αν η ζωή του κρεμόταν στο κατά πόσον θα αναλάμβανε την ευθύνη να γράψει αυτό που πρέπει σ' ένα ύψος προορισμένο να αποκλείει όσο το ανθρωπίνως δυνατόν λιγότερες βιβλιοθηκάριους.

Για τον πιστό, τον καρτερικό, τον ερμητικά αγνό, όλα τα σημαντικά πράγματα σ' αυτό τον κόσμο –όχι η ζωή κι ο θάνατος, ενδεχομένως, που είναι απλώς και μόνο λέξεις, αλλά τα ουσιαστικά πράγματα– εξελίσσονται θαυμάσια. Πριν απ' το χαμό του, ο Σίμορ είχε βιώσει για πάνω από μια τριετία ένα αίσθημα όμοιο με τη βαθύτερη ικανοποίηση που επιτρέπεται σε παλαίμαχο τεχνίτη. Είχε βρει μια μορφή στιχοποιίας που του ταίριαζε, που στεκόταν στο ύψος των πλέον μακρόχρονων απαιτήσεων του περί ποίησης εν γένει, και την οποία, πιστεύω, αν ζούσε ακόμα, και η ίδια η μισ Όβερμαν, κατά πάσαν πιθανότητα, θα θεωρούσε εντυπωσιακή, ως και κόσμια στην όψη, και σαφώς άξια «μέθεξης», εφόσον της αφοσιωνόταν τόσο αφειδώς όσο και στους γερο-αγαπητικούς της Μπράουνινγκ και Γουέρντσγουορθ. Αυτό που ανακάλυψε για τον εαυτό του, που ξεδιάλυνε για τον εαυτό του, είναι τρομερά δυσπερίγραπτο.* Θα βοηθούσε, κατ' αρχάς, να πω ότι ο Σίμορ πι-

* Το φυσιολογικό και μόνο λογικό σ' αυτό το σημείο θα 'ταν να κοπηνήσω ένα, δύο, ή και τα εκατόν ογδόντα τέσσερα ποιήματα, ώστε ο αναγνώστης να κρίνει και μόνος του. Δεν μπορώ όμως. Δεν είμαι καν βέβαιος

θανώς λάτρευε τα κλασικά ιαπωνικά τρίστιχα, δεκαεπτασύλλαβα χαϊκού όσο κανένα άλλο είδος ποίησης, κι ότι ο ίδιος έγραφε –αιμορραγούσε– χαϊκού (σχεδόν πάντα στα αγγλικά, μα ορισμένες φορές, κι ελπίζω ότι είμαι, ως οφείλω, απρόθυμος να προσθέσω στιδήποτε σ' αυτό το σημείο, και στα αγγλικά, γερμανικά, ή ιταλικά). Θα μπορούσε να ειπωθεί, και κατά πάσαν πιθανότητα θα ειπωθεί, πως το όποιο ποίημα της ώριμης περιόδου του Σίμορ μοιάζει σημαντικά με αγγλική μετάφραση ενός είδους διπλού χαϊκού, εφόσον υπήρχε κάτι τέτοιο, και δε νομίζω πως θα 'θελα να εγείρω μικροπρεπείς ενστάσεις επ' αυτού, ωστόσο τείνω να αηδιάζω στη σκέψη τού καθ' όλα πιθανού ενδεχομένου κάποιος κατάκοπος πλην όμως άοκνα ευτράπελος καθηγητής Αγγλικής Φιλολογίας το 1970 –δεν αποκλείεται κι εγώ ο ίδιος, ο Θεός να με λυπηθεί– να κάνει χοντρή πλάκα λέγοντας ότι η ποίηση του Σίμορ έχει την ίδια σχέση με το χαϊκού όπως το διπλό μαρτίνι με το κανονικό μαρτίνι. Και το γεγονός πως αυτό δεν αληθεύει δε θα εμποδίσει κατ' ανάγκην τον εκάστοτε κουλτουριάρη, εφόσον αισθάνεται πως η τάξη του είναι ζεσταμένη κι έτοιμη. Τέλος πάντων, όσο ακόμα μπορώ, σκοπεύω να δηλώσω το εξής, αργά και προσεχτικά: Ένα ώριμο ποίημα του Σίμορ είναι μια στροφή έξι στίχων, χωρίς συγκεκριμένο ύφος, αλλά σε γενικές γραμμές μάλλον ιαμβικό, το οποίο, εν μέρει από στοργή για νεκρούς ιάπωνες αριστοτέχνες κι εν μέρει λόγω της φυσικής του έφεσης, ως ποιητή, να κινείται σε θελκτικά περιορισμένα πλαίσια, έχει επί τούτω περιστείλει σε τριάντα τέσσερις συλ-

ότι έχω το δικαίωμα να πραγματεύομαι το όλο θέμα. Έχω το ελεύθερο να επωάζω τα ποιήματα, να τα επιμελούμαι, να τα φροντίζω, και κάποια στιγμή να διαλέξω έναν εκδοτικό οίκο πανόδετων τόμων για την έκδοσή τους, ωστόσο, για λόγους εξαιρετικά προσωπικούς, η χήρα του ποιητή, και νόμιμη κληρονόμος τους, μου έχει απαγορεύσει να παραθέσω το παραμικρό απόσπασμα στο παρόν.

λαβές, ή δύο φορές τον αριθμό των συλλαβών του κλασικού χαϊκού. Πέραν τούτου, τίποτε στα εκατόν ογδόντα τέσσερα ποιήματα, που επί του παρόντος μοιράζονται την ίδια στέγη μαζί μου, δεν μοιάζει με οτιδήποτε άλλο πέρα απ' τον ίδιο τον Σίμορ. Για να μην πω και για την ακουστική τους, που έχει επίσης τη μοναδικότητα του Σίμορ. Τουτέστιν, κάθε ποίημα είναι τόσο χαμηλόφωνο, τόσο ήσυχο, όσο πίστευε ότι οφείλει να είναι ένα ποίημα, αν και υπάρχουν διαλείπουσες βραχείες εκρήξεις ευφωνίας (ελλείψει λιγότερο αποκρουστικού όρου), οι οποίες έχουν την επίδραση σε μένα προσωπικά ενός ανθρώπου –σαφέστατα, όχι εντελώς νηφάλιου– που ανοίγει την πόρτα μου, παίζει τρεις, τέσσερις ή πέντε αδιαφιλονίκητα γλυκές κι επιδέξιες νότες σ' ένα κόρνο που βρίσκεται μέσα στο δωμάτιο, κι έπειτα εξαφανίζεται. (Ποτέ άλλοτε δεν έτυχε να γνωρίσω ποιητή που να δίνει την εντύπωση ότι παίζει κόρνο καταμεσής του ποιήματος, πολλώ δε μάλλον να παίζει τόσο εξαίσια, και θα προτιμούσα να μην το σχολιάσω σχεδόν καθόλου. Στην πραγματικότητα, καθόλου.) Μέσα σ' αυτή την εξάστιχη δομή και τις ιδιαίτερα παράδοξες αρμονίες, ο Σίμορ πετυχαίνει με το ποίημα, θεωρώ, αυτό ακριβώς που σκόπευε να πετύχει. Τα εκατόν ογδόντα τέσσερα ποιήματα, στη συντριπτική τους πλειονότητα, είναι απείρως εύψυχα (κι όχι εύπεπτα) και μπορούν να διαβαστούν απ' τον οποιονδήποτε, οπουδήποτε, ακόμα και μεγαλόφωνα μέσα σε κάπως προοδευτικά ορφανοτροφεία τις νύχτες με καταιγίδα, αλλά δε θα σύστηνα χωρίς επιφυλάξεις τα τελευταία τριάντα με τριάντα πέντε ποιήματα σε ψυχή ζώσα, εφόσον δεν πρόκειται για άνθρωπο που να 'χει πεθάνει τουλάχιστον δυο φορές στη ζωή του, κατά προτίμηση αργά. Τα αγαπημένα μου ποιήματα, αν έχω αγαπημένα, και είναι απολύτως βέβαιο πως έχω, είναι τα δύο τελευταία της συλλογής. Δε νομίζω ότι πατάω κανέναν κάλο αν πω απλά τι πραγματεύονται. Το προτελευταίο ποίημα μιλάει για μια νεαρή παντρεμένη γυναίκα και μητέρα που

διατηρεί καθαρά και ξάστερα αυτό που το ανά χείρας παλιό μου εγχειρίδιο περί γάμου ορίζει ως εξωσυζυγικό αισθηματικό δεσμό. Ο Σίμορ δεν την περιγράφει, μα αυτή εμφανίζεται στο ποίημα πάνω που το περίφημο κόρνο του παίζει κάτι απίστευτα δραστικό, κι εγώ τη φαντάζομαι σαν ένα φοβερά ωραίο κορίτσι, μέτριας ευφυΐας, απροσμέτρητα δυστυχημένο, που πολύ πιθανόν μένει κάνα δυο τετράγωνα απ' το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης. Ένα βράδυ επιστρέφει αργά από μια λαθραία ερωτική συνεύρεση –στα μάτια του μυαλού μου, θολωμένα και με το κραγιόν πασαλεμμένο– και βρίσκει ένα μπαλόνι πάνω στο κουβερλί της. Κάποιος απλώς το άφησε εκεί. Ο ποιητής δε μας λέει, αλλά δεν μπορεί παρά να είναι ένα μεγάλο, φουσκωτό μπαλόνι παιδικού πάρτι, μάλλον πράσινο, σαν το Σέντραλ Παρκ την άνοιξη. Το άλλο ποίημα, το τελευταίο της συλλογής, μιλάει για έναν νεαρό χήρο των προαστίων που κάθεται στο γρασίδι του κήπου του, φορώντας (τουλάχιστον αυτό υπονοείται) τις πιτζάμες και τη ρόμπα του, για να ατενίσει την πανσέληνο. Μια βαριεστημένη άσπρη γάτα, προφανώς μέλος του νοικοκυριού του και σχεδόν αναμφίβολα τέως πρωτοστάτις του νοικοκυριού του, έρχεται κοντά του και πέφτει ανάσκελα, κι αυτός την αφήνει να δαγκώνει το αριστερό του χέρι, καθώς κοιτάζει το φεγγάρι. Το τελικό αυτό ποίημα, εδώ που τα λέμε, θα μπορούσε να κεντρίσει περαιτέρω το ενδιαφέρον του μέσου αναγνώστη μου για δύο λίαν ιδιαίτερους λόγους. Θα 'θελα πολύ να τους αναλύσω.

Όπως αρμόζει στο μεγαλύτερο κομμάτι της ποίησης, κι όπως emphaticά προσιδιάζει σε κάθε ποίηση με εκσεσημασμένες κινέζικες ή ιαπωνικές «επιρροές», οι στίχοι του Σίμορ είναι όλοι τους όσο το δυνατόν πιο γυμνοί, και κατά κανόνα αστόλιστοι. Ωστόσο, σε μια της επίσκεψη εδώ πάνω, πριν από περίπου έξι μήνες, η μικρή μου αδελφή, η Φράνι, σκαλίζοντας συμπτωματικά τα συρτάρια του γραφείου μου, πέτυχε αυτό το ποίημα με τον χήρο, το οποίο μόλις περιέγραψα καταλεπτώς

(κι εγκληματικά)· είχε αποσπαστεί απ' τον κύριο όγκο της συλλογής για επαναδακτυλογράφηση. Για λόγους όχι αυστηρά συναφείς με το παρόν σ' αυτό το σημείο, δεν είχε ξαναδεί το ποίημα στο παρελθόν, κι έτσι, όπως ήταν φυσικό, κάθισε και το διάβασε επί τόπου. Αργότερα, μιλώντας μου για το ποίημα, είπε ότι αναρωτιόταν για ποιο λόγο ο Σίμορ είχε γράψει ότι ήταν το αριστερό χέρι που ο νεαρός χήρος πρόσφερε στην άσπρη γάτα. Η λεπτομέρεια αυτή την είχε θορυβήσει. Είπε ότι έφερνε περισσότερο σε μένα παρά στον Σίμορ, όλη αυτή η υπόθεση με το «αριστερό». Πέρα, ασφαλώς, απ' τη συκοφαντική μομφή για το διαρκώς αυξανόμενο επαγγελματικό μου πάθος με τη λεπτομέρεια, θεωρώ ότι εννοούσε πως το επίθετο της είχε φανεί φορτικό, υπερβολικά σαφές, αντιποιητικό. Την έβαλα στη θέση της, και είμαι έτοιμος, με το χέρι στην καρδιά, να βάλω κι εσάς στη θέση σας, αν χρειαστεί. Κατά τη δική μου άποψη, είμαι βέβαιος ότι ο Σίμορ έκρινε ως ζωτικής σημασίας την αναφορά στο αριστερό, το αμέσως καλύτερο, χέρι, στο οποίο ο χήρος άφησε την άσπρη γάτα να χώσει τα κοφτερά σαν βελόνες δόντια της, κρατώντας ως εκ τούτου το δεξί χέρι ελεύθερο για κρούσεις απόγνωσης στο στήθος ή στο μέτωπο – μια ανάλυση που μπορεί να φανεί σε πολλούς αναγνώστες πολύ, μα πολύ κουραστική. Και ίσως έχουν δίκιο. Ωστόσο ξέρω τι αισθήματα έτρεφε ο αδελφός μου για τα ανθρώπινα χέρια. Εκτός αυτού, το θέμα έχει και μιαν άλλη, υπέρμετρα σημαντική πτυχή. Μπορεί να φανεί λιγάκι κακόγουστο το να την αναπτύξω εκτενώς –σαν να επιμένεις να διαβάσεις το πλήρες κείμενο του *Ιρλανδέζικου Ρόδου της Άμπι* σ' έναν άγνωστο στο τηλέφωνο–, αλλά ο Σίμορ ήταν κατά το ήμισυ Εβραίος, κι ενώ δεν μπορώ να υψώσω τη φωνή με την απόλυτη αυθεντία του μεγίστου Κάφκα επί του θέματος, εικάζω, πλήρως νηφάλιος, στα σαράντα μου, ότι κάθε σκεπτόμενος άνθρωπος με καμποσούτσικο σημιτικό αίμα στις φλέβες του είτε ζει είτε έχει ζήσει υπό αλλόκοτα οικείους, σχεδόν αμοιβαία αντιληπτούς, όρους

με τα χέρια του, και μολονότι μπορεί να περάσει χρόνους και χρόνους έχοντάς τα σχηματικά ή και κυριολεκτικά χωμένα στις τσέπες (όχι πάντα, φοβάμαι, εντελώς ανόμοια με δύο δυσάρεστα φορτικούς παλιόφιλους ή γέροντες συγγενείς τους οποίους θα προτιμούσε να μην κουβαλήσει στο πάρτι), θα τα χρησιμοποιήσει, πιστεύω, θα τα βγάλει στη φόρα όλο προθυμία, σε κατάσταση κρίσης, συχνά θα κάνει κάτι δραστικό με αυτά σε κατάσταση κρίσης, όπως αναφέροντας, αντιποιητικά, στη μέση ενός ποιήματος ότι η γάτα δάγκωσε το αριστερό χέρι – και η ποίηση, το δίχως άλλο, είναι μια μορφή κρίσης, ίσως η μόνη αγωγή που μπορούμε να θεωρούμε δική μας. (Απολογούμαι για την περιττολογία. Δυστυχώς, μάλλον έπεται συνέχεια.) Ο δεύτερος λόγος που με κάνει να πιστεύω ότι το συγκεκριμένο ποίημα μπορεί να ελκύσει περαιτέρω – και θέλω να ελπίζω το αληθινό – το ενδιαφέρον του μέσου μου αναγνώστη είναι η αλλόκοτη προσωπική δύναμη που χρειάστηκε για να δημιουργηθεί. Δεν έχω δει ποτέ κάτι παρόμοιο σε τυπωμένη σελίδα, και θα μπορούσα να αναφέρω ασύνετα πως, από τα πρώτα χρόνια της παιδικής ηλικίας μου μέχρι τα τριάντα και βάλε, σπανίως διάβαζα λιγότερες από διακόσιες χιλιάδες λέξεις τη μέρα, και πολλές φορές έφταναν τις τετρακόσιες. Στα σαράντα, ομολογουμένως, ακόμα και η όρεξη για τσιμπολόγημα σπανίζει, κι όταν δεν είμαι υποχρεωμένος να επιθεωρήσω κείμενα στα αγγλικά διά χειρός είτε εμού είτε των δεσποινίδων, κατά κανόνα διαβάζω ελάχιστα πέρα από δριμυιές καρτ ποστάλ συγγενών, καταλόγους για σπόρους, επιθεωρήσεις ορνιθολογικών ομίλων (ποικίλων ειδών) και σπαραχτικές ευχές για ανάρρωση από παλιούς αναγνώστες μου που έχουν λάβει από κάπου την ανυπόστατη πληροφορία ότι περνά έξι μήνες το χρόνο σε ψυχιατρείο. Η περηφάνια του μη αναγνώστη, ωστόσο, όπως γνωρίζω καλά – είτε, εν προκειμένω, η περηφάνια του καταφανώς περισταλμένου καταναλωτή βιβλίων –, είναι ακόμα πιο προσβλητική απ' την περηφάνια ορι-

σμένων ογκωδών αναγνωστών, κι έτσι προσπαθώ (και νομίζω ότι το εννοώ σοβαρά) να συντηρώ μερικές απ' τις αρχαιότερες λογοτεχνικές μου αλαζονείες. Μία εξ αυτών, απ' τις πλέον χονδροειδείς, είναι ότι μπορώ συνήθως να αντιλαμβάνομαι κατά πόσον ένας ποιητής ή πεζογράφος αρδεύει εμπειρίες από πρώτο, δεύτερο ή δέκατο χέρι, ή απλώς μας πασάρει αυτό που θα 'θελε να θεωρεί αυθεντική επινόηση. Ωστόσο, όταν πρωτοδιάβασα το ποίημα για τον χήρο και την άσπρη γάτα, το 1948 –ή, μάλλον, όταν πρωτοκάθισα και το αφουγκράστηκα–, δυσκολεύτηκα πολύ να πιστέψω ότι ο Σίμορ δεν είχε θάψει τουλάχιστον μια σύζυγο για την οποία κανείς στην οικογένεια δεν γνώριζε το παραμικρό. Δεν είχε θάψει κανέναν, βέβαια. Όχι (και οι πρώτες ερυθριώσεις παρειές σ' αυτό το σημείο, εφόσον υπάρξουν, θα είναι του αναγνώστη κι όχι οι δικές μου) – όχι σ' αυτή την ενσάρκωση, τουλάχιστον. Ούτε, σύμφωνα με την αρκετά εκτεταμένη και κατά τι πανούργα γνώση μου σχετικά με το ποιόν του, είχε γνωριμίες και οικειότητες με νεαρούς χήρους. Ως τελειωτικό και πέρα για πέρα απερίσκεπτο σχόλιο επί του θέματος, ο ίδιος απείχε απ' την ιδιότητα του χήρου, όσο μπορεί ν' απέχει ένα νεαρό άρρεν τέκνο της Αμερικής. Κι ενώ είναι πιθανό πως, σε κάποιες φάσεις, βασανιστικές ή απολαυστικές, ο κάθε νυμφευμένος άντρας –του Σίμορ, μετά βίας δυνητικά, μολονότι σχεδόν απολύτως για χάρη παραδείγματος, συμπεριλαμβανομένου– αναλογίζεται πώς θα 'ταν η ζωή του με την κυρία του φευγάτη (υπονοώντας μ' αυτό πως ένας πρώτης τάξεως ποιητής μπορεί να συνθέσει μια εξαιρετη ελεγεία απ' αυτού του είδους το ανεμοκουβάριασμα), η πιθανότητα μου φαίνεται απλώς ως απρόσμενο κέρδος των ψυχολόγων, και σαφώς εκτός του θέματός μου. Το θέμα είναι –και θα προσπαθήσω, ενάντια στα συνήθη ενδεχόμενα, να μην υπερθεματίσω– ότι όσο πιο προσωπικά μοιάζουν (ή είναι) τα ποιήματα του Σίμορ, τόσο λιγότερο το περιεχόμενό τους αποκαλύπτει τις όποιες δεδομένες λεπτο-

μέρειες της αληθινής του καθημερινότητας στον δυτικό τούτο κόσμο. Ο αδελφός μου ο Γουέικερ, μάλιστα, διατείνεται (κι ως ελπίσουμε ότι ο ηγούμενός του δε θα το πάρει ποτέ μυρωδιά) ότι ο Σίμορ, σε πολλά απ' τα πλέον ουσιώδη του ποιήματα, μοιάζει να αρδεύει απ' τα υπέρ και τα κατά πρωτύτερων, αξιοσημείωτα αξιομνημόνευτων υπάρξεων στο προαστιακό Μπεναρές, στη φεουδαρχική Ιαπωνία και στη μητροπολιτική Ατλαντίδα. Σταματώ, ασφαλώς, για να δώσω στον αναγνώστη τη δυνατότητα να υψώσει τα χέρια στον αέρα από αγανάκτηση, ή, ακόμα πιο πιθανόν, να τα νίψει και να ξεμπερδέψει μια κι έξω με το σκυλόλοι μας. Και πάλι, όμως, φαντάζομαι ότι όλα τα ζώντα τέκνα της οικογένειας θα συντάσσονταν φλύαρα με την άποψη του Γουέικερ, παρότι κάνα δυο, ενδεχομένως, με κάποιες αμυδρές επιφυλάξεις. Για παράδειγμα, το απόγευμα της αυτοκτονίας του ο Σίμορ έγραψε ένα γνήσιο, κλασικού τύπου χαϊκού στο δωμάτιό του, σ' ένα απ' τα επιστολόχαρτα του ξενοδοχείου. Δε μου πολυαρέσει η κατά λέξη μετάφρασή μου –το 'γραψε στα ιαπωνικά–, μα στο ποίημα αυτό μιλά εν συντομία για ένα κοριτσάκι σ' ένα αεροπλάνο που 'χει μια κούκλα μαζί της στο κάθισμα και της γυρνάει το κεφαλάκι για να δει τον ποιητή. Μια βδομάδα περίπου πριν γραφτεί το ποίημα, ο Σίμορ είχε όντως ταξιδέψει με αεροπλάνο, και η αδελφή μου η Μπούμπου έχει εισηγηθεί κάπως προδοτικά ότι ίσως ανάμεσα στους επιβάτες υπήρχε όντως ένα κοριτσάκι με μια κούκλα. Εγώ προσωπικά αμφιβάλλω. Όχι κατ' ανάγκην ορθά-κοφτά, αλλά αμφιβάλλω. Κι αν είχε στ' αλήθεια συμβεί κάτι τέτοιο –που δεν το πιστεύω με τίποτα–, πάω στοίχημα ότι η μικρή ποτέ δε θα έστρεφε την προσοχή της φίλης της στον Σίμορ.

Μήπως το 'χω παρατραβήξει με τα ποιήματα του αδελφού μου; Μήπως απεραντολογώ; Ναι. Γεγονός. Το 'χω παρατραβήξει όντως με τα ποιήματα του αδελφού μου. Κι απεραντολογώ. Και με νοιάζει. Μα όσο προχωρώ, οι λόγοι για να μη στα-

ματήσω πολλαπλασιάζονται σαν τα κουνέλια. Επιπλέον, παρότι είμαι, όπως έχω ήδη πασιφανώς γνωστοποιήσει, ένας ευτυχισμένος συγγραφέας, μπορώ να ορκιστώ πως δεν είμαι και ουδέποτε υπήρξα ένας εύθυμος συγγραφέας· μου 'χει χορηγηθεί σπλαχνικά το σύννηθες επαγγελματικό μερίδιο βαρύθυμων σκέψεων. Παραδείγματος χάριν, δεν είναι κάτι που μου προέκυψε μόλις τώρα, ότι άπαξ κι αρχίσω να αφηγούμαι τα όσα γνωρίζω για τον ίδιο τον Σίμορ, δεν θα μπορώ να προσδοκώ ότι θα παραχωρήσω στον εαυτό μου είτε το χώρο είτε τον απαιτούμενο σφυγμό, ή, κατά μια ευρύτερη μα αληθέστερη έννοια, την τάση να αναφερθώ ξανά στην ποίησή του. Αυτήν ακριβώς τη στιγμή, ανησυχητικά, ενώ σφίγγω τον καρπό μου και με επιπλήττω για την αμετροέπειά μου, μπορεί να χάνω τη μοναδική ευκαιρία –την τελευταία μου ευκαιρία, πιστεύω ειλικρινά– να προβώ σε μιαν οριστική, βραχνή, εριστική, εκτεταμένη δημόσια διακήρυξη για την κλάση του αδελφού μου ως αμερικανού ποιητή. Δεν πρέπει να μου ξεφύγει. Ιδού λοιπόν: Αναθυμούμενος κι αφουγκραζόμενος τους πεντέξι ή κατά τι περισσότερους αυθεντικούς ποιητές που γνώρισε η Αμερική, καθώς και τους πολυάριθμους ταλαντούχους εκκεντρικούς ποιητές και –ιδίως στη σύγχρονη εποχή– τους πολλούς χαρισματικούς υφολογικά παρεκκλίνοντες, αισθάνομαι σχεδόν πεπεισμένος ότι έχουμε μόνο τρεις-τέσσερις *οριακά* αναντικατάστατους ποιητές, και νομίζω ότι ο Σίμορ τελικά θα σταθεί ανάμεσά τους. Όχι εν μία νυκτί, εύλογα – πανάθεμά τους. Η δική μου ειλικασία, η πιθανώς κατάφωρα παραξυγισμένη μου εικασία, είναι ότι τα πρώτα ευάριθμα κύματα κριτικών θα καταδικάσουν πλαγίως την ποίησή του, αποκαλώντας την Ενδιαφέρουσα ή Εξαιρετικά Ενδιαφέρουσα, με μια σιωπηρή ή κι αρθρωμένη έξω απ' τα δόντια δήλωση, ακόμα πιο καταδικαστική, ότι πρόκειται για μικροσκοπικά, υποτονικά ποιηματάκια που απέτυχαν να καταφθάσουν στη σύγχρονη δυτική σκηνή με το δικό τους ενσωματωμένο υπερατλαντικό βάθος, κομπλέ, με αναλό-

γιο, ποτήρι και κανάτα με παγωμένο θαλασσινό νερό. Ωστόσο ο αληθινός καλλιτέχνης, όπως έχω επισημάνει, μπορεί να επιβιώσει ενάντια σε κάθε αντιξοότητα. (Ακόμα και τα εγκώμια μπορεί να αντιπαρέλθει, υποτιμάζομαι περιχαρής.) Και υπενθυμίζω επίσης στον εαυτό μου πως κάποτε, όταν ήμασταν μικροί, ο Σίμορ με ξύπνησε από ύπνο βαθύ, σε κατάσταση υπερδιέγερσης, με τις κίτρινες πιτζάμες του να λάμπουν στο σκοτάδι. Είχε το ύφος που ο αδελφός μου ο Γουόλτ αποκαλούσε 'Υφος Εύρηκα, και ήθελε να μου πει ότι νόμιζε πως είχε επιτέλους καταλάβει γιατί ο Χριστός είχε πει να μην αποκαλούμε κανέναν άνθρωπο Μωρό. (Ήταν ένα πρόβλημα που τον ζάλιζε επί μια βδομάδα, διότι στ' αφτιά του ηχούσε μάλλον ως συμβουλή, πιστεύω, εγχειριδίου σαβουάρ βιβρ παρά ως λόγος ενός ανθρώπου που τρέχει και δε φτάνει για τις Βουλές του Πατέρα του.) Ο Χριστός το 'χε πει, ήθελε να με πληροφορήσει, επειδή δεν υπάρχουν μωροί. Κόπανοι, ναι – μωροί, όχι. Το όλο θέμα τού φαινόταν πως άξιζε τον κόπο για να μου διακόψει τον ύπνο, μα αν παραδεχτώ πως άξιζε όντως (και το παραδέχομαι, ανεπιφύλακτα), οφείλω να παραδεχτώ επίσης ότι αν παραχωρήσεις ακόμα και στους κριτικούς που γράφουν για ποίηση ικανό χρόνο, θα αποδείξουν κι αυτοί πως δεν είναι μωροί. Για να 'μαι ειλικρινής, πρόκειται για ένα συλλογισμό που δυσκολεύομαι να ακολουθήσω, και είμαι ευγνώμων που μπορώ επιτέλους να περάσω, έστω και με κάποια δυσκολία, σε άλλο θέμα. Έχω φτάσει, με τα πολλά, στο πραγματικό σημείο καμπής αυτής της ψυχαναγκαστικής και, πολύ φοβάμαι, περιστασιακά ελαφρώς φλυκταινώδους διατριβής για την ποίηση του αδελφού μου. Το 'βλεπα να 'ρχεται απ' την αρχή. Μακάρι, μα τον Θεό, ο αναγνώστης να 'χε κάτι φριχτό να μου πει πρώτος. (Αχ, εσείς εκεί πέρα – με τη ζηλευτή χρυσή σας σιωπή.)

Έχω ένα περιοδικό, και, εν έτει 1959, σχεδόν χρόνιο, προαίσθημα πως όταν τα ποιήματα του Σίμορ θα 'χουν ευρέως κι επισήμως αναγνωριστεί ως Πρώτης Τάξεως (στοιβαγμένα σε

πανεπιστημιακά βιβλιοπωλεία, διδακτέα ύλη σε μαθήματα Σύγχρονης Ποίησης), πρωτοετείς φοιτητές και φοιτήτριες θα κινηθούν, κατά μόνας ή δυο-δυο, με τα τετράδια σ' ετοιμότητα, για την κατά τι γέρικη μου εξώπορτα. (Είναι λυπηρό ότι το συγκεκριμένο ζήτημα χρειάζεται να μνημονευθεί, μα είναι σαφώς πολύ αργά για να υποδυθώ μιαν επιτηδειότητα, πολλώ δε μάλλον μια φιλοφροσύνη, την οποία δε διαθέτω, κι οφείλω να αποκαλύψω ότι απ' την υποτιθέμενα καρδιοσχνημη πρόζα μου έχω πάρει το χρίσμα ως ένας απ' τους πλέον κοσμαγάπητους ημιμαθείς του έντυπου λόγου απ' την εποχή του Φέρις Λ. Μόναχαν, και κάμποσοι νεαροί του τομέα Αγγλικής Φιλολογίας γνωρίζουν ήδη πού μένω, πού λουφάζω· έχω τα ίχνη απ' τα λάστιχά τους στις τριανταφυλλίες μου ως απόδειξη.) Σε γενικές γραμμές, θα 'λεγα, δίχως ψήγμα δισταγμού, πως υπάρχουν τρεις ράτσες φοιτητών που διαθέτουν τόσο τον πόθο όσο και την τόλμη να αντιμετωπίσουν όσο το δυνατόν πιο έντιμα την όποια αξιόπιστη πηγή περί λογοτεχνίας. Η πρώτη ράτσα είναι οι νέοι που αγαπούν και σέβονται σε σημείο βρασμού ψυχής κάθε στοιχειωδώς υπεύθυνο είδος λογοτεχνίας, και οι οποίοι, εφόσον δεν μπορούν να διακρίνουν καθαρά τον Σέλεϊ, θα αρκεστούν στην αναζήτηση κατασκευαστών κατώτερων πλην όμως ευπολήπτων προϊόντων. Τα ξέρω καλά τα αγόρια και τα κορίτσια αυτής της ράτσας, ή νομίζω ότι τα ξέρω. Είναι αφελή, είναι ολοζώντανα, είναι ενθουσιώδη, συνήθως σφάλλουν, και είναι πάντοτε η ελπίδα, θεωρώ, των ράθυμων ή των βασισμένων σε κεκτημένα δικαιώματα λογοτεχνικών κοινωνιών ανά τον κόσμο. (Χάρη σε μια καλοτυχία που δε θεωρώ ότι μου αξίζει, είχα πάντα ένα απ' αυτά τα ζέοντα, δογματικά, εκνευριστικά, διδακτικά, πολλές φορές γοητευτικά αγόρια και κορίτσια σε κάθε δεύτερο ή τρίτο τμήμα που 'χω αναλάβει την τελευταία δωδεκαετία.) Η δεύτερη ράτσα νεαρών, που στην πράξη βαράνε και κουδούνια προς άγρην λογοτεχνικών δεδομένων, πάσχει, ελαφρώς υπερέφηνα, από ακαδημαϊτίδα, την οποία τους έχει

μεταδώσει κάποιος απ' τους πεντέξι καθηγητές ή τελειόφοιτους διδάκτορες Σύγχρονης Αγγλικής, στους οποίους έχουν εκτεθεί απ' το πρώτο έτος. Πολλές φορές, όταν και οι ίδιοι παραδίδουν μαθήματα ή είναι έτοιμοι ν' αρχίσουν τις παραδόσεις, η ασθένεια είναι τόσο προχωρημένη, που είναι αμφίβολο το κατά πόσον μπορεί να ανασχεθεί, ακόμα κι αν κάποιος είχε τα απαραίτητα εφόδια για να αποπειραθεί κάτι τέτοιο. Μόλις πέρσι, για παράδειγμα, ένας νεαρός πέρασε να με δει για ένα κομμάτι που 'χα γράψει, κάμποσα χρόνια πριν, που σε μεγάλο βαθμό είχε να κάνει με τον Σέργουντ Άντερσον. Ήρθε την ώρα που έκοβα ένα μέρος απ' τα χειμερινά μου αποθέματα καυσόξυλων μ' ένα βενζινοκίνητο αλυσοπρίονο – ένα εργαλείο που έπειτα από οχτώ χρόνια επανειλημμένης χρήσης ακόμα το τρέμω. Ήταν το ξενίθ της άνοιξης, τα χιόνια έλιωναν, η μέρα ήταν ηλιόλουστη και υπέροχη, κι ένιωθα, ειλικρινά, κομματάκι θορωειδής (μεγάλη υπόθεση για μένα, διότι μετά από δεκατρία χρόνια ζωής στην ύπαιθρο εξακολουθώ να μετράω τις βουκολικές αποστάσεις με το νεοϋορκέζικο οικοδομικό τετράγωνο ως μονάδα). Εν πολλοίς, το απόγευμα προμηνυόταν πολλά υποσχόμενο, καίτοι λογοτεχνικό, και θυμάμαι ότι έτρεφα μεγάλες ελπίδες να πείσω τον νεαρό, αλλά Τομ Σόγερ με τον κουβά του ασβέστη, να βάλει ένα χεράκι με το αλυσοπρίονο. Φαινόταν υγιής και ρωμαλέος. Η απατηλή του όψη, ωστόσο, παραλίγο να μου στοιχίσει το αριστερό μου πόδι, καθώς, μεταξύ εκτινάξεων και βουητού του πριονιού μου, πάνω που 'χα πλέξει ένα σύντομο και για μένα λίαν απολαυστικό εγκώμιο του Σέργουντ Άντερσον, εξυμνώντας το ήπιο κι αποτελεσματικό του ύφος, ο νεαρός με ρώτησε –έπειτα από μια σκεπτική, άσπλαχνα ελπιδοφόρα παύση– κατά πόσον πίστευα ότι υπήρχε κάποιο ενδημικό αμερικανικό *Zeitgeist*.^{*} (Ο έρμος ο πιτσιρικάς. Ακόμα κι αν φρο-

^{*} Κυριολεκτικά, το πνεύμα των καιρών, η επικρατούσα τάση στα γράμματα και τις τέχνες. (Σ.τ.Μ.)

ντίζει υποδειγματικά την υγεία του, δεν έχει πάνω από πενήντα χρόνια επιτυχούς ακαδημαϊκής δραστηριότητας μπροστά του.) Η τρίτη ράτσα που θα μας γυροφέρει διαρκώς, πιστεύω, άπαξ και τα ποιήματα του Σίμορ ξεπακεταριστούν και καταλογογραφηθούν διεξοδικά, απαιτεί μια παράγραφο από μόνη της.

Θα ήταν παράλογος ο ισχυρισμός ότι η έλξη που ασκεί η ποίηση στην πλειονότητα των νέων υστερεί μακράν της έλξης που τους ασκούν οι λιγοστές εκείνες ή πολλές λεπτομέρειες της ζωής του ποιητή που μπορούν να ορισθούν εδώ, κάπως αόριστα και λειτουργικά, ως μακάβριες. Πρόκειται, ωστόσο, για την παράλογη πεποίθηση με την οποία δε θα με πείραζε καθόλου να αναμετρηθώ ακαδημαϊκώς κάποια στιγμή. Το μόνο βέβαιο είναι ότι πιστεύω, όπως και να 'χει, πως αν ρωτούσα τις εξηγητάδες κοπέλες (ή εξήντα τόσο κοπέλες) στα δυο μου τμήματα Συγγραφής προς Έκδοσιν –οι περισσότερες τελειόφοιτες, κι όλες τους φιλόλογοι– να μου απαγγείλουν έναν οποιονδήποτε στίχο απ' τον «Οξυμανδία», ή εστω απλώς να μου πουν περί τίνος πρόκειται, είναι αμφίβολο το κατά πόσον δέκα εξ αυτών θα μπορούσαν να κάνουν είτε το ένα είτε το άλλο, ωστόσο θα στοιχημάτιζα τις άβλαστες τουλίπες μου ότι καμιά πενήνταριά θα ήξεραν να μου πουν ότι ο Σέλεϊ ήταν με τα μπουνιά υπέρ του ελεύθερου έρωτα, κι ότι είχε μία γυναίκα που έγραψε το *Φρανκενστάιν* και μιαν άλλη που πήγε και πνίγηκε.* Λάβετε υπ' όψιν πως η όλη ιδέα ούτε με σοκά-

* Χάριν επιχειρήματος και μόνο, ίσως φέρνω τις φοιτήτριές μου σε ανάια δύσκολη θέση. Δάσκαλοι το 'χουν κάνει στο παρελθόν. Ή μπορεί απλώς να διάλεξα λάθος ποίημα. Εάν αληθεύει, όπως το έθεσα με μοχθηρία, ότι ο «Οξυμανδίας» άφησε τις φοιτήτριές μου ζωηρά ασυγκίνητες, ενδεχομένως μεγάλη μερίδα της ευθύνης γι' αυτό φέρει ο ίδιος ο «Οξυμανδίας». Ίσως ο Παράφρων Σέλεϊ δεν ήταν και τόσο παράφρων. Το μόνο βέβαιο, όπως και να 'χει, είναι ότι η παραφροσύνη του δεν ήταν παραφροσύνη της καρδιάς. Τα κορίτσια μου αναμφίβολα γνωρίζουν ότι ο Ρόμπερτ Μπερнс έπινε και ξεσάλωνε υπέρ το δέον, και πιθανότατα η γνώση αυτή τις συναρ-

ρει ούτε με εξαργιώνει. Δε νομίζω καν πως διαμαρτύρομαι. Διότι εάν κανείς δεν είναι μωρός, το αυτόν ισχύει και για μένα, και άρα δικαιούμαι την κυριακάτικη συναίσθηση του μη-μωρού πως, όποιοι και να 'μαστε, όσο και να 'μοιαζε με α-τιμολέβητα στο φουλ η ζέστη απ' τα κεράκια στην τελευταία τούρτα γενεθλίων μας, κι όσο κι αν είναι θεωρητικώς ευγενή τα διανοητικά, ηθικά και πνευματικά ύψη που 'χουμε αγγίξει, η τέρψη που μας προσφέρει το μακάβριο ή το μερικώς μακάβριο (στα οποία, ασφαλώς, συμπεριλαμβάνονται τόσο το χαμερπές όσο και το ανώτερο κουτσομπολιό) είναι μάλλον η τελευταία απ' τις εύσαρκες ορέξεις μας που μπορεί να κορεστεί ή να χαλιναγωγηθεί αποτελεσματικά. (Κι ωστόσο, Θεέ μου, γιατί παραληρώ ακόμα; Γιατί δεν προστρέχω απευθείας στον ποιητή για ένα παράδειγμα; Ένα απ' τα εκατόν ογδόντα τέσσερα ποιήματα του Σίμορ –αποσβολωτικά δυσάρεστο, μόνο στην πρώτη του κρούση· με τη δεύτερη, ένας απ' τους πιο εμπυχωτικούς παιάνες για τους ζώντες που 'χω διαβάσει ποτέ– μιλά για έναν διακεκριμένο γέρο ασκητή στο νεκροκρέβατό του, περικυκλωμένο από ψάλλοντες ιερείς και μαθητές, που κείτεται πασχίζοντας ν' ακούσει τι λέει η πλύστρα στην αυλή για την μπουγάδα του γείτονά του. Ο ηλικιωμένος κύριος, όπως διασαφηνίζει ο Σίμορ, εύχεται ανεπαισθήτως οι παπάδες

πάξει, αλλά είμαι εξίσου βέβαιος ότι γνωρίζουν επίσης τα πάντα για τον μεγαλειώδη αρουραίο που ξέθαψε το άροτρό του. (Είναι άραγε οριακά πιθανό, αναρωτιέμαι, τα «δυο πελώρια κι ασώματα πόδια από πέτρα» που στέκουν στην έρημο να ήταν τα πόδια του ιδίου του Πέρσι; Είναι δυνατόν η ζωή του να αποδεικνύεται μακροβιότερη απ' την πλειονότητα των πιο εξαίσιων ποιημάτων του; Κι αν αυτό ισχύει, μήπως φταίει... Όμως θα κάνω κράτει. Ωστόσο, νέοι ποιητές, το νου σας. Αν θέλετε να θυμόμαστε τα πιο εξαίσια ποιήματά σας το ίδιο τρυφερά, τουλάχιστον, όπως θυμόμαστε τις Σκαμπρόζικες, Περιπετειώδεις Ζωές σας, καλά θα κάνατε να μας προσφέρετε από έναν τροφαντό αρουραίο, ξεχωμένο απ' τη ζέση της καρδιάς σας, σε κάθε στροφή.)

να 'ψελναν λίγο πιο χαμηλόφωνα.) Καταλαβαίνω, ωστόσο, πως αντιμετωπίζω μια *ιδέα* απ' τις συνήθειες δυσχέρειες που επισύρει η απόπειρα να πείσεις μια βολική γενίκευση να μείνει ακίνητη και πειθήνια για όσο χρόνο απαιτείται, προκειμένου να στηρίξει μια συγκεκριμένη, εξωφρενική συλλογιστική. Δεν απολαμβάνω την ευαισθησία μου επ' αυτού, αν και υποθέτω ότι θα 'πρεπε. Μου φαίνεται αδιαμφισβήτητα αληθές ότι κάμποσοι άνθρωποι, σ' όλο τον κόσμο το μεγάλο, ποικίλης ηλικίας, παιδείας, φυσικών προσόντων, ανταποκρίνονται με ιδιαίτερη ορμή, μέχρι και με μπρίο σε ορισμένες περιπτώσεις, σε καλλιτέχνες και ποιητές που, εξόν απ' τη φήμη τους ως δημιουργών σπουδαίας ή εξαιρετης τέχνης, έχουν κάποιο χτυπητό Κουσούρι ως άτομα: ένα θεαματικό ελάττωμα του χαρακτήρα ή της ιθαγένειας, κάποιο εκλαμβανόμενο ως ρομαντικό βάσανο ή εθισμό – ακραία εγωκεντρικότητα, συζυγικές απιστίες, πλήρη κώφωση, πλήρη τύφλωση, φοβερή δίψα, θανάσιμα επιμόνο βήχα, αδυναμία στις πόρνες, προτίμηση στη μεγάλης κλίμακας μοιχεία ή αιμομιξία, ένα πιστοποιημένο ή απιστοποιητό πάθος για όπιο ή σοδομία, και ούτω καθεξής, ο Θεός να τα ελεήσει τα μοναχικά καθάρματα. Αν η αυτοκτονία δε βρίσκεται στην κορυφή της λίστας με τις ακαταμάχητες αναπηρίες των δημιουργών, ο αυτόχειρας ποιητής ή καλλιτέχνης, γεγονός πασιφανές, ανέκαθεν λάβαινε υπολογίσιμο μερίδιο άπληστης αφοσίωσης, συχνά με κίνητρα σχεδόν αποκλειστικά συναισθηματικά, λες και είναι (για να το θέσω κατά τρόπο πολύ πιο φριχτό απ' όσο θέλω στην πραγματικότητα) το μπασμένο κουτάβι της κουταβοφουρνιάς, με τα πεσμένα αφτιά. Είναι μια σκέψη, τελοσπάντων, *επιτέλους αρθρωμένη*, που μου 'χει κλέψει τον ύπνο κάμποσες φορές, και πιθανότατα θα μου τον ξανακλέψει.

(Πώς είναι δυνατόν να καταγράψω τα όσα μόλις κατέγραψα και να 'μαι ακόμα ευτυχής; Ωστόσο είμαι. Βαρύθυμος κι άκεφος ως το μεδούλι, όμως η θεοπνευστία μου φαίνεται πως

είναι ανθεκτική στους νυγμούς. Ανακλητική ενός και μόνον άλλου τέτοιου ανθρώπου που γνώρισα στη ζωή μου.) Δε φαντάζεστε τι μεγαλόπνοα –δελεαστικά, σε βαθμό που έτριβα τα χέρια μου– σχέδια είχα για το χώρο που έπεται άμεσα. Φαίνονται σαν να έχουν σχεδιαστεί, ωστόσο, για να δείχνουν θεσπέσια στον πάτο του καλάθου των ακρήτων. Σ' αυτό εδώ το σημείο είχα την πρόθεση να μετριάσω το βάρος των δύο εκείνων τελευταίων μεσονύκτιων παραγράφων με κάνα δυο ηλιόλουστα ευφυολογήματα, ένα ταιριαστό ζευγάρι του είδους «χτυπάω τα μπούτια μου απ' τα γέλια», που τόσο συχνά, φαντάζομαι, κάνουν τους συναδέλφους ανεκδοτολόγους να πρασινίζουν από φθόνο ή ναυτία. Σκόπευα, εδώ ακριβώς, να πω στον αναγνώστη πως όταν, ή αν, κάποια νέα παιδιά περάσουν να με δουν με αφορμή τη ζωή ή το θάνατο του Σίμορ, μια δική μου αλλόκοτη πάθηση, φευ, θα καθιστούσε μια τέτοια ακρόαση απολύτως ανέφικτη. Σχεδιάζα να αναφέρω –ειρήσθω εν παρόδω, καθώς το συγκεκριμένο θέμα θα αναπτυχθεί, ευελπιστώ, εν πλήρει εκτάσει κάποια στιγμή– ότι ο Σίμορ κι εγώ, ως παιδιά, περάσαμε μαζί σχεδόν επτά χρόνια απαντώντας ερωτήσεις σ' ένα ραδιοφωνικό πρόγραμμα γνώσεων, κι ότι απ' τη στιγμή που σταματήσαμε να βγαίνουμε στον αέρα επισήμως, αισθάνομαι λίγο-πολύ για τους ανθρώπους που με ρωτούν κάτι τόσο ασήμαντο όπως τι ώρα είναι σχεδόν ακριβώς ό,τι αισθανόταν η Μπέτσι Τρότγουντ* για τα γαϊδούρια. Εν συνεχεία, σκόπευα να εκμυστηρευτώ ότι έπειτα από δώδεκα περίπου χρόνια ως καθηγητής πανεπιστημίου υφίσταμαι πλέον, το έτος 1959, συχνές κρίσεις αυτού που οι συνάδελφοί μου έχουν μάλλον κολακευτικά βαφτίσει, νομίζω, σύνδρομο Γκλας – στην καθομιλουμένη, ένας παθολογικός σπασμός της οσφυϊκής και κατώτερης κοιλιακής χώρας που κάνει τον ελεύθερο

* Η βλousρη θεία του Ντέιβιντ Κόπερφιλντ, που θεωρούσε ασυγχώρητη προσβολή το να βόσκουν αδέσποτα γαϊδούρια στην αυλή της. (Σ.τ.Μ.)

διδασκικών καθηκόντων λέκτορα να διπλώνεται στα δύο και να διασχίζει δρόμους βιαστικά ή να μπουσουλάει κάτω από μεγάλα έπιπλα μόλις δει να πλησιάζει ένα οποιοδήποτε άτομο κάτω των σαράντα. Καμία απ' τις δύο αυτές πνευματώδεις παρατηρήσεις δε θα μου ήταν χρήσιμη σ' αυτό το σημείο, ωστόσο. Και οι δύο περιέχουν μια κάποια ποσότητα διεστραμμένης αλήθειας, μα επ' ουδενί όση χρειάζεται. Καθ' ότι, μεταξύ παραγράφων, μου 'χει μόλις γίνει αντιληπτό το τρομερό κι απαράβλεπτο γεγονός πως *λαχταρώ* να μιλήσω, να ερωτηθώ, να υποστώ ανάκριση σχετικά μ' αυτό τον συγκεκριμένο νεκρό. Μόλις τώρα συνειδητοποίησα ότι, πέρα απ' τα πολλά μου επιπλέον –κι εύχομαι, μα τον Θεό, λιγότερο ποταπά– κίνητρα, έχω φορτωθεί τη συνήθη έπαρση του επιζώντα που θεωρεί ότι είναι ο μόνος άνθρωπος στον κόσμο που ήξερε προσωπικά τον εκλιπόντα. *Αχ, είθε να 'ρθουν* – οι άπειροι και οι ενθουσιώδεις, οι ακαδημαϊκοί, οι περίεργοι, οι βασικοί και οι αβάσιμοι και οι παντογνώστες! *Είθε να 'ρθουν* μες σε τιγκαρισμένα λεωφορεία, *είθε να προσγειωθούν* μ' αλεξίπτωτο, φορώντας στο λαιμό φωτογραφικές μηχανές Leica. Βρίθει ο νους από αβρά καλωσορίσματα. Το 'να χέρι απλώνεται ήδη για να πιάσει το κουτί με τ' απορρυπαντικό, και τ' άλλο για το βρόμικο σερβίτσιο του τσαγιού. Το ερεθισμένο μάτι εξασκείται στο ξεθόλωμα. *Και το κόκκινο παλιό χαλί ξετυλίγεται.*

Ένα πολύ λεπτό ζήτημα τώρα. Ολίγον χονδροειδές, το δίχως άλλο, μα λεπτό, εξαιρετικά λεπτό.

Δεδομένου ότι το ζήτημα αυτό μπορεί να μην προκύψει με τις επιθυμητές, ή αδρές, λεπτομέρειες στη συνέχεια, νομίζω ότι ο αναγνώστης πρέπει να μάθει εδώ και τώρα, και κατά προτίμηση να το 'χει υπ' όψιν ως το τέλος-τέλος, ότι όλα τα παιδιά της οικογένειάς μας κατάγονταν, και κατάγονται ακόμα, από μιαν εκπληκτικά μακρά κι ετερόκλητη παράταξη ε-

παγγελματιών διασκεδαστών. Ως επί το πλείστον, γενετικά μιλώντας, ή ψελλίζοντας, τραγουδάμε, χορεύουμε, και (είναι δυνατόν ν' αμφιβάλλετε;) λέμε Πετυχημένα Αστεία. Ωστόσο θεωρώ πως είναι περιέργως σημαντικό να γνωρίζει κανείς – όπως το γνώριζε κι ο Σίμορ, από παιδάκι ακόμα– ότι ανάμεσά μας υπάρχει μια ευρεία ποικιλία τσιρκολάνων και, τρόπον τινά, τσιρκολάνων του περιθωρίου. Ένας απ' τους προπαπούδες μου (και του Σίμορ), για ένα ομολογουμένως ζουμερό παράδειγμα, ήταν ένας αρκετά διάσημος πολωνοεβραίος κλόουν περιοδεύοντος θιάσου, ονόματι Ζόζο, που είχε μιαν έντονη κλίση –μέχρι την τελευταία στιγμή, συμπεραίνει κανείς αναγκαστικά– στο να βουτάει από ασύλληπτα ύψη σε μικρές δεξαμενές με νερό. Ένας άλλος προπάππος εμού και του Σίμορ, ένας Ιρλανδός ονόματι ΜακΜάον (τον οποίο η μητέρα μου, προς αιωνία τιμή της, ουδέποτε μπήκε στον πειρασμό ν' αποκαλέσει «αξιαγάπητο»), ήταν ένας αυτοαπασχολούμενος τύπος που συνήθιζε να στήνει μια-δυο οκτάδες από άδεια μπουκάλια ούισκι σ' ένα λιβάδι και κατόπιν, μόλις ζύγωνε το φιλοθεάμον κοινό, χόρευε –έτσι μας έχουν πει– μελωδικότατα πάνω στα οριζόντια τοποθετημένα μπουκάλια. (Επομένως, είμαι βέβαιος πως θα με πιστέψετε όταν λέω πως έχουμε, μεταξύ άλλων, κι ορισμένους παλαβούς στο γενεαλογικό δέντρο.) Οι ίδιοι οι γονείς μας, Λες και Μπέσι Γκλας, είχαν μερικά ελαφρώς συμβατικά, πλην όμως (έτσι πιστεύουμε) εξαιρετικά πετυχημένα, χορευτικά και τραγουδιστικά νούμερα σε θέατρα του βοντβίλ και σ' αίθουσες συναυλιών, που άγγιξαν ίσως την κορυφή της εισπρακτικής επιτυχίας στην Αυστραλία (όπου ο Σίμορ κι εγώ περάσαμε γύρω στα δύο χρόνια, με συνεχόμενες παραστάσεις, της πρώτης παιδικής μας ηλικίας), μα και σε κατοπινά χρόνια, επίσης, πετυχαίνοντας πολύ περισσότερα από μιαν απλή, φευγαλέα διασημότητα στα κυκλώματα του Παντέιτζς και του Όρφιουμ, εδώ στην Αμερική. Κατά πολλούς, θα μπορούσαν να 'χαν συνεχίσει ως ντουέ-

το του βοντβίλ για ένα ελαφρώς μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Η Μπέσι είχε και δικά της σχέδια, ωστόσο. Όχι μόνον είχε πάντα μιαν επιδεξιότητα στο να διαβάξει χειρόγραφα σημειώματα σε τοίχους –τα διπλά νούμερα του βοντβίλ είχαν ήδη ξοφλήσει σχεδόν το 1925, και η Μπέσι ήταν, ως μητέρα και ως χορεύτρια, φανατικά εναντίον των τεσσάρων παραστάσεων την ημέρα στις μεγάλες, καινούργιες, εσαεί πολλαπλασιαζόμενες κινηματογραφικές και θεατρικές αίθουσες–, μα σημαντικότερο κι απ' αυτό, από τότε που 'ταν παιδί στο Δουβλίνο και η δίδυμη αδελφή της είχε υποκύψει, στα παρασκήνια, από καλπάζοντα υποσιτισμό, η Ασφάλεια, σε κάθε της μορφή, ασκούσε μοιραία έλξη στην Μπέσι. Εν πάση περιπτώσει, την άνοιξη του '25, στο τέλος μερικών έτσι κι έτσι εμφανίσεων στο θέατρο Άλμπι του Μπρούκλιν, με πέντε παιδιά κληνήρη από ερυθρά μες σε τριάμισι αναξιοπρεπή δωμάτια στο παλιό ξενοδοχείο Άλαμακ –στο Μανχάταν– και την υποψία πως ήταν πάλι έγκυος (λαθεμένη, όπως αποδείχτηκε τα μωρά της φαμίλιας, ο Ζούι και η Φράνι, καθυστέρησαν ως το 1930 και το 1935 αντιστοίχως), η Μπέσι αίφνης έκανε έκκληση σ' έναν εκατό τα εκατό «δικτυωμένο» θαυμαστή, κι ο πατέρας μου έπιασε δουλειά σ' αυτό που για χρόνια και χρόνια περιέγραφε συνήθως, χωρίς ουσιαστικό φόβο αντιρρήσεων απ' το σπίτι, ως τομέα παροχών του εμπορικού ραδιοφώνου, και η παράταση της τουρνέ των Γκάλαχερ & Γκλας έληξε και επισήμως. Αυτό που προσπαθώ κυρίως να πετύχω εδώ, ωστόσο, είναι να βρω τον πιο στέρεο τρόπο να εισηγηθώ πως η αλλόκοτη αυτή κληρονομιά τού τύπου «φώτα της ράμπας και τρίτο κουδούνι» υπήρξε η σχεδόν πανταχού παρούσα και καθ' όλα ουσιαστική πραγματικότητα στις ζωές και των εφτά παιδιών της οικογένειάς μας. Τα δύο νεότερα μέλη της, όπως έχω ήδη αναφέρει, είναι μάλιστα επαγγελματίες ηθοποιοί. Όμως αυτό δε συνεπάγεται βαριά και στιβαρά όρια. Η μεγαλύτερη απ' τις δυο μου αδελφές, εκ πρώτης όψεως, είναι μια

προσγειωμένη κάτοικος προαστίων, μητέρα τριών παιδιών, συνιδιοκτήτρια ενός γεμάτου διθέσιου γκαράζ, αλλά σ' όλες τις στιγμές υπέρτατης ευφορίας είναι ικανή να χορέψει, κυριολεκτικά, μέχρι τελικής πτώσης· την έχω δει, προς μεγάλη μου φρίκη, να ξεσπάει σ' έναν απόλυτα υποφερτό χορό χωρίς κλακέτες (ένα είδος χορογραφίας Νεντ Γουέμπερν απ' τα νούμερα του Πατ και της Μάριον Ρούνι) με μια πέντε ημερών ανιψιά μου στην αγκαλιά της. Ο μακαρίτης αδελφός μου, ο Γουόλτ, που σκοτώθηκε σ' ένα μεταπολεμικό ατύχημα στην Ιαπωνία (και για τον οποίο σκοπεύω να μιλήσω όσο το δυνατόν λιγότερο σ' αυτή την αφήγηση με δόσεις, αν θέλω να την ολοκληρώσω), ήταν κι αυτός χορευτής, κατά μίαν ίσως λιγότερο αυθόρμητη έννοια, αλλά μακράν πιο επαγγελματική, απ' ό,τι η αδελφή μου η Μπούμπου. Ο δίδυμος αδελφός του –ο Γουέικέρ μας, ο μοναχός μας, ο μαντρωμένος μας καρθουσιανός–, στα μικράτα του, είχε κατ' ιδίαν αγιοποιήσει τον Γ. Σ. Φιλντς και κατ' εικόνα αυτού του εμπνευσμένου κι οχληρού πλην όμως φωτισμένου ανθρώπου εξασκούνταν στη ζογκλερική με άδεια κουτιά τοιγάρων, μεταξύ πολλών και ποικίλων άλλων, με τις ώρες, ώσπου έγινε θεαματικά ειδήμων. (Οι οικογενειακές φήμες λένε ότι αρχικά είχε μονάσει –τουτέστιν, είχε απαλλαγεί απ' τα καθήκοντά του ως κοσμικού ιερέα της Αστόρια– για να λυτρωθεί απ' τον επίμονο πειρασμό να χορηγεί την ιερή όστια στα χείλη των ενοριτών του, στέκοντας μισό με ένα μέτρο πίσω κι εκτοξεύοντάς τες σε μια θαυμάσια τροχιά πάνω απ' τον αριστερό του ώμο.) Όσο για μένα –προτιμώ ν' αφήσω τον Σίμορ τελευταίο–, είμαι βέβαιος πως εξυπακούεται ότι χορεύω κι εγώ λιγάκι. Κατ' αίτημα, εννοείται. Πέραν τούτου, θα μπορούσα να αναφέρω ότι συχνά αισθάνομαι πάνω μου το άγρυπνο, έστω και κατά τι ασταθές, βλέμμα του προπάππου Ζόζο· νιώθω πως μεριμνά μυστηριωδώς για να μη σκοντάφτω στα αόρατα χαχόλικα παντελόνια του κλόουν που φοράω όταν περιδιαβαίνω στο δάσος ή όταν

μπαίνω στην τάξη, κι ίσως επίσης φροντίζει η ψεύτικη μύτη μου να βλέπει περιστασιακά προς ανατολάς όταν κάθομαι στη γραφομηχανή.

Ούτε ο Σίμορ μας εν τέλει έζησε ή πέθανε έστω κι ένα ίχνος λιγότερο επηρεασμένος από τις «καταβολές» του σε σχέση μ' οποιονδήποτε άλλο από εμάς. Έχω ήδη αναφέρει πως, μολονότι πιστεύω ότι τα ποιήματά του δε θα μπορούσαν να 'ναι πιο προσωπικά, ή να τον αποκαλύπτουν πιο ολοκληρωμένα, φέρνει βόλτα το καθένα τους, ακόμα κι όταν η Μούσα της Υπέρτατης Χαράς τού κάθεται στο σβέγκο, χωρίς να βγάζει ούτε μισό σ' αλήθεια αυτοβιογραφικό του σώψυχο. Το οποίον, πρεσβεύω, αν και πιθανώς δεν ταιριάζει με τα γούστα ολωνών, είναι ένα υψηλής καλλιέργειας βοντβίλ – μια παραδοσιακή πρώτη πράξη, ένας άνθρωπος που ισορροπεί λέξεις, αισθήματα, ένα χρυσαφένιο κόρνο στο πιγούνι του αντί για το συνηθισμένο μπαστούνι βραδινού περιπάτου, ένα τραπέζι από χρώμιο, και ποτήρια σαμπάνιας γεμάτα νερό. Όμως έχω κάτι απείρως πιο συγκεκριμένο και πρωτεύον να σας πω. Το περίμενα καιρό: Στο Μπριζμπέιν, το 1922, όταν ο Σίμορ κι εγώ ήμασταν πέντε και τριών ετών, ο Λες και η Μπέσι εμφανίζονταν για κάνα δυο βδομάδες στο ίδιο πρόγραμμα με τον Τζόου Τζάκσον – τον φοβερό και τρομερό Τζόου Τζάκσον με το επινικελωμένο ποδηλατάκι που έλαμπε σαν κάτι ανώτερο κι από πλατίνα ως την τελευταία σειρά της αίθουσας. Κάμποσα χρόνια αργότερα, λίγο μετά το ξέσπασμα του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, όταν ο Σίμορ κι εγώ είχαμε μόλις μετακομίσει σ' ένα δικό μας νεοϋορκέζικο διαμερισματάκι, ο πατέρας μας –ο Λες, όπως θα αποκαλείται εφεξής– πέρασε να μας δει ένα βράδυ, γυρνώντας από μια παρτίδα πινάκλ. Είχε εμφανώς χάλια χαρτί όλο τ' απόγευμα. Εν πάση περιπτώσει, μπήκε ακλόνητα προδιατεθειμένος να παραμείνει με το πανωφόρι. Κάθισε. Αγριοκοίταξε την επίπλωση. Μου γύρισε το χέρι απ' την ανάστροφη, ψάχνοντας για ίχνη πίσσας στα δά-

χτυλά μου, κι έπειτα ρώτησε τον Σίμορ πόσα τσιγάρα τη μέρα κάπνιζε. Του φάνηκε ότι μια μύγα επέπλεε στο ούισκι του. Εν τέλει, όταν πια η συζήτηση –κατά την άποψή μου, τουλάχιστον– πήγαινε εντελώς κατά διαβόλου, σηκώθηκε απότομα και πήγε να περιεργαστεί μια φωτογραφία του με την Μπέσι, την οποία είχαμε πρόσφατα κολλήσει στον τοίχο. Την κοίταξε βλοσυρά επί ένα λεπτό γεμάτο, ή και περισσότερο, κι έπειτα έκανε μεταβολή, με μια τραχύτητα που κανείς στην οικογένεια δε θα 'βρισκε ασυνήθιστη, και ρώτησε τον Σίμορ αν θυμόταν το βράδυ εκείνο που ο Τζόου Τζάκσον τον είχε βάλει να καθίσει –τον Σίμορ– στο τιμόνι του ποδηλάτου του, φέροντάς τον βόλτες γύρω-τριγύρω στη σκηνή. Ο Σίμορ, καθισμένος σε μια παλιά πολυθρόνα με κοτλέ κάλυμμα στην άλλη άκρη του καθιστικού, με το τσιγάρο αναμμένο, φορώντας ένα γαλάζιο πουνκάμισο, γκρι παντελόνι και μοκασίνια με φαγωμένες σόλες, μ' ένα κόψιμο απ' το ξύρισμα στο μάγουλο ορατό από 'κει που καθόμουν, αποκρίθηκε ευθύς και σοβαρά-σοβαρά, και με τον ιδιαίτερο τρόπο που απαντούσε πάντα στις ερωτήσεις του Λες – σαν να 'ταν οι ερωτήσεις που, πάνω απ' όλες τις άλλες, προτιμούσε να του 'χαν τεθεί στη ζωή του. Είπε ότι δεν ήξερε αν είχε κατέβει και ποτέ απ' το υπέροχο ποδήλατο του Τζόου Τζάκσον. Και πέρα απ' την τεράστια συναισθηματική αξία που είχε για τον πατέρα μου, η απάντηση αυτή, από πολλές, πολλές απόψεις, ήταν η αλήθεια, η αλήθεια, η απόλυτη αλήθεια.

Μεταξύ της προηγούμενης παραγράφου και τούτης 'δώ, δυόμισι μήνες και κάτι έχουν μεσολαβήσει· έχουν *παρέλθει*. Ένα μικρό ανακοινωθέν που οφείλω να εκδώσω, έστω και μ' έναν ελαφρύ μορφασμό, καθώς, ξαναδιαβάζοντας τα όσα προηγούνται, είναι ακριβώς λες κι ετοιμαζόμουν να υπαινιχθώ ότι πάντα κάθομαι σε καρέκλα όταν γράφω, ότι πίνω από τριά-

ντα φλιτζάνια και πάνω σκέτο καφέ στη διάρκεια των Δημιουργικών Ωρών, κι ότι κατασκευάζω ο ίδιος όλα μου τα έπιπλα στον ελεύθερο χρόνο μου· εν συντομία, το κείμενο έχει τη χροιά ενός πνευματικού ανθρώπου που συζητά διόλου απρόθυμα για τις συγγραφικές του συνήθειες, για τα χόμπι του και για τα πλέον δημοσιεύσιμα ευάλωτα σημεία του με τον απεσταλμένο του κυριακάτικου ένθετου για τα βιβλία. Ειλικρινά, δε μαγειρεύω τίποτα το τρομερά ιδιωτικό και μύχιο σ' αυτή τη φάση. (Μάλιστα, έχω τον εαυτό μου υπό στενή παρακολούθηση. Έχω την εντύπωση ότι η παρούσα σύνθεση ουδέποτε βρέθηκε σε πιο άμεσο κίνδυνο να λάβει την ανεπισημότητα εσωρούχου, απ' ό,τι αυτή τη στιγμή.) Έχω ανακοινώσει μια σημαντική καθυστέρηση μεταξύ παραγράφων, με σκοπό να ενημερώσω τον αναγνώστη ότι μόλις συνήλθα (για τα καλά) έπειτα από εννέα βδομάδες στο κρεβάτι με οξεία ηπατίτιδα. (Βλέπετε τι εννοώ όταν μιλώ για εσώρουχα. Το τελευταίο μου ανυπόκριτο σχόλιο τυγχάνει να 'ναι ατάκα, ξεπαικωμένη σχεδόν αυτολεξεί, από επιθεώρηση των αδελφών Μίνσκι. Μπανάνα Νο.2: «Πέρασα εννιά βδομάδες στο κρεβάτι με μια ηπατίτιδα άλλο πράμα». Μπανάνα Νο.1: «Έλα, ρε κωλόφαρδε! Φοβερός κόμματος αυτή η Ηπατίτιδα!» Εάν αυτό είναι το εξιτήριο που μου μέλλει, επιτρέψτε μου να βρω ένα σύντομο μονοπάτι επιστροφής στην Κοιλάδα της Ασθένειας.) Όταν τώρα εκμυστηρεύομαι, όπως σαφώς οφείλω, ότι εδώ και μια βδομάδα σχεδόν είμαι περδίκι, με μάγουλο και σαγόκι ροδοκόκκινα και πάλι, άραγε ο αναγνώστης, αναρωτιέμαι, θα παρερμηνεύσει την αυτοπεποίθησή μου – κυρίως, νομίζω, κατά δύο τρόπους; Ο πρώτος: Θα θεωρήσει μήπως ότι πρόκειται για ήπιο ψόγο, επειδή παρέλειψε να πλημμυρίσει την κάμαρα οικουρίας μου με καμέλιες; (Όπως θα επισημάνετε όλοι με μεγάλη ανακούφιση, είναι πολύ πιθανόν ότι το Χιούμορ μου στερεύει ανά δευτερόλεπτο.) Ο δεύτερος: Άραγε ο αναγνώστης θα προτιμήσει την εκδοχή πως, βάσει του συγκε-

κριμένου Ιατρικού Πορίσματος Νοσηλείας, η προσωπική μου ευτυχία –τόσο επιμελώς παινεμένη στην αρχή-αρχή του παρόντος– ίσως δεν ήταν διόλου ευτυχία, μα απλώς και μόνον ηπατική ευερεθιστότητα; Το δεύτερο ενδεχόμενο με προβληματίζει πολύ. Ασφαλώς και ήμουν αυθεντικά ευτυχής κατά την εκπόνηση των Συστατικών αυτών Στοιχείων. Με την ιδιαίτερη νωχέλεια που με διέπει, ήμουν απερίγραπτα ευτυχής καθ’ όλη τη διάρκεια της ηπατίτιδας (και οι παρηγήσεις από μόνες τους θα ’πρεπε να μ’ είχαν αποτελειώσει). Και δηλώνω εκστατικά πανευτυχής κι αυτή τη στιγμή. Που δε σημαίνει ότι αρνούμαι (και τώρα φτάνω, πολύ φοβάμαι, στον πραγματικό λόγο για τον οποίο έχω κατασκευάσει αυτή τη βιτρίνα για το δόλιο μου συκώτι), το οποίο, επαναλαμβάνω, δε σημαίνει πως αρνούμαι ότι η νόσος μου μού άφησε ως κατάλοιπο μία και μοναδική, τρομερή ανεπάρκεια. Σιχαίνομαι τις δραματικές εσοχές μ’ όλο το μίσος της ψυχής μου, αλλά υποθέτω πως όντως χρειάζομαι καινούργια παράγραφο γι’ αυτό το θέμα.

Το πρώτο βράδυ, μόλις την περασμένη βδομάδα, που ένωσα ακούοντας ακμαίος κι ορεξάτος για να ξαναπιάσω τα ανά χείρας Στοιχεία, διαπίστωσα ότι είχα χάσει όχι μόνο την έμπνευσή μου, αλλά και τη συγκρότηση που απαιτείται προκειμένου να εξακολουθήσω να γράφω για τον Σίμορ. *Είχε μεγαλώσει τρομερά όσο έλειπα.* Ήταν μετά βίας πιστευτό. Από καλόβολος γίγαντας που ήταν πριν αρρωστήσω, είχε ξεπεταχτεί και είχε γίνει, μες σε εννιά μόνο βδομάδες, το πλέον οικείο ανθρώπινο ον στη ζωή μου, το μόνο άτομο που υπήρξε ανέκαθεν τόσο πελώριο, ώστε δε χωρούσε στο κανονικό χαρτί της γραφομηχανής – στο όποιο χαρτί γραφομηχανής διαθέτω, τελοσπάντων. Για να το θέσω ορθά-κοφτά, μ’ έπιασε πανικός, και παρέμεινα πανικόβλητος έκτοτε για πέντε βράδια συναπτά. Νομίζω, ωστόσο, ότι δεν πρέπει να διεκτραγωδώ την κατάσταση περισσότερο απ’ ό,τι χρειάζεται. Διότι το όλο θέμα τυχαίνει να περιέχει μια συγκλονιστική παράπλευρη ωφέλεια.

Σας διαβεβαιώ, δίχως άλλες διακοπές, ότι αυτό που έκανα απόψε μου δίνει την αίσθηση πως αύριο βράδυ θα ξαναστρωθώ στη δουλειά πιο ρωμαλέος και θρασύς κι ενοχλητικός, ενδεχομένως, παρὰ ποτέ. Πριν από κάνα δίωρο, έτυχε απλώς να διαβάσω ένα παλιό προσωπικό γράμμα –ή, πιο ορθά, ένα εκτενέστατο μνημόνιο– που 'χε τοποθετηθεί στο πιάτο μου ένα πρωινό του 1940. Κάτω από ένα γκρέιπφρουτ κομμένο στη μέση, για να είμαι ακριβής. Σ' ένα-δυο λεπτάκια, το πολύ, θα έχω την ανείπωτη (η λέξη «χαρά» δεν περιγράφει αυτό που θέλω), την ανείπωτη Κενή Λέξη, για να αναπαραγάγω εδώ το εκτενές μνημόνιο λέξη προς λέξη. (Ω υπέροχη ηπατίτις! Ποτέ δε γνώρισα αρρώστια –ούτε λύπη, ούτε καταστροφή, εν προκειμένω– που να μην ξεδιπλώνεται αποκαλύπτοντας μέσα της ένα λουλούδι ή ένα πετυχημένο μνημόνιο. Το μόνο που μας ζητείται είναι να μη σταματήσουμε να ψάχνουμε. Ο Σίμορ είχε πει κάποτε, στον αέρα, σε ηλικία έντεκα ετών, ότι αυτό που λάτρευε όσο τίποτα στη Βίβλο ήταν η λέξη ΓΡΗΓΟΡΕΙΤΕ!) Προτού περάσω στο κύριο έκθεμα, ωστόσο, επιβάλλεται, απ' την κορφή ως τα νύχια, να διευθετήσω ορισμένα συμπτωματικά ζητήματα. Η ευκαιρία μπορεί να μη μου ξαναδοθεί ποτέ.

Μου φαίνεται σοβαρή παράβλεψη, μα έχω την αίσθηση ότι δεν είπα πως είχα τη συνήθεια, την έξη, οποτεδήποτε ήταν εφικτό, και πολλές φορές ακόμα κι όταν δεν ήταν, να δοκιμάζω τα διηγήματά μου στον Σίμορ. Τουτέστιν, να του τα διαβάζω μεγάλωφωνα. Το οποίο και έκανα *molto agitato*,* με μιαν ευδιάκριτη, απαραίτητη Περίοδο Ανάπαυσης για όλους στο τέλος. Μ' αυτό θέλω να πω ότι ο Σίμορ απέφευγε πάντα το οποιοδήποτε σχόλιο, αφότου η φωνή μου έπαυε. Αντ' αυτού, κοιτούσε συνήθως το ταβάνι για πέντε-δέκα λεπτά –κατά κα-

* Μουσικός όρος. Σε ελεύθερη απόδοση: «σε κατάσταση υπερδιέγερσης». (Σ.τ.Μ.)

νόνα, τεντωμένος ανάσκελα στο πάτωμα για κάθε Ανάγνω-
ση-, έπειτα σηκώνόταν, τίναζε απαλά (ενίστε) το μουδιασμένο
του πόδι, κι έφευγε απ' το καθιστικό. Κατόπιν –συνήθως μέσα
σε λίγες ώρες, μα σε μια-δυο περιπτώσεις μέρες μετά– έγραφε
στα πεταχτά μερικές σημειώσεις σ' ένα κομμάτι χαρτί ή σε κά-
να χαρτόνι πονκαμίσου και είτε τ' άφηνε στο κρεβάτι μου είτε
στη θέση μου στο τραπέζι, είτε πάλι (σπανιότατα) μου το 'στελ-
νε ταχυδρομικώς. Ιδού ορισμένες απ' τις πιο σύντομες κριτι-
κές του. (Όλο αυτό είναι προθέρμανση, ελικοκρινά. Δε βλέπω
για ποιο λόγο να την αποποιηθώ, αν και μάλλον θα 'πρεπε.)

Φριχτό μεν, σωστό δε. Μια αληθινή κεφαλή Μέδουσας.

Μακάρι να 'ξερα. Η τύπισσα είναι περίφημη, αλλά ο ζωγρά-
φος φαίνεται στοιχειωμένος απ' τον φιλαράκο σου, αυτόν που
ζωγράφησε το πορτρέτο της Άννα Καρένινα στην Ιταλία.
Που είναι έκτακτο στοίχειωμα, το κορυφαίο, αλλά θα 'πρεπε
να 'χεις τους δικούς σου οξύθυμους ζωγράφους.

Νομίζω ότι θέλει ξαναδούλεμα απ' την αρχή, Μπάντι. Ο για-
τρός είναι άψογος, ωστόσο νομίζω ότι αργεί υπερβολικά να
τον συμπαθήσεις. Σ' όλο το πρώτο μισό ξεροσταλιάζει στο
κρύο, περιμένοντας πότε θα τον συμπαθήσεις, και είναι ο βα-
σικός σου χαρακτήρας. Ο ωραίος του διάλογος με τη νοσο-
κόμα μοιάζει με προσηλυτισμό. Θα 'πρεπε να 'ναι θρησκευ-
τική ιστορία, αλλά στην ουσία είναι πουριτανική. Νιώθω τη
μομφή σου σ' όλα του τα γαμωσταυρίσματα. Μου φαίνεται
πως δεν κολλάνε με το υπόλοιπο. Γιατί, στο κάτω-κάτω, τι εί-
ναι τα γαμωσταυρίδια του Λες ή του όποιου άλλου αν όχι έ-
να είδος ποταπής *προσευχής*; Αρνούμαι να πιστέψω ότι ο
Θεός αναγνωρίζει την όποια μορφή βλασφημίας. Πρόκειται
για σεμνότερη λέξη, επινοημένη απ' τον κλήρο.

Λυπάμαι πολύ για τούτο 'δώ. Δεν άκουγα προσεχτικά. Συγ-
νώμη. Η πρώτη πρόταση με αποπροσανατόλισε τελείως. «Ο

Χένσο ξύπνησε εκείνο το πρωί με το κεφάλι του έτοιμο να σπάσει». Περιμένω από σένα –ειλικρινά, στηρίζομαι πάνω σου– να ξεκάνεις όλους τους κίβδηλους Χένσο της λογοτεχνίας. Απλώς δεν υπάρχουν Χένσο. Θα μου το ξαναδιαβάσεις;

Σε παρακαλώ, συμφιλιώσου με την ευστροφία σου. Δεν πρόκειται να την ξεφορτωθείς, Μπάντι. Το να την πετάς στα σκουπίδια με μόνο σύμβουλο τον εαυτό σου είναι εξίσου κακό και αφύσικο όσο το να πετάς τα επίθετα και τα επιρρηματά σου, επειδή έτσι θέλει ο καθηγητής Β. Τι ξέρει κι αυτός; Κι εσύ τι ξέρεις, αλήθεια, για την ευστροφία σου;

Κάθομαι εδώ και ώρα και σκίζω ό,τι σου 'χω γράψει. Όλο πάω να πω κάτι του τύπου «Έχει θαυμάσια δομή», και «Η τύπισσα στην καρότσα του φορητού έχει πολύ γέλιο», και «Η στιχομυθία των δύο μπάτσων είναι φανταστική». Οπότε υπεκφεύγω. Δεν ξέρω γιατί. Μ' έπιασε ένα ελαφρύ άγχος μόλις άρχισες να διαβάεις. Μου φάνηκε σαν το ξεκίνημα από κάτι που ο άσπονδος εχθρός σου Μπομπ. Μπ. αποκαλεί σπαρταριστή ιστορία. Δε νομίζεις ότι θα το χαρακτήριζε ως βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση; Δε σε προβληματίζει αυτό; Ακόμα και τα αστεία κομμάτια για τη γυναίκα στην καρότσα του φορητού μοιάζουν σαν κάτι που *εσύ ο ίδιος* δε βρίσκεις διόλου αστείο. Πιο πολύ θυμίζει κάτι που πιστεύεις ότι θεωρείται παντού και από τους πάντες ξεκαρδιαστικό. Νιώθω εξαπατημένος. Άραγε θυμώνεις μαζί μου γι' αυτό; Μπορείς να πεις ότι η συγγένειά μας καταστρέφει την κρίση μου. Αυτό με προβληματίζει κάμποσο. Αλλά συγχρόνως είμαι ένας απλός αναγνώστης. Εσύ είσαι συγγραφέας ή απλώς συγγραφέας σπαρταριστών ιστοριών; Με πειράζει να διαβάσω σπαρταριστές ιστορίες απ' το χέρι σου. Θέλω όλα σου τα *λάφυρα*.

Αυτή η τελευταία ιστορία μου 'χει καρφωθεί στο μυαλό. Δεν ξέρω πώς να τη σχολιάσω. Ξέρω τι κινδύνους πρέπει να επένευσες η τριβή με το συναισθηματισμό. Πάντως τον υπέμεινες άψογα. Ίσως υπερβολικά άψογα. Αναρωτιέμαι μήπως θα

’θελα και κάνα μικρό ολίσθημα. Άραγε μπορώ να γράψω μια ιστοριούλα για σένα; Ήταν μια φορά ένας σπουδαίος μουσικοκριτικός, μια διακεκριμένη αυθεντία στο έργο του Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ. Η κορούλα του πήγαινε στο 9ο Δημοτικό Σχολείο, όπου ήταν μέλος του μουσικοχορευτικού σχολικού θιάσου, κι αυτός ο μέγας φιλόμουσος ενοχλήθηκε αφάνταστα όταν μια μέρα εκείνη γύρισε απ’ το σχολείο μαζί μ’ ένα άλλο πιτσιρίκι για να κάνουν πρόβα ένα ποτ-πουρί με τραγούδια των Έρβινγκ Μπερλίν, Χάρολντ Άρλεν, Τζερόμ Κερν, και ούτω καθεξής. Δεν μπορούσαν τα παιδιά να τραγουδήσουν πεντέξι απλά τραγουδάκια του Σούμπερτ αντί γι’ αυτό το «σκουπιδαριό»; Οπότε πήγε στον διευθυντή του σχολείου κι έκανε μεγάλο σαματά. Ο διευθυντής κατεντυπωσιάστηκε από τα επιχειρήματα ενός τόσο διακεκριμένου προσώπου, και συμφώνησε να συμμορφώσει τη δασκάλα της Μουσικής, μια κυρία πολύ προχωρημένης ηλικίας. Στο δρόμο του γυρισμού, ο φιλόμουσος συλλογιζόταν τα μεγαλοφυή επιχειρήματα που ’χε προβάλει στο γραφείο του διευθυντή κι ένιωθε ολοένα και μεγαλύτερη ανάταση. Το στήθος του φούσκωνε από περηφάνια. Το βήμα του γινόταν όλο και πιο ταχύ. Κι άρχισε να σφυρίζει ένα τραγουδάκι. Το εξής: *Κ-Κ-Κ-Κέιτι*.*

Και τώρα ας περάσουμε στο μνημόνιο. Που παρατίθεται με περηφάνια και παθητικότητα. Περηφάνια διότι... Μα ας το προσπεράσω καλύτερα. Παθητικότητα διότι ορισμένοι συνάδελφοι καθηγητές μπορεί να κρυφακούνε –βετεράνοι της διαγραμματειακής καζούρας, όλοι τους–, κι έχω την πεποίθηση ότι το προκείμενο εσώκλειστο κείμενο αργά ή γρήγορα θα καταλήξει να τιλοφορείται ως εξής: «Συνταγή Δεκαεννέα Ετών για Συγγραφείς και Αδελφούς και Αναρρωνύοντες από Οξεία Ηπατίτιδα Που ’χουν Χάσει το Δρόμο Τους και Δεν Μπορούν να Συνεχίσουν». (Δε βαριέσαι. Πλακατζής πλακα-

* Ένα προπολεμικό σουξεδάκι για έναν φαντάρο που κάθε φορά που πήγαινε να μιλήσει σε κορίτσι τραύλιζε. (Σ.τ.Μ.)

τζή αεί πελάζει. Κι εκτός αυτού, αισθάνομαι ότι τα μανίκια μου είναι περιέργως ανασκουμπωμένα για την περίσταση.)

Πιστεύω, κατ' αρχάς, ότι πρόκειται για το εκτενέστερο κριτικό σχόλιο που έλαβα ποτέ απ' τον Σίμορ για το όποιο Λογοτεχνικό μου Εγχείρημα – και, εν προκειμένω, το μεγαλύτερο ίσως μη προφορικό ανακοινωθέν που μου 'στειλε σ' όλη του τη ζωή. (Σπάνια αλληλογραφούσαμε, ακόμα και στη διάρκεια του πολέμου.) Γράφτηκε με μολύβι, σε κάμποσες κόλλες αναφοράς που η μητέρα μας είχε ξαφρίσει απ' το ξενοδοχείο Μπίσμαρκ του Σικάγο, λίγα χρόνια πριν. Ήταν η απάντηση στη μακράν πιο φιλόδοξη παραγωγή μου μέχρι τούδε. Το έτος 1940 κι οι δύο μέναμε ακόμα στο πυκνοκατοικημένο διαμέρισμα των γονιών μας στο ανατολικό τμήμα της 70ής Οδού. Εγώ ήμουν είκοσι ενός ετών, κι αδέσμευτος, θα 'λεγα, όσο είναι μόνο οι νέοι, φρέσκοι σαν βλαστάρια συγγραφείς που δεν έχουν εκδοθεί. Ο ίδιος ο Σίμορ ήταν είκοσι τριών και είχε μόλις αρχίσει το πέμπτο διδακτικό έτος ως καθηγητής Αγγλικής Φιλολογίας σ' ένα πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης. Διά του παρόντος, λοιπόν, χωρίς περικοπές. (Μπορώ να προβλέψω μερικές αμήχανες στιγμές για τον οξυδερκή αναγνώστη, ωστόσο το Χειρότερο, νομίζω, θα περάσει μετά την προσφώνηση. Υποθέτω ότι, εφόσον η προσφώνηση δεν προκαλεί αμηχανία σε μένα τον ίδιο, δεν υπάρχει λόγος να προκαλεί αμηχανία στον οποιονδήποτε.)

ΚΑΛΕ ΜΟΥ ΚΟΙΜΙΣΜΕΝΕ ΓΕΡΟ-ΤΙΓΡΗ:

Αναρωτιέμαι αν υπάρχουν πολλοί αναγνώστες που έχουν φυλλογυρίσει τις σελίδες ενός χειρογράφου, ενόσω ο συγγραφέας ροχαλίζει μες στο ίδιο δωμάτιο. Το συγκεκριμένο ήθελα να το δω μόνος μου. Η φωνή σου ήταν σχεδόν υπερβολική αυτή τη φορά. Νομίζω ότι η πρόζα σου έχει αρχίσει να δοκιμάζει τις αντοχές των ηρώων σου στο δράμα. Έχω τόσα να σου πω, και δεν ξέρω από πού ν' αρχίσω.

Το απόγευμα κάθισα κι έγγραψα μια πλήρη, κατά τη γνώμη μου, επιστολή στον διευθυντή της έδρας της Αγγλικής Φιλολογίας, αν έχεις τον Θεό σου, που 'μοιαζε πολύ με τα γραπτά σου. Μου πρόσφερε τέτοιαν απόλαυση, που σκέφτηκα ότι έπρεπε να σ' το πω. Ήταν μια υπέροχη επιστολή – σαν εκείνο το απόγευμα Σαββάτου, πέρσι την άνοιξη, που πήγα στον *Μαγικό Αυλό* με τον Καρλ και την Έμι κι εκείνο το τρομερά παράξενο κορίτσι που μου κουβάλησαν κι εγώ φόρεσα τον πράσινο μεθυστή σου. Δε σου 'χα πει ότι τον φόρεσα. [Στο σημείο αυτό αναφέρεται σε μία απ' τις τέσσερις ακριβές γραβήτες που 'χα αγοράσει την περασμένη σεζόν. Είχα απαγορεύσει σ' όλους μου τους αδελφούς –αλλά ιδιαίτερα στον Σίμορ, που 'χε την ευκολότερη πρόσβαση σε δαύτες– ακόμα και να πλησιάζουν το συρτάρι όπου τις είχα βάλει. Τις είχα φυλάξει, εν μέρει μόνο ως καλαμπούρι, στο σελοφάν τους.] Δεν ένιωσα καμία ενοχή όταν τον φόρεσα, μόνο έναν θανάσιμο φόβο ότι αίφνης θα 'βγαινες στη σκηνή και θα μ' έβλεπες καθισμένο στο σκοτάδι με τη γραβάτα σου. Το γράμμα ήταν ελαφρώς διαφορετικό. Σκέφτηκα ότι αν οι ρόλοι ήταν αντεστραμμένοι και μου 'στελνες ένα γράμμα που να μοιάζει με δικό μου γράμμα, θα 'ταν ενοχλητικό για σένα. Κατάφερα σε μεγάλο βαθμό να το αποκλείσω απ' τις σκέψεις μου. Ένα απ' τα λιγοστά πράγματα που 'χουν απομείνει στον κόσμο, πέρα απ' τον ίδιο τον κόσμο, τα οποία με λυπούν καθημερινά, είναι η συναίσθηση ότι εκνευρίζεσαι έτσι και η Μπούμπου ή ο Γουόλτ σου πουν ότι αυτά που λες τους θυμίζουν εμένα. Το εκλαμβάνεις σχεδόν σαν μια μομφή πειρατείας, σαν μια μικρή κατραπακιά στη μοναδικότητά σου. Είναι δηλαδή τόσο φριχτό το ότι καμιά φορά τα λεγόμενά μας μοιάζουνε; Η μεμβράνη που μας χωρίζει είναι τόσο λεπτή, τόσο ανεπαίσθητη. Έχει τόσο σημασία να ξέρουμε πάντα τι είναι τίνος; Πρόπερσι το καλοκαίρι που 'χα εξαφανιστεί για καιρό, είχα κατορθώσει να εξιχνιάσω ότι εσύ κι ο Ζ. κι εγώ έχουμε υπάρξει αδέρφια σε τέσσερις ενσαρκώσεις τουλάχιστον, μπορεί και σε περισσότερες. Δεν έχει κάτι το θαυμάσιο αυτή η σκέψη; Για μας, η μοναδικότητα του καθενός μας δεν ξεκινά ακριβώς στο σημείο

όπου ομολογούμε την εξαιρετικά στενή μας συνάφεια κι αποδεχόμαστε ως αναπόδραστο το να δανειζόμαστε ο ένας τα αστεία, τα ταλέντα, τις ηλιθιότητες του άλλου; Θα παρατηρήσεις ότι δε συμπεριλαμβάνω τις γραβάτες. Θεωρώ ότι οι γραβάτες του Μπάντι είναι οι γραβάτες του Μπάντι, αλλά είναι μεγάλη απόλαυση να τις δανείζομαι χωρίς άδεια.

Θα 'ναι, φαντάζομαι, φριχτό να σκέφτεσαι πως έχω γραβάτες κι ένα σωρό άσχετα πράγματα κατά νου πέρα απ' την ιστορία σου. Δεν έχω όμως. Απλώς ψάχνω παντού να βρω τις σκέψεις μου. Σκέφτηκα ότι όλα αυτά τα τετριμμένα μπορεί να με βοηθήσουν να συγκροτηθώ. Έξω έχει ξημερώσει, κι εγώ κάθομαι και γράφω απ' την ώρα που πλάγιασες. Τι ευδαιμονία να 'μαι ο πρώτος σου αναγνώστης. Θα 'ταν σκέτη ευδαιμονία αν δεν πίστευα πως εκτιμάς τη γνώμη μου περισσότερο απ' τη δική σου. Δε μου φαίνεται καθόλου σωστό να επαφίεσαι τόσο πολύ στην άποψή μου για τις ιστορίες σου. Τουτέστιν, για *σένα τον ίδιο*. Μπορείς να με βομβαρδίσεις με αντεπιχειρήματα κάποια άλλη στιγμή, αλλά είμαι πεπεισμένος ότι έχω κάνει κάποιο τεράστιο σφάλμα για να 'χουμε φτάσει σ' αυτή την κατάσταση. Δε θα 'λεγα ότι είμαι βουτηγμένος στην ενοχή, προσώρας, αλλά η ενοχή είναι ενοχή. Δε φεύγει. Δεν εκμηδενίζεται. Είμαι βέβαιος ότι δεν μπορεί να 'ναι καν απολύτως κατανοητή – οι ρίζες της φτάνουν υπερβολικά βαθιά στο ιδιωτικό και μακρόχρονο κάρμα. Το μόνο πράγμα που, λίγο ως πολύ, μου σώζει το τομάρι όταν με κατακλύζει αυτό το αίσθημα είναι το ότι η ενοχή είναι μια ατελής μορφή γνώσης. Το ότι δεν είναι τέλεια δε σημαίνει ότι δεν είναι χρηστική. Το πιο δύσκολο είναι να τη θέσεις σε πρακτική εφαρμογή προτού καταφέρει να σε παραλύσει. Επομένως, θα καταγράψω τις σκέψεις μου γι' αυτή την ιστορία όσο πιο γρήγορα μπορώ. Αν βιαστώ, έχω τη βάσιμη πεποίθηση ότι η ενοχή μου θα υπηρετήσει τις καλύτερες κι αληθέστερες προθέσεις μου επί του θέματος. Το πιστεύω ειλικρινά. Πιστεύω ότι αν επιστεύσω το παρόν, ίσως μπορέσω να σου πω αυτό που πιθανότατα θέλω να σου πω εδώ και χρόνια.

Θα ξέρεις κι ο ίδιος σίγουρα ότι η εν λόγω ιστορία είναι

γεμάτη μεγάλα άλματα. Υπερπηδήσεις. Όταν έπεσες να πλαγιάσεις, για ένα διάστημα σκεφτόμουν πως έπρεπε να ξυπνήσω τους πάντες και να κάνουμε πάρτι για τον θαυμαστό μας αδελφό και άλλη. *Τι άνθρωπος είμαι και δεν τους ξύπνησα όλους; Μακάρι να 'ξερα.* Άνθρωπος που τρώγεται με τα ρούχα του, στην καλύτερη των περιπτώσεων. Τρώγομαι για τα μεγάλα άλματα που μπορώ να μετρήσω με το μάτι. Νομίζω ότι ονειρεύομαι πως θα τολμήσεις να πηδήξεις τόσο μακριά, που θα σε χάσω απ' τα μάτια μου. Συγχώρεσέ μου το ξέσπασμα. Γράφω υπερβολικά γρήγορα τώρα. Νομίζω ότι αυτή η καινούργια ιστορία είναι η ιστορία που περίμενες. Που περίμενα κι εγώ, τρόπον τινά. Ξέρεις ότι αυτό που με κρατάει ξύπνιο είναι κυρίως η *περηφάνια*. Νομίζω ότι αυτή είναι η κύρια έγνοια μου. Για το καλό σου, μη με κάνεις περήφανο για σένα. Νομίζω ότι αυτό ακριβώς προσπαθώ να πω. Μακάρι να μη με κρατούσες ποτέ ξύπνιο από περηφάνια. Δώσ' μου μια ιστορία που να μου προκαλέσει μονάχα μια παράλογη επαγρύπνηση. *Κράτα με ξύπνιο ως τις πέντε, μόνο και μόνο γιατί όλα σου τ' αστέρια φέγγουν, και για κανέναν άλλο λόγο.* Συγχώρεσέ μου την υπογράμμιση, αλλά είναι το πρώτο πράγμα που 'χω πει ποτέ για μια απ' τις ιστορίες σου που με κάνει να κουνώ σκεπτικά το κεφάλι. Μη μ' αφήσεις να πω τίποτ' άλλο, σε παρακαλώ. Απόψε έχω την αίσθηση πως ό,τι και να πεις σ' έναν συγγραφέα, αφού τον ικετεύσεις ν' αφήσει όλα του τ' άστρα να ανατείλουν, είναι απλώς φιλολογικές συμβουλές. Είμαι πεπεισμένος πως όλες οι «καλές» φιλολογικές συμβουλές δεν είναι παρά ο Λουί Μπουγιέ κι ο Μαξίμ ντυ Καν που εύχονται στον Φλωμπέρ μια *Μαντάμ Μποβαρύ*. Έστω, οι δυο τους, με το εξαίρετο γούστο τους, τον κατάφεραν να γράψει ένα αριστούργημα. Του στέρησαν κάθε ευκαιρία να γράψει με την ψυχή του. Πέθανε ως διασημότητα, που μόνο αυτό δεν ήταν. Τα γράμματά του είναι ανυπόφορα. Είναι πολύ καλύτερα –απείρως καλύτερα– απ' όσο θα 'πρεπε. Η επωδός τους είναι σπατάλη, σπατάλη, σπατάλη. Μου ραγίζουν την καρδιά. Τρέμω να σου πω το οτιδήποτε απόψε, καλέ μου Μπάντι, εξόν από κοινοτοπίες. Μείνε πιστός στην

καρδιά σου, σε παρακαλώ, είτε είναι να κερδίσεις είτε είναι να χάσεις. Έγινες τόσο έξαλλος μαζί μου όταν συμπληρώναμε τις δηλώσεις της στρατολογίας. [Την περασμένη βδομάδα, οι δυο μας, καθώς και κάμποσα εκατομμύρια νέων Αμερικανών, είχαμε πάει στο πλησιέστερο δημόσιο σχολείο, για να παρουσιαστούμε στην επιτροπή επιστράτευσης. Τον είχα τσακώσει να χαμογελά με κάτι που 'χα γράψει στον κενό χώρο της δήλωσής μου. Κι αρνιόταν, μέχρι να γυρίσουμε σπίτι, να μου πει τι του 'χε φανεί τόσο αστείο. Όπως μπορεί να επαληθεύσει οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας, μπορούσε να 'ναι αλύγιστος αρνητής, όποτε η περίπτωση του φαινόταν ευνόηνη.] Ξέρεις με τι χαμογελούσα; Είχες δηλώσει συγγραφέας κατ' επάγγελμα. Μου φάνηκε ο πιο υπέροχος ευφημισμός που 'χα ακούσει σ' όλη μου τη ζωή. Πότε το γράψιμο υπήρξε επάγγελμα για σένα; Ποτέ δεν ήταν οτιδήποτε άλλο εκτός από θρησκεία σου. Ουδέποτε. Τώρα μ' έχει πιάσει μια ελαφρά υπερδιέγερση. Αφ' ης στιγμής είναι όντως η θρησκεία σου, ξέρεις τι θα ερωτηθείς όταν πεθάνεις; Επίτρεψέ μου, ωστόσο, να σου πω πρώτα τι δε θα ερωτηθείς. Δε θα ερωτηθείς κατά πόσον ετοιμάζεις ένα θαυμάσιο, συγκινητικό κείμενο όταν πέθανες. Δε θα ερωτηθείς αν ήταν μεγάλο ή μικρό, λυπητερό ή αστείο, εκδοθέν ή ανέκδοτο. Δε θα ερωτηθείς κατά πόσον ήσουν σε φόρμα ή όχι όταν το 'γραφες. Δε θα ερωτηθείς ούτε καν αν επρόκειτο για το κείμενο που θα δούλευες αν ήξερες ότι θα τέλειωνε μαζί με τη ζωή σου – νομίζω ότι αυτό μονάχα στον φουκαρά τον Σέρεν Κ. θα το ρωτήσουν. Είμαι απόλυτα σίγουρος ότι θα σου θέσουν μόνο δύο ερωτήσεις. Είχαν ανατείλει τα περισσότερα αστέρια σου; Έγραφες μανιωδώς, με την ψυχή σου; Μακάρι να 'ξερες πόσο εύκολο θα 'ταν να απαντήσεις ναι και στις δύο ερωτήσεις. Μακάρι να 'χες θυμηθεί, προτού καν καθίσεις να γράψεις για πρώτη φορά, ότι είχες υπάρξει αναγνώστης πολύ προτού γίνεις συγγραφέας. Κράτα απλώς καρφωμένο αυτό το γεγονός στο μυαλό σου, κι έπειτα μείνε τελείως ακίνητος κι αναρωτήσου, ως αναγνώστης, τι κείμενο στον κόσμο όλο θα 'θελε να διαβάσει ο Μπάντι Γκλας, αν είχε να διαλέξει απ' ό,τι τραβάει η ψυχή του. Το επόμενο βήμα

είναι φριχτό, μα τόσο απλό, που μετά βίας το πιστεύω καθώς το γράφω. Κάθεσαι απλώς ξεδιάντροπα και το γράφεις μόνος σου. Αυτό ούτε καν θα το υπογραμμίσω. Παραείναι σημαντικό για να υπογραμμιστεί. Αχ, Μπάντι, τόλμησέ το! Εμπιστεύσου την καρδιά σου. Είσαι άξιος τεχνίτης. Δε θα σε πρόδιδε ποτέ. Καληνύχτα. Νιώθω τρομερή υπερδιέγερση αυτή τη στιγμή, και μιαν ελαφρά θεατρικότητα, αλλά πιστεύω πως θα 'δινα τα πάντα σ' αυτή τη ζωή για να σε δω να γράφεις κάτι, οτιδήποτε, μια ιστορία, ένα ποίημα, ένα δέντρο, που να 'ναι ειλικρινά κι αληθινά πιστό στην καρδιά σου. Στο *Thalia* παίζει τον *Τραπεζικό Ντετέκτιβ*. Ας βγάλουμε βόλτα όλο το τσούρμο αύριο βράδυ. Με την αγάπη μου, Σ.

Εδώ Μπάντι Γκλας και πάλι. (Μπάντι Γκλας, βέβαια, είναι απλώς το λογοτεχνικό μου ψευδώνυμο. Το πραγματικό μου όνομα είναι ταγματάρχης Τζορτζ Φίλντινγκ Ξεγερωσέμας.) Αισθάνομαι κι εγώ υπερδιέγερση και μιαν ελαφρά θεατρικότητα, και η κάθε μου εξημμένη παρόρμηση αυτή τη στιγμή είναι να δώσω στην κυριολεξία αστροποίκιλτες υποσχέσεις στον αναγνώστη για το ραντεβού μας αύριο το βράδυ. Όμως αν έχω μυαλό μες στο κεφάλι μου, νομίζω, θα βουρτσίσω απλώς το δόντι μου και θα πάω για ύπνο τρέχοντας. Αν το εκτενές Μνημόνιο του αδελφού μου ήταν δοκιμασία για τον αναγνώστη, θα πρόσθετα αναπόφευκτα ότι η δακτυλογράφησή του για τους φίλους μου υπήρξε τελείως εξουθενωτική. Καθώς γράφω τώρα, φοράω το ωραίο εκείνο στερεώμα που μου 'χε προσφέρει ως δώρο τού τύπου «κοίτα να σου περάσει γρήγορα η ηπατίτιδα και η λιγοψυχία», απλωμένο στα γόνατά μου.

Θα 'ταν τρομερά απερίσκεπτο εκ μέρους μου, ωστόσο, να πω στον αναγνώστη τι προτίθεται να κάνω, αρχής γενομένης από αύριο το βράδυ; Για μια δεκαετία και βάλε, ονειρεύομαι ότι η ερώτηση «Πώς ήταν Εμφανισιακά ο αδελφός σου;» μου τίθεται από κάποιον που δεν προτιμά ιδιαίτερα τις σύντομες, κοφτές απαντήσεις σε τρομερά ευθείες ερωτήσεις. Εν ολίγοις,

το μόνο κείμενο σ' αυτή τη ζωή, «το κάτι, το οτιδήποτε», αυτό που το συνιστώμενό μου όργανο αυθεντίας μου λέει πως θ' απολάμβανα όσο τίποτα αν κουλουριαζόμουν μαζί του, είναι μια πλήρης εξωτερική περιγραφή του Σίμορ γραμμένη από κάποιον που δεν τον έπιασε φούρια να τον βγάλει από μέσα του – με άλλα λόγια, με λόγια δεόντως ξεδιάντροπα, κάποιον άλλον εκτός από μένα.

Τα μαλλιά του να πηδάνε στο κουρείο. Βρισκόμαστε στο Αύριο Βράδυ, κι εγώ κάθομαι, εξυπακούεται, φορώντας το σμόκιν μου. *Τα μαλλιά του να πηδάνε στο κουρείο.* Ο Χριστός και η Παναγία, αυτή είναι η εναρκτήρια πρότασή μου; Μήπως αυτός ο χώρος πρόκειται να γεμίσει, αργά-αργά, μάφιν καλαμποκιού και μηλόπιτες; Μπορεί. Δε θέλω να το πιστέψω, αλλά μπορεί. Αν απαιτήσω πάλι Εκλεκτικότητα στην περιγραφή, θα τα παρατήσω ξανά στην ψύχρα πριν καν αρχίσω. Δεν μπορώ να ξεδιαλέξω, δεν μπορώ να κάνω τον γραμματέα αυτού του ανθρώπου. Μπορώ να ελπίζω ότι ορισμένα στοιχεία θα αποτυπωθούν θέλοντας και μη στο παρόν με φευγαλέα ευαισθησία, μα επιτρέψτε μου να μην ξεψαχνίζω κάθε καταραμένη πρόταση, για μια φορά στη ζωή μου, ειδάλλως ξόφλησα και πάλι. Τα πηδηχτά μαλλιά του στο κουρείο είναι αναμφίβολα το πρώτο φορτικό στοιχείο που μου 'ρχεται στο νου. Πηγαίναμε για κούρεμα συνήθως εκπομπή παρά εκπομπή, ή άλλως κάθε δυο βδομάδες, αμέσως μετά το σχολασμα. Το κουρείο βρισκόταν στη συμβολή 108ης και Μπρόντγουεϊ, φωλιασμένο χλοερά (κόφ' το, τώρα) ανάμεσα σ' ένα κινέζικο εστιατόριο κι ένα εβραϊκό ντελικάτέσεν. Όποτε παραλείπαμε το μεσημεριανό μας κολατσιό, ή, συνηθέστερα, το χάναμε κάπου, δίναμε πότε-πότε κάπου δεκαπέντε σεντς για σαλάμι σε φέτες κι αγγουράκια τουρσί με άνηθο, και τα τρώγαμε στα καθίσματα του κουρείου, τουλάχιστον μέχρι ν' αρχίσουν να πέφτουν οι τρίχες. Οι μπαρμπέρηδες ήταν ο Μάριο κι ο Βίκτορ. Πιθανότατα έχουν πεθάνει, μετά από τόσα χρόνια, από

υπερβολική δόση σκόρδου, αυτό που αργά ή γρήγορα σκοτώνει όλους τους μπαρμπέρηδες της Νέας Υόρκης. (Είπαμε, κόφ' το. Προσπάθησε απλώς να καταπνίγεις τέτοιου είδους καιώματα εν τη γενέσει τους, αν έχεις την καλοσύνη.) Τα καθίσματά μας ήταν πλάι-πλάι, κι όταν ο Μάριο τελείωνε με το δικό μου κούρεμα και ήταν έτοιμος να βγάλει το πανί που μου φόραγε γύρω απ' το λαιμό και να το τινάξει, ποτέ μα ποτέ δεν έτυχε να μην έχω πάνω μου περισσότερες τρίχες του Σίμορ παρά δικές μου. Λίγα πράγματα στη ζωή μου, πριν ή έκτοτε, μ' έχουν εξοργίσει περισσότερο. Μόνο μία φορά εξέφρασα έντονα τη δυσαρέσκειά μου, κι αυτό αποδείχτηκε κολλοσιαίο σφάλμα. Είπα κάτι, με σαφώς ζοχαδιασμένο τόνο, για τα «κωλομαλλιά» του που πηδούσαν πάνω μου απ' την κορφή ως τα νύχια. Την ίδια στιγμή που το 'πα το μετάνιωσα, μα είχε ξεστομιστεί. Εκείνος δεν είπε τίποτε, αλλά άρχισε μονομιás να τρώγεται με दाυτό. Και η κατάσταση του χειροτέρευε ολοένα στο δρόμο του γυρισμού, καθώς διασχίζαμε τους δρόμους σιωπηλοί· προσπαθούσε εμφανώς να μαντέψει πώς θα μπορούσε να απαγορεύσει στα μαλλιά του να πηδάνε πάνω στον αδελφό του στο κουρείο. Η τελική ευθεία της 110ης, το μακρύ οικοδομικό τετράγωνο ανάμεσα στην Μπρόντγουεϊ και την πολυκατοικία μας, ήταν το χειρότερο. Κανείς άλλος στην οικογένεια δεν μπορούσε να τρώγεται κατά μήκος του εν λόγω τετραγώνου όπως ο Σίμορ όταν είχε Αξιόλογο Θέμα.

Κι αυτό είναι αρκετό για μια νύχτα. Είμαι εξαντλημένος.

Μόνο κάτι ακόμα τελευταίο. Τι επιζητώ (τα επικλινή στοιχεία όλα δικά μου) από μιαν εξωτερική περιγραφή του; Κι ακόμα περισσότερο, τι επιδιώκω να πετύχει αυτή η περιγραφή; Θέλω να φτάσει στο περιοδικό, σαφώς· θέλω να την εκδώσω. Μα δεν είν' αυτό – πάντα θέλω να εκδίδω. Έχει να κάνει πιο πολύ με το πώς ακριβώς θέλω να την υποβάλω στο περιοδικό. Στην πραγματικότητα, μόνο μ' αυτό έχει να κάνει. Νομίζω ότι ξέρω. Ξέρω πολύ καλά ότι ξέρω. Θέλω να βρεθεί στα γρα-

φεία τους χωρίς να χρησιμοποιήσω ούτε γραμματόσημα ούτε κίτρινο φάκελο. Αν πρόκειται για αληθινή περιγραφή, θα 'πρεπε απλώς να 'μαι σε θέση να της δώσω ναύλα για το τρένο, και ίσως να της πακετάρω και κανένα σαντουιτσάκι ή και κά-να ζεστό σ' ένα θερμός, κι αυτό είν' όλο. Οι υπόλοιποι επιβά-τες στο βαγόνι θα πρέπει να μετακινηθούν για να της κάνουν λίγο χώρο, σαν να 'ταν κομμάτι φτιαγμένη. Αχ, τι υπέροχη σκέψη! *Ας ξεπηδήσει από 'δώ μέσα κομμάτι φτιαγμένος. Αλλά πώς ακριβώς φτιαγμένος; Φτιαγμένος, νομίζω, σαν κάποιον που αγαπάς την ώρα που ανεβαίνει τα σκαλιά της βεράντας, χασκογελώντας και χασκογελώντας, έπειτα από τρεις ζόρικες παρτίδες τένις, νικητήριο τένις, να σε ρωτήσει αν είδες την τελευταία του μπαλιά. Ναι. Oui.*

Άλλη νύχτα. Να θυμάσαι ότι το παρόν προορίζεται για ανά-γνωση. Πες στον αναγνώστη πού βρίσκεσαι. Να 'σαι φιλικός – *ποτέ δεν ξέρεις. Μα και βέβαια. Κάθομαι στη σέρα, έχω μό-λις ειδοποιήσει να μου φέρουν το πορτό, και θα μου το φέρει από στιγμή σε στιγμή ο γέρος υπηρέτης της οικογένειας, ένας εξαιρετικά ευφυής, χοντρός, γλοιώδης πόντικας που τρώει τα πάντα μες στο σπίτι εκτός απ' τα διαγωνίσματα.*

Επανερχομαι στα μαλλιά του Σ., καθώς βρίσκονται ήδη στη σελίδα. Μέχρι που άρχισαν να του πέφτουν, γύρω στα δεκα-εννιά, με τις χούφτες, είχε τρομερά τραχιά μαύρα μαλλιά. Σχε-δόν τους ταιριάζει η λέξη τζίβα, αν κι όχι ακριβώς· πιστεύω πως θα 'μουν αποφασισμένος να τη χρησιμοποιήσω αν ήταν η ακριβής λέξη. Ήταν μαλλιά υπερβολικά τραβήξιμα στην ό-ψη, κι εξυπακούεται πως τραβιόντουσαν, και μάλιστα πολύ· τα μωρά της οικογένειας πάντοτε άπλωναν αυτόματα τα χέ-ρια να τα πιάσουν, ακόμα και πριν απ' τη μύτη, η οποία, Κύ-ριος οίδε, ήταν επίσης Αξιοσημείωτη. Αλλά το κάθε πράγμα με τη σειρά του. Ένας τρομερά τριχωτός άντρας, νεότης, εφη-

βεία. Τα υπόλοιπα παιδιά στην οικογένεια, όχι αποκλειστικά, μα ιδίως τα αγόρια, το πλήθος προεφήβων που φαίνεται ότι υπήρχε μονίμως στο σπίτι, συναρπάζονταν απ' τους καρπούς και τα χέρια του. Ο αδελφός μου ο Γουόλτ, γύρω στα έντεκα, είχε παγιώσει το εξής νούμερο: κοιτούσε τους καρπούς του Σίμορ και τον προέτρεπε να βγάλει το πουλόβερ του. «Βγάλ' το πουλόβερ, ρε συ Σίμορ. Έλα, βγάλ' το. Έχει ζέστη εδώ μέσα». Ο Σ. τον κοιτούσε χαμογελώντας πλατιά, λάμποντας. Λάτρευε αυτές τις πλάκες των μικρών. Και μένα μ' άρεσαν, αλλά μόνο σε φάσεις. Εκείνος τις απολάμβανε χωρίς εξαίρεση. Θέριευε κιόλας, μεγάλωνε σαν το φεγγάρι, με κάθε απρεπές ή απερίσκεπτο σχόλιο που του απηύθυναν οι νεοσσοί της οικογένειας. Μέχρι και σήμερα, μάλιστα, οποτεδήποτε συμβεί να πάρει τ' αφτί μου διάφορα εξοργιστικά, λίγο ως πολύ, νέα για τα καμώματα των δύο μικρών της φαμίλιας, θυμάμαι τι ποσότητες χαράς πρόσφεραν αυτά στον Σ. Θυμάμαι τη Φράνι, γύρω στα τέσσερα, να κάθεται στην αγκαλιά του, κοιτώντας τον στα μάτια, και να λέει, με άμετρο θαυμασμό: «Σίμορ, τα δόντια σου είναι τόσο ωραία και τόσο *κίτρινα!*» Είχε έρθει τρεκλίζοντας, στην κυριολεξία, να με ρωτήσει αν είχα ακούσει τι είτε η μικρή.

Ένα σχόλιο στην προηγούμενη παράγραφο με κάνει να κοκκαλώσω. Γιατί απολάμβανα τις πλάκες των πιτσιρικιών μόνο σε φάσεις; Το δίχως άλλο διότι ορισμένες φορές είχαν ένα σεβαστό ποσό κακίας όταν στρέφονταν σε μένα. Όχι πως δεν τ' άξιζα, κατά πάσαν πιθανότητα. Κι αναρωτιέμαι, τι γνωρίζει ο αναγνώστης από πολυμελείς οικογένειες; Και κάτι ακόμα πιο σημαίνον: Πόσο μπορεί ν' αντέξει ιστορίες επί του θέματος, διά χειρός μου; Οφείλω τουλάχιστον να πω έστω αυτό: Όταν είσαι ο μεγάλος αδελφός σε μια πολύτεκνη φαμίλια (ιδίως σε περιπτώσεις, όπως του Σίμορ και της Φράνι, όπου η διαφορά ηλικίας είναι γύρω στα δεκαοχτώ χρόνια), και είτε υιοθετείς ο ίδιος είτε σου επιβάλλεται, χωρίς τη θέλησή σου σχεδόν, ο ρόλος του κοντινού δασκάλου ή μέντορα, είναι σχε-

δόν αδύνατον ν' αποφύγεις τη μεταμόρφωση, μεταξύ άλλων, σε επιμελητή. Όμως ακόμα κι οι επιμελητές ποικίλλουν σε σχήμα, μέγεθος και χρώμα. Παραδείγματος χάριν, όποτε ο Σίμορ έλεγε στα δίδυμα ή στον Ζούι και τη Φράνι, ή ακόμα και στη μαντάμι Μπούμπου (που ήταν μόλις δυο χρόνια μικρότερη από μένα, και συχνά η απόλυτη Κυρία), να βγάλουν τις γαλότσες τους μπαίνοντας στο σπίτι, όλοι τους ήξεραν πως κατά κύριο λόγο εννοούσε ότι το πάτωμα θα γέμιζε ίχνη αν δεν τις έβγαζαν κι ότι η Μπέσι θ' αναγκαζόταν να πιάσει τη σφουγγαρίστρα. Όταν τους έλεγα εγώ να βγάλουν τις γαλότσες τους, ήξεραν πως κατά κύριο λόγο εννοούσα ότι όσοι δεν τις βγάζουν είναι βρομιάρηδες. Ήταν επόμενη η απόκλιση, και δη μεγάλη, στον τρόπο που κορόιδευαν ή πείραζαν τον καθένα μας χωριστά. Μια εξομολόγηση, κρυφακούω βογγώντας, η οποία αναπόφευκτα θ' ακουστεί ύποπτα Ειλικρινής και Φιλοφρονητική. Και τι να κάνω δηλαδή; Να καθυστερώ όλη αυτή την προσπάθεια κάθε φορά που ένας τόνος Τίμιου Τύπου χρωματίζει τη φωνή μου; Δεν μπορώ να επαφίμαι στο γεγονός ότι ο αναγνώστης γνωρίζει πως δε θα επέκρινα τον εαυτό μου –εν προκειμένω, υπογραμμίζοντας τις ατυχείς ηγετικές μου πτυχές–, αν δεν ένιωθα πεπεισμένος ότι με ανέχονταν, και διόλου χλιαρά, σ' αυτό το σπίτι; Θα βοηθούσε να σας ανέφερα την ηλικία μου και πάλι; Είμαι ένας γκριζομάλλης, πλαδαρόπυγος σαραντάρης κατά τη συγγραφή του παρόντος, με μια σεβαστή μπάκα και κάποιες αντιστοιχώς σεβαστές πιθανότητες, ευελπιστώ, να μην πετάξω το αργυρό μου ψώνιο καταγής επειδή δε θα καταφέρω να μπω στην ομάδα μπάσκετ φέτος ή επειδή ο χαιρετισμός μου δεν είναι αρκούτως ζωηρός για να με στείλει σε Σχολή Δόκιμων Αξιωματικών. Επιπλέον, ενδεχομένως δε γράφτηκε ποτέ εξομολογητικό απόσπασμα που να μη βρομούσε έστω και λίγο απ' την περηφάνια του συγγραφέα για την εγκατάλειψη της περηφάνιας του. Αυτό που πρέπει να αφουγκράζεσαι πάντοτε στο

λόγο ενός δημόσιου εξομολογητή είναι αυτό που δεν ομολογεί. Σε μια ορισμένη περίοδο της ζωής του (συνήθως, όσο οδυνηρή κι αν είναι η παραδοχή, σε μια επιτυχημένη περίοδο), ο εκάστοτε άνθρωπος μπορεί αίφνης να αισθανθεί πως Είναι Στο Χέρι Του να ομολογήσει ότι είχε κλέψει στις πτυχιακές εξετάσεις της σχολής του, μπορεί ως και να επιλέξει να αποκαλύψει ότι απ' τα είκοσι δύο μέχρι τα είκοσι τέσσερά του ήταν σεξουαλικά ανίκανος, μα αυτές οι γενναιοψυχες ομολογίες αφ' εαυτού τους δεν εγγυώνται πως θα διαπιστώσουμε κατά πόσον κάποτε τσαντίστηκε με το κατοικίδιο χάμστερ του και το πάτησε στο κεφάλι. Απολογούμαι για την εμμονή μου, όμως έχω την εντύπωση ότι ο προβληματισμός μου είναι εύλογος. Γράφω για τον μόνο άνθρωπο που γνώρισα ποτέ τον οποίο, σύμφωνα με τους δικούς μου όρους, θεωρούσα στ' αλήθεια πληθωρικό, και τον μοναδικό άνθρωπο αξιολόγων διαστάσεων που γνώρισα ποτέ ο οποίος δε μου κίνησε ούτε για μια στιγμή την υποψία πως είχε φυλαγμένη, στη ζούλα, μια ντουλάπα ολόκληρη γεμάτη σκανταλιάρικες, κουραστικές μικροματαιοδοξίες. Μου φαίνεται φριχτό –στην πραγματικότητα, δόλιο και καταχθόνιο– ακόμα και το να αναρωτιέμαι κατά πόσον υπερνικώ περιστασιακά τη δημοτικότητά του, έστω και κατ' ελάχιστο, σ' αυτές τις σελίδες. Θα μου συγχωρήσετε το σχόλιο, ενδεχομένως, αλλά δεν είναι όλοι οι αναγνώστες επιδέξιοι και πεπειραμένοι αναγνώστες. (Όταν ο Σίμορ ήταν είκοσι ενός, σχεδόν μόνιμος καθηγητής Αγγλικής Φιλολογίας που δίδασκε ήδη δύο χρόνια, τον είχα ρωτήσει αν και κατά πόσον υπήρχε κάτι στη διδασκαλία που να τον απογοήτευε. Μου 'χε πει πως δεν αισθανόταν ακριβώς απογοήτευση με κάτι συγκεκριμένο, αλλά ότι υπήρχε κάτι που τον φόβιζε: το να διαβάξει τις γραμμένες με μολύβι σημειώσεις στα περιθώρια των σελίδων στη βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου.) Τώρα, τελειώνω. Δεν είναι όλοι οι αναγνώστες, επαναλαμβάνω, επιδέξιοι και πεπειραμένοι αναγνώστες, κι έχει πάρει τ' αφτί μου –

οι κριτικοί μάς λένε τα πάντα, ξεκινώντας απ' τα χειρότερα—ότι διαθέτω πολλές επιφανειακές χάρες ως συγγραφέας. Φοβάμαι ολόψυχα ότι υπάρχει ο τύπος του αναγνώστη που ενδεχομένως θα θεωρήσει ελαφρώς ακαταμάχητο το γεγονός ότι έζησα ως τα σαράντα· τουτέστιν, ότι, σε αντίθεση με Κάποιον Άλλο εδώ μέσα, δεν ήμουν αρκετά «εγωιστής» ώστε ν' αυτοκτονήσω και ν' αφήσω Όλη τη Στοργική μου Οικογένεια ξεκρέμαστη. (Είπα ότι τελειώνω, μα δε θα τα καταφέρω εν τέλει. Κι όχι επειδή δεν είμαι φτιαγμένος από σίδηρο, αλλά διότι, για να ολοκληρώσω όπως πρέπει το παρόν, θα 'πρεπε να αναψηλαφήσω —ω Θεέ μου, να αναψηλαφήσω— τις λεπτομέρειες της αυτοκτονίας του, και δεν πιστεύω ότι θα 'μαι έτοιμος γι' αυτό, με τον τρέχοντα ρυθμό, για κάμποσα χρόνια ακόμα.)

Θα σας πω κάτι ακόμα, ωστόσο, πριν πέσω για ύπνο, που μου φαίνεται απέραντα συναφές. Και θα 'μουν ευγνώμων αν όλοι έβαζαν τα δυνατά τους να μη θεωρήσουν ότι πρόκειται για μια κατηγορηματική μεταγενέστερη σκέψη. Μπορώ να σας δώσω, δηλαδή, έναν απόλυτα εξερευνήσιμο λόγο που καθιστά τα σαράντα μου χρόνια κατά τη γραφή του παρόντος τερατώδες πλεονέκτημα-μειονέκτημα. Ο Σίμορ πέθανε στα τριάντα ένα του. Για να τον φτάσω ως και σ' αυτή την υπέρμετρα αγκριζάριστη ηλικία θα μου πάρει πολλούς, πάρα πολλούς μήνες, με τη σκευή που διαθέτω, ή πιθανώς και χρόνια. Προς το παρόν, θα τον δείτε σχεδόν αποκλειστικά ως παιδάκι και νεαρό αγόρι (μα ποτέ, ελπίζω, μα τον Θεό, ως σπόρο). Όσο θα τον συντροφεύω στα τεκταινόμενα της σελίδας, θα 'μαι κι εγώ παιδάκι και νεαρό αγόρι. Όμως θα 'χω πάντα κατά νου, όπως πιστεύω κι ο αναγνώστης, έστω κι όχι τόσο μεροληπτικά, ότι η παράσταση είναι στα χέρια ενός κατά τι κοιλαρά και σχεδόν μεσόκοπου άντρα. Κατά την άποψή μου, η σκέψη αυτή δεν είναι πιο μελαγχολική απ' ό,τι τα περισσότερα δεδομένα περί ζωής και θανάτου, μα ούτε και υστερεί σε μελαγχολία. Προσώρας έχετε μόνο το λόγο μου επ' αυτού, μα πρέπει

να σας πω ότι ξέρω καλά πως αν ανταλλάσσαμε θέσεις κι ο Σίμορ βρισκόταν στην καρέκλα μου, θα 'ταν τόσο επηρεασμένος –τόσο συντετριμμένος, στην πραγματικότητα– απ' τη χονδροειδή του παλαιότητα ως αφηγητή κι επίσημου κουμανταδόρου, που θα εγκατέλειπε το όλο εγχείρημα. Δε θα το σχολιάσω περαιτέρω, ασφαλώς, αλλά χαίρομαι που ανέκλυψε. Αυτή είναι η αλήθεια. Παρακαλώ, μην κοιτάτε μόνο· νιώστε την.

Δε θα πέσω για ύπνο τελικώς. Κάποιος εδώ γύρω έχει φονεύσει τον ύπνο. Μπράβο του, καλά τα κατάφερε.

Στριγγή, δυσάρεστη φωνή (κανενός απ' τους δικούς μου αναγνώστες): Είπατε ότι θα μας λέγατε πώς ήταν ο αδελφός σας Εμφανισιακά. Δεν έχουμε ανάγκη τις κωλοαναλύσεις σου, κολλημένε.

Μα εγώ τις έχω ανάγκη. Θέλω κάθε ίχνος αυτής της κολλώδους μνήμης. Δε θα μου 'πεφτε άσχημα λίγο λιγότερη ανάλυση, αναμφίβολα, αλλά ό,τι κολλάει το θέλω όλο. Αν έχω έστω και μιαν ελάχιστη πιθανότητα να μείνω πιστός στην ιστορία, αυτό που θα με συγκρατήσει θα 'ναι ό,τι κολλάει.

Νομίζω ότι μπορώ να περιγράψω το πρόσωπό του, τη μορφή του, το φέρεμά του –όλο το πακέτο– σχεδόν σε οποιαδήποτε φάση της ζωής του (εξαιρουμένων των ευρωπαϊκών χρόνων) και το αποτέλεσμα να του μοιάζει. Όχι ευφημισμούς, παρακαλώ. Μια τέλεια εικόνα. (Πότε και πού, εφόσον δώσω συνέχεια στο θέμα, θα πρέπει να πω στον αναγνώστη τι είδους μνήμη, δυνάμεις ανάκλησης, διαθέτουμε ορισμένοι από μας τους Γκλας; Ο Σίμορ, ο Ζούι κι εγώ. Δεν μπορώ να το αναβάλλω επ' αόριστον, αλλά πόσο απαίσιο θα φαντάζει στην τυπωμένη σελίδα;) Θα 'ταν τεράστια βοήθεια αν κάποια ευγενής ψυχή μου 'στελνε ένα τηλεγράφημα που να δηλώνει επακριβώς ποιον Σίμορ θα προτιμούσε να περιγράψω. Αν το αιτούμενο είναι απλώς να περιγράψω τον Σίμορ, τον όποιο Σίμορ, μου 'ρχεται σαφώς μια ζωηρόχρωμη εικόνα, μα σ' αυτήν εμφανίζεται μπρος μου σε ηλικία, κατά προσέγγιση, ο-

χτώ, δεκαοχτώ, είκοσι οχτώ ετών συγχρόνως, μ' ένα μαλλί θημωνιά που φαλακραίνει ραгдаία, φορώντας κόκκινο ριγέ παντελονάκι κατασκηνωτή κι ένα τσαλακωμένο καφέ πουκάμισο με κομψά γαλόνια σιμηνία, καθιστός στη στάση του λωτού και στον εξώστη του σινεμά της R.K.O. στην 86η. Νιώθω την απειλή τού να εκθέσω μόνο μία εικόνα αυτού του είδους, και δε μ' αρέσει καθόλου. Κατ' αρχάς, πιστεύω ότι θα προβληματίζε τον ίδιο τον Σίμορ. Είναι μεγάλο ζόρι όταν το Αντικείμενό σου είναι επίσης ο σεπτός σου διδάσκαλος. Δε θα τον προβληματίζε τρομερά, νομίζω, εάν έπειτα απ' τη δέουσα διαβούλευση με τα ένστικτά μου επέλεγα να χρησιμοποιήσω κάποιου είδους λογοτεχνικό κυβισμό για την απεικόνιση του προσώπου του. Μάλιστα, δε θα τον προβληματίζε καθόλου αν έγγραφα όλο το υπόλοιπο αποκλειστικά και μόνο με μικρά γράμματα – εφόσον το συνιστούσαν τα ένστικτά μου. Ούτε εμένα θα με πείραζε κάποιας μορφής κυβισμός σ' αυτό το σημείο, μα το κάθε μου ένστικτο μου λέει να κηρύξω έναν ευγενή, μικροαστικό αγώνα εναντίον του. Θα 'θελα να το σκεφτώ ως αύριο, ούτως ή άλλως. Καληνύχτα. Καληνύχτα, κυρία Κάλαμπας.* Καληνύχτα, Καταραμένη Περιγραφή.

Μιας και δυσκολεύομαι λίγο να εκφράσω τη γνώμη μου, αποφάσισα σήμερα το πρωί, στο μάθημα (κοιτώντας, φοβάμαι, μάλλον επίμονα και για ώρα πολλή το απίστευτα στενό ποδηλατικό παντελόνι της δεσποινίδος Βάλντεμαρ), ότι η πραγματικά κόσμια πράξη θα 'ταν ν' αφήνα έναν απ' τους γονείς μου να έχει τον πρώτο λόγο εδώ, και τι καλύτερο για αρχή απ' την Προαίωνια Μητέρα; Οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν, ωστόσο, είναι συντριπτικοί. Ακόμα κι αν τα αισθήματα δεν καθιστούν

* Η ατάκα με την οποία έκλεινε κάθε ραδιοφωνική εκπομπή του ο δημοφιλής κωμικός Τζίμι Ντουράντε. (Σ.τ.Μ.)

εν τέλει ορισμένους ανθρώπους κατά συνθήκην ψεύτες, η φυσική αποτροπή μνήμη τους το πετυχαίνει σχεδόν αναπόδραστα. Για την Μπέσι, επί παραδείγματι, ένα απ' τα κύρια στοιχεία του Σίμορ ήταν το μεγάλο του ύψος. Το νοερό της μάτι τον βλέπει σαν έναν ασυνήθιστα ξερακιανό, τεξανό τύπο, που πάντα σκύβει το κεφάλι για να μπει σ' ένα δωμάτιο. Στην πραγματικότητα, ήταν ένα κι εβδομήντα εννιά – ένας κοντός ψηλός άντρας με τα σύγχρονα, πολυβιταμινούχα κριτήρια. Που για τον ίδιο ήταν μια χαρά. Δεν είχε σε καμία περίπτωση έρωτα με το ύψος. Ένα διάστημα αναρωτιόμουν, όταν τα δίδυμα είχαν περάσει το ένα ογδόντα τρία, κατά πόσον σκόπευε να τους στείλει συλλυπητήριες κάρτες. Νομίζω ότι αν ζούσε σήμερα θα 'ταν μες στην τρελή χαρά που ο Ζούι, ως ηθοποιός, μεγάλωσε μικροκαμωμένος. Ο ίδιος ο Σ. ήταν φανατικός θιασώτης του χαμηλού κέντρου βάρους στους αληθινούς ηθοποιούς.

Αυτή η φράση με την «τρελή χαρά» ήταν μεγάλο λάθος. Τώρα δεν μπορώ να τον καταφέρω να πάψει να χαμογελάει. Θα 'μουν πανευτυχής αν κάποιος άλλος σοβαρής στόφας συγγραφέας με αντικαθιστούσε σ' αυτό το σημείο. Ένας απ' τους πρώτους μου όρκους όταν ξεκίνησα σ' αυτό το επάγγελμα ήταν να βάζω πάγο στα Χαμόγελα ή Χασκόγελα των χαρακτήρων μου, όταν επρόκειτο για την τυπωμένη σελίδα. Η Ζακλίν χαμογέλασε πλατιά. Ο χοντρός, τεμπέλης Μπρους Μπράουνινγκ έσκασε ένα ειρωνικό μειδίαμα. Ένα παιδιάστικο γέλιο φώτισε το τραχύ πρόσωπο του κάπτεν Μασούλαγεν. Ωστόσο αυτό το χαμόγελο μου κάνει διαολεμένο πρεσάρισμα. Για να ξεμπερδεύουμε πρώτα απ' όλα με το δυσκολότερο κομμάτι: Πιστεύω ότι είχε ένα πολύ-πολύ ωραίο χαμόγελο, ιδίως για κάποιον του οποίου τα δόντια κυμαίνονταν ανάμεσα στο «έτσι κι έτσι» και στο «μαύρα χάλια». Αυτό που δε φαίνεται ουδόλως επαχθές στο γράψιμο είναι ο μηχανισμός λειτουργίας του. Το χαμόγελό του πολλές φορές πήγαινε

προς τα πίσω ή προς τα μπρος, ενώ όλο το φυσιολογικό κυκλοφοριακό στον γύρω χώρο ήταν είτε εντελώς ακινητοποιημένο είτε κινούνταν προς την αντίθετη κατεύθυνση. Το ντιστριμπιτέρ του δεν ήταν το καθιερωμένο, ακόμα και εντός των ορίων της οικογένειας. Ήταν ικανός να πάρει ύφος βαρύ κι ασήκωτο, πένθιμο μη σου πω, όταν τα κεράκια στις τούρτες γενεθλίων των μικρών έσβηναν μ' ένα φύσημα. Απ' την άλλη, μπορούσε να μοιάζει πέρα για πέρα περιχαρής όταν κάποιος απ' τα πιτσιρίκια του 'δειχνε πού είχε γδάρει τον ώμο του κολυμπώντας με κύμα. Από τεχνικής απόψεως, νομίζω, δε διέθετε κανενός είδους κοινωνικό χαμόγελο, κι ωστόσο μου φαίνεται πως είναι γεγονός (ίσως μια στάλα εξωπραγματικό) ότι τίποτα το ουσιωδώς ορθό και πρέπον δεν έλειπε ποτέ απ' το πρόσωπό του. Το χαμόγελό του για τον γδαρμένο ώμο, για παράδειγμα, ήταν συχνά εξοργιστικό, όταν είχες γδάρει τον δικό σου ώμο, μα ήταν κι ένας πολύτιμος αντιπερισπασμός. Η βλοσυρότητά του στα πάρτι γενεθλίων, στα πάρτι-έκπληξη, δεν τα επισκίαζε – τουλάχιστον όχι περισσότερο απ' ό,τι, λόγου χάρη, το μόνιμο χασκόγελό του ως καλεσμένου σε Θείες Ευχαριστίες ή σε Μπαρ Μίτζβα. Και δεν πιστεύω ότι απλώς ομιλώ ως προκατειλημμένος αδελφός. Άνθρωποι που δεν τον ήξεραν καθόλου, ή που τον ήξεραν ελάχιστα, ή μόνον ως Ραδιοφωνική Διασημότητα, εν ενεργεία ή εν αποστρατεία, ορισμένες φορές θορυβούνταν από μια κάποια συγκεκριμένη έκφραση –ή απουσία έκφρασης– του προσώπου του, μα μόνο φευγαλέα, νομίζω. Και συχνά σ' αυτές τις περιπτώσεις τα θύματα ένιωθαν κάτι ευχάριστα παρεμφερές με περιέργεια – ποτέ, απ' όσο θυμάμαι, την όποια αυθεντική προσωπική δυσανεμία ή αναστάτωση του καθωσπρεπισμού τους. Αφενός για το λόγο –τον λιγότερο σύνθετο, σαφώς– ότι η κάθε του έκφραση ήταν ειλικρινής. Ότε ανδρώθηκε (κι εδώ, υποθέτω, μιλά όντως ο προκατειλημμένος αδελφός), νομίζω πως είχε το τελευταίο απολύτως άδολο ενήλικο πρόσωπο στην ευρύτερη περιοχή της

Νέας Υόρκης. Οι μόνες φορές που μπορώ να θυμηθώ κάτι το ανειλικρινές, ή το επιτηδευμένο, να διαδραματίζεται στο πρόσωπό του ήταν όταν ψυχαγωγούσε επί τούτου κάποιον συγγενή εξ αίματος που 'χε περάσει να μας δει. Ακόμα κι αυτό, ωστόσο, δεν ήταν καθημερινό φαινόμενο. Σε γενικές γραμμές, θα 'λεγα ότι κατανάλωνε το Χιούμορ με μιαν εγκράτεια ανέφικτη σ' οποιοδήποτε άλλο μέλος του νοικοκυριού μας. Με το οποίο, αρκετά κατηγορηματικά, δεν υπονοώ ότι το χιούμορ δεν ήταν βασικό στοιχείο και του δικού του διαιτολογίου, αλλά ότι κατά κανόνα λάβαινε, ή έπαιρνε μόνος του, το μικρότερο κομμάτι. Το Μόνιμο Οικογενειακό Καλαμπούρι σχεδόν ανεξαιρέτως στρεφόταν κατά πάνω του, εφόσον ο πατέρας μας δεν ήταν εύκαιρος, κι ο Σίμορ συνήθως το δεχόταν πρόθυμα. Αρκούντως άψογο παράδειγμα, πιστεύω, αυτού που εννοώ είναι το γεγονός πως όταν του διάβαζα μεγαλόφωνα τα καινούργια μου διηγήματα, είχε το ακλόνητο συνήθειο, σε κάθε ιστορία, να με διακόπτει στα μισά ενός διαλόγου για να με ρωτήσει αν ήξερα ότι διέθετα Μουσικό Αφτί για τους Ρυθμούς και τις Διακυμάνσεις της Καθομιλουμένης. Κι απολάμβανε ιδιαίτερος να παίρνει όψη σοφολογιότατου, καθώς μου υπέβαλλε το ίδιο πάντα ερώτημα.

Αυτό που μου 'ρχεται εν συνεχεία είναι τα Αφτιά. Στην πραγματικότητα, έχω ένα ολόκληρο ταινιάκι για δαύτα – μια φθαρμένη μπομπίνα με την αδελφή μου την Μπούμπου, γύρω στα έντεκα, να σηκώνεται απ' το τραπέζι του δείπνου σε μια στασιαστική παρόρμηση και να μπουνκάρει και πάλι στην τραπεζαρία ένα λεπτό μετά, για να προβάρει ένα ζευγάρι κρικάρια, αποκομμένα από 'να τετράδιο σπιράλ, στ' αφτιά του Σίμορ. Ήταν τρομερά ικανοποιημένη με το αποτέλεσμα, κι ο Σίμορ δεν τα 'βγαλε όλο το βράδυ. Διόλου απίθανο, ώσπου έβγαλαν αίμα. Αλλά δεν του ταίριαζαν. Δεν είχε, πολύ φοβάμαι, αφτιά κουρσάρου, αλλά τ' αφτιά ηλικιωμένου καβαλιστή ή γερο-Βούδα. Με απίστευτα μακρείς, σαρκώδεις λοβούς.

Θυμάμαι τον πατέρα Γουέικερ, ένα βράδυ που 'χε περάσει να μας δει πριν από λίγα χρόνια, φορώντας την ασφυκτικά ξεστη μαύρη στολή του, να με ρωτά, ενόσω έλυνα το σταυρόλεξο των *Times*, αν θεωρούσα ότι τ' αφτιά του Σ. ήταν απ' την εποχή της δυναστείας Τανγκ. Προσωπικά, θα τα χρονολογούσα ως ακόμη αρχαιότερα.

Πάω να πέσω για ύπνο. Ίσως ένα ποτάκι, πρώτα, στη Βιβλιοθήκη, με τον συνταγματάρχη Ανοτρούδερ, κι έπειτα νάνι. Γιατί αυτό το εγχείρημα μ' εξαντλεί τόσο; Τα χέρια ιδρωμένα, τα έντερα ανάστατα. Ο Ενιαίος Άνθρωπος απλώς απουσιάζει.

Εκτός από τα μάτια, κι ενδεχομένως (το τονίζω, ενδεχομένως) τη μύτη, μπαίνω στον πειρασμό να προσπεράσω το υπόλοιπο πρόσωπό του, και στο διάολο να πάει και η Πληρότητα. Δε θ' άντεχα να με κατηγορήσουν πως δεν αφήνω τίποτα στη φαντασία του αναγνώστη.

Από μια-δυο βολικά περιγράψιμες απόψεις, τα μάτια του ήταν παρόμοια με τα δικά μου, με του Λες και με της Μπούμπου, με την έννοια ότι (α) τα μάτια αυτής της φουρνιάς θα μπορούσαν σεμνά και ντροπαλά να περιγραφούν ως καφέ της βοϊδοουράς στο έξτρα σκούρο της, ή ως Περίλυπα Εβραϊκά Καστανά, και (β) όλοι μας κάναμε μαύρους κύκλους, και, σε μια-δυο περιπτώσεις, σακούλες κανονικές. Σ' αυτό το σημείο, ωστόσο, κάθε ενδοοικογενειακή σύγκριση παύει. Φαίνεται λίγο αντι-ιπποτικό για τις κυρίες της ομήγυρης, μα η ψήφος μου για τα δύο «κορυφαία» ζευγάρια οφθαλμών της οικογένειας θα δίνονταν στον Σίμορ και τον Ζούι. Κι ωστόσο το καθένα απ' αυτά τα ζευγάρια ήταν τελείως διαφορετικό από τ' άλλο, και το χρώμα είναι το λιγότερο. Πριν από λίγα χρόνια, εξέδωσα ένα εξάχως Υποβλητικό, Αξιωματημένο, δυσάρεστα αμφιλεγόμενο και πέρα για πέρα αποτυχημένο διήγημα για ένα «χαρισματικό» αγοράκι σ' ένα υπερωκεάνιο,

και σε κάποιο σημείο του υπήρχε η λεπτομερής περιγραφή των ματιών του αγοριού. Χάρη σε μια ευτυχή συγκυρία, τυγχάνει να έχω ένα αντίγραφο της εν λόγω ιστορίας πάνω μου αυτή τη στιγμή, καλόγουστα καρφιστωμένο στο πέτο του μπουρνούζιού μου. Και αντιγράφω: «Τα μάτια του, αχνοκάστανα στο χρώμα και διόλου μεγάλα, είχαν έναν ελαφρύ στραβισμό – πιο εμφανή στο αριστερό μάτι απ' ό,τι στο δεξί. Δεν ήταν τόσο αλλήθωρα ώστε να παραμορφώνουν το πρόσωπό του, κι ούτε καν κατ' ανάγκην αξιοπρόσεχτα με την πρώτη ματιά. Ήταν αρκούντως στραβά ώστε να είναι άξια μνείας, και μόνο σε συνάρτηση με το γεγονός ότι κάποιος θα μπορούσε να σκεφτεί εκτενώς και σοβαρά προτού ευχηθεί να 'ταν πιο ευθυγραμμισμένα, ή πιο βαθιά, ή πιο καστανά, ή πιο μακριά το 'να απ' τ' άλλο». (Ίσως πρέπει να κάνουμε μια σύντομη παύση εδώ για να ξελαχανιάσουμε.) Το θέμα είναι (αληθώς, χωρίς αγιοβασιλιάτικα γελάκια) ότι αυτά τα μάτια δεν είχαν καμία σχέση με του Σίμορ. Τα δικά του ήταν σκούρα, μεγάλα-μεγάλα, σε επαρκή απόσταση μεταξύ τους, και, αν μη τι άλλο, καθόλου αλλήθωρα. Κι ωστόσο δύο τουλάχιστον μέλη της οικογένειάς μου κατάλαβαν κι επεσήμαναν ότι προσπαθούσα να επικρίνω τα μάτια του μ' αυτή την περιγραφή, και μάλιστα ένιωθαν ότι δεν τα 'χα πάει κι άσχημα, κατά έναν *περίεργο* τρόπο. Στην πραγματικότητα, ένας σαν παρών-απών, υπεραραχνοϋφαντος πέπλος ήταν ριγμένος μπρος στα μάτια του – μόνο που δεν ήταν ριγμένος, κάθε άλλο, κι *εκεί* άρχιζε το μπλέξιμο. Ένας άλλος, εξίσου πλακατζής γραφιάς –ο Σοπενχάουερ– προσπαθεί, σ' ένα σημείο του *δικού του* ξεκαρδιστικού έργου, να περιγράψει ένα παρόμοιο ζευγάρι μάτια, και τα κάνει, έχω να δηλώσω περιχαρής, σε καθ' όλα συγκρίσιμο βαθμό σαλάτα.

Μάλιστα. Η Μύτη. Λέω στον εαυτό μου ότι θα πονέσει μόνο μια στιγμή.

Εάν, σε οποιαδήποτε φάση μεταξύ '19 και '48, μπαίνατε σ' έναν συνωπισμένο χώρο όπου ο Σίμορ κι εγώ ήμασταν παρό-

ντες, θα υπήρχε ίσως μόνον ένας τρόπος, πλην όμως αλάνθαστος, να καταλάβετε ότι οι δυο μας ήμασταν αδέλφια. Κι αυτός θα ήταν απ' τις μύτες και τα πιγούνια. Τα πιγούνια, φυσικά, μπορώ να τα ξεπετάξω χαρωπά κι αυτοστιγμεί, λέγοντας ότι μετά βίας διαθέταμε. Μύτες, ωστόσο, είχαμε, και δη εμφανικά, και ήταν σχεδόν πανομοιότυπες: δυο μεγάλα, εύσαρκα, κρεμασμένα, προβοσκιδοειδή μαραφέτια που διέφεραν από κάθε άλλη μύτη στην οικογένεια, με μόνη αλλά ολοζώντανη εξαίρεση τον καλόψυχο γερο-προπάππο Ζόζο, η μύτη του οποίου, πλέοντας σαν αερόστατο που νόμιζες πως θα 'σκιζε την παλιά δαγγεροτυπία, με φόβιζε κάμποσο όταν ήμουν μικρός. (Τώρα που το σκέφτομαι, ο Σίμορ, που ουδέποτε έκανε, ας το πούμε, ανατομικά καλαμπούρια, μια φορά με είχε καταπλήξει διερωτώμενος κατά πόσον οι μύτες μας –η δική του, η δική μου, και του προπάππου Ζόζο– έθεταν το ίδιο ενύπνιο δίλημμα που θέτουν ορισμένες γενειάδες, με άλλα λόγια αν κοιμόμασταν με τις μύτες μας πάνω ή κάτω απ' τα σκεπάσματα.) Υπάρχει ο κίνδυνος, ωστόσο, να ακουστώ υπερβολικά επιπόλαιος επί του θέματος. Θα 'θελα να το ξεκαθαρίσω –επιθετικά, εν ανάγκη– πως δεν επρόκειτο επ' ουδενί για ρομαντικά επάργματα αλά Σιρανό. (Που είναι ένα επικίνδυνο κεφάλαιο απ' όλες τις απόψεις, νομίζω, σ' αυτό τον θαυμαστό καινούργιο ψυχχαναλυτικό κόσμο, όπου σχεδόν οι πάντες είναι εντελώς σίγουροι για το ποιο απ' τα δύο προηγείται, η μύτη του Σιρανό ή οι εξυπνάδες του, κι όπου υφίσταται μια διαδεδομένη, διεθνής κλινική σιγή για όλους τους άρρενες μυταράδες που κομπιάζουν αναντίρρηση.) Πιστεύω ότι η μόνη αξιομνημόνευτη απόκλιση στο γενικότερο πλάτος, μήκος και περίγραμμα των δύο μυτών μας ήταν μια οφθαλμοφανής κλίση, οφείλω να πω, προς τα δεξιά, μια επιπλέον λοξότητα, στη ράχη της μύτης του Σίμορ. Ο Σίμορ έτρεφε πάντα την υποψία ότι η σύγκριση μ' αυτή την κλίση έκανε τη μύτη μου να μοιάζει αριστοκρατική. Η «κλίση» είχε αποκτηθεί όταν ένα μέλος της οικογένειας έκανε ονειροπόλα εξάσκηση

στα χτυπήματά του μ' ένα ρόπαλο του μπέιζμπολ στο χολ του παλιού μας διαμερίσματος στη Ρίβερσαϊντ Ντράιβ. Η μύτη του δε στέριωσε ποτέ στο πρότερο σχήμα της μετά το ατύχημα.

Ζήτω. Τέλος και με τη μύτη. Πάω να ξαπλώσω.

Δεν τολμώ να διαβάσω ακόμα τα όσα έχω γράψει μέχρι τώρα· ο παλιός εργασιακός φόβος (να μεταμορφωθώ σε μεταχειρισμένη κορδέλα γραφομηχανής Royal μόλις το ρολόι σημάνει μεσάνυχτα) είναι τρομερά έντονος απόψε. Ξέρω ωστόσο, μέσες-άκρες, ότι δεν έχω αναπαραστήσει ένα ζωντανό πορτρέτο του Σεΐχη της Αραβίας. Που είναι, εύχομαι, δίκαιο κι ορθό. Παράλληλα, δε θα 'θελα κανείς να οδηγηθεί στη συνεπαγωγή, μέσω της τρισκατάρατης ανικανότητας και ζέσης μου, ότι ο Σ. ήταν, κατά τη συνήθη, πληκτική ορολογία, ένας Γοητευτικά Άσχημος Άντρας. (Πρόκειται για τρομερά ύποπτη ρετσινιά σε κάθε περίπτωση, ως επί το πλείστον χρησιμοποιούμενη από ορισμένες γυναικοπαρέες, υπαρκτές ή φανταστικές, για να δικαιολογήσουν την ενδεχομένως υπερβολικά μοναδική έλξη που τους ασκούν θεαματικά γλυκοκλαυθυμυρίζοντες δαίμονες ή, κάπως λιγότερο κατηγορηματικά, ελεεινά κακοαναθρεμμένοι κύκνοι). Ακόμη κι αν χρειαστεί να επιδείξω αφόρητο ζήλο επί του θέματος –και γνωρίζω πως έχω ήδη επιδείξει–, οφείλω να κάνω λιανά το ότι ήμασταν, έστω και σε διαφορετικό βαθμό, δυο φορτικά «ασχημούλικά» παιδιά. Ένας Θεός ξέρει πόσο ασχημούλικά. Και μολονότι πιστεύω πως μπορώ να ισχυριστώ ότι η εμφάνισή μας «βελτιώθηκε σημαντικά» όσο μεγαλώναμε και καθώς τα πρόσωπά μας «έπαιρναν λίγο κρέας απάνω τους», οφείλω να δηλώσω και να ξαναδηλώσω ότι ως αγόρια, νέοι, έφηβοι, κάναμε πλήθος ευγενικών ανθρώπων να νιώσουν μιαν έντονη σουβλιά με την πρώτη ματιά. Εδώ αναφέρομαι, ασφαλώς, σε ενήλικες κι όχι στα άλλα παιδιά. Τα περισσότερα μικρά παιδιά δε σουβλίζονται τόσο εύκολα – όχι

κατ' αυτό τον τρόπο, τελοσπάντων. Απ' την άλλη, ούτε ακριβώς μεγαλόψυχα τα λες τα μικρά παιδιά. Πολλές φορές, σε παιδικά πάρτι, κάποια επιδεικτικά ανοιχτόμυαλη μητέρα πρότεινε μια παρτίδα Μπουκάλας ή Ταχυδρομείου, κι έχω να καταθέσω αβίαστα ότι σ' όλη τη διάρκεια της παιδικής μας ηλικίας οι δύο πρεσβύτεροι υιοί Γκλας υπήρξαμε παλαίμαχοι παραλήπτες τσουβαλιών με γράμματα που δεν εστάλησαν (παράλογα μα ικανοποιητικά διατυπωμένο, θεωρώ), εκτός απ' όταν, βέβαια, ο Ταχυδρόμος ήταν ένα κοριτσάκι ονόματι Σάρλοτ το Γύναιο, που ήταν έτσι κι αλλιώς κομματάκι παλαβό. Μας πείραζε αυτό; Μας πλήγωνε; *Σκέψου με προσοχή, συγγραφέα.* Η εξαιρετικά αργή, εξαιρετικά μελετημένη μου απάντηση: Σχεδόν ποτέ. Στη δική μου περίπτωση, για τρεις λόγους που μου 'ρχονται εύκολα στο νου. Πρώτον, εξόν από κάνα δυο ασταθή διαλείμματα, πίστευα καθ' όλη τη διάρκεια των παιδικών μου χρόνων –σε μεγάλο βαθμό χάρη στην επιμονή του Σίμορ, αν κι επ' ουδενί μονάχα εξαιτίας του– πως ήμουν ένα κατάφωρα χαριτωμένο, έξυπνο παιδί, κι ότι συνιστούσε εκσεσημασμένη και συνάμα περιέργως ασήμαντη ένδειξη κακογουστιάς το να διαφωνεί κανείς μ' αυτή μου την εκτίμηση. Δεύτερον (εφόσον μπορείτε να ανεχθείτε αυτό το λόγο, αν και δεν το πολυβλέπω), είχα τη ροδαλή, στιβαρή πεποίθηση, πριν καν κλείσω τα πέντε, ότι επρόκειτο να γίνω θεσπέσιος συγγραφέας όταν μεγαλώσω. Και τρίτον, με ελαχιστότατες αποκλίσεις, και μηδεμιά τους ενδόμυχη, υπήρξα πάντα κρυφά ευχαριστημένος και περήφανος που έφερα την όποια εμφανισιακή ομοιότητα με τον Σίμορ. Με τον ίδιο τον Σίμορ, τα πράγματα, ως συνήθως, ήταν διαφορετικά. Τον ένοιαζε τότε πολύ και τότε καθόλου η φυσιολογική του ιλαρότητα. Όταν τον ένοιαζε πολύ, τον ένοιαζε για λογαριασμό τρίτων, κι όσο το σκέφτομαι τώρα, έχω την εντύπωση ότι νοιαζόταν πιο πολύ για τη γνώμη της αδελφής μας της Μπούμπου. Ο Σίμορ ήταν τρελός και παλαβός για την Μπούμπου. Που δε σημαίνει

και τίποτα, καθώς ήταν τρελός και παλαβός για σχεδόν κάθε μέλος της οικογένειας και για τα περισσότερα μέλη της ανθρωπότητας εν γένει. Ωστόσο, όπως όλα τα νεαρά κορίτσια που 'χω γνωρίσει *προσωπικά*, η Μπούμπου πέρασε από ένα στάδιο –αξιοθαύμαστα σύντομο στην περίπτωση της, οφείλω να πω– κατά το οποίο την «πέθαιναν», τουλάχιστον δις ημερησίως, οι γκάφες και τα ολισθήματα των ενηλίκων. Στην κορύφωση αυτής της περιόδου, μια αγαπημένη καθηγήτρια ιστορίας που έμπαινε στην τάξη μετά το μεσημεριανό με μια κουκίδα σαρότ στο μάγουλό της ήταν επαρκής λόγος για να μαραζώσει και να πεθάνει στο θρανίο της. Πολύ συχνά, ωστόσο, επέστρεφε σπίτι πεθαμένη από ελαφρώς λιγότερο τετριμμένα αίτια, κι αυτές ήταν οι περιστάσεις που ενοχλούσαν κι ανησυχούσαν τον Σίμορ. Τον ανησυχούσαν ιδιαίτερος, για λογαριασμό της, οι ενήλικες που μας πλευρίζαν (εκείνον κι εμένα) σε πάρτι και τα συναφή για να μας πουν τι κουκλιά ήμασταν απόψε. Αν όχι αυτολεξεί, συμβάντα τέτοιου είδους δεν ήταν σπάνια, και η Μπούμπου έσπινε πάντα αφτί, θαρρείς όταν συνέβαιναν, περιμένοντας ανυπερθέτως να πεθάνει.

Ενδεχομένως με προβληματίζει λιγότερο απ' το πρόπον η πιθανότητα να παρεκτραπώ στο θέμα του προσώπου του, του *ενσώματου* προσώπου του. Ομολογώ, με προθυμία, μια κάποια απουσία απόλυτης τελειότητας στη μέθοδό μου. Ίσως το 'χω παρακάνει με την όλη περιγραφή. Κατ' αρχάς, βλέπω ότι έχω αναλύσει σχεδόν όλα τα χαρακτηριστικά του χωρίς να έχω καν αγγίξει τη *ζωή* του προσώπου του μέχρι στιγμής. Η σκέψη αυτή από μόνη της –δεν την είχα προβλέψει– είναι ένα συγκλονιστικό κατευναστικό. Ωστόσο, ακόμα και την ώρα που το αισθάνομαι, ενόσω με ναρκώνει, μια κάποια πεποίθηση που τρέφω εξαρχής παραμένει ακέραιη – στεγνή κι αναπαυτική. Η λέξη «πεποίθηση» είναι πέρα ως πέρα λαθεμένη. Πιο πολύ μοιάζει με πρώτο βραβείο λαϊμαργίας για τιμωρία, ή με πιστοποιητικό σθένους. Αισθάνομαι πως έχω μια *γνώση*, έ-

να είδος εκδοτικής διορατικότητας που 'χω αποκομίσει απ' όλες τις αποτυχημένες απόπειρες των τελευταίων έντεκα ετών να τον περιγράψω επί χάρτου, και η γνώση αυτή μου λέει πως δε φτάνεται με συγκρατημένες δηλώσεις. Το άκρο αντίθετο, μάλιστα. Έχω γράψει και κάψει με τρόπο μελοδραματικό τουλάχιστον δώδεκα διηγήματα ή προσχέδια για τον Σίμορ απ' το '48 κι εντεύθεν – ορισμένα εξ αυτών, και το λέω, αν και δεν κάνει, ιδιαιτέρως νευρώδη και διαβαστερά. Μα οι ιστορίες αυτές δεν ήταν ο Σίμορ. Δοκίμασε να οικοδομήσεις την όποια συγκρατημένη δήλωση για τον Σίμορ, και θα τη δεις να μετατρέπεται, να *ωριμάζει*, σε ψέμα. Περίτεχνο ψέμα, ενδεχομένως, κι ορισμένες φορές ως κι απολαυστικό, μα ψέμα μολαταύτα.

Έχω την αίσθηση ότι πρέπει να το ξεφυγίσω για καμιά ωρίσα ακόμη. Κλειδοφύλαξ! *Φρόντισε τούτος 'δω να μην πέσει για ύπνο.*

Είχε τόσο πολλά ουδόλως τερατόμορφα γνωρίσματα. Τα χέρια του, για παράδειγμα, ήταν ωραιότατα. Διστάζω να πω υπέροχα, διότι δε θέλω να πέσω πάνω στην παντελώς επικατάρατη φράση «υπέροχα χέρια». Οι παλάμες ήταν πλατιές, ο μυσ μεταξύ αντίχειρα και δείκτη απρόσμενα αναπτυγμένος στην όψη, χέρια «δυνατά» (τα εισαγωγικά *περιττεύουν* – για όνομα του Θεού, ηρέμησε), κι ωστόσο τα δάχτυλα ήταν μακρύτερα και πιο λεπτά, ακόμα κι απ' της Μπέσι· οι μέσοι ήταν λες και τους είχε πάρει τα μέτρα ταλαντούχος ράφτης.

Κάθομαι και σκέφτομαι αυτή την τελευταία παράγραφο. Τουτέστιν, την ποσότητα προσωπικού θαυμασμού που περιέχει. Μέχρι ποιου σημείου, αναρωτιέμαι, είναι επιτρεπτό να θαυμάζει κανείς τα χέρια του αδελφού του, χωρίς να υψωθούν μερικά μοντέρνα φρύδια; Στα νιάτα μου, πάτερ Γουίλιαμ, η ετεροφυλοφιλία μου (παραβλέποντας κάποιες, τρόπον τινά, όχι πάντα απολύτως εκούσιες περιόδους βραδύτητας) ήταν συχνά αντικείμενο κουτσομπολιού σε ορισμένες απ' τις παλιές μου Ομάδες Μελέτης. Ωστόσο τώρα, ξάφνου, ανακα-

λώ, ίσως λιγουλάκι υπέρ το δέον ολοζώντανα, ότι η Σοφία Τολστόι, σε μιαν απ' τις αναμφίβολα αιτιολογημένες, βάσει πρόκλησης, γαμήλιες στιγμές μνησικακίας, είχε κατηγορήσει τον πατέρα των δεκατριών της παιδιών, τον ηλικιωμένο άνδρα που εξακολουθούσε να την παρενοχλεί κάθε βράδυ του έγγαμου βίου της, για ομοφυλοφιλικές τάσεις. Θεωρώ ότι, σε γενικές γραμμές, η Σοφία Τολστόι ήταν μια αξιοσημείωτα αμβλύνους γυναίκα –και τα άτομά μου, επιπλέον, είναι διατεταγμένα κατά τρόπο που με καθιστά συνταγματικά επιρρεπή στο να πιστεύω πως όπου υπάρχει καπνός υπάρχει συνήθως και ζελέ φράουλας, σπανίως φωτιά–, όμως πιστεύω ακράδαντα πως ένα τεράστιο ποσό ανδρόγυνου ψυχισμού ενυπάρχει σε κάθε πεζογράφο της σχολής «όλα ή τίποτα», ή ακόμα και σε κάθε επίδοξο πεζογράφο αυτού του είδους. Πιστεύω ότι αν χαχανίσει εις βάρος αρρένων συγγραφέων που φορούν αόρατες φούστες διατρέχει αιώνιο κίνδυνο. Δε θα πω περισσότερα επί του θέματος. Πρόκειται ακριβώς για το είδος της εκμυστήρευσης που μπορεί πολύ εύκολα και ζουμερά να γίνει Αντικείμενο Κατάχρησης. Είναι απορίας άξιον που δεν είμαστε ακόμα πιο δειλοί στο χαρτί απ' όσο είμαστε ήδη.

Τη φωνή του Σίμορ όταν μιλούσε, το απίστευτο λαρύγγι του, αδυνατώ να το σχολιάσω σ' αυτό το σημείο. Δεν έχω χώρο να τεκμηριώσω το ζήτημα ως οφείλω κατ' αρχάς. Θα πω απλώς, προσώρας, με τη δική μου απωθητική Μυστηριώδη Φωνή, ότι η ομιλούσα φωνή του ήταν το κορυφαίο καθολικά ατελές μουσικό όργανο που 'χω ακούσει στη ζωή μου, και δη με τις ώρες. Επαναλαμβάνω, ωστόσο, ότι θα 'θελα να αναβάλω την πλήρη περιγραφή της επί του παρόντος.

Το δέρμα του ήταν σκούρο, ή τουλάχιστον βρισκόταν στην άκρη-άκρη του φάσματος της ακίνδυνης ώχρας, και ήταν εκπληκτικά καθαρό. Πέρασε όλη την εφηβεία δίχως ένα σπυράκι, γεγονός που με προβλημάτιζε και μ' εξόργιζε τρομερά, καθώς έτρωγε πάνω-κάτω την ίδια ποσότητα εδώδι-

μων χειράμαξας και πάγκου –ή, όπως το αποκαλούσε η μητέρα μας, Ανθυγιεινό Φαΐ Φτιαγμένο από Βρομιάρηδες Που Δεν Πλένουν Τα Χέρια Τους Ποτέ– με μένα, έπινε τον ίδιο όγκο εμφιαλωμένων αναψυκτικών που έπινα κι εγώ, και σαφώς δεν πλενόταν συχνότερα απ’ ό,τι εγώ. Μάλιστα, πλενόταν πολύ σπανιότερα απ’ ό,τι εγώ. Είχε τέτοια πρεμούρα με το τακτικό λούσιμο του υπόλοιπου τσούρμου –ιδιαίτερα με των διδύμων–, που συχνά έχανε τη σειρά του. Που με φέρνει καρφί, όχι και τόσο βολικά, στο πρωτύτερο ζήτημα των κουρείων. Ένα απόγευμα που πηγαίναμε να κουρευτούμε, άξαφνα πέτρωσε σαν άγαλμα καταμεσής της λεωφόρου Άμστερνταμ και με ρώτησε, απολύτως νηφάλια, με τ’ αμάξια και τα φορητά να τρέχουν σαν βολίδες κι απ’ τις δύο κατευθύνσεις, αν θα με πείραζε τρομερά να πάω να κουρευτό χωρίς αυτόν. Τον τράβηξα στο πεζοδρόμιο (θα ’θελα να ’χα πέντε σεντς για κάθε πεζοδρόμιο όπου τον έχω τραβήξει, μεγάλο και μικρό) και είπα ότι βεβαίως και με πείραζε. Είχε την αίσθηση ότι ο σβέρκος του δεν ήταν καθαρός. Σκόπευε να απαλλάξει τον Βίκτορ, τον μπαρμπέρη, απ’ το πλήγμα τού να κοιτά επί ώρα τον λερό του σβέρκο. Ήταν όντως λερός, για του λόγου το αληθές. Δεν ήταν ούτε η πρώτη ούτε η τελευταία φορά που έχανε ένα δάχτυλο στο πίσω μέρος του γιακά του και μου ζητούσε να ρίξω μια ματιά. Κατά κανόνα, η περιοχή εκείνη είχε εντατική αστυνόμευση, ως όφειλε να έχει, αλλά όταν ξέφευγε απ’ τον αστυνομικό κλοιό, ξέφευγε για τα καλά.

Πρέπει ειλικρινά να πέσω για ύπνο τώρα. Η Κοσμήτωρ – μια γλυκύτατη κυρία– θα ’ρθει με το χάραμα να βάλει σκούπα.

Το φοιητό ζήτημα των ρούχων πρέπει να μπει κάπου εδώ γύρω. Τι εξάισια ευκολία θα ’ταν αν οι συγγραφείς μπορούσαν ν’ αφεθούν ελεύθεροι να περιγράψουν τα ρούχα των χαρακτήρων τους τεμάχιο το τεμάχιο, τσάκιση την τσάκιση. Τι μας ε-

μποδίζει; Εν μέρει, η τάση να δίνουμε στον αναγνώστη, τον οποίο δεν έχουμε συναντήσει ποτέ, είτε κάτι λειψό και πρόχειρο, είτε απαλλαγή λόγω αμφιβολιών – το πρώτο όταν δεν τον θεωρούμε ικανό να γνωρίζει όσα γνωρίζουμε εμείς περί ηθών και ανθρώπων, το δεύτερο όταν προτιμούμε να αμφιβάλλουμε για το κατά πόσον έχει το ίδιο είδος ποταπών, εκλεπτυσμένων δεδομένων ανά χείρας με εμάς. Για παράδειγμα, όταν είμαι στην αίθουσα αναμονής του ποδιάτρου μου και πετυχαίνω στο περιοδικό *Άτσα!* τη φωτογραφία ενός συγκεκριμένου είδους ανερχόμενης αμερικανικής δημόσιας προσωπικότητας –έναν σταρ του σινεμά, έναν πολιτικό, έναν νεοεκλεγέντα πρότανη– κι ο τύπος απεικονίζεται στο σπίτι του μ' ένα αγγλικό λαγωνικό στα πόδια του, έναν Πικάσο στον τοίχο, και φοράει ένα ωραίο σακάκι με ζώνη, κατά κανόνα είμαι ευγενέστατος με το σκυλί και καθ' όλα κόσμος με τον Πικάσο, αλλά μπορώ να γίνω ανυπόφορος σ' ό,τι αφορά τα συμπεράσματα που βγάζω για τις δημόσιες προσωπικότητες της Αμερικής που φορούν σακάκι με ζώνη. Εφόσον δηλαδή δε μ' έχει κερδίσει το συγκεκριμένο άτομο εξ αρχής, το σακάκι είναι η ταφόπλακα, που θα με κάνει να θεωρήσω ότι οι ορίζοντές του διευρύνονται υπερβολικά για τα γούστα μου, οι κουφάλες.

Έλα, *προχώρα*. Ως νεαροί, τόσο ο Σ. όσο κι εγώ, είχαμε τραγικό γούστο στο ντύσιμο, ο καθένας με τον δικό του τρόπο. Είναι λίγο αλλόκοτο (όχι και τόσο πολύ, ειλικρινά) ότι ήμασταν *όντως* τόσο φριχτά κακοντυμένοι, διότι στα μικράτα μας το ντύσιμό μας ήταν καθ' όλα ικανοποιητικό και τετριμμένο, πιστεύω. Στην πρώτη φάση της σταδιοδρομίας μας ως έμμισθων ραδιοφωνικών αστέρων, η Μπέσι μας πήγαινε στο μαγαζί του Ντε Πίνα, στην 5η Λεωφόρο, για τα ρούχα μας. Το πώς είχε ανακαλύψει το ήρεμο εκείνο κι αξιόλογο κατάστημα αρχικά σχεδόν ουδείς το γνωρίζει. Ο αδελφός μου ο Γουόλτ, που ήταν ένας κομψότατος νέος όσο ήταν εν ζωή, είχε την αίσθηση ότι η Μπέσι απλώς έπιασε και ρώτησε κάποιον αστυνομικό. Μια

διόλου παράλογη εικασία, καθώς η καλή μας Μπέσι, όταν ήμασταν μικροί, έθετε καθ' έξιν τα πλέον ακανθώδη της προβλήματα σ' ό,τι πλησιέστερο σε δρυΐδη αρχαίου μαντείου διέθετε η Νέα Υόρκη – σε ιρλανδούς τροχόμπατσους. Κατά μίαν έννοια, μπορώ να φανταστώ ότι η φημολογούμενη τύχη των Ιρλανδών είχε στ' αλήθεια να κάνει με την ανακάλυψη του μαγαζιού του Ντε Πίνα. Αν και σίγουρα δεν ήταν η μόνη αιτία, ούτε κατά διάνοια. Για παράδειγμα (λίγο άσχετο, αλλά ταιριαστό), η μητέρα μου ποτέ της, σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη του όρου, δεν υπήρξε βιβλιόφιλη. Ωστόσο την έχω δει να μπαίνει σ' ένα απ' τα κακόγουστα βιβλιοανάκτορα της 5ης Λεωφόρου για να αγοράσει σ' ένα από τ' ανήψια μου το δώρο των γενεθλίων του και να βγαίνει, να ξεμυτίζει, με την εικονογραφημένη διά χειρός Κέι Νίλσεν έκδοση του *Ανατολικά του ήλιου και δυτικά της σελήνης*, κι αν τη γνωρίζατε, θα ήσασταν βέβαιοι ότι φέρθηκε σαν Κυρία, πλην όμως αφ' υψηλού, στους εξυπηρετικούς πωλητές που την πλεύρισαν. Αλλά ας επιστρέψουμε στο παρουσιαστικό μας ως Νεαρών. Αρχίσαμε ν' αγοράζουμε τα δικά μας ρούχα, ανεξάρτητα απ' την Μπέσι και ο ένας απ' τον άλλο, απ' τα πρώτα-πρώτα χρόνια της εφηβείας μας. Ως μεγαλύτερος, ο Σίμορ ήταν ο πρώτος που το αποτόλμησε, τρόπον τινά, αλλά κι εγώ αναπλήρωσα τον χαμένο χρόνο, όταν μου δόθηκε η ευκαιρία. Θυμάμαι να σουτάρω την 5η Λεωφόρο σαν νερόβραστη πατάτα μόλις είχα κλείσει τα δεκατέσσερα, και να πηγαίνω καρφί στο Μπρόντγουεϊ – συγκεκριμένα, σ' ένα μαγαζί επί της 50ής, όπου οι δυνάμεις πώλησης, θεωρούσα, ήταν παραπάνω κι από αμυδρά εχθρικές μα όπου τουλάχιστον ήξεραν τι θα πει κομψότης. Την τελευταία χρονιά που ο Σ. κι εγώ συμμετείχαμε μαζί στην εκπομπή – το 1933 – έσκαγα μύτη τα βράδια των αναμεταδόσεων φορώντας ένα ανοιχτό γκρι σταυρωτό κοστούμι με στιβαρά ενισχυμένους ώμους, ένα μαύρο-μπλε πουκάμισο με χολιγουντιανό πλισέ γιακά, και την πιο καθαρή απ' τις δύο πανομοιότυπες κροκί γρα-

βάτες που φυλούσα για επίσημες περιστάσεις εν γένει. Ποτέ έ-
κτοτε δεν έχω νιώσει τόσο κομψός, με το χέρι στην καρδιά. (Δε
νομίζω ότι ένας άνθρωπος του πνεύματος απαλλάσσεται στ’
αλήθεια απ’ τις παλιές κροκί γραβάτες του. Αργά ή γρήγορα,
πιστεύω, σκάνε μύτη στην πρόζα του, και εκεί είναι που του
δένουνε τα χέρια, οι ρουφιάνες.) Ο Σίμορ, απ’ την άλλη, διά-
λεγε εξαιρετικά προσεγμένα ρούχα για τον εαυτό του. Το κύ-
ριο κώλυμα με δαύτα ήταν πως τίποτε απ’ όσα αγόραζε –ιδίως
κοστούμια και πανωφόρια– δεν του καθόταν καλά. Πρέπει να
’φευγε βολίδα, πιθανώς μισογδυμένος, και σαφώς χωρίς ση-
μάδια απ’ την κιμωλία του ράφτη στα μπατζάκια, οποτεδήπο-
τε τον πλησίαζε άνθρωπος απ’ το τμήμα μεταποιήσεων. Τα
σακάκια του είτε του πέφτανε κοντά είτε του κρέμονταν. Τα
μανίκια του συνήθως είτε εκτείνονταν ίσαμε τη μεσαία άρ-
θρωση του αντίχειρα είτε φτάνανε ως τον καρπό. Το πίσω μέ-
ρος των παντελονιών του προσέγγιζε συχνά ό,τι το ελεεινότε-
ρο. Ορισμένες φορές σου προκαλούσε δέος, λες κι ένας 36ά-
ρης πισινός μεσαίου μήκρους είχε πέσει σαν το μπιζέλι στο κα-
λάθι σ’ ένα 42άρι παντελόνι για δίμετρους κυρίους. Ωστόσο υ-
πήρχαν κι άλλες παράμετροι, ακόμα πιο τρομερές, που έπρε-
πε να λάβεις υπ’ όψιν. Μόλις το όποιο είδος ρουχισμού άγγιζε
το σώμα του, έχανε κάθε επίγεια συναίσθησή του – εξαιρώ-
ντας, ενδεχομένως, μια κάπως αόριστη πρακτική αντίληψη ότι
δεν ήταν πλέον γυμνός. Κι αυτό δεν ήταν απλώς ένδειξη μιας
ενοστιμώδους ή ακόμα και εμβριθούς αντιπάθειας στο να εί-
ναι αυτό που στον κύκλο μας ήταν γνωστό ως Καλοντυμένος
Νέος. Είχα πάει κι εγώ μια-δυο φορές για Ψώνια μαζί του, και
πιστεύω, όσο το θυμάμαι, ότι αγόραζε τα ρούχα του μ’ έναν ή-
πιο μα, για μένα τουλάχιστον, ικανοποιητικό βαθμό περηφά-
νειας – σαν νεαρός *μπραματσάρια*, ή μαθητευόμενος ινδουι-
στής, που διαλέγει το πρώτο του περιζώμα. Α, το όλο σκηνικό
ήταν τρομερά παράξενο. Πάντα κάτι πήγαινε στραβά, επίσης,
με τα ρούχα του Σίμορ τη στιγμή που τα φορούσε. Ήταν ικα-

νός να στέκεται τρία-τέσσερα λεπτά με το ρολόι μπρος σε μιαν ανοιχτή ντουλάπα, επιθεωρώντας το δικό του μισό της γραβατοθήκης μας, αλλά ήσουν σίγουρος (αν ήσουν αρκούντως πανίβλακας και χασομερούσες παρατηρώντας τον) ότι μόλις έφτανε στην τελική του επιλογή, η γραβάτα ήταν καταδικασμένη. Είτε ο εδώ-είν'-ο-κόμπος έμελλε να τσινάει όταν πήγαινε να τον σφηνώσει στο V του πουκαμίσου του –ως επί το πλείστον έστεκε γύρω στο μισό εκατοστό πιο ψηλά απ' το κουμπί του λαμιού–, είτε, ακόμα κι όταν ο δυνάμει κόμπος κατόρθωνε να χωρέσει σώως κι αβλαβής στο πρόπον σημείο, μια λωρίδα υφάσματος έμελλε εξάπαντος να ξεπροβάλλει κάτω απ' το πίσω μέρος του γιακά, θυμίζοντας λουρί από κιάλια τουρίστα. Αν και θα προτιμούσα να εγκαταλείψω το μείζον αυτό και δύστροπο θέμα. Τα ρούχα του, εν πολλοίς, συχνά οδηγούσαν ολόκληρη την οικογένεια σε κάτι που έμοιαζε με απόγνωση. Η περιγραφή μου, βέβαια, είναι σύντομη, *φευγαλέα*. Το ίδιο πράγμα συνέβαινε με κάθε λογής παραλλαγές. Έχω να προσθέσω μόνο, κι έπειτα να το προσπεράσω εν τάχει, ότι πολλές φορές είναι βαθύτατα δυσάρεστη εμπειρία το να στέκεσαι, λόγου χάρη, πλάι σ' έναν απ' τους κοκκοφοίνικες του ξενοδοχείου Μπίλτμορ, την πολυσύχναστη ώρα των κοκτέιλ, μια μέρα του καλοκαιριού, κι ο φεουδάρχης σου ν' ανεβαίνει φορτσάτος τα κοινόχρηστα σκαλιά εμφανώς κατουρημένος απ' τη χαρά του που σε βλέπει, μα όχι απολύτως στέρεος, προσγειωμένος.

Θα 'θελα όσο τίποτα να συνεχίσω αυτό το φορτσάτο βήμα στα σκαλιά για ένα λεπτάκι – ή μάλλον να το ακολουθήσω, στα τυφλά, και στα τέτοια μου πού θα με βγάλει. Οποιαδήποτε σκάλα την ανέβαινε πάντα φορτσάτος. Ορμητικά. Σπανίως τον έβλεπες ν' ανεβαίνει σκαλιά μ' άλλον τρόπο. Που με οδηγεί –εντός θέματος, να υποθέσω– στο κεφάλαιο περί σφρίγους, ρώμης και ζωντανίας. Δεν μπορώ να φανταστώ ότι οποιοσδήποτε στις μέρες μας (δεν μπορώ γενικά να φανταστώ τον οποιοδήποτε στις μέρες μας) –με την ενδεχόμενη εξαίρεση

των ασυνήθιστα ανασφαλών λιμενεργατών, ορισμένων εν αποστρατεία αξιωματικών του Πεζικού και του Ναυτικού, και του μεγάλου πλήθους μικρών αγοριών που ανησυχούν για το μέγεθος των δικεφάλων τους— δίνει ιδιαίτερη αξία στις παλιές δημοφιλείς κακολογίες περί Δυσκρασίας των ποιητών. Μολαταύτα, έχω να καταθέσω (ιδίως μιας και τόσο πολλοί στρατιωτικοί, λάτρεις της υπαίθρου και φανατικοί μπρατσαράδες με συμπεριλαμβάνουν στους αγαπημένους τους παραμυθάδες) ότι ένα λίαν υπολογίσιμο ποσό αμιγούς σωματικού σθένους, κι όχι απλώς και μόνο η νευρική ενέργεια ενός μαντεμιού εγώ, είναι απαραίτητο για την τελική γραφή ενός πρώτης τάξης ποιήματος. Πολύ συχνά, δυστυχώς, ο καλός ποιητής μετατρέπεται σε σκατένιο φύλακα του κορμιού του, ωστόσο πιστεύω ότι, κατά κανόνα, του παραχωρείται εξ αρχής ένα καθ' όλα εξυπηρετικό κορμί. Ο αδελφός μου ήταν ο πιο (σχεδόν) ακούραστος άνθρωπος που 'χω γνωρίσει στη ζωή μου. (Αίφνης με προβληματίζει η περασμένη ώρα. Δεν είναι ακόμα μεσάνυχτα, και φλερτάρω με την ιδέα να γλιστρήσω στο πάτωμα και να συνεχίσω το παρόν σε ύπτια θέση.) Μόλις τώρα συνειδητοποίησα ότι δεν έχω δει ποτέ τον Σίμορ να χασμουριέται. Ασφαλώς και θα χασμουριόταν, ενίοτε, μα εγώ δεν τον είδα ποτέ. Και σαφώς όχι για λόγους κοσμιότητας· τα χασμουρητά δεν καταπνίγονταν σχολαστικά στο σπίτι μας. Εγώ πάντως χασμουριόμουν τακτικά – και κοιμόμουν περισσότερο απ' ό,τι ο Σίμορ. Οφείλω να τονίσω, ωστόσο, ότι και οι δύο ήμασταν λιγούπνοι, ακόμα κι ως μικρά παιδιά. Ιδίως στη διάρκεια της μεσαίας περιόδου των ραδιοφωνικών εκπομπών –τα χρόνια, τουτέστιν, που ο καθείς μας είχε πάνω του τουλάχιστον τρεις κάρτες μέλους της δημόσιας βιβλιοθήκης στην κωλόσπη, σαν παλιά ταλαιπωρημένα διαβατήρια– υπήρξαν ελάχιστα βράδια, με σχολείο την επομένη, που τα φώτα της κρεβατοκάμαράς μας να έσβησαν πριν από τις δύο-τρεις το πρωί, εκτός απ' τα κρύσιμα διαλειμματάκια μετά το σιωπητήριο, όταν

η Πρώτη Λοχίας Μπέσι είχε περίπολο. Όταν ο Σίμορ παθιαζόταν με κάτι, ή εξερευνούσε κάτι, ήταν ικανός συχνά, απ' τα τέσσερα ως τα δώδεκά του χρόνια, να περάσει δυο και τρεις μέρες σερί τελείως άυπνος, και δίχως να μοιάζει ή ν' ακούγεται καταβεβλημένος. Η σημαντική απώλεια ύπνου, καταπώς φαίνεται, επηρέαζε μόνο το κυκλοφορικό του· είχε απλώς κρύα άκρα. Εκεί γύρω στην τρίτη κατά σειρά άγρυπνη νύχτα, σήκωνε το βλέμμα τουλάχιστον μία φορά απ' ό,τι έκανε και με ρωτούσε αν είχα ξεπαγιάσει κι εγώ απ' το ρεύμα. (Κανείς στην οικογένειά μας, ούτε καν ο Σίμορ, δεν κρύωνε από ρεύματα. Όλοι ξεπάγιαζαν.) Ή που θα σηκωνόταν απ' την πολυθρόνα ή απ' το πάτωμα –όπου διάβαζε ή έγραφε ή στοχαζόταν– και θα πήγαινε να ελέγξει μήπως κανείς είχε αφήσει ανοιχτό το παράθυρο του μπάνιου. Εκτός από μένα, η Μπέσι ήταν η μόνη στο διαμέρισμα που μπορούσε να καταλάβει πότε ο Σίμορ περιφρονούσε τον ύπνο. Το έκρινε απ' το πόσα ζευγάρια κάλτσες φορούσε συγχρόνως. Στα κατοπινά χρόνια, αφότου είχε προβιβαστεί απ' τα κοντά παντελονάκια στα κανονικά παντελόνια, η Μπέσι μονίμως του σήκωνε τα μπατζάκια για να δει αν φορούσε δυο ζευγάρια ρευματοστεγείς κάλτσες.

Απόψε είμαι ο Μορφέας του εαυτού μου. Καληνύχτα! Καληνύχτα σας, εξοργιστικά αμίλητοι άνθρωποι!

Πολλοί, πάρα πολλοί άνδρες της ηλικίας μου και της εισοδηματικής μου στάθμης που γράφουν για τους νεκρούς αδελφούς τους σε μαγευτική μερικώς ημερολογιακή φόρμα δεν μπαίνουν ποτέ καν στον κόπο να μας ενημερώσουν ως προς τις ημερομηνίες ή να μας πουν *πού είναι*. Ουδεμία συνεργασιμότης. Έχω δώσει όρκο πως δε θα επιτρέψω να συμβεί το ίδιο και σε μένα. Σήμερα έχουμε Πέμπτη, κι έχω επιστρέψει στη φριχτή μου καρέκλα.

Είναι μία παρά τέταρτο προ μεσημβρίας, και κάθομαι εδώ

απ' τις δέκα, προσπαθώντας, ενόσω ο ενσώματος Σίμορ ζει στη σελίδα, να βρω έναν τρόπο να τον παρουσιάσω ως Αθλητή και Παίκτη, χωρίς να εξερεθίσω υπέρ το δέον όσους μισούν τα σπορ και τα ομαδικά παιχνίδια. Με αποκαρδιώνει και με αηδιάζει, ειλικρινά, η διαπίστωση πως δεν μπορώ να εισαγάγω το θέμα παρά μόνον εάν αρχίσω με μίαν απολογία. Αφενός, τυγχάνει να ανήκω σ' έναν τομέα Αγγλικής Φιλολογίας του οποίου δύο μέλη τουλάχιστον είναι σε καλό δρόμο ως προς την καθιέρωσή τους στο σύγχρονο ποιητικό ρεπερτόριο, ενώ ένα τρίτο μέλος είναι ένας απροσμέτρητης κομψότητας κριτικός λογοτεχνίας εδώ στην ακαδημαϊκή κοινότητα της Ανατολικής Ακτής, μια δυσθεώρητη μορφή μεταξύ των λόγιων μελετητών κι αναλυτών του Μέλβιλ. Και οι τρεις αυτοί άνδρες (που μου έχουν, εκτός των άλλων, τρομερά μεγάλη αδυναμία, όπως ενδεχομένως φαντάζεστε) πέφτουν με τα μούτρα στους κρίσιμους αγώνες του επαγγελματικού πρωταθλήματος μπίζμπολ, κατά τρόπο που θεωρώ κάπως υπερβολικά δημόσιο, αφ' ης στιγμής μιλάμε για μια τηλεόραση κι ένα μπουκάλι παγωμένη μπίρα. Δυστυχώς, ο μικρός αυτός, καλυμμένος με κισσό λίθος δεν είναι και τόσο καταστρεπτικός, δεδομένου ότι κι εγώ ο ίδιος δεν είμαι επ' ουδενί αναμάρτητος. Υπήρξα οπαδός του μπίζμπολ σ' όλη μου τη ζωή, και δεν αμφιβάλλω διόλου ότι στο εσωτερικό του κρανίου μου υπάρχει μία περιοχή που πρέπει να μοιάζει με πάτο κλουβιού για καναρίνια, γεμάτο παλιά σκισμένα αθλητικά ένθετα εφημερίδων. Στην πραγματικότητα (και θεωρώ πως αυτή είναι η τελευταία λέξη στις οικείες σχέσεις συγγραφέα-αναγνώστη), πιθανότατα ένας απ' τους λόγους για τον οποίο έβγαινα στον αέρα ως παιδάκι επί έξι χρόνια συναπτά ήταν το γεγονός ότι μπορούσα να μιλήσω στα Παιδιά του Στούντιο για τα εβδομαδιαία κατορθώματα των αδελφών Γουίνερ, ή, εντυπωσιάζοντάς τους ακόμα περισσότερο, πόσες κλεμμένες βάσεις είχε σημειώσει ο Κομπ το 1921, όταν ήμουν δύο ετών. Είμαι άραγε ακόμα λίγο μυγιάγγιχτος

μ' όλα αυτά; Δεν έχω ακόμα συμφιλιωθεί με τα απογεύματα της νιότης μου, όταν δραπέτευα απ' την Πραγματικότητα, διαμέσου της γωνίας της 3ης Λεωφόρου, για να φτάσω στη μικρή μου μήτρα, πλάι στην τρίτη βάση στο γήπεδο του πόλο; Δεν το νομίζω. Μπορεί εν μέρει να φταίει το ότι είμαι σαράντα χρόνων και θεωρώ πως είναι επιτέλους καιρός όλοι οι γηραλέοι συγγραφείς-αγοράκια να πάρουν πόδι απ' τα γήπεδα και τις αρένες. Ή όχι. Ξέρω –Θεέ μου, εγώ κι αν το ξέρω– γιατί διαστάζω τόσο να συστήσω τον Εστέτ ως Αθλητή. Έχω χρόνια και χρόνια να το σκεφτώ, αλλά ιδού η απάντηση: Ήταν κάποτε ένα εκπληκτικά ευφυές και συμπαθές αγόρι στην εκπομπή μαζί με μένα και τον Σ. – ονόματι Κέρτις Κόλφιλντ, που εν τέλει σκοτώθηκε σε μιαν απ' τις αποβάσεις στον Ειρηνικό. Ένα απόγευμα είχαμε πάει και οι τρεις μας κεφάλτοι στο Σέντραλ Παρκ, όπου κι ανακάλυψα ότι πετούσε την μπάλα λες και είχε δύο αριστερά χέρια –όπως τα περισσότερα κορίτσια, εν πολλοίς–, και είναι σαν τη να βλέπω μπροστά μου την έκφραση του Σίμορ στο άκουσμα του επικριτικού αλογίσιου γέλιου μου, του γέλιου-επιβήτορα. (Πώς να εξηγήσω και να ξεφορτωθώ αυτή την εις βάθος ανάλυση; Μήπως έχω περάσει στην Αντίθετη Παράταξη; Να το κυνηγήσω επαγγελματικά άραγε;)

Μια κι έξω. Ο Σ. λάτρευε τα σπορ και τα ομαδικά παιχνίδια, υπαίθρια ή μη, κι ο ίδιος ήταν συνήθως θεαματικά ικανός ή θεαματικά ανίκανος παίκτης – σπανίως οτιδήποτε στο ενδιάμεσο. Πριν από κάνα δυο χρόνια, η αδελφή μου η Φράνι με πληροφόρησε ότι μια απ' τις Πρώτες Αναμνήσεις της είναι να κείτεται μες σε μια ψάθινη «βρεφοδόχο» (σαν Ινφάντα, υποθέτω) και να παρακολουθεί τον Σίμορ να παίζει πινγκ-πονγκ με κάποιον στο καθιστικό. Στην πραγματικότητα, πιστεύω, η βρεφοδόχος που 'χει κατά νου ήταν μια παλιά κακοπαθημένη κούνια με καρούλια όπου την έβαζε η αδελφή της η Μπούμπου και την πήγαινε βόλτες μες στο διαμέρισμα, τρακάροντας σε πόρτες και κουφώματα, ώσπου να φτάσει

στο επίκεντρο της όποιας δραστηριότητας. Είναι ακόμη πιθανότερο, ωστόσο, να 'χε δει όντως τον Σίμορ να παίζει πινγκ-πονγκ όταν ήταν μωρό, κι ο ξεχασμένος και φαινομενικά άχρωμος αντίπαλος μπορεί κάλλιστα να 'μουν εγώ. Γενικά, όποτε έπαιζα πινγκ-πονγκ με τον Σίμορ σάστιζα σε σημείο πλήρους αχρωμίας. Ήταν σαν να 'χεις τη θεά-μητέρα Κάλι πίσω απ' το διχτάκι, με τα πολλά της χέρια κι ένα πλατύ χαμόγελο, και δίχως το παραμικρό ίχνος ενδιαφέροντος για το σκορ. Κοπανούσε, φαλτσάριζε και κυνηγούσε κάθε δεύτερη ή τρίτη μπαλιά, λες κι είχε χρέος να τη συνθλίψει. Χοντρικά, οι τρεις στις πέντε μπαλιές του Σίμορ είτε έπεφταν με φόρα στο διχτάκι είτε κατέληγαν στον διαόλου τη μάνα, έτσι που απ' το παιχνίδι μαζί του απουσίαζε σχεδόν τελείως η όποια τυπική βολή. Επρόκειτο για ένα γεγονός, ωστόσο, που ουδέποτε κέντριζε την προσοχή του, και ήταν πάντα κατάπληκτος και ταπεινά απολογητικός όταν ο αντίπαλός του με τα πολλά άρχιζε να διαμαρτύρεται μεγαλόφωνα και πικρόχολα, επειδή ήταν αναγκασμένος να κυνηγάει το κωλομπαλάκι σ' όλο το δωμάτιο, κάτω από καρέκλες, καναπέδες, πιάνα, και στα σιχαμένα κενά πίσω απ' τα βιβλία.

Ήταν εξίσου παταγώδης, κι εξίσου άθλιος, στο τένις. Παίζαμε συχνά. Ιδίως όταν ήμουν στο τελευταίο έτος της σχολής, στη Νέα Υόρκη. Εκείνος ήδη δίδασκε στο ίδιο ίδρυμα, και ήταν πολλές οι μέρες, ιδίως την άνοιξη, που έτρεμα οφθαλμοφανώς την καλοκαιρία, διότι ήξερα ότι όλο και κάποιος νεαρός θα 'πεφτε στα πόδια μου, σαν τραγική φιγούρα παραδοσιακού ιρλανδικού άσματος, μ' ένα σημείωμα απ' τον Σίμορ όπου θα 'λεγε τι υπέροχη μέρα σήμερα και τι λες για μια παρτίδα τένις πιο μετά. Αρνιόμουν να παίξω μαζί του στα γήπεδα του πανεπιστημίου, όπου φοβόμουν ότι διάφοροι φίλοι, δικοί μου ή και δικοί του –ιδίως ορισμένοι απ' τους μυστήριους συναδέλφους του– μπορεί να τον έβλεπαν εν δράσει, κι έτσι κατά κανόνα κατηφορίζαμε στα γήπεδα του Ριπ στην 96η Ο-

δό, ένα παλιό μας στέκι. Μία απ' τις πλέον ασφαιρες στρατηγικές που 'χα επινοήσει ήταν να αφήνω τη ρακέτα και τα αθλητικά μου επίτηδες στο σπίτι, αντί στα ντουλαπάκια της σχολής. Υπήρχε κι ένα μικρό παράπλευρο όφελος, ωστόσο. Συνήθως λάβαινα ένα ψήγμα συμπόνιας όσο ντυνόμουν για να πάω να τον βρω στο γήπεδο, και συχνά ένα απ' τ' αδέρφια μου με συνόδευε σπλαχνικά ως την εξώπορτα για να μου κρατάει συντροφιά ώσπου να 'ρθει το ασανσέρ.

Σ' όλα τα χαρτοπαίγνια, μηδενός εξαιρουμένου –στην ξερή, στο πόκερ, στην αγωνία, στο μπλακ τζακ–, ήταν εντελώς ανυπόφορος. Οι παρτίδες της ξερής ήταν ευχάριστες ως *θέαμα*, ωστόσο. Συνήθως έπαιζε με τα δίδυμα όταν ήταν μικρά, και διαρκώς τους έριχνε υπονοούμενα για να τον ρωτήσουν αν είχε καθόλου βαλέδες, ή έβηγε τεχνηέντως, αποκαλύπτοντας τα φύλλα του. Και στο πόκερ, όμως, ήταν αστέρι. Στα τέλη της εφηβείας μου είχα περάσει μια σύντομη φάση ημίκλειστου, κοπιώδους, ατυχούς τζόγου, προκειμένου να μετατρέπω τις παρτίδες σε πετυχημένα πάρτι, σαν φυσιολογικός τυπάς, και καλούσα συχνά κόσμο για πόκερ. Ο Σίμορ συμμετείχε πολλές φορές σ' αυτές τις συνεδρίες. Ήθελε προσπάθεια το να μην ξέρεις πότε ήταν φορτωμένος με άσους, διότι καθόταν χασκογελώντας, όπως το 'χε θέσει η αδελφή μου, σαν Λαγουδάκι του Πάσχα μ' ένα καλάθι τίγκα στ' αβγά. Και το τρισεχειρότερο; Είχε το συνήθειο, ακόμα και με κέντα, φουλ ή φλος, να μένει ντούκου όταν αντίκρυ του καθόταν κάποιος που συμπαθούσε, κι ας είχε μόνο ένα ζευγάρι δεκάρια.

Ήταν σκέτη νούλα στα τέσσερα απ' τα πέντε υπαίθρια σπορ. Στα χρόνια του δημοτικού, όταν μέναμε στην 110η, τα περισσότερα απογεύματα όλο και προέκυπτε κάποιο ματσάκι, είτε στα σοκάκια (σκούπα, χόκεϊ με πατίνια) είτε, πιο συχνά, σε μια μεγαλούτσικη πρασιά του πάρκου όπου βγάζανε βόλτα τα σκυλιά, κοντά στο άγαλμα του Κοσούθ, στην πλευρά της Ρίβερσαϊντ (ράγκμπι ή ποδόσφαιρο). Στο ποδόσφαιρο

ή στο χόκει, ο Σίμορ είχε το συνήθειο, ιδιαζόντως απωθητικό για τους συμπαίκτες του, να ορμάει στη μεγάλη περιοχή της άλλης ομάδας – συχνά κατά τρόπο μεγαλοφυή – κι έπειτα να κωλυσιεργεί για να δώσει στον αντίπαλο τερματοφύλακα το χρόνο να λάβει απόρθητη θέση. Ράγκμπι έπαιζε σπανιότατα, και μόνον όταν έλειπε ένας παίκτης απ' τη μία ή την άλλη ομάδα. Εγώ έπαιζα διαρκώς. Δε με απωθούσε η βία, απλώς, κατά κύριο λόγο, την έτρεμα σαν τον Χάρο, κι έτσι ουσιαστικά δεν είχα άλλη επιλογή απ' το να παίξω μέχρι που τα οργάνω-να τα κωλοπαίχνιδα. Στις λιγοστές περιπτώσεις που ο Σ. συμμετείχε στα ματς του ράγκμπι, δεν υπήρχε τρόπος να μαντέψεις εκ των προτέρων κατά πόσον θα 'ταν κέρδος ή εμπόδιο για τους συμπαίκτες του. Τις περισσότερες φορές, ήταν ο πρώτος που διαλέγανε στο μοίρασμα, καθώς είχε αχτύπητους, φιδίσιους γοφούς και ήταν γεννημένος επιθετικός – εφόσον, στα μισά του γηπέδου, δεν επέλεγε αίφνης να δώσει γην και ύδωρ στον αμυντικό που τον κοντοζύγωνε, ήταν μεγάλο πλεονέκτημα για την ομάδα του. Όπως προείπα, ωστόσο, δεν μπορούσες να προβλέψεις, ποτέ των ποτών, κατά πόσον θα συνέδραμε ή θα παρακώλυε τον αγώνα. Μια φορά, σ' ένα απ' τα πιο σπάνια κι απολαυστικά στιγμιότυπα, όταν οι δικοί μου συμπαίκτες μου 'χαν επιτρέψει με βαριά καρδιά να περάσω στην επίθεση, ο Σίμορ, παίζοντας για την αντίπαλη ομάδα, με έφερε σε δύσκολη θέση κοιτώντας όλο χαρά την έφοδό μου καταπάνω του, λες κι επρόκειτο για μιαν απροσδόκητη, απείρως ευνοϊκή τυχαία συνάντηση. Κοκκάλωσα, και, όπως ήταν φυσικό, κάποιος έπεσε πάνω μου και με σώριασε στο χώμα – κατά την αργκό της γειτονιάς – σαν τσουβάλι με τούβλα.

Ξέρω, το 'χω παρατραβήξει ελαφρώς με το όλο θέμα, μα, ειλικρινά, μου είναι αδύνατον να σταματήσω. Όπως είπα και πριν, μπορούσε να 'ναι και θεαματικά ικανός σε ορισμένα αθλήματα. Ασυγχώρητα ικανός – με την έννοια ότι υπάρχει ένα σημείο υπεροχής στα σπορ που κακιώνουμε τρομερά όταν

βλέπουμε να το αγγίζει ένας ανορθόδοξος αντίπαλος, ένας απόλυτος «μπάσταρδος» ποικίλου είδους: ένας Αδιαμόρφωτος Μπάσταρδος, ένας Κραυγαλέος Μπάσταρδος, ή κι ένας κοινός, εκατό τοις εκατό Αμερικάνος Μπάσταρδος, ο οποίος, βέβαια, κινείται σ' όλο το φάσμα, απ' τον τύπο που χρησιμοποιεί φτηνό ή κατώτερης ποιότητας εξοπλισμό εναντίον μας με τεράστια επιτυχία ίσαμε τον αγωνιζόμενο νικητή που 'χει μιαν αναίτια πανευτυχή φάτσα. Μόνον ένα απ' τα εγκλήματα του Σίμορ, όταν αρίστευε σε κάποιο σπορ, ενέπιπτε στην κατηγορία του Αδιαμόρφωτου, αλλά ήταν μείζον έγκλημα. Έχω κατά νου τρία αθλήματα συγκεκριμένα: την κλιμακοσφαίριση, τις γκαζές και το οκτάμπαλο μπιλιάρδο. (Το μπιλιάρδο θα πρέπει να το σχολιάσω κάποια άλλη στιγμή. Για μας δεν ήταν ένα απλό παιχνίδι, ήταν σχεδόν σαν προτεσταντική μεταρρύθμιση. Παίζαμε μπιλιάρδο πριν ή μετά από κάθε σχεδόν σοβαρή κρίση της νεαρής ενήλικης ζωής μας.) Η κλιμακοσφαίριση, προς πληροφόρηση των αναγνωστών της υπαίθρου, είναι ένα παιχνίδι που παίζεται με τη βοήθεια μιας εξωτερικής σκάλας μονοκατοικίας ή πολυκατοικίας. Στη δική μας εκδοχή του παιχνιδιού, πετούσες μια λαστιχένια μπάλα πάνω σε κάποιο αρχιτεκτονικό γρανιτένιο κεντίδι –ένα μείγμα, δημοφιλές στο Μανχάταν, ιωνικού και ύστερου κορινθιακού ρυθμού– της πρόσοψης της πολυκατοικίας μας, περίπου στο ύψος της μέσης. Εάν η μπάλα αναπηδούσε στο δρόμο ή έφτανε ως το απέναντι πεζοδρόμιο χωρίς να την πιάσει στον αέρα παίκτης της αντίπαλης ομάδας, μετρούσε ως εσωτερικός πόντος, όπως στο μπέιζμπολ· έτσι και την έπιανε –όπως συνέβαινε κατά κανόνα–, ο παίκτης δεν έπαιζε στον επόμενο γύρο. Το εκτός αγωνιστικού χώρου χτύπημα σήμαινε ότι η μπάλα πετούσε με την κατάλληλη ταχύτητα και στο κατάλληλο ύψος, ώστε να χτυπήσει τον τοίχο του απέναντι κτιρίου χωρίς να την πιάσεις στο ριμπάουντ. Τω καιρώ εκείνω, κάμποσες μπαλιές έφταναν τον απέναντι τοίχο πετώντας, μα ελάχιστα

στες ήταν αρκούντως γρήγορες, χαμηλές και πετυχημένες, ώστε να μην πιάνονται στην αναπήδηση. Ο Σίμορ σημείωνε τέρμα εκτός αγωνιστικού χώρου σχεδόν σε κάθε του χτύπημα. Όταν τ' άλλα παιδιά της γειτονιάς κέρδιζαν έναν πόντο, σε γενικές γραμμές αντιμετωπιζόταν ως κωλοφαρδία –ευχάριστη ή δυσάρεστη, ανάλογα με ποια ομάδα έπαιζες–, αλλά οι αποτυχημένες απόπειρες του Σίμορ για μπαλιές εκτός γηπέδου έμοιαζαν κι αυτές με κωλοφαρδία. Κάτι ακόμα πιο μοναδικό, και πολύ πιο της παρούσης: πετούσε την μπάλα όπως κανείς άλλος στη γειτονιά. Οι υπόλοιποι, εφόσον ήμασταν δεξιόχειρες, όπως ήταν κι εκείνος, στεκόμασταν ελαφρώς στ' αριστερά των κυματιστών επιφανειών αναπήδησης κι εκτοξεύαμε την μπάλα με μια κοφτή κίνηση του μπράτσου. Ο Σίμορ έστρεφε το πρόσωπο στο επίμαχο σημείο και την πετούσε με φόρα προς τα κάτω –με μια κίνηση παρόμοια με τα δυσειδή και φρικωδώς αποτυχημένα του ρεβέρ στο πιγκ-πονγκ και στο τένις–, και η μπάλα πηδούσε πάνω απ' το κεφάλι του σαν σφαίρα, με το στοιχειώδες σκύψιμο εκ μέρους του, καρφί για την κερκίδα, θαρρείς. Έτσι και προσπαθούσες να τον μιμηθείς (είτε κατ' ιδίαν είτε υπό τη γεμάτη ξήλο προσωπική του καθοδήγηση), είτε την έβγαζες με τη μία εκτός είτε η (πουτάνα) η μπάλα επέστρεφε πετώντας και σε πετύχαινε στα μούτρα. Μετά από κάποιο σημείο κανένα γειτονόπουλο δεν έπαιζε μαζί του –ούτε καν εγώ. Έτσι, πολύ συχνά, είτε καθόταν κι εξηγούσε τις λεπτές αποχρώσεις της κλιμακοσφαίρισης σε μιαν απ' τις αδελφές μας είτε τη μετέτρεπε σ' ένα εξόχως αποδοτικό παιχνίδι για έναν, όπου η αναπήδηση απ' το απέναντι κτήριο ευθυγραμμιζόταν πάνω του κατά τέτοιον τρόπο, που δε χρειαζόταν να μετακινηθεί για να την πιάσει στο ξεθύμασμα της ορμής της. (Ναι, ξέρω, το 'χω παραχέσει με το όλο θέμα, ωστόσο το βρίσκω ακαταμάχητο, έπειτα από σχεδόν τριάντα χρόνια.) Ήταν εξίσου κερατόπαιδο και στις γκαζές. Στις γκαζές, ο πρώτος παίκτης τσουλάει ή ρίχνει την μπίλια του, τη

σκαστή του, γύρω στα έξι μ' οχτώ μέτρα παράλληλα με την άκρη ενός παράδρομου όπου δεν υπάρχουν παρκαρισμένα αμάξια, προσπαθώντας η βολή να είναι όσο το δυνατόν πιο κοντά στο κράσπεδο. Έπειτα ο δεύτερος παίκτης προσπαθεί να την πετύχει, ρίχνοντας απ' το ίδιο σημείο αφετηρίας. Σπανίως την πετύχαινε, βέβαια, μιας κι οτιδήποτε σχεδόν μπορούσε να εμποστρακίσει την μπίλια απ' την ευθεία του στόχου της: ο τραχύς δρόμος αυτός καθαυτός, μια γκαντέμικη αναπήδηση στο πεζοδρόμιο, μια μασημένη τσίχλα, ή ό,τι άλλο απ' τα εκατοντάδες σκουπίδια του τυπικού νεοϋορκέζικου παράδρομου – χώρια η κοινή, καθημερινή, άθλια αστοχία. Εφόσον ο δεύτερος παίκτης έχανε με την πρώτη του ρίψη, η μπίλια του συνήθως σταματούσε σε τρομερά ευάλωτη, κοντινή θέση, όπου ο πρώτος παίκτης μπορούσε να την πετύχει με τη δεύτερη ρίψη του. Ογδόντα με ενενήντα στις εκατό φορές, στο εν λόγω παιχνίδι, είτε βαρούσε πρώτος είτε τελευταίος, ο Σίμορ ήταν αήττητος. Στις μακρινές βολές, έριχνε με τέτοιο φάλτσο την μπίλια του προς τη δική σου, έτσι ώστε διέτρεχε μεγάλο τόξο, σαν ρίψη του μπόουλινγκ απ' τη δεξιά άκρη της γραμμής του φάουλ. Και σ' αυτό το σπορ, η στάση του, η φόρμα του, ήταν εξοργιστικά παράτυπες. Ενώ όλοι οι υπόλοιποι παίκτες στο τετράγωνο έριχναν τις μακρινές τους μπιλιές με το χέρι χαμηλότερα απ' τον αγκώνα, ο Σίμορ ξαπόστελνε τη δική του μπίλια μ' ένα πλάγιο τίναγμα του πήχη – ή, μάλλον, του καρπού – που θύμιζε κάπως ρίψη επίπεδου βότσαλου σε λιμνούλα. Και η μίμηση απέβαινε και πάλι καταστροφική. Το να ακολουθείς το παράδειγμά του σήμαινε πλήρη απώλεια του παραμικρού αποτελεσματικού ελέγχου της μπίλιας σου.

Νομίζω ότι ένα μέρος του μυαλού μου καραδοκεί χυδαία εδώ και καιρό για το επόμενο κομμάτι. Έχω χρόνια και χρόνια να το σκεφτώ.

Αργά ένα απόγευμα, στο αμυδρώς υδαρές νεοϋορκέζικο τέταρτο της ώρας, όταν οι φανοστάτες έχουν μόλις ανάψει

μαζί με τα πίσω φώτα ορισμένων αυτοκινήτων, έπαιζα μπίλιες μ' ένα αγόρι ονόματι Άιρα Γιανγκάουερ, στην πέρα άκρη του παραδρόμου, απέναντι ακριβώς απ' την είσοδο της πολυκατοικίας μας. Ήμουν οχτώ ετών. Εφάρμοζα την τεχνική του Σίμορ, ή πάσχιζα να την εφαρμόσω –τη λοξή του μπαλιά, το μεγάλο φαλτσαριστό τόξο με στόχο την μπίλια του αντιπάλου–, κι έχανα σταθερά. Σταθερά αλλά ανώδυνα. Διότι ήταν η ώρα της ημέρας όπου τ' αγόρια της Νέας Υόρκης προσομοιάζουν στα αγόρια του Τίφιν του Οχάιο, αγόρια που ακούν το μακρινό σφύριγμα του τρένου την ίδια στιγμή που η τελευταία αγελάδα οδηγείται στο στάβλο. Στο μαγικό εκείνο τέταρτο της ώρας, ακόμα κι αν έχανες στις μπίλιες, απλώς έχανες στις μπίλιες κι αυτό ήταν όλο. Κι ο Άιρα, νομίζω, εκινείτο στον ίδιο μετέωρο χρόνο, κι έτσι το μόνο που είχε να κερδίσει ήταν μερικές μπίλιες και τίποτ' άλλο. Μέσα απ' όλη αυτή τη σιγαλιά, κι απολύτως μες στο κλίμα της, με φώναξε ο Σίμορ. Ήταν ένα ευχάριστο σοκ η ύπαρξη ενός τρίτου ανθρώπου στο σύμπαν, και σ' αυτό το αίσθημα προστίθετο η ορθότητα της παρουσίας – ό-τι ο άνθρωπος αυτός ήταν ο Σίμορ. Γύρισα απ' την άλλη, εντελώς, και υποπτεύομαι πως κι ο Άιρα πρέπει να γύρισε. Τα βολβώδη λαμπερά φώτα είχαν μόλις ανάψει κάτω απ' την τέντα της πολυκατοικίας μας. Ο Σίμορ στεκόταν μπροστά στην είσοδο, στην άκρη του πεζοδρομίου, κοιτώντας μας και ισορροπώντας στις καμάρες του, με τα χέρια στις κοφτές τσέπες του παλτού του με τη μάλλινη επένδυση. Με τα φώτα της εισόδου πίσω του, το πρόσωπό του ήταν σκιασμένο, μισοσβησμένο. Ήταν δέκα ετών. Απ' τον τρόπο με τον οποίο ισορροπούσε στο πεζοδρόμιο, απ' τη θέση των χεριών του, από... βασικά, απ' τον καθαντό αστάθμητο παράγοντα χ, ήμουν σίγουρος, όπως είμαι και τώρα, πως είχε απόλυτη συναισθήση κι ο ίδιος της μαγεμένης ώρας του λυκόφωτος. «Μπορείς να μη στοχεύεις τόσο πολύ;» με ρώτησε, στέκοντας ακόμη πέρα. «Αν πετύχεις την μπίλια του στοχεύοντας, θα 'ναι απλώς ζήτημα τύχης». Μιλούσε,

επικοινωνούσε, κι ωστόσο δε διασάλευε το ξόρκι. *Εγώ* το διέλυσα. Κι εντελώς επίτηδες. «Μα πώς μπορεί να είναι *τύχη* άμα *στοχεύω*» του αποκρίθηκα, χωρίς να φωνάζω (παρά τα κεκλιμένα στοιχεία), μα με περισσότερη ενόχληση στη φωνή απ' όση ένιωθα στην πραγματικότητα. Εκείνος έμεινε αμίλητος προς στιγμήν, ισορροπώντας ακόμα στο πεζοδρόμιο και κοιτώντας με –ήμουν σίγουρος, έστω κι ατελώς– με αγάπη. «Γιατί θα 'ναι θέμα *τύχης*», επανέλαβε. «Θα *χαρείς* άμα πετύχεις την μπίλια του –την μπίλια του Άιρα–, έτσι δεν είναι; Δε θα *χαρείς*; Κι άμα είσαι *χαρούμενος* που πέτυχες την μπίλια του άλλου, τότε, κατά κάποιον τρόπο, ενδόμυχα, δεν περιμένεις ότι θα την πετύχαινες. Οπότε θα 'ναι ως ένα σημείο θέμα *τύχης*, η νίκη σου θα 'χει κάμποσα στοιχεία του συμπτωματικού, του *τυχαίου*». Κατέβηκε απ' το πεζοδρόμιο, με τα χέρια ακόμα χωμένα στις κοφτές τσέπες του παλτού του, και προχώρησε προς το μέρος μας. Ωστόσο ο σκεπτόμενος Σίμορ δε διέσχιζε ποτέ έναν μισοσκότεινο δρόμο γρήγορα, ή τουλάχιστον δεν έδινε ποτέ αυτή την αίσθηση. Στο λυκόφως, ερχόταν προς το μέρος μας σαν ιστιοφόρο. Η περηφάνια, απ' την άλλη, είναι ένα απ' τα ταχύτερα πράγματα στον κόσμο, και πριν φτάσει στο ενάμισι μέτρο από 'κεί όπου στεκόμασταν, είπα βιαστικά στον Άιρα: «Έτσι κι αλλιώς έχει αρχίσει να βραδιάζει», κηρύσσοντας ουσιαστικά τη λήξη του παιχνιδιού.

Αυτό το τελευταίο μικρό πεντιμέντο,* ή ό,τι άλλο είναι, μ' έχει κάνει να ιδρώσω στην κυριολεξία απ' την κορφή ως τα νύχια. Θέλω τσιγάρο, μα το πακέτο μου είναι άδειο, και δεν έχω τη δύναμη να εγκαταλείψω την καρέκλα. Ω Θεέ μου, τι ευγενές επάγγελμα και το δικό μας. Πόσο γνωρίζω τον αναγνώστη; Πόσα μπορώ να του πω χωρίς να προκαλέσω αμηχανία στον ένα ή και στους δυο μας; Μπορώ να του πω το ε-

* Τεχνική που αποκαλύπτει ένα υποκείμενο στρώμα –έναν δεύτερο πίνακα– κάτω απ' την επιπολής στιβάδα μιας ελαιογραφίας. (Σ.τ.Μ.)

ξής: στο μυαλό του καθενός μας υπάρχει ένα μέρος που έχει προετοιμαστεί για μας. Μέχρι πριν από ένα λεπτό, είχα διακρίνει το δικό μου μόλις τέσσερις φορές σ' όλη μου τη ζωή. Αυτή ήταν η πέμπτη φορά. Θα πέσω στο πάτωμα να τεντωθώ για κάνα μισάωρο. Εκλιπαρώ τη συγγνώμη σας.

Όλα αυτά μου ακούγονται υπόπτως παρόμοια με αφίσα παραστάσης, μα έπειτα απ' αυτή την τελευταία, θεατρική παράγραφο, έχω την αίσθηση ότι πήγαινα γυρεύοντας. Η ώρα είναι τρεις ώρες μετά. Με πήρε ο ύπνος στο πάτωμα. *(Έχω ανακτήσει τις δυνάμεις μου και πάλι, αγαπητή βαρόνη. Ωμίε, τι γνώμη πρέπει να σχηματίσετε για μένα; Θα μου επιτρέψετε, σας ικετεύω, να ειδοποιήσω να μας φέρουν ένα λίαν ενδιαφέρον κρασί. Είναι προϊόν του ταπεινού μου αμπελώνα, και πιστεύω ότι ενδεχομένως να...)* Θα ήθελα να ανακοινώσω –όσο το δυνατόν πιο κοφτά– πως ό,τι κι αν προκάλεσε τη Διαταραχή του κειμένου πριν από τρεις ώρες, δεν ήμουν, ούτε είμαι τώρα, κι ούτε έχω υπάρξει ποτέ έστω και κατ' ελάχιστον μεθυσμένος απ' τις δυνάμεις μου (τις ταπεινές μου δυνάμεις, αγαπητή βαρόνη) της σχεδόν ολοσχερούς ανάκλησης. Τη στιγμή που έγινα, ή κατάντησα, ένα μουλιασμένο ναυάγιο, δεν είχα ιδιαίτερη συναίσθηση των όσων έλεγε ο Σίμορ – ούτε καν συναίσθηση της παρουσίας του δεν είχα. Αυτό που με έπληξε, στην ουσία, αυτό που με σακάτεψε, νομίζω, ήταν η αιφνίδια συνειδητοποίηση ότι ο Σίμορ είναι το ποδήλατό μου απ' του Νταβέγκα. Έχω περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου περιμένοντας την αμυνδρότατη τάση (χώρια την αναγκαία συνέπεια) να χαρίσω ένα ποδήλατο απ' του Νταβέγκα. Σπεύδω, ασφαλώς, να εξηγηθώ:

Όταν ο Σίμορ ήταν δεκαπέντε κι εγώ δεκατρία, ένα βράδυ βγήκαμε απ' το δωμάτιό μας για ν' ακούσουμε, αν θυμάμαι καλά, ένα ντουέτο κωμικών στο ραδιόφωνο, και πέσαμε πά-

νω σε μια μεγάλη και τρομερά δυσοίωνη σιωπηλή αναστάτωση στο καθιστικό. Μόνο τρεις ήταν παρόντες –ο πατέρας μας, η μητέρα μας κι ο αδελφός μας ο Γουέικερ–, αλλά έχω την αίσθηση πως κι άλλα, μικρότερα πλάσματα κρυφάκουγαν από κρυμμένα, πλεονεκτικά σημεία. Ο Λες ήταν φορικιαστικά κατακόκκινος, τα χείλη της Μπέσι ήταν συμπιεσμένα σε βαθμό ανυπαρξίας, κι ο αδελφός μας ο Γουέικερ –ο οποίος εκείνη τη στιγμή, σύμφωνα με τα στοιχεία μου, ήταν σχεδόν, με το ρολόι, εννέα ετών και δεκατεσσάρων ωρών– στεκόταν πλάι στο πιάνο φορώντας τις πιτζάμες του, ξυπόλητος, με δάκρυα να κυλούν στο πρόσωπό του. Η πρώτη μου παρόρμηση σε οικογενειακές καταστάσεις αυτού του είδους ήταν να πάρω τα βουνά, αλλά μας κι ο Σίμορ δεν έδειχνε επ’ ουδενί διατεθειμένος να φύγει, κάθισα κι εγώ. Ο Λες, με μερικώς καταπιεσμένη αγανάκτηση, εξέθεσε μονομιάς το κατηγορητήριο ενώπιον του Σίμορ. Το πρωί εκείνο, όπως γνωρίζαμε ήδη, ο Γουέικερ κι ο Γουόλτ είχαν λάβει ασορτί, πανέμορφα, σαφέστατα εκτός προϋπολογισμού, δώρα γενεθλίων – δύο ποδήλατα, κόκκινα με λευκές ρίγες, διπλόμπαρα και με ακτίνα εξήντα έξι εκατοστών, τα ίδια οχήματα στη βιτρίνα των Αθλητικών Ειδών Νταβέγκα, στην 68η, μεταξύ Λέξινγκτον και 3ης, που και οι δυο τους θαύμαζαν επίμονα εδώ κι ένα χρόνο σχεδόν. Γύρω στα δέκα λεπτά προτού ο Σίμορ κι εγώ βγούμε απ’ την κρεβατοκάμαρα, ο Λες είχε ανακαλύψει ότι το ποδήλατο του Γουέικερ δεν ήταν αποθηκευμένο για λόγους ασφαλείας στο υπόγειο του διαμερίσματός μας μαζί με του Γουόλτ. Το ίδιο απόγευμα, στο Σέντραλ Παρκ, ο Γουέικερ είχε χαρίσει το ποδήλατό του. Ένα άγνωστο αγόρι («κάνα αξιοθρήνητο χαμίνι που δεν το ‘χε ξαναδεί στη ζωή του») είχε ζυγώσει τον Γουέικερ και του ‘χε ζητήσει το ποδήλατό του, κι ο Γουέικερ του το ‘χε παραχωρήσει. Ούτε ο Λες ούτε η Μπέσι, ασφαλώς, αγνούσαν τις «εξαιρετες, γενναιόδωρες προθέσεις» του Γουέικερ, αλλά και οι δυο τους έκριναν τις λεπτομέρειες της δοσο-

ληψίας σύμφωνα με το αδιάλλακτο γράμμα της δικής τους λογικής. Αυτό που, ουσιαστικά, πίστευαν πως έπρεπε να 'χε κάνει ο Γουέικερ –κι ο Λες επανέλαβε τώρα την ίδια άποψη, με μεγάλη σφοδρότητα, προς γνώση και συμμόρφωση του Σίμορ– ήταν να δανείσει το ποδήλατό του στο αγόρι για μια ωραία, μεγάλη βόλτα. Στο σημείο αυτό ο Γουέικερ τον διέκοψε, κλαίγοντας με αναφιλητά. Το αγόρι δεν ήθελε μια ωραία, μεγάλη βόλτα, το ποδήλατο ήθελε. Δεν είχε ποτέ του δικό του ποδήλατο· μια ζωή ονειρευόταν ένα δικό του ποδήλατο. Εγώ κοίταξα τον Σίμορ. Είχε αρχίσει να ξεσηκώνεται. Είχε πάρει ένα ύφος καλοπροαίρετης μα πλήρους αδεξιότητας σ' ό,τι αφορά τη διαιτησία μιας τέτοιας δύσκολης διαφωνίας – και ήξερα, εκ πείρας, ότι η ειρήνη επρόκειτο να αποκατασταθεί στο καθιστικό μας, όσο κι αν θα 'μοιαζε κάτι τέτοιο με θαύμα. («Ο σοφός είναι γεμάτος άγχος κι αναποφασιστικότητα μ' ό,τι κι αν καταπιάνεται, γι' αυτό επιτυγχάνει πάντα» – *Τα Κείμενα του Τσουάνγκ Τσου*, τόμος 26ος.) Δε θα περιγράψω καταλεπτώς (έτσι, για αλλαγή) το πώς ο Σίμορ –και σίγουρα θα υπάρχει πιο δόκιμος τρόπος να το θέσω, αλλά δεν τον ξέρω – έφτασε σκουντουφλώντας στην καρδιά του ζητήματος, έτσι ώστε, έπειτα από μερικά λεπτά, οι τρεις εμπόλεμες πλευρές να συμφιλιωθούν στην κυριολεξία με φιλία κι αγκαλιές. Ο πραγματικός λόγος γι' αυτή την αφήγηση είναι σκανδαλωδώς προσωπικός, και νομίζω ότι τον έχω δηλώσει ήδη.

Τα λόγια του Σίμορ –ή, μάλλον, η διδαχή του–, το βράδυ εκείνο του 1927 που παίζαμε μπίλιες, θεωρώ πως συνεισφέρουν, και δη σημαντικά, στο παρόν, και νομίζω ότι πρέπει το δίχως άλλο να τα σχολιάσω εν συντομία. Μολονότι, και με σοκάρει ελαφρώς που το λέω, τίποτα σχεδόν δε μου φαίνεται να έχει συνεισφέρει τόσο σημαντικά σ' αυτό το διάλειμμα όσο το γεγονός ότι ο πομπώδης αδελφός του Σίμορ, σε ηλικία σαράντα ετών, λαμβάνει επιτέλους ένα δικό του ποδήλατο απ' του Νταβέγκα, για να το χαρίσει, κατά προτίμηση, στον πρώτο αι-

τούντα. Και ξάφνου αναρωτιέμαι, *στοχάζομαι*, κατά πόσον είναι απόλυτα ορθό να περάσω απ' αυτά τα ψευδομεταφυσικά ψιλά γράμματα, όσο αμελητέα ή προσωπικά κι αν είναι, σε άλλα, στιβαρά ή απρόσωπα. Τουτέστιν, χωρίς πρώτα να σταθώ, να χασομερήσω λιγάκι, στο γνώριμο, φλύαρο ύφος μου. Παρ' όλα αυτά, ιδού: Όταν με δίδασκε, απ' το απέναντι πεζοδρόμιο, να πάψω να στοχεύω την μπίλια του Άιρα Γιανκάουερ –και σας υπενθυμίζω πως ήταν μόλις δέκα ετών–, πιστεύω ότι προσέγγιζε ενστικτωδώς κάτι πολύ παρεμφερές πνευματικά με το είδος των οδηγιών που δίνει ένας ιάπωνας δάσκαλος τοξοβολίας, όταν απαγορεύει σ' έναν πεισματάρη μαθητευόμενο να σημαδεύει με το βέλος του το στόχο· με άλλα λόγια, όταν ο δάσκαλος τοξοβολίας επιτρέπει, τρόπον τινά, το Στόχο, δίχως όμως στόχευση. Θα προτιμούσα, ωστόσο, να παραλείψω τη Ζεν τοξοβολία και το ίδιο το Ζεν απ' αυτή τη μικροσκοπική πραγματεία – εν μέρει, αναμφίβολα, διότι το Ζεν, για ανθρώπους με ορθή κρίση, μετατρέπεται ραγδαία σε μια πορνογραφική σχεδόν λέξη του συρμού, και με πλήθος, έστω κι επιδερμικών, αιτιολογήσεων. (Και λέω επιδερμικές, διότι το καθαρό Ζεν θα εξακολουθήσει ασφαλώς να ζει και μετά τους δυτικούς του υπέρμαχους, οι οποίοι, ως επί το πλείστον, φαίνεται πως συγχέουν το περίπου-δόγμα της Αποστασιοποίησης με μιαν ανοιχτή πρόσκληση στην πνευματική αδιαφορία, ακόμα και στην πνευματική γαϊδουριά – και οι οποίοι προφανώς δε διστάζουν να γρονθοκοπήσουν ένα άγαλμα του Βούδα χωρίς πρώτα να 'χουν αποκτήσει μια χρυσή γροθιά. Το καθαρό Ζεν, οφείλω ενδεχομένως να διευκρινίσω –και νομίζω πως πρέπει όντως να το διευκρινίσω, με τη φόρα που 'χω πάρει–, θα εξακολουθήσει να ζει ακόμα κι όταν σνομπαριές σαν και του λόγου μου θα 'χουν αποδημήσει εις Κύριον.) Κατά κύριο λόγο, ωστόσο, θα 'θελα να αποφύγω τη σύγκριση της συμβουλής του Σίμορ για τις μπίλιες με τη Ζεν τοξοβολία, απλώς και μόνο διότι δεν είμαι ούτε Ζεν τοξοβόλος ούτε Ζεν

βουδιστής, πολλώ δε μάλλον μύστης του Ζεν. (Θα 'ταν άραγε ανάρμοστο να πω ότι οι ρίζες του Σίμορ στην ανατολίτικη φιλοσοφία, όπως και οι δικές μου –εάν μπορώ, διστακτικά, να τις αποκαλέσω «ρίζες»–, εκπορεύονταν, και εκπορεύονται, απ' την Καινή και Παλαιά Διαθήκη, την Αντβάιπα Βεντάντα και τον κλασικό Ταοϊσμό; Τείνω να θεωρώ εαυτόν, αν θα τολμούσα ποτέ να του αποδώσω κάτι τόσο γλυκό όσο ένα ανατολίτικο όνομα, ως έναν τετάρτης τάξεως κάρμα γιόγκι, ίσως με ολίγον από Τζνάνα Γιόγκα για μια πικάντικη πινελιά στην όλη σαλάτα. Με συνδέουν βαθείς δεσμοί με την κλασική Ζεν λογοτεχνία, έχω το θράσος να τη διδάσκω μαζί με τη λογοτεχνία του Βουδισμού Μαχαγιάνα ένα απόγευμα τη βδομάδα στο πανεπιστήμιο, μα η ζωή μου αυτή καθαυτήν δε θα μπορούσε να 'ναι πιο ασύλληπτα αζενής απ' όσο είναι ήδη, κι ό,τι λίγα έχω καταφέρει να συλλάβω –κι επιλέγω το ρήμα αυτό με προσοχή– από την εμπειρία του Ζεν ήταν και είναι παραπροϊόν της εμμονής μου στη δική μου φυσική οδό της ακραίας αζενίας. Σε μεγάλο βαθμό επειδή ο ίδιος ο Σίμορ με εκλιπαρούσε κυριολεκτικά να παραμείνω πιστός στο δρόμο που 'χα διαλέξει, κι επειδή ποτέ δεν είχε σφάλει σε τέτοια ζητήματα.) Για καλή μου τύχη, και πιθανώς για καλή τύχη ολωνών, δεν πιστεύω πως είναι στ' αλήθεια αναγκαίο να ανακατέψω το Ζεν με το παρόν. Η μέθοδος ρίψης γκαζών που ο Σίμορ, από αμιγή διαίσθηση, μου πρότεινε μπορεί να συσχετισθεί, θεωρώ, δόκιμα κι αντι-ανατολίτικα, με την υψηλή τέχνη τού να εκτοξεύεις ένα αποτσίγαρο στο καλάθι των αχρήστων απ' την άλλη άκρη του δωματίου. Μια τέχνη, πιστεύω, της οποίας οι περισσότεροι άρρενες καπνιστές είναι αληθινοί δάσκαλοι μόνον όταν είτε δεν τους καίγεται καρφί για το κατά πόσο η γόπα θα πέσει μες στο καλάθι είτε το δωμάτιο έχει εκκενωθεί από αυτόπτες μάρτυρες, συμπεριλαμβανομένου, τρόπον τινά, και του ιδίου του εκτοξευτή. Θα βάλω τα δυνατά μου να μην αναμασήσω το διαφωτιστικό αυτό παράδειγμα, όσο εύγευ-

στο κι αν μου φαίνεται, αλλά θεωρώ πρέπει να επισυνάψω – επιστρέφοντας για μια στιγμή στις φαλτσαριστές μπίλιες– πως όταν ο ίδιος ο Σίμορ έριχνε την μπίλια του, ήταν μες στην τρελή χαρά όταν άκουγε τον απαντητικό ήχο του γυαλιού που βρίσκει σε γυαλί, όμως ποτέ δεν του ήταν ξεκάθαρο σε ποιον ανήκε το νικητήριο κλικ. Και είναι επίσης γεγονός ότι σχεδόν πάντα κάποιος έπρεπε να μαζέψει την μπίλια που 'χε κερδίσει και να την παραδώσει στο χέρι του.

Δόξα σοι ο Θεός, πάει κι αυτό. Σας βεβαιώ πως δεν το ζήτησα.

Νομίζω –ξέρω– ότι η επόμενη επισημείωσή μου θα 'ναι η τελευταία «ενσώματη». Ας είναι στοιχειωδώς αστεία. Θα 'θελα να λύσω παρεξηγήσεις κι εντάσεις πριν πέσω για ύπνο.

Μιλάμε για Ανεκδοτολογική Αφήγηση, συμφορά μου, αλλά θα την αφήσω να παίξει μπάλα: Γύρω στα εννιά, είχα την ηδονικότατη πεποίθηση πως ήμουν ο Ταχύτερος Δρομέας στον Κόσμο. Πρόκειται για το είδος της αλλόκοτης πλάνης, κατά βάσιν εξωσχολικής, οφείλω να προσθέσω, που δε λέει να διαλυθεί με τίποτα, κι ακόμα και σήμερα, στα υπερκαθιστικά σαράντα μου, φαντάζομαι τον εαυτό μου, με τα ρούχα του δρόμου, να προσπερνάω σαν σφαίρα μια σειρά διακεκρωμένους πλην όμως ασθμαίνοντες ολυμπιακούς δρομείς μεγάλων αποστάσεων και να τους κουνάω το χέρι, φιλικά, δίχως ίχνος συγκατάβασης. Τέλος πάντων, ένα υπέροχο ανοιξιάτικο σούρουπο, όταν ακόμα μέναμε στη Ρίβερσαϊντ, η Μπέσι μ' έστειλε στο αναψυκτήριο να πάρω ενάμισι περίπου κιλό παγωτό. Βγήκα απ' την πολυκατοικία το ίδιο εκείνο μαγικό τέταρτο της ώρας που περιγράφεται μερικές παραγράφους πριν. Στοιχείο εξίσου μοιραίο στην κατασκευή αυτής της ιστορίας, φορούσα αθλητικά – που ήταν σαφώς για κάποιον που τυγχάνει να είναι ο Ταχύτερος Δρομέας στον Κόσμο ό,τι ακριβώς ήταν τα κόκκινα γοβάκια για τη νεαρή ηρωίδα του Άντερσεν. Μόλις απομακρύνθηκα απ' την πολυκατοικία, ήμουν ο Ερμής ο ίδιος, κι

άρχισα ένα «φοβερό» σπριντ κατά μήκος του μεγάλου τετραγώνου. Έστριψα μονόπαντα στη γωνία με Μπρόντγουεϊ και συνέχισα να τρέχω, κατορθώνοντας το αδύνατον: *αυξάνοντας ταχύτητα*. Το αναψυκτήριο που πουλούσε παγωτό Louis Sherry –η ανυποχώρητη επιλογή της Μπέσι– ήταν τρία τετράγωνα βόρεια, στην 113η. Γύρω στα μισά της διαδρομής, προσπέρασα σαν αστραπή το χαρτοπωλείο απ' όπου συνήθως αγοράζαμε τις εφημερίδες και τα περιοδικά μας, όμως στα τυφλά, δίχως να προσέξω γνωστούς ή συγγενείς στην ευρύτερη περιοχή. Τότε, κάνα τετράγωνο πιο κάτω, άκουσα ήχο κυνηγιού στα μετόπισθεν, διενεργούμενου πεζή. Η πρώτη, ενδεχομένως τυπικά νεοϋορκέζικη σκέψη μου ήταν ότι με κυνηγούσαν οι μπάτσοι – με κατηγορητήριο, πιθανώς, την Υπέρβαση του Ρεκόν Ταχύτητας σε Εξωσχολική Οδό. Πάσχισα να βγάλω λίγη ακόμη ταχύτητα απ' το σώμα μου, αλλά εις μάτην. Ένωσα ένα χέρι να απλώνεται και να μ' αρπάζει απ' το φούτερ στο σημείο ακριβώς όπου θα 'πρεπε να αναγράφεται το νούμερο της νικήτριας ομάδας, και, φοβισμένος άσχημα, έκοψα ταχύτητα με την αδεξιότητα μαυροπόδαρου άλμπατρος που σταματά το πέταγμά του. Ο διώκτης μου, φυσικά, ήταν ο Σίμορ, κι έδειχνε κι αυτός χεσμένος απ' το φόβο. «Τι τρέχει; Τι συνέβη;» με ρώτησε φρενιασμένα. Με κρατούσε ακόμη απ' το φούτερ. Τραβήχτηκα με δύναμη, και αφού λευτερώθηκα απ' τη λαβή του, τον πληροφόρησα, με το ελαφρώς σκατολογικό ιδίωμα της γειτονιάς, το οποίο δε θα καταγράψω εδώ αυτολεξεί, πως *τίποτε* δεν είχε συμβεί, *τίποτε* απολύτως, κι ότι απλώς *έτρεχα*, για τον Θεό δηλαδή. Η ανακούφισή του ήταν τεράστια. «Σου μιλάω, μου 'κοιφες το αίμα!» είπε. «Τι τρεχάλα ήταν αυτή! Ίδρωσα να σε *φτάσω!*» Έπειτα πήγαμε μαζί, περπατώντας, στο αναψυκτήριο. Ίσως παραδόξως, ή και διόλου παραδόξως, το ηθικό του Δεύτερου πλέον Ταχύτερου Δρομέα στον Κόσμο δεν είχε πέσει αισθητά. Αν μη τι άλλο, με είχε ξεπεράσει ο Σίμορ. Κι εκτός αυτού, με είχε απορροφήσει υπερβολικά

το έντονο λαχάνιασμά του. Ήταν περιέργως διασκεδαστικό να τον βλέπεις λαχανιασμένο.

Ξεμπέρδεψα και μ' αυτό. Ή, μάλλον, αυτό ξεμπέρδεψε με μένα. Βασικά, ο νους μου πάντα δειλίαζε μπρος στο οποιοδήποτε είδος τέλους. Πόσα διηγήματα να 'χω σκίσει απ' τον καιρό που ήμουν μικρός, απλώς και μόνον επειδή διέθεταν αυτά που ο γερο-γκρινιάρης Τσεχοφ-βασανιστής Σόμερσετ Μωμ ορίζει ως Αρχή, Μέση και Τέλος; Τριάντα πέντε; Πενήντα; Ένας απ' τους χιλιάδες λόγους για τους οποίους σταμάτησα να πηγαίνω στο θέατρο όταν ήμουν γύρω στα είκοσι ήταν ότι α-γανακτούσα αφάνταστα όταν έπρεπε να βγω απ' την αίθουσα μόνο και μόνο επειδή ο εκάστοτε θεατρικός συγγραφέας βροντούσε εσαεί τη χαζοανυλαία του. (Τι να απέγινε άραγε ο ρωμαλέος μούχλας Φόρτινμπρας;* Αυτόν ποιος τον κανόνισε;) Παρ' όλα αυτά, τελείωσα με τούτο 'δώ. Είναι κάνα δυο ακόμα θραυσματικά, σωματικού τύπου σχόλια που θα 'θελα να κάνω, αλλά αισθάνομαι –και δη έντονα– ότι ο χρόνος μου έληξε. Επιπλέον, είναι επτά παρά είκοσι, κι έχω μάθημα στις εννιά. Ίσα που προφταίνω να ρίξω έναν μισάωρο υπνάκο, να ξυριστώ, και ίσως να κάνω ένα δροσερό, αναζωογονητικό, αιμάτινο λουτρό. Έχω την παρόρμηση –μάλλον ένα παλιό αστικό αντανακλαστικό κι όχι τόσο παρόρμηση, δόξα τω Θεώ– να πω κάτι ελαφρώς καυστικό για τις είκοσι τέσσερις κοπελίτσες, άρτι αφιχθείσες από πληθωρικά Σαββατοκύριακα στο Κέμπριτζ ή στο Νιου Χέιβεν ή στο Ανόβερο της Πενσυλβάνια, που θα με περιμένουν στην αίθουσα 307, αλλά δεν μπορώ να ολοκληρώσω μια περιγραφή του Σίμορ –ακόμη και μια κακότεχνη περιγραφή, όπου το εγώ μου, η αέναη λαγνεία μου να μοιράζομαι την κορυφή της μαρκίζας μαζί του, διαποτίζει τα πάντα– χωρίς να 'χω συναίσθηση του καλού, του αληθινού. Παραείναι μεγάλος σχημο ως δήλωση (επομένως είμαι ο κατάλληλος άνθρωπος

* Ήσων χαρακτήρας του *Άμλετ*. (Σ.τ.Μ)

για να την εκφέρω), αλλά δε γίνεται να 'μαι ο αδελφός του αδελφού μου για το τίποτα, και ξέρω —όχι πάντα, αλλά ξέρω— πως τίποτε απ' όσα κάνω δεν είναι σημαντικότερο απ' ό,τι διαδραματίζεται στην απαίσια αίθουσα 307. Δεν υπάρχει ούτε ένα κορίτσι εκεί μέσα, συμπεριλαμβανομένης της Φοβερής και Τρομερής Δεσποινίδος Ζέμπελ, που να μην είναι εξίσου αδελφή μου όσο η Μπούμπου ή η Φράνι. Μπορεί να λάμπουν με την παραπληροφόρηση αιώνων, ωστόσο λάμπουν. Η σκέψη αυτή καταφέρνει να μ' αφήνει εμβρόντητο: Δεν υπάρχει άλλο μέρος όπου θα 'θελα να βρισκομαι αυτή τη στιγμή όσο στην αίθουσα 307. Ο Σίμορ είχε πει μια φορά πως σ' όλη μας τη ζωή το μόνο που κάνουμε είναι να περνάμε απ' το 'να κομμάτι Ιερής Γης στο επόμενο. Μα ποτέ δεν έχει άδικο;

Στο κρεβάτι, τώρα. Γρήγορα. Γρήγορα κι αργά.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΤΖ. ΝΤ. ΣΑΛΙΝΤΖΕΡ
ΨΗΛΗ ΣΗΚΩΣΤΕ ΣΤΕΓΗ, ΞΥΛΟΥΡΓΟΙ
ΣΙΜΟΡ - ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΟΡΤΩ

ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΗΧΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΜΕ TIMES & DIDOT ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟ
ΠΟΙΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ. ΤΗ ΜΑΚΕΤΑ ΤΟΥ ΕΞΩ
ΦΥΛΛΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΕ Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ, ΤΑ ΦΙΛΜ
ΚΑΙ ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΜΟΝΤΑΖ ΕΚΑΝΕ ΤΟ «ΑΝΑΓΡΑΜ
ΜΑ». Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ «ΕΚΤΥΠΩ
ΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗΣ» ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΤΕΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗ «Θ. Η
ΛΙΟΠΟΥΛΟΣ - Π. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ Ο.Ε.» ΤΟΝ ΜΑΡΤΙΟ ΤΟΥ
2010 ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

